UNITÁRIUS PÜSPÖKSÉG KÖNYVTÁRA KOLOZSVÁR

XXX. évf. Kolozsvár, 1917 január. 1. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

SZERKESZTI:

Dr. BOROS GYÖRGY

FŐMUNKATÁRSAK:

TARCSAFALVI ALBERT **GYŐRFI ISTVÁN**

TARTALOM:

IV. Károly. *B.* 1
Erdélyért! *B. Gy.* 2
Karácsonyestén. *Tarcsafalvi Zoltán* 5
Ima menekülésből visszaérkezéskor. *Gál József* lelkész 5
A mi menekültjeink. *Deák Miklós* 7
A mi katonáink 10
Egyed Ferencz. *b.* 13
Irodalom 14
XXX. *Szerkesztő* 14
Egyházi és iskolai mozgalmak: . . 15
IV. Károly király. — Püspökünk a koronázáson. — Nemzeti hymnus. — Személyi hirek. — Menekültek nőpapja. — Elhunytak. — Az unitárius leányotthon. — A jó gyermek könyvéből. — Magyarszováti. — Kinek küldjünk.

Mennyegzői, konfirmációi s ünnepi alkalommal igen kedves állandó ajándék az imakönyv. SZIVEMET HOZZÁD EMELEM, második bővitett kiadás, irta dr. **Boros György.** E női imakönyvet a sajtó meleg szavakkal üdvözölte, a közönség valláskülönbség nélkül megkedvelte. **Bőrkötés** aranyszéllel (barna, sötétkék, fekete) 6 K. **Fehér csont, selyem-** és **bársony kötés** többféle színben, kiválóan jó papiron 10 K. **Megrendelhető** a **szerkesztőnél.**

A D. F. E. örökös alapitói.

100—100 koronával.

1. Dr. Brassai Sámuel 400 K.
2. Báró Petrichevich Horváth Kálmán 700 K.
3. Hajós János 220 K.
4. Fekete Gábor Kolozsvár.
5. Dr. Bedő Albert Budapest.
6. Könyves Kálmán Rt. Bpest.
7. Székely László Torda.
8. Ürmössy Jenő Kolozsvár.
9. Csegezy Mihályné Albert Ilka Torda.
10. Raffay András Abrudbánya.
11. Dr. Boros György Kolozsvár.
12. Toroczkói egyházközség.
13. Ferencz József püspök.
14. Koronabank Rt. 60 K.
15. Benke Elek adótárnok Sz.-keresztúr.
16. K. Nagy Béla Kraszna.
17. Farkas Józsefné emléke.
18. Boér Gergely Kolozsvár.
19. Raffay Zsigmond Verespatak 50 K I. részl.
20. Imre József Verespatak.
21. Borbély Sándor igazgató.
22. Dr. Székely Ferenc Budapest.
23. Boncza Miklós Bpest 160 K.
24. Dr. Kővári László 120 K.
25. Nagyiklódi Tischler Mór Kolozsvár.
26. Mikó Dezső Abrudbánya
27. Thoroczkay Vencel. Guraszáda.
28. Kovács József Hmvásárhely.
29. Kovács Józsefné Hmvásárhely.
30. Ajtay Jánosné H.-almás.
31. Sipos József m. kir. adótárnok.
32. Merész Gyula festő Kolozsvár.
33. Nagy Balázs Torda.
34. Dr. Balogh György Torda, 20 K.
35. Pap László Székelyudvarhely.
36. Székely Miklós Torda.
37. Kisgyörgy Sándor Vargyas
38. Botár János Budapest.
39. Magyar Leszám. és Pénzváltó Bank.
40. Id. báró Daniel Gábor főgondnok.
41. özv. dr. Nagy Károlyné Abrudbánya, igéret.
42. özv. Pálty Jánosné Csegez.
43. Csegezi Taar Balázs emlékére.
44. Csegezi Taar Balázsné sz. aranyosrákosi Biró Polixéna emlékére.
45. Balogh József máv. főellenőr Kolozsvár.
46. özv. Simon Ferencné Kolozsvár.
47. Pálfi Márton tanár.
48. Reitter Aladár Kolozsvár.
49. Péter Sándor lelkész és neje Bitai Mária.
50. Árkossy Lajos Kolozsvár.
51. Dr. Ferencz József Kolozsvár.
52. Székely János mérnök Kolozsvár.
53. ótordai Weress Sándor Kolozsvár.
54. Szentkirályi Ferenc Sz.-keresztur.
55. Csegezy Mihály gondnok, Torda.
56. Ballok Károly Kolozsvár.
57. Pákey Lajos Kolozsvár.
58. Dr. Kozma Endre közjegyző, igéret.
59. Dr. Pálffy József ügyvéd Kolozsvár, igéret.
60. Gyulay Árpád, p. ü. tan. Kolozsvár.
61. Lipkay Arturné Gál Ilona Bpest.
62. Dr. Hintz Györgyné Kolozsvár.
63. Dr. Ferenczy Géza Nagyajta.
64. Székely László Ferencz József püspök 80 éves jubileumi emléke 200 K
65. Báró dr. Daniel Gábor, Ferencz József püspök 80 éves jubileumi emléke
66. Báró Daniel Lajos Vargyas.
67. Péterffy Zsigmond „Ferencz József püspök jubileumi emlékére.“
68. Végh Jánosné Mezőtóhát.
69. Kolozsvári egyházközség.
70. Tibáld József lelkész emléke.
71. Özv. Tibáld Józsefné S.-Sztgyörgy.
72. Józan Miklós esperes Budapest.
73. Abrudbányai Nagy Elemér Szentkereszt.
74. Joó Elek és neje Siménfalva.
75. Dr. Erdődi Endre orvos.
76. Vári Albertné Kolozsvár.
77. Özv. Szentpéteri Gáborné Kolozsvár.
78. Árkossy Béla Selmeczbánya.
79. Dr. Szathmáry Pál „Szülőim emlékére“ hadiárvák javára 200 K.
80. Dr. Várady Aurél Kolozsvár.
81. Bartha János torockói presbiter.
82. Kovács Imre lelkész és neje Bágyon.
83. Varga Dénes főgymn. tanár Torda.
84. Fekete Ferenc takpt. igazgató Torda.
85. Sófalvi Sándor főpénztáros Torda.
86. Kún Sándor (Kolozs) 102. táb. posta.
87. Egy unitárius lelkész, ki magát megnevezni nem akarja.
88. Fazakas Lajos esperes dr. Boros Györgyné tiszteletére.
89. Csongvay Lajos köri gondnok.
90. Létay Balázs emlékalapítvány 27 K.
91. Özv. Matskásy Lajosné Farkas Juliska.

93. Dr. Binder Emilné sz. Fazekas Jolán.

Akinek valakije a háboruban van, rendelje meg az Unitárius Közlönyt. Értékes emléke a nagy háborunak.

XXX. évf. Kolozsvár, 1917 január. 1. szám

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA: A DÁVID FERENCZ EGYLET

SZERKESZTI:

Dr. BOROS GYÖRGY.

FŐMUNKATÁRSAK:

TARCSAFALVI ALBERT GYŐRFI ISTVÁN.

Előfizetési ára: 3 korona. Egy szám ára: 30 fillér. Egyleti tagok 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát, a lapért 1 koronát, összesen 3 koronát fizetnek. Örökös alapitói dij 100 K. Minden pénz Gálfi Lőrincz egyleti pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra.

IV. Károly.

Hazafias keblünk forró érzelméből fakadó lelkesedéssel éltetjük szép Magyarországunk koronás királyát: *IV. Károlyt.*

Alattvalói hódolatunk hálaimává olvad a gondviselő Isten nagy kegyelméért, hogy vele ajándékozta meg sokat szenvedett nemzetünket.

Rövid uralkodása alatt minden szava, minden cselekedete örömizenet nekünk, hogy immár van aki megértse a magyarok szivét.

A koronázás káprázatos szép ünnepén (dec. 30.) nemcsak egységes, hanem nagy és hatalmas volt nemzetünk.

Az ég pereméig emelkedett az egybeolvadott király és nemzet kebeléből kiömlő boldog érzések meleg párázata.

Termékenyitő lesz nemcsak a völgyek ölében, hanem a hegyek ormain, sőt a sziklák csúcsain is.

Boldog lesz még egyszer a magyar!

Boldogságát megaranyozza a béke ébredező napja, bánatát elfeledteti angyali szivü Zita királynénk, koronázott felséges asszonyunk, gyógyitó balzsamos lehellete!

Jövőjének egére a reménység háromszinü szivárványát szegzik föl álló csillagokként az elhunyt hősök lelkei és az égi karok a földiekkel együtt boldogan éneklik az immár megkoronázott Hymnuszt:

Isten áldd meg a magyart! *B.*

Erdélyért!

Mintha egy nehéz, gyötrő álomból ébredtünk volna föl. Fejünk fájt, tagjaink reszkettek. Szemünk nem látott tisztán, fülünk csak tompa morajt, gyermeksírást, nagyok zokogását, öregek jajgatását hallotta.

Futottunk, nem tudtuk hová, igyekeztünk, nem tudtuk mire. Menekültünk s mégis mindig otthon voltunk. Ettünk s mégis mintha meg lettünk volna halva.

Igy küzdöttük át az Úrnak 1916-ik esztendeje utolsó harmadát. Még nem töröltük le egészen homlokunkról a véres verejtéket. Még nem ég csöndesen tűzhelyünkön a tűz. Mintha künn a havas szélben ördögök és boszorkányok járnának gúnyoló táncokat és be-becsapnák kéményünkön a fojtogató füstöt. Lélegzésünk még nem szabad. Tüdőnk működése nem rendes, szivünk verése akadozó.

Várunk valakit, aki nincsen itthon, pedig velünk indult volt el. Lessük az ajtó zörejét, mert hátha ő jő: a gyermekünk, a férjünk, az édes apánk, a jó testvér, aki elszakadt volt tőlünk ott valahol, amikor a vasúton, vagy talán a szekérúton szaladtunk, menekültünk, mert nem akartunk elpusztulni az ellenség fegyverétől s mégis mintha láncra lettünk volna verve, mintha lábunk tehetetlenül zsibbadt, mozdulatlan lett volna. Ajkunk száradt volt és repedezett, nyelvünk nem adott szót.

Mintha nehéz, gyötrő álom lett volna az egész!

De már kezdünk magunkhoz térni. Már érezzük a karunkat, a fejünket. Már tudunk egy kissé nyugodtan gondolkozni is!

Hála Istennek! Elmúlik s helyére áll minden! Újra kezdjük a régiből a mi jó volt, újat teszünk helyébe annak, ami már amúgy is rosz volt.

Drágán, keservesen megfizettük, de javunkra fog válni!

Új jelszó, új gondolat, új szeretet, új figyelem, új akarat sarjadzik a mi szenvedéseink nyomán, katonáink vérceppjétől áztatott szent anyaföldünkön.

Pro Transylvania! Erdélyért!

Ez most a jelmondat a legújabb lobogón!

Erdély! Magyarország jobb keze! Éretted dobbant meg egy ifjú szép hölgy fenséges szive itt, ahol Mátyást szülte egy felséges anya. Éretted vonta ki kardját az az ifjú királyi herceg, aki immár szép Magyarországunk koronázott apostoli királya.

Éretted rohantak elé idegen határokon harcoló székelyeink!

Milyen gyalázatosan, milyen orvvul lopózkodott be egyszerre köröskörűl az egész határon a lesben álló hitvány szövetséges!

Milyen gyáva nyúl módjára szaladt árkon-bokron keresztűl előttetek, jó székelyek, vitéz magyarok és derék németek.

*

Pro Transylvania gyűlést tartott Kolozsvárnak néhány kiválasztott lelkes férfia és asszonya.

Pro Transylvania gyűlt össze koronázó székes fővárosunkban Zita királyné asszonyunk kívánságára, országunk vezető férfiainak, nőinek színe-java.

A felséges királyné vállalta, hogy vezetni fogja az újraépítő munkát. Mikor hallottatok ilyen hírt Erdély lakói? A fejedelmi Erdély aranykorának hajnalhasadása ez! Új korszak! Új és hatalmas Erdély lesz ez a mi országunk, a milyen talán még nem volt soha.

Föl a lobogóval! Ki a munka terére mindenki.

*

Mi unitáriusok igazán erdélyiek vagyunk! Soha nem éreztük oly fájóan, mint 1916 évi szeptember havában! Szerte néztünk s nem leltük unitáriusainkat sem az Olt, sem a Küküllők, sem a Nyikó, sem a Nyárád mentében! Még a Maros csendes vize mellől is elszaladtak sokan. Csupán az Aranyos, a Szamos völgye s az Alföld kis szigetei maradtak bízó és bíztató csöndben.

Egész testünkből csak a fő és egy kar! A kíshitüség halálos remegéssel gondolhatta, hogy immár végképpen elveszünk!

Áldassék a magyarok Istenének szent neve, hogy megmentett az elveszéstől, de most már rajtunk a sor, hogy igazán fölépüljön és virágzásnak induljon a mi drága Sionunk.

Mit kell tennünk?

Először a gazdasági megerősödésre gondoljon mindenki!

Székelyeink parányi kis földjén az eddiginél kétszer, sőt háromszor többet jövedelmező belterjes gazdaságot kell bevezetni. Az állami kirendeltségek megyénként, községenként kínálják a fölvilágosítást, a segítést a földmíveléshez, a gyümölcs- és az állattenyésztéshez, a méhészethez és a terményék értékesítéséhez.

A ki nyitott szemmel figyel és dolgozik, reménye fölötti eredményt fog elérni még.

De félre a féltékenységgel, félre az irigységgel, félre a kislelküséggel! Ne sajnálja senki ha a szomszédja élhet és gyargpodik. Mindig jobb egy szorgalmas társ mellett haladni, mint egy kolduskodó leselkedése ellen védekezni!

Nyilt szív, tiszta, becsületes emberszeretet! Ezek építik a boldogság hajlékait.

Az ország egyik hatalmas jelszava: *ipar*. Erdélyt a földgáz mezői elkerülhetlenül az ipar országává fogják varázsolni.

Husz év multával tizszer vagy talán huszszor *gazdagabb fog lenni* Erdélyben minden életre való ember.

Az iparnak mindenik ága föllendül és mi leszünk az urai, ha jól előkészülünk rá. Első teendőnk, hogy vessük ki fejünkből azt a régi, balga gondolatot, hogy az iparos kisebb ember, mint a/

hivatalviselő. A kézmű és a gyáripar csodákat mivelt a háborúban, a nemzetek életében! Higyjünk jövőnkben s dolgozzunk érette!

*

A háború sok, nagyon sok családot megfosztott fejétől, munkás jobb kezétől. Csak kölcsönös segítéssel pótolhatjuk ki az igy származott nagy hiányokat.

A jövőt most kell építni kezdenünk. A *hadi árváink* sorsa a mi sorsunk. Rettegve gondolunk arra, hogy a nagy számra, amely a háború végén a hadi árvák rovatját fogja betölteni.

Vajjon sokat mondunk-e ha *5000-re* becsüljük a 18 éven aluli unitárius hadiárva gyermekek számát. Tartunk tőle, hogy ez a szám nem is lesz elég. De bármennyivel kevesebb leend is, a mi teendőnk óriás nagy, mert eszközeink és módunk nagyon hézagosak.

A hadi árvák tovább képzéséről ezidő szerint a két főgymnaziumunk tud gondoskodni. Bizonyosra vesszük, hogy szép föladatának lelkesen meg fog felelni.

Ez csak parányi rész a nagy föladatból. Jóval nagyobb föladat vár az *egyházközségekre*. Szokatlan dolog nálunk, hogy mi az egyházközségtől szociális vagy hasonló társadalmi tevékenységet várjunk. Majd megszokjuk, ha rájövünk, hogy milyen szép s milyen hasznos.

Az egyházközség tudja, kik az árvái, kik az özvegyei és mi módon lehetne segitni rajtok. Az egyházközség papjával, mesterével, gondnokával és tanácsosaival együtt olyan egészséges szervezet, hogy ha teendői közé fölveszi a hadi árvák gondozását, öröme fog telni benne.

Nekünk unitáriusoknak jogunk van sokat várni a *Pro Transylvania* mozgalomtól, mert sokat veszitettünk. Többet, mint bármelyik egyház, mert 116 anyaegyházunk közül 80 szenvedett kárt, pusztulást, majdnem 80 százalék.

Az anyagi kár helyre pótlására egyelőre nem is merünk gondolni. Kiválóan sújtotta a pusztítás belső embereinket! Üres hajlékot, összetört, beszenyezett, elégetett butort, ruházatot, könyvtárt találtak. Száz meg száz más javukat elveszitették. Csak hosszú idővel szerezhetnek kárpótlást!

Most az *embermentés* első teendőnk, a hadiárvák sorsának fölkarolása.

Reménykedve és bizó lélekkel gondolunk arra, hogy ebből a nagy csapásból az a haszon fog ránk háramolni, hogy vissza áll harmadik középiskolánk Tordán. Nem gymnaziumot hanem hadi árvák otthonát képzeljünk a régi iskolai épületbe. Tordának van kézmű-ipara, van gyáripara. Reméljük, hogy rövid idő alatt onnan fog kirajzani az unitárius székely iparosok új serege. Ha megoldjuk ezt a nagy föladatot, feledni fogjuk a mult esztendő szörnyü nagy bánatát.

Leányárváink sorsára szivesen gondolunk! Ha tiz jó lélek egyet gondolna, Kolozsvárt rövid idő alatt megszületne az unitárius leányotthon, melynek alapjára az első koronát immár letette Berde Mózsa!

Bizzunk és szép s dicső lesz a jövő! Újra fogjuk élni és élvezni Erdély aranykorát.

B. Gy.

Karácsonyestén.

Karácsony estéjén harangok szavára
Égi angyal gyújt fényt minden ablakon.
Szenvedő lelkeknek fájó érzése száll
Zsongó zsolozsma- és imaszárnyakon;
S fényes csillag gyúlad a hit sötét egén
Karácsonyestén.

Karácsony estéjén tüzbe gyúl az ágyú,
Fegyverropogás közt arat a halál.
Vérrózsák szaladnak szét a fehér havon,
Hol leszáll süvitve a tüzes madár
S üt égő sebeket magyar fiúk testén
Karácsonyestén, karácsonyestén!

Karácsony estéjén a meleg szobában
Szomoruság tanyáz a sötét arcokon.
Aggódó szivekből ezer sóhaj röppen
És imává szentül a bus ajkakon:
Hideg hómezőkön hol jár most szegény?
Karácsonyestén, karácsonyestén.

Tarcsafalvi Zoltán.

Ima menekülésből visszaérkezéskor.

Szent Isten! jó Atyánk! Vártuk és óhajtottuk, hogy a harang még nem hallott szava imára hívjon. A szent pillanat megérkezett és mi hosszú távollét után ide jöttünk egy szent pihenőre, testvéri találkozóra. Ide jöttünk, hogy kiállott aggodalmaink és szenvedéseink után atyai kebleden enyhületet, vigasztalást találjunk; a szabadulásért hálákat adjunk s további oltalmadért esedezzünk.

Óh, mert nehéz idők, szörnyü napok zajlottak le körülöttünk. A háború vad fergetege zúgott át bérces kis hazánkon, elpusztítással fenyegetve életünket, édes otthonunkat, verejtékes munkával szerzett vagyonunkat s mindent, ami drága és szent előttünk. És mi sok-sok ezeren fájó szívvel s azzal a bús sejtelemmel távoztunk el, hogy tán soha sem fogjuk többé látni édes otthonunkat, melyhez annyi édes emlék csatol, kis falunkat, melynek határa verejtékes munkánk után gazdagon fizetett s melynek minden bokra, halma és völgye régi ismerősünk; hogy nem fogunk többé találkozni e szent hajlékban, ahol imánk után annyiszor szállott megszentelődés, enyhület szívünkbe.

Ezer és ezer szívből szállott feléd a segélykiáltás: „Uram! tarts meg minket, mert elveszünk!“ És Te, Uram! kegyelmesen meghallgattad kiáltásunkat, nem engedted soká tartani a nehéz próbát, sőt amikor legnagyobb volt a veszély, akkor voltál legközelebb hozzánk, gondviselésed szárnyait borítád reánk. A vihar elmult s mi a viszontlátás örömei között imádhatunk Téged, megtartó Istenünket.

Voltak ugyan aggodalmaink, midőn álnok ellenségünk alattomban ezer éves drága hazánkba tört, voltak szenvedéseink, midőn idegen hatalom sulyos igája nehezedett reánk, kárt vallottunk vagyonunkban, bujdostunk hontalanul, földönfutók gyanánt, miközben elmondhattuk Idvezitőnkkel: A rókáknak barlangjok, a madaraknak fészkük van, de nekünk nincsen, hová fejünket bizalommal nyugalomra hajthassuk. Egyedül benned biztunk, Uram! és meg nem csalatkoztunk. Midőn bujdosó Jákobként, szabad ég alatt pihentünk, vagy ellenségünk hatalmába kerültünk, atyai godviseléseddel takargattál minket s útat mutattál a szabadulásra. Légy áldva és magasatalva ezért kegyelmes Istenőnk!

Fogadd hálánkat, jó Atyánk! hogy épen állanak hajlékaink és e szent hajlék, a testvéri találkozás örömeiért, az ünnepélyes óra szent áhítatáért, mellyel imádkozó lelkünket betöltöd és magadhoz emeled, megszentelsz és megálpassz minket.

S én a te szolgád, hálát adok neked, Uram! most különösen azért, hogy akiket reám biztál, akikért bujdosásom idején is oly sokszor aggodó szívvel imádkoztam: híveimet megtartottad s nem engedted, hogy azok közül egy is elvesszen.

S minthogy még nem szünt meg, csak távolabb huzódott a háború fergetege: atyai oltalmadba ajáljuk továbbra is magunkat, közel és távollevő szeretteinket, drága hazánkat és minden javainkat. Esdekelve kérünk: segitsed és bátoritsad hős katonáinkat, vezesd győzelemre hadsergeinket. Engedd eljönni a rég óhajtott időt, midőn a most még egymás ellen küzdő népek egymásban testvérekre ismerve, békejobbot nyujtanak egymásnak; midőn eltün-

nek a szemekből a gyászkönnyek s a szívekben a bánat és rettegés helyébe bátorság és bizalom, remény és megnyugvás költözik; midőn a kibékült népek érezni és tapasztalni fogják, hogy „boldogok a békességre igyekvők.“ Ámen.

Recsenyéden, 1916. okt. okt. 29-én.

Gál József
lelkész.

A mi menekültjeink.

A bucsuzás és viszontlátás.

Ha a népek és nemzetek álnokságát megbünteti az Isten, te nem maradsz büntetlenül Oláhország!

Bucsuzni kellett a székelynek — az álnokul megcsalt székelynek édes otthonától — mindenétől.

A háború kezdetén lovaimat az államnak adtam. Gyalogszeres levén, községi biránk szivességéből leszállitottam feleségemet aug. 29-én d. u. a kereszturi állomásra, hogy onnan Désen lakó anyjához küldjem A menekültek ezrei miatt közel sem lehetett az állomáshoz jutni. Héjjasfalván próbáltam szerencsét. Ott végtelen küzdelem között felgyurtam egy marhaszállitó kocsiba. Leakarták lökni, kiakarták dobni kicsiny batyujával együtt a korábban felszállt útasok. Azt hittem, hogy Héjjasfalváról visszatérhetek még otthon levő hiveim közé, hogy aztán, ha kell, együtt vegyük kezünkbe vándorpálcánkat. Akaratom ellenére én is menekült lettem. A fenyegető lárma és embertelen bánásmód miatt nem lehetett egy asszonyt magára hagyni. Vele útaztam. hogy védője lehessek. 6—7 órai útat 6 nap alatt tettünk meg. Apahidán rosszul biztattak: Désre ne menjen, mert ma-holnap onnan is futni kell. Hát Kolozsvár hogy áll? Azt is üritik ki — hangzott a felelet. Tovább mentünk Szolnokig, illetve Karcagra. Jártam Ponciustól Pilátusig, hogy visszatérhessek. Nem sikerült. Otthon maradott népem sorsáról nem tudtam. Kis vagyonkámmal mi lesz? Azt sejtettem.

Elsem bucsuztam volt, mikor házam küszöbét átléptem — senkitől. Hiszen én még azon a napon, lehetőleg Kereszturról visszatérek. Jóhiszemüségem juttatott koldusbotra. Nem lehetett visszatérnem.. Egy könnyü nyári ruha maradott összes vagyonom.

Vasuton való utazásunk rettenetes volt. Éhség, szomjúság, álmatlanság, feldagadt lábak, kidüledt szemek jelezték rettenetes kinunkat.

Én, hányt-vetett hajónkkal Karcagon kötöttem ki, hol Szentannay Sámuel, hitrokon testvérünk, m. kir. földmivesiskolai igaz-

gató fogadott hajlékába és szivébe, mint egy 50 menekült társammal együtt.

Velem voltak Péter Sándor és Gálfalvi János lelkésztársaim, Szentmártoni Kálmán tanár és családja, Márkos Albert családja özv. Sándor Jánosné néhai igazgató tanárunk nejével együtt és még sok más, házi gazdánk rokona és nem rokona.

Ha a hazájukat elhagyott székelytestvéreimnek néhol az a szerencse jutott, hogy meleg szívek, meleg szivvel fogadták és kedvesen gondolnak vissza bús késervök megenyhítőire, — nekünk lehetetlen hálásan ne gondolnunk Szentannayra, ki megosztotta velünk mindenét: házát, kenyerét, utolsó falatját. Konyháján a menekültek főznek. Edényeit most ez, majd az használja. Az övéből alig jut neki. Sokszor megtörtént, hogy nem is jutott. Kávét kért a feleségétől. Nem adhatott. mert az utolsó csepp tejet is elkérték őnagyságától a hozzá települtek.

Nekünk, akkor szegény hazátlan bujdosóknak is — volt okunk hálát adni a jó Istennek, hogy Szentannay és feleségében olyan áldott szíveket rendelt a mi vigasztalásunkra. Nem feledjük el soha.

Hogy a munkátlanság mily irtóztató csapás az emberen, bujdosásunk ideje alatt tapasztaltuk.

Én Szentannaytól munkát kértem. Sokszor reám bizta 13 török ifjú tanítását, kik iskolájába járnak. Áldás volt reám ez a foglalkozás. Az iskolán kivül török barátainkkal törökbuzát szedtünk, répát ástunk . . . hasznosan foglalkoztunk. Nekem Szentannay a gazdatiszt szerepét adta, de úgy nem ment jól a dolog. Buzgóbb volt a kicsiny sereg, ha a munkavezető is fogta az ásó nyelét.

A Szentannay kezelése alatt 300 hold birtoka van az államnak. Ennek fele szikes, feltörhetetlen talaj. Szárazság és eső tönkre tesznek rajta mindent . . elpusztul rajta még a füszál is. 150 holdon azonban áldás fakad a Szentannay keze alatt. Senkisem tud jobban a földdel beszélni, mint ő. Hihetetlennek látszik, pedig igaz, hogy a mult évben is 150 holdon 39 ezer korona tiszta hasznot teremtett.

Nem volt meg a rendes papi foglalkozásunk. De a lélek kényszerített, hogy néha-néha szóljunk. Én a karcagi ref. templomban október 1-én hálaadó Isten tiszteletben urvacsorát osztottam 50 hivünknek. Zokogva mondottuk el a bujdosók imáját és igazán sirt a lelkünk, hogy szép székely földünkön elnémultak a harangok és nem hivnak senkit Isten-tiszteletre. Máskor a földmives iskolában vallásos estélyeket rendeztünk, biblia magyarázat, szavalat és felolvasás mellett. A hontalanok ajakán úgy sirt a szent ima: Isten, áld meg a magyart! Török ifjaink is velünk együtt énekelték bizakodó hittel, fölemelő himnuszunkat. Az én hiveim tulságosan szétszórattak. Lapok utján kerestem őket. A kikre reá akadtam, azokhoz apostoli módra leveleket irtam.

Nov. 2-án elindultam Karcagról. Ember-emberhátán. Üditő állomásaink Nagyváradon és Kolozsváron voltak, hol kiraktak a vonatból. Üditő állomás! Mit jelentett ez? Azt, hogy ezen az ajtón nem ereszt be, ott nem ereszt ki a szuronyos katona. Őrizzen meg az ur Isten mindenkit az üditő állomásoktól! Végre nov. 5-én hazaértünk. Légy üdvözülve drága székely földem! Te vagy nekem legkedvesebb az egész világon. Elsem bucsuzhattam tőled, most fogadd 100-szoros üdvözlésemet. Leteszem batyumat Kobátfalván. Pihenés nélkül indulok Szentmihály-felé. Feltünik szép temploma tornya. Földre borulva imádkozom. Áldassék az Isten, hogy le nem törte ellenség golyója. Elszorult szivvel közeledem a szent hajlék felé. Lövész árkok sokasága tűnik fel közelében. Itt egy sir, amot a másik. Elesett hősök pihenő helye. Olyan néma minden és én mégis hallom a szózatot: *Old le a te saruidat lábaidról, mert a föld, melyen állasz, szent.* Könny gyül a szemembe, ima száll ajkamról. Hősök sirja mellett lehetetlen a fiaikat váró anyákért ne imádkozni. Közel van a templom. Hamar oda érek. Megborzad a lelkem. Orgonánk szét szedve. Bibliánk a szószékről ledobva. Máskor szép, tiszta templomunk bepiszkolva. Eszembe jut a Zsoltár ízző szava: Öröködbe uram! pogányok jöttenek. Valóban azok voltak.

Amit az iskolával, énekvezéri és papilakással cselekedtek, azt toll le nem irhatná. Betört ajtók, szét szúzott tükrök s ablakok, butorok, Oláhország mindén szenye, piszkossága, oda összegyüjtve. Párnák kirázott tollai, összetépett függönyök maradványai, tükör darab, könyvek szétszaggatott részei, csirke, liba-fej, sertésláb, asztalfiók, óraszerkezet egy csomoba hányva a szobákban. Hét hete már, hogy takaritunk, de bizonyos dögletes szagot szobáinkból még kifüstölnünk nem sikerült.

Kobátfalvának is bőven jutott. Különösen a jegyzői lakásban és irodán látszik igazán a pogányok lábanyoma. De a Szentmihályon és Benczédben végzett munkájok mindent felülmúl.

El nem menekült testvéreinket levetköztetve, pénzüktől kifosztottan, minden jobb ruhájokat elszedték, csizmájukat lábukról lehuzták és alig van olyan kifosztott áldozat, kit véresre ne vertek volna. Kovács Ferenc, Péterfi József, Molnár Sándor, id. Kiss Sándor, Kiss Lajos, Benczédi Dénes. Péter Elek és Deák Mózes életükkel fizettek. Mindeniket agyonlötték Molnár Sándor kivételével, kit azért, mert, nyomorék lévén, gyorsan menni nem tudott, agyonvertek.

E vértanuk sirja felett csak egy a vigasztalásunk, az, hogy van biró a felhők felett, ki megfizet a pogányoknak, a rablógyilkosoknak érdemök szerint. Vajjon megfizethet-e eléggé?

A Benczéd és Szentmihály határán kifejlődött ütközetek következtében gránát okozta tűz is pusztitott. Pap Zsigmond jómódú

gazdának leégett a háza, Benczédi Mózesnek háza, csűre, minden gabonája és takarmánya. Ez a sors jutott Varga Mihálynak is. Helyők sem lesz, hová fejöket lehajtsák. Szentmihályon szétlőtték a Rosmann Jakab gazdasági épületeit. 100 lövésnél többet kapott a papiház és a templom fedele is. Rongyos tetőzetök mutatta, hogy itt komoly ellenállást fejtettek ki vitéz katonáink.

Szomorú viszontlátás. Olyan kihalt, olyan árva Székelyföldünk ezen tája. Az arcokon emésztő gond, a szivekben valami kibeszélhetetlen fájdalom. Boldog napjaink nyomába lépett az emésztő gond, a reánk nehezült nagy szegénység miatt. Vetésünk alig volt valami. A jövő aratás reménye is elveszett. A nagy kincs, a gazdag állatállomány elment népünk kezéből szekerével együtt.

Vigasztal az a tudat, hogy van biró a felhők felett, ki megfizet a mi orgyilkos ellenségünknek Hisszük... Te benned biztunk eleitől fogva.

Deák Miklós.

A MI KATONÁINK

TUDÓSITÁSOK A NAGY VILÁGHÁBORÚ RÉSZTVEVŐIRŐL

(757) **Bálint Árpád** zászlós az 50. gyalogezredben. 1915. év május 15-én vonult be Gyulafehérvárra s Nagyszebenben és Szászvároson végezte a tiszti iskolát. Mint hadapródjelölt 1916 január 4-én legelőbb Bukovinában harcolt, később március elején az olasz frontra kerülve, áprilisben részt vett a rivai harcokban, utóbb pedig az Astico-völgyben az olaszok elleni offenzivában. Május 30-án hadapród, augusztus 15-én zászlós lett. Szeptember 21-én szabadságra jött, de szülőivel az oláh betörés miatt nem találkozhatott. Október 12-én megkapta a II. oszt. ezüst vitézségi érmet. Testvére Bálint Lajos zászlósnak, ki Grodischténél, julius 3 án, vitézül harcolva elesett.

(758.) **Osváth Márton** mint legfiatalabb katonáink egyike, kolozsvári főgimnáziumunk VI. osztályából a folyó év tavaszán vonult be a 82. gyalogezredbe. Derék, ügyes, jó katona vált belőle. November 13-ikán az oláh fronton a jobb vállán gránátszilánktól megsebesült s Szolnokon ápolják.

A homoródszentpéteri katonák.

A 82. közös (székely) gyalogezredben szolgáinak: 759—64. *Máté* Sándor, *Szabó* Ferenc (sebesült), *Székely* Dénes felső (kitüntetve, fogoly Oroszországban), *Máté* Áron (többször volt kórházban), *Jobb* Dénes (1915 tavaszán mint biró felmentve), *Szász* Jó-

zsef (1914 októberében eltünt), *Zoltán* György (orosz fogoly), *Máté* Domokos, *Máté* Dénes id. (sebesülve egyszer), ifj. *Török* János, *Vass* András gondnok (sebesülve egyszer), *Ágoston* Sándor, *Benedek* József (rokkant, felmentve), *Ágoston* Dénes, *Gábor* Zsigmond, *Fogadós* Sándor (harctéren még nem volt, 50 éves).

Orosz fogságba jutottak: 775—80. *Csomor* Gergely, ifj. *Székely* András, *Albert* Dénes, *Székely* Bálint, *Székely* Domokos alsó, *Máté* Dénes ifj.

A 24. honvéd gyalogezredben szolgálnak: 781—90. *Máté* Mózes (egyszer sebesülve), *Székely* Gyula, ifj. *Burján* János (rokkant, felmentve), *Nagy* Sándor (elesett), *Máté* Miklós (orosz fogoly), *Forró* Lajos (egyszer sebesült), *Jobb* Ferenc (egyszer sebesült), *Máté* András, *Uzoni* Ferenc (sebesült), *Székely* Domokos felső.

A 34. tüzérezrednél szolgálnak: 791—92. *Nagy* Dénes, *Székely* Dénes alsó (orosz fogoly).

A 6-ik tüzérezrednél szolgálnak: 793—94. *Imre* Lajos, *Burján* Dénes id.

Az I. lőszeroszlopnál szolgál: 795. *Burján* Mihály.

A 12. tréndiviziónál szolgál: 796. *Pálfi* Domokos.

A 38. municiós ezrednél szolgál: 797. *Ágoston* József.

A 9-ik huszárezrednél szolgálnak: 798—800. *Székely* Ábel, *Tót* Elek, *Ágoston* Tamás.

Összesen 43.

Összeállitotta 1916. dec. 14-én Homoródszentpéteren: *Bedő Miklós* lelkész.

801. **Sándor Lajos,** zászlós a 24. h. gy.-ezredben. Néhai Sándor Lajos városfalvi lelkész fia. A mozgósításkor vonult be ezredéhez. Mint póttartalékos 8 hetet szolgált a béke boldog napjaiban s igy mint közlegény vonult be. Akkor még önkéntesi jogát sem érvényesítette, jóllehet civilben joghallgató. Pár heti brassói gyakorlatozás után mint őrvezető egy géppuskás osztaggal került az északi harctérre, hol egészen 1914 december 31-ig küzdött, feljebbvalóinak elismerése mellett a muszka ellen. Ekkor haslövést kapott. Kórházakba került, márciusra felgyógyult s most már megkapva az önkéntesi karszalagot, mint önkéntes őrvezető indult ismét vissza a kárpátokba, Homonnához. Csak három napig tudott küzdeni. A nagy hóviharban s hideg szélben lábfagyást kapott és iszonyu kinok között került ismét kórházba. „Ez már nehezebben gyógyul, mint a seb", irja nekem egy alkalommal. De meggyógyult. S 1915 szeptemberében most már nem mint géppuskás, hanem mint sorkatona megy fel ismét Galiciába. Híven, vitézen küzd. Feljebbvalói bámulják, egymás után léptetik elő, úgy, hogy az őrvezetőből csakhamar zászlós lesz a harctéren, tiszti is ola nélkül is. Megkapja a *kis ezüst* vitézségi érmet. 1916 februárjában

hazaküldik Brassóba ezredéhez, ujonckiképzésre. Itt tölt 3 hónapot, ezalatt két hétre haza is jön (először a mozgósitás óta a mai napig utoljára is) édes anyjához. Májusban ismét visszamegy a harctérre s ott küzd tovább híven, bátran, kitartással. Jelzi, hogy a nagy ezüstre is fel van terjesztve. Legközelebb a 21-es honvédekhez osztották át. Jelenleg ott szolgál.

Sok megpróbáltatáson ment keresztül, de jó kedvét soha el nem vesztette. Lapjaiból, melyeket úgyszólva eláraszt a lelkesedés, az igaz magyar hazaszeretet mellett kiolvasható mindég a tábori élet humora és a jobb jövőbe vetett erős hit és bizalom is. Nem szereti a feltűnést, szerény, egyszerü ember, de azt hiszem, megbocsátja nekem, igaz barátjának, amiért e sorokat Róla — engedelme nélkül — megírtam! *Bedő Miklós.*

(746.) **Sári József** hadnagy, május 8 óta az orosz harctéren küzd. A juniusi harcokban megkapta az I. oszt. ezüst vitézségi kitüntetést.

(127.) **Szász Ferenc** zászlós, a Doberdóról székely bajtársaival együtt az oláhok ellen kérezett és részt vett a kiverésükben. A határon túlról irta haza egyik tanárához ezt a hangulatos, szép kis költeményt:

Vadon rengetegben, idegen országban vagyunk nagy csatában.
Idegen szél fujja fáradt homlokunkat, idegen országban.
Megyünk nagy örömmel, édes hazánk szabad,
Nem bánjuk most már, ha havas eső szakad.
Fáradt lábunk nyomán, piros vérünk nyomán
Szabad élet fakad.

Fáradt lábunk nyomán, piros vérünk nyomán, szabad élet fakad,
Nyomasztott keblünkről, elcsüggedt szivünkről könnyült sóhaj szakad.
Édes jó Istenünk haragos villáma,
Bevágott az oláh, vad, sunnyi májába —,
Fölült Csaba, fölült a villám lovára
Ugy csap az oláhra.

Vadon rengetegben, idegen országban, vagyunk nagy csatában,
Idegen szél fujja fáradt homlokunkat, idegen országban,
Megyünk nagy örömmel, édes hazánk szabad,
Nem bánjuk, most már ha havas eső szakad
Fáradt lábunk nyomán, piros vérünk nyomán,
Szabad élet fakad.

(67 és 94.) **Tóth István** hadnagy, az I. és II. oszt. ezüst vitézségi érem mellé megkapta a Signum laudist.

(802.) **Gáspár Mózes** tüzérzászlós az északi orosz frontról került az oláh frontra. November 14-én a békási szorosban egy oláh tüzér árulása folytán, a tiszti fedezékben egy oda csapódó 12-ös orosz gránát több társát megölte, ő pedig a reá omló földtől és robbanási törmelékektől zúzódásokat szenvedett. Egyik kolozsvári kórházban épült fel.

(718.) **Májai Ferenc** (jobbágyfalvi) zászlós, az orosz harctéren sulyosan sebesülve, fejlövéssel fogságba esett.

(208.) **Kiss Ferenc** (árkosi) 2. gy. ezr. tizedes (697.) és **Geley Kálmán** (árkosi) 50. gy. ezr. hadnagy olasz fogságba jutottak.

(803.) **Izsák Mihály**, a 82-ik gyalogezred közkatonája a mozgositás napján vonult Galiciába. 1914. szept.13-án megsebesült. Balassagyarmaton ápolták. Felgyógyulva ujból a harctérre ment. 1915. jul. 7-én a San mellett orosz fogságba esett.

(804.) **Szabó János,** firtosmartonosi vártűzér, az orosz harctéren sulyosan sebesülve, 1916. dec. 30-án Dunakeszíben, a tábori kórházban meghalt. Szülőföldjétől távol pihen a hős katona. Emléke itthon marad szivünkben.

Egyed Ferencz

80 éves korában elhunyt Homoródszentpál nvugalmazott lelkipásztora Egyed Ferencz. Szeretnők azt irni, hogy a mikor munkájának élő, erőben levő ember volt, azok közé az unitárius papok közé tartozott, akik az *unitárius pap* fogalmát teljesen betöltötték.

Mert volt és kell hogy legyen olyan fogalom, a melyet csak az unitárius papra lehet alkalmazni. Ugy lett emberré, mint sok más szegény székely ifju: önerejéből, tisztességből, szorgalomból, erős akaratból és alkut nem ismerő becsületességből.

Ugy is teljesítette kötelességét korai ifjúságától kezdve, először mint torockói tanitó és segédpap. azután mint homoródszentpáli pap.

Jó szónok volt és elsőrendü egyházi iró. Jó pásztora volt népének és elsőrendü példaadó a takarékos gazdálkodásban.

Egyházunk kormányzásában tanácsosi minőségben szorgalmasan részt vett. Tiszta felfogással, határozott és önálló véleménynyel szólott a kérdésekhez.

Tisztelte előljáróit, nagyra becsülte a mások véleményét, de szeretett a maga utján haladni. Azokhoz az egyházi férfiakhoz sorakozott, a kik szerettek ellenőrizést gyakorolni az egyház közügyeiben, de a vélemény nyilvánitást gondosan megkülönböztette a gyanusitástól. Ezt szembetünően bizonyitják 1903-tól kezdve majdnem öt évig folytatott és megismételt fölterjesztései, sérelmesnek vélt nyugdija ügyében. Keseritette, hogy mikor betegsége miatt nyugalomba kellett vonulnia, 42 évi szolgálat után is csak az utolsó évre megállapitott nyugdijösszeget kaphatta. Bizony 720 koronából élni öregen és betegesen sanyarú dolog!

Egyed Ferencz két derék fiut nevelt a hazának, a nagyobbik

Miklós már nehány éve elhunyt, kedves élettársa hű neje ezelőtt 5 évvel. Balázs fia, a sz.-udvarhely-megyei kórház orvossa és unokái nyujtottak némi vigasztalást sok időn át mozdulatlanságra kényszeritett életének.

1916. dec 7-én temették el H.-Szentpálon.

Az igaznak emléke áldott!

Iroda'om.

Protestáns új Képes-naptár 1917-re. Szász Károly szerkesztésében megjelent a régi ismerős (63-ik évf.) Kiemelkedő része a reformáció négyszázados évfordulójának ünneplése Luther és a reformáció eseményei képeivel. A naptári és névtári rész általános érdekü és hasznos. A könyv ára 1 K 20 f.

Nemes ösvényeken című tetszetős kiállítású ifjúsági könyv jelent meg a karácsonyi könyvpiacon Raffay Sándor szerkesztésében. Versek, történeti és háborús elbeszélések, a serdültebb ifjúság lelki világát nemes ösvényekre irányító épitő cikkek váltogatják egymást a gazdagon és szépen illusztrált kötetben. A mű célját és tartalmát a cím találóan fejezi ki: valóban nemes ösvényeken járnak azok a hősök, akikről a történetek szólnak és azok az irók is, akik a mű tartalmát megírták. Kétségtelen, hogy e mű hézagpótló az ifjúsági irodalomban. A csinosan kiállított kötet Hornyánszky Viktor műintézetét dicséri, a rajzokat pedig Schneider Iván készítette. Ára 5 korona. Kapható Hornyánszkynál (V., Akadémia-utca 4) és minden könyvkereskedésben.

XXX.

A három X-be lépett *Unitárius Közlönyünk*. A képzelet sebes szárnya sas s elfárad mégis, mire vissza ér az első uj esztendőhez. Nehány százan még élünk, kik bölcsőjét ringattuk. Örvendezünk örömünkben, hogy az értelmes, tanulékony és tudniakaró magyar unitárius nagy közönséget bevonhattuk a vallás és erkölcs hirdetői közé.

Az apostolok seregébe léptek azok, akik a mi kisebb és nagyobb szózataimkat, apró hireinket elolvasták, tovább adták először a családi körben, azután az utcán, a mezőn, a templom előtt Tanúltak és tanitottak. Öntudatos unitáriusokká lettek.

A mi leveleink eljutottak a távoli szigetekre is és hirdették az idegeneknek is a mi evangéliumunkat: a szeretet, a békességes

tűrés, az emberbecsülés, a munka, a tisztesség és a tiszta élet evangétiumát.

Ezt jelenti a XXX az *Unitárius Közlöny* homlokán.

De jelent minden esztendőre egészen új szántást, új vetést, új gondolatokat, új munkát. Jelenti az élőknek hitre buzdítását, a holtak emlékének megbecsülését. Jelenti most még mindig a *mi katonáink* érdemeinek följegyzését, a *mi menekültjeink* sorsának figyelembe vételét és jelenti a háboru romjainak eltakarítását és *új építést.*

Erre az új építésre bontjuk ki a zászlót a XXX jegye alatt.

Keresünk munkásokat, keresünk munkavezetőket és kérünk pontos fizetőket. A lap árát *3 koronában* jelöljük meg s ebből két koronának -- mint eddig is — kétharmadát a fiók-egyletek pénztárának ajánljuk.

Örökös alapitókat keresünk, mert ők biztosítják a lap állandó fönnmaradását.

Szeressék kis lapunkat oly áldozó szeretettel, a milyennel szolgáljuk mi olvasóinkat. *Szerkesztő.*

Egyházi és iskolai mozgalmak

IV. Károly király. 1916 év december 30-án koronázta meg Magyarország örökösödés útján tronjára lépett királyát aki IV-ik Károly nevet fog viselni, és feleségét Zita királyné asszonyt. Káprázatos az a fény és pompa amit kifejtett a nemzet. Szép szivárvány színben tündöklik a haza egén a jövő reménysége, mert király és királyné ismeri és megérteni akarja magyar nemzetét. Éljenek sokáig és boldogítva boldogok legyenek. A koronázás órájában templomainkban istenitisztelet volt.

Püspökünk a koronázáson részt vett. Az a kitüntetés érte, hogy a főrendiház azon bizottságának tagjává választották, mely bizottságnak az volt a feladata, hogy dec. 27-én a hitlevelet király Őfelségének aláírásra átnyujtsák. Főtiszt. asszonyunkkal együtt útaztak föl, s az új év első napjaiban jőnek haza.

A nemzeti hymnus lett a koronázó ünnepi ének. Ha IV. Károly király semmi mást nem tett és nem mondott volna, már ezzel lebilincselte magának a magyar nemzet szivét. Elrendelte, hogy a koronázás alatt a hymnust játsza a zenekar, és énekelte a nagy díszben pompázó magyar világ. Immár hát a magyar királyi udvarnak is van udvari hymnusa. Áldjuk királyunk nagy bölcseségét!

Személyi hirek. *Gyöngyössy* Béla min. tanácsos afia, ki leányával ifj. báró Dániel Lajosnéval Hódmezővásárhelyre menekült volt dec. 31-én, Kolozsvárt járt és szomorú hireket mondott el a tarcsafalvi pusztulásról. A család

még mindig nem mehet vissza oly nagy mértékban föl van dulva a ház — *Régeni* Áron tanítónak is van mire visszagondoljon. Kinevezték 1916 aug.-ban árkosi áll. tanítónak, Jelentkezett aug. 30-án eskütételre, de ekkor már menekülni kellett az oláh támadás elől, nem vették ki esküjét. Visszajött Kolozsvárra és itt a fiuiskolában folytatta a tanítást. A háromszékmegyei tanfelügyelőség rendeletére el kellett volna foglalnia állását, de lapunk zártakor még keresi az útazási engedélyt.

Menekültek nőpapja. Barabás Ilona gyalári áll. tanítónő, néhai kedves emlékü dr. Barabás Ábel testvére Aradmegyébe Ujszentannára menekült és ott az állami iskolánál alkalmazták. Nagy öröm érte a bujdosót. Fölfedezte, hogy tanítványai között sok unitárius vallásu menekült van. Hitbuzgósága azzal nyert kielégitést, hogy magára vállalta unitárius növendékei (összes 14) hitoktatását. Tankönyvekért folyamodott, s most már boldogan teljesíti nemcsak a tanitói, hanem a papi teendőket is, mert a gyermekeket és szülőiket vasárnapokon összegyüjtötte. Énekelt velök és vallásos dolgokat olvasott föl nekik. Vigasztalta és buzdította őket.

Elhunytak. Hosszas betegség és szenvedés után, december 19-én reggel örök álomra hunyta le szemét dr. Gál Kelemen kollegiumi igazgató 18 éves leánya, *Ilonka*. A jó szülők és a szerető kilenc testvér mély fájdalommal gyászolják szelid, jóságos lelkü Ilonkájuk korai halálát. Távozása kitöltetlen ürt hagyott övéinek szivében, szomoruasággal tölti el a tisztelők és barátok seregét. „Kétség kél a magyarázatot, megnyugvást kereső elmében: ennyi jóság, szelidség, lelki tisztaság csak szenvedésben, örök enyészetben nyer kielégülést a földön, vagy talán valóban tisztább, tökéletesebb létre van elhíva e földön kivül?“ A lélek ereje adjon megnyugtató hitet a megszomorodott, gyászoló szivekben. — Itt emlékezünk meg a jó kis Gál Ilonka egyik jó barátjáról és kortársáról *Nyiredy Margitról*, dr. Nyiredy Gézáné szintén sokat szenvedett kedves leányáról. Ő még a meleg nyár hosszú napjaiban elköltözött édes atyja mellé. Elhunyt volt aug. 7-én. Őt is olyan általános részvét kisérte az örök nyugalom helyére.

Az unitárius leányotthon alapjára a Berde 600 koronájához megkaptuk az első adományt. Dr. Várady Aurél ügyvéd és E. K. tanácsos *Gál Ilonka* emlékére, koszorú megváltás címen adományozta. Kedvesen veszik a bánatos szülök és hálás lesz majd az az utókor, amelynek lesz unitárius leányotthona.

93-ik örökös alapitó tagunk lett özv. Matskásy Lajosné asszony, a ki először lerótta az édes anyja, özv. Farkas Lajosné iránti kegyeletét, azután saját nevében is befizette a 100 kor. örökös alapitói dijat. Midőn ezért hálás köszönetet mondunk, örvendezünk, hogy mindig ujabb nevek kerülnek lapunk örökös alapitói közé. Most, a mikor százan vannak a harctéren, az itthonmaradottak helyettök is buzgólkodjanak!

A jó gyermek könyvéből az I-sső osztályé elfogyott s a nyomdai

viszonyok miatt nem is adható ki, a mig némileg nem javul a helyzet. A II-ik osztály könyve kapható lapunk szerkesztőjénél 1917-től kezdve 80 fillérért.

Magyarszováti egyházközségünk javára az 1916. évben a következő alapítványok és kegyes adományok tétettek:

1. *Kepeváltsági alapra*: Ürmössy Jenő 200 kor. (hadikölcsönkötvényben), Kiss Gergely 15 kor., Kiss József 15 kor.

2. *Templom-alapra*: néh. Gothárd Sándor emlékére koszorúváltság címén: Dr. Erdődy Endre 40 kor., Deák Ferenc 20 kor., Deák József 10 kor., Bede Emil 10 kor., Antónya Mihály 10 kor., Kovács Elek 10 kor., Csete György 5 kor., Bodor János 5 kor., Bodor Jánosné 2 kor., ifj. Bodor Márton 1 kor.

3. *Orgonaalapra*: özv. Balázs Mártonné 2 kor.

4. *Urvacsorai kenyeret és bort* adományoztak: Bodor Márton, Domokos István, Balázs András és Bodor János, összesen 79 kor. 80 fill. értékben

5. A hivek részéről teljesitett *közmunka* értéke 65 kor. Fenti adományok összege 489 kor. 80 fill. Fogadják a nemeslelkű adakozók e helyen is az egyházközség hálás köszönetét

Antónya Mihály, lelkész.

Kinek küldjünk mutatványt az *Unitárius Közlönyből?* Szivesked-jék megírni aki e kérdést olvassa.

„A mi menekültjeink" rovatban az Unitárius Közlöny mult évi 193. lapján, az „itthon maradott lakosság" szavak mellé kiegészitésül odaveendő *oláh lakosság* követte el, „mert el se képzelhető, hogy a *teljes* lakosság egyszerre itt lett volna". L. Ö. lelkész ur felkérésére készséggel rektificaljuk. Szerk.

Az egylet pénztárába f. évi november 20-tól december 27-ig tagsági és előfizetői dijat fizettek: Kálmán Mózes Fiatfalva 916-ra, Kovács Mózes Szilágysomlyó 915—916-ra, Knoblok Rezsö Brassó 916-ra, Generelauditor von Májay Wien 916—918-ra, Lázár Miklós Torockó 916—918 ra, Szinte Sándor Désfalva 915—916-ra, Kiss Béla Sitervölgy 916-ra, Béla Eszter Lászlótanya és Máté Sándor Kolozsnagyida 917-re. Az udvarhelyköri fiókegylet pénztárába fizettek: Simonti Tamásné Kaca és Bara Sándor Daróc 916-ra. Alapitói dijban fizettek: Macskási Lajosné Kolozsvár 100 K.; Özv. Farkas Józsefné emléke 40 K. A Létay Balázs alapitói díjra ajándékoztak: Csegezy Járásbiró 2 K. Bartók Endre 10 K. Lukácsi Sándor 10 K-t. Sürgetve kérem az előfizetőket és tagokat a díjak beküldésére. Kolozsvár, 1916. december 27-én. Gálfi Lőrincz pénztárnok.

Ujdonság:

Hol van megirva?

Segédkönyv ismertebb bibliai helyek megtalálásához.

Bibliai egyezményes szövegtár.

Többek közremüködésével készitette: **DOHÁNY JÁNOS.**

Ára 4 korona.

A mester jelleme.

Vezérfonal biblia tanulmányozó körök és magányosok számára.
Irta: **Fosdick E. H.** Forditotta: **Ifj. Victor János.**

MÁSODIK KIADÁS.

Ára K 2·50.

Kaphatók:

KÓKAI LAJOS könyvkereskedésében

BUDAPEST IV., Kamermayer Károly-utca 3.

Kérem az összeget postautalványon előre beküldeni, portó 20 f.

Egyesült Könyvnyomda Részv.-Társ.

Kolozsvár

Telefon: 856. **Ferencz József-út 85**

Nyomta az Egyesült Könyvnyomda Részvénytársaság Kolozsvárt.

XXX. évf. Kolozsvár, 1917 február. 2. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

SZERKESZTI:

Dr. BOROS GYÖRGY

FŐMUNKATÁRSAK:

TARCSAFALVI ALBERT **GYŐRFI ISTVÁN**

TARTALOM:

XXX. *Szerkesztő* 17
Imádság 18
Tábori kórházban újév reggelén. (Előbeszéd.) *Nagy Béla* 18
Hazatérők sóhaja! *József János* . 19
Harangbucsuztató. *Balázs András* 19
Ismét otthon! *Zoltán Sándor* . . 21
A mi menekültjeink. *Pál Ferenc* . 23
A mi katonáink 25
Székely Zsigmond 29
Régi dolgok 29
Egyházi és iskolai mozgalmak: . . 30
Újévi üdvözlet. — Új örökös alapítóink. — Klenodiumainkból. — Régi énekeink. — Régeni Áron. — Harang-búcsuztató ünnepély Sinfalván. — Eljegyzés. — A Létai Balázs. — Köszönet. — Köszönetnyilvánítás. — Jótékonyság. — Köszönetnyilvánítás. — Szép összegeket. — Szerkesztői üzenetek. — Nyugtázás a boritékon.

Mennyegzői, konfirmációi s ünnepi alkalommal igen kedves állandó ajándék az imakönyv. SZIVEMET HOZZÁD EMELEM, második bővitett kiadás, irta dr. **Boros György.** E női imakönyvet a sajtó meleg szavakkal üdvözölte, a közönség valláskülönbség nélkül megkedvelte. **Bőrkötés** aranyszéllel (barna, sötétkék, fekete) 6 K. **Fehér csont, selyem-** és **bársony kötés** többféle színben, kiválóan jó papiron 10 K. **Megrendelhető a szerkesztőnél.**

A D. F. E. örökös alapitói.

100—100 koronával.

1. Dr. Brassai Sámuel 400 K.
2. Báró Petrichevich Horváth Kálmán 700 K.
3. Hajós János 220 K.
4. Fekete Gábor Kolozsvár.
5. Dr. Bedő Albert Budapest.
6. Könyves Kálmán Rt. Bpest.
7. Székely László Torda.
8. Ürmössy Jenő Kolozsvár.
9. Csegezy Mihályné Albert Ilka Torda.
10. Raffay András Abrudbánya.
11. Dr. Boros György Kolozsvár.
12. Toroczkói egyházközség.
13. Ferencz József püspök.
14. Koronabank Rt. 60 K.
15. Benke Elek adótárnok Sz.-keresztúr.
16. K. Nagy Béla Kraszna.
17. Farkas Józsefné emléke.
18. Boér Gergely Kolozsvár.
19. Raffay Zsigmond Verespatak 50 K I. részl.
20. Imre József Verespatak.
21 Borbély Sándor igazgató.
22. Dr. Székely Ferenc Budapest.
23. Boncza Miklós Bpest 160 K.
24. Dr. Kőváry László 120 K.
25. Nagyiklódi Tischler Mór Kolozsvár.
26. Mikó Dezső Abrudbánya
27. Thoroczkay Vencel. Guraszáda.
28. Kovács Józsf Hmvásárhely.
29. Kovács Józsefné Hmvásárhely.
30. Ajtay Jánosné H.-almás.
31. Sipos József m. kir. adótárnok.
32. Merész Gyula festő Kolozsvár.
33. Nagy Balázs Torda.
34. Dr. Balogh György Torda, 20 K.
35. Pap László Székelyudvarhely.
36. Székely Miklós Torda.
37. Kisgyörgy Sándor Vargyas
38. Botár János Budapest.
39. Magyar Leszám. és Pénzváltó Bank.
40. Id. báró Daniel Gábor főgondnok.
41. özv. dr. Nagy Károlyné Abrudbánya, igéret.
42. özv. Pálfy Jánosné Csegez.
43. Csegezi Taar Balázs emlékére.
44. Csegezi Taar Balázsné sz. aranyosrákosi Biró Polixéna emlékére.
45. Balogh József máv. főellenőr Kolozsvár.
46. özv. Simon Ferencné Kolozsvár.
47. Pálfi Márton tanár.
48. Reitter Aladár Kolozsvár.
49. Péter Sándor lelkész és neje Bitai Mária.
50. Arkossy Lajos Kolozsvár.
51. Dr. Ferencz József Kolozsvár.
52. Székely János mérnök Kolozsvár.
53. ótordai Weress Sándor Kolozsvár.
54. Szentkirályi Ferenc Sz.-keresztur.
55. Csegezy Mihály gondnok, Torda.
56. Ballok Károly Kolozsvár.
57. Pákey Lajos Kolozsvár.
58. Dr. Kozma Endre közjegyző, igéret.
59. Dr. Pálffy József ügyvéd Kolozsvár, igéret.
60. Gyulay Árpád, p. ü. tan. Kolozsvár.
61. Lipkay Arturné Gál Ilona Bpest.
62. Dr. Hintz Györgyné Kolozsvár.
63. Dr. Ferenczy Géza Nagyajta.
64. Székely László Ferencz József püspök 80 éves jubileumi emléke 200 K
65. Báró dr. Daniel Gábor, Ferencz József püspök 80 éves jubileumi emléke
66. Báró Daniel Lajos Vargyas.
67. Péterffy Zsigmond „Ferencz József püspök jubileumi emlékére."
68. Végh Jánosné Mezőtóhát.
69. Kolozsvári egyházközség.
70. Tibáld József lelkész emléke.
71. Özv. Tibáld Józsefné S.-Sztgyörgy.
72. Józan Miklós esperes Budapest.
73. Abrudbányai Nagy Elemér Szentkereszt.
74. Joó Elek és neje Siménfalva.
75. Dr. Erdődi Endre orvos.
76. Vári Albertné Kolozsvár.
77. Özv. Szentpéteri Gáborné Kolozsvár.
78. Árkossy Béla Selmeczbánya.
79. Dr. Szathmáry Pál „Szülőim emlékére" hadiárvák javára 200 K.
80. Dr. Várady Aurél Kolozsvár.
81. Bartha János torockói presbiter.
82. Kovács Imre lelkész és neje Bágyon.
83. Varga Dénes főgymn. tanár Torda.
84. Fekete Ferenc takpt. igazgató Torda.
85. Sófalvi Sándor főpénztáros Torda.
86. Kún Sándor (Kolozs) 102. táb. posta.
87. Egy unitárius lelkész, ki magát megnevezni nem akarja.
88. Fazakas Lajos esperes dr. Boros Györgyné tiszteletére.
89. Csongvay Lajos köri gondnok.
90. Létay Balázs emlékalapítvány 27 K.
91. Matskásy Lajosné Farkas Juliska.
92. Dr. Várady Aurél Kolozsvár.
93. Dr. Binder Emilné sz. Fazekas Jolán.
94. Dimény Sándorné Imets Lidia emléke.
95. Pál Ferencné Imets Róza.
96. Pál Ferenc esp. lelkész Okland.
97. Dr. A. Kiss Ernő hadnagy.

Akinek valakije a háboruban van, rendelje meg az Unitárius Közlönyt. Értékes emléke a nagy háborunak.

XXX. évf. Kolozsvár, 1917 február. 2. szám

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA: A DÁVID FERENCZ EGYLET

SZERKESZTI:

Dr. BOROS GYÖRGY.

FŐMUNKATÁRSAK:

TARCSAFALVI ALBERT GYŐRFI ISTVÁN.

Előfizetési ára: 3 korona. Egy szám ára: 30 fillér. Egyleti tagok 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát, a lapért 1 koronát, összesen 3 koronát fizetnek. Örökös alapitói díj 100 K. Minden pénz Gálfi Lőrincz egyleti pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra.

XXX.

A három X-be lépett *Unitárius Közlönyünk.* A képzelet sebes szárnyú sas s elfárad mégis, mire vissza ér az első új esztendőhez. Nehány százan még élünk, kik bölcsőjét ringattuk. Örvendezünk örömünkben, hogy az értelmes, tanulékony és tudniakaró magyar unitárius nagy közönséget bevonhattuk a vallás és erkölcs hirdetői közé.

Az apostolok seregébe léptek azok, akik a mi kisebb és nagyobb szózatainkat, apró hireinket elolvasták, tovább adták először a családi körben, azután az utcán, a mezőn, a templom előtt. Tanúltak és tanítottak. Öntudatos unitáriusokká lettek.

A mi leveleink eljutottak a távoli szigetekre is és hirdették az idegeneknek is a mi evangéliumunkat: a szeretet, a békességes tűrés, az emberbecsülés, a munka, a tisztesség és a tiszta élet evangéliumát.

Ezt jelenti a XXX az *Unitárius Közlöny* homlokán.

De jelent minden esztendőre egészen új szántást, új vetést, új gondolatokat, új munkát. Jelenti az élőknek hitre buzdítását, a holtak emlékének megbecsülését. Jelenti most még mindig a *mi katonáink* érdemeinek följegyzését, a *mi menekültjeink* sorsának figyelembe vételét és jelenti a háború romjainak eltakarítását és *új építést.*

Erre az új építésre bontjuk ki a zászlót a XXX jegye alatt.

Keresünk munkásokat, keresünk munkavezetőket és kérünk pontos fizetőket. A lap árát *3 koronában* jelöljük meg s ebből két koronának — mint eddig is — kétharmadát a fiók-egyletek pénztárának ajánljuk. Várjuk az új olvasókat!

Örökös alapitókat keresünk, mert ők biztosítják a lap állandó fönnmaradását. Szerezzen mindenki még egy tagot!

Szeressék kis lapunkat oly áldozó szeretettel, a milyennel szolgáljuk mi olvasóinkat. *Szerkesztő.*

Imádság.

Nyugtalan szivünk és aggódó lelkünk az örökké állandóság kőszikláját keresi, téged megtartó Istenünket. Az ellenség körülvette hazánkat és fenyegeti életünket, vagyonunkat. Fiaink, férfiaink és testvéreink fagyban, sárban, hóban és zivatarban ott állanak, hol az ágyú legrémesebben zúg. Sem éjjelök, sem nappalok, csak egy bizodalmok és ez te vagy erős megtartó Isten. Oh hallgasd meg sóhajaikat, ne feledkezz el szenvedéseikről, jusson eszedbe az ellenség gonosz szándéka és forditsd el a veszélyt innen, vigasztald meg hű népedet, szegény magyarokat. Szeress és áldj meg minket hajlékunkban és valahol vagyunk, bizva kérünk jó Istenünk. Ámen.

Tábori kórházban újév reggelén.

Előbeszéd.

Isten kegyelméből megértük az 1917. év első napját. Rátok nézve sebesült és beteg katonák szomoru újév, de legyetek türelemmel, bizzatok a jó Istenben s vitézül harcoló bajtársaitok hősiességében. A jó Isten meggyógyitja fájó sebeiteket, vitéz harcosaink kivivják a győzedelmet s aztán remélhetőleg minél előbb meg lesz az áldott békesség. Ezen érzelmektől eltelve jöttem tihozzátok, ide a ti beteg ágyatok mellé, mint az Úrnak szerény szolgája s hivlak benneteket, hogy imádkozzunk ez új év reggelén eképpen:

Kegyelemnek Istene, mennyei édes Atyánk! Ez új esztendőnek első reggelén téged áldunk életünkért, melyet a midőn veszélyben voltunk, megtartottál. Sajog a fájó seb, mit hazánk védelmében kaptunk, de a földi orvosság mellett gyógyitó hatással ván reánk s benned való szent bizodalom jó Atyánk, Istenünk. Hittel imádkozunk hozzád: „Vidámits meg minket a mi nyomoruságunk napjai után.“ (Zsolt. XC. 15.) Gyógyitsd meg sajgó sebeinket s aztán vezérelj el a szenvedések eme helyéről a mi kis családunk körébe. Hozzad, óh hozzad új esztendő az áldott békességet s add vissza a népek millióinak édes otthonát. Büszke önérzettel, hősi vitézséggel harcoltunk édes magyar hazánk védelmében — tebenned bizó hittel s alázatos szivvel viseljük szenvedésünket, melyeknek enyhülléseért imádkozunk hozzád jó Atyánk, Istenünk, hallgass meg kérésünkben. Ámen.

Miatyánk stb.

Nagy Béla, tábori lelkész.

Hazatérők sóhaja!

Sírva váltunk el hazánktól,
Messze estünk tőle:
Vágytunk vissza, mint a gyermek
Az anyai ölbe.

Mikor hazafelé jöttünk
S megláttuk a házunk:
Azt gondoltuk nem a földön,
Menyországban járunk.

A kis kaput kinyitottuk,
Megöleltük fáját,
Ráhullattuk örömünkben
Könnyeinknek árját.

Az udvaron megcsókoltuk
A követ, a földet,
Odább pedig a ház előtt
Az eperfa törzset.

A küszöbre ráborultunk,
Elaléltunk rajta,
Életünknek talán ez volt
Legfényesebb napja.

Azt az édes boldogságot
Nem lehet leírni,
Amit akkor átéreztünk,
Hanem csak kisírni.

Most is sírunk, de sírásunk
Elegyes a jajjal;
Lábrakelt, mit hébe-hóba
Összeszedtünk bajjal.

Nem katonák, nem ellenség
Rabolták ki házunk
Haszonleső ismerősök,
Okozták a kárunk.

Van bíró a felhők felett . . .
Nem átkozunk senkit
„A hamisan szerzett vagyon
Elviszi a többit.“

Firtosváralja. ***Jósszef János.***

Harangbucsuztató *

(1917. január 1.)

Öreg nagy harangunk! te is osztoztál egyházközségünk családjainak sorsában: melletted is üresen maradt a fiatalnak helye, mert a kis harangot viszik katonának. Mint a családoknál az öregek vállaira nehezedett a teher: ezután már helyette is te szólsz. Már az új esztendőt is — nekünk olyan furcsán — egyedül köszöntötted. Mi is veled együtt az ujat köszöntjük, a régit siratjuk. Az új örömet ad, új reményeket ébreszt, új akaratra serkent. A régitől való elválás könnyeket fakaszt, bánatot lehel. Így találkozik

* Ez a bucsuztató mindenik unitárius gyülekezet hangulatát tolmácsolja, mert mindenikből elvittek egy vagy két harangot. Pár helyen egyet sem hagytak. *Szerk.*

össze az új esztendő küszöbén az öröm és a bánat szívünkben. E kettő maga az élet. S lám — milyen az ember! — az örömét reménnyel szépíti bánatját pediglen virágba temeti.

A haza oltárára ismét adunk egyet. Sokat adtunk már; de még mindig gazdagok vagyunk az adakozásban. A fiaink, testvéreink, barátaink elmentek és most megy a kis harangunk. Azoknak is bokréta volt a csákóján: ennek is virágot, koszorut tettünk koronájára, hogy méltó legyen hozzájuk. Azokat is megsirattuk, ezt is megsiratjuk, mert ez mindnyájunknak szívéhez nőtt.

Méla-bús hangjára mindig megdobbant a szivünk. Mikor az élőket hivogatta, mikor imára szólt a kis harang: jött a falú népe hálaadással, imádsággal. Mikor pedig a holtakat siratgatta: elhaló hangjára könny gyült szemeinkbe.

75 évig volt örömünknek, bánatunknak hirdetője. És most magas tronusáról leszállt ide közénk, hogy mielőtt menne: lássa azt a gyülekezetet, melynek lelkéhez szólt, szivéhez beszélt, melyet vallásosságra serkentett, hitben erősített. És most itt vagy: drága kis harangunk! Mielőtt elmennél megakarod tudni, hogy ez a nemzedék méltó-é a multhoz, hogy ennek a népnek olyan-é jelene, mely az ő jövőjét szilárdan építi?

Mikor ment a háboruba: az édes anya fiát egyedül csak ő siratta; a férjet csak hitvese fájlalta; az édesapát csak gyermekei keseregték, de érted mindnyájan busulunk — drága kis harangunk. Te nekünk nemcsak imára szólottál. Szóltál nekünk régi szent dolgokról: egyházunk multjáról, fájdalmas sebekről, arról a kicsiny seregről, annak a kicsiny seregnek gazdag áldozatkészségéről, mely templomot emelt, iskolát épitett, egyházat teremtett . . .

Drága kis harangunk! visznek katonának! Téged is engedünk; ott vannak véreink, vitéz katonáink. Nekik szükségük van reád. Mi majd csak megleszünk itthon az öreggel . . .

Ha itthon a béke szószólója voltál: ott a magyar vitézségnek, magyar dicsőségnek s — mert úgy kell! — elleninkkel szemben: légy a megtorlásnak vitéz katonája — drága kis harangunk.

Ezután a hangod nem e kis falunak csendes, de véres harctereknek zivataros levegőjét rázza. Nem bánatot siratsz: gyászt és árvaságot lehelsz ki tudja hány szívbe!?

Menj . . . ! vidd üdvözletünket a bátor hősöknek; mond: ha szívünk sajog, ha lelkünk vérzik is a haza oltárán, mindent tudunk áldozni, mert annak a dicsőségnek, mely e vérzivataros időkből az ezer éves Magyarországot beragyogja: mi is részesei kivánunk lenni s ezért áldozatot nem sajnálunk.

Menj . . . ! köszöntsd a hősöket, akiket szeretünk. Mond nekik, hogy itthon szívünk értük dobog, feléjük száll lelkünk minden gondolatja, érettük van éltünk minden fáradsága . . .

Menj . . . ! vidd az üzenetet elbizakodott, alattomos ellensé-

geinknek, hogy a magyar áldozatkészségnek, vitézségnek, kitartásnak és erős akaratnak forrása itthon kiapadhatatlan . . .

Menj . . . ! drága kis harangunk! talán megsíratunk, de büszkék vagyunk, hogy mint téged: ilyen drága kincset is tudunk tenni a haza oltárára.

Odaadunk, elbocsátunk, indulj te is katonának — drága kis harangunk . . . ! .

Sinfalva. *Balázs András*
unitárius lelkész.

A mi menekültjeink.

Ismét otthon!

Szomorú vándorlás, aggodalmakkal telt távollét után visszatérnek lassanként Erdély földönfutói mind a kis falukba, városokba. Népesebbek lesznek ismét az utcák s mikor ráboritja sötét takaróját az éjszaka a falvakra, több háznak ablakában gyúlad ki a fény, kikiáltja a sötétségbe, az utcára, a községbe: itthon a család!

Hat heti távollét után október 28-án érkeztünk vissza szükebb hazánkba. Székelyudvarhelyen már találkoztunk a háború sötét nyomaival.

Közelben harangok, köztük a miénk is, a kisebb. Eljött a harang papja elé, de visszavinni nem tudtam, mert kell halálharangnak, ágyúnak. Meghatottan, elfogódottsággal néztem még egyszer körül távollétemben levett harangunkat, hogy aztán tőle búcsút véve, soha többé ne lássam. Mindenki a kiállott izgalmakról, az oláhok brutális viselkedéséről, a felszabadulás örömérol beszél a városban.

A községekben, melyeken keresztül haladtunk, semmi nyoma az eltelt gyásznapoknak. A mezőkön zöldelő vetések, az utcákon dolgukra menő asszonyok, férfiak, egy-egy bámészkodó gyermek, csak kevesebben, mint régen. Épületekben semmi rongálás, ép gabona-asztagok itt-ott a szérüskertben. Itt csak átvonultak az oláh csapatok

Végre feltünt községünk, a dombon épült templom, külön épült tornyával, fehér falával, roskadozó, sok vészt-vihart kiállt évszázados várkeritésével. És a mi házunk, a papilak. Könny szökött szemembe, valami soha nem érzett örömérzés ömlött végig egész valómon. Viszont láthattam, láttam a helyet, melyért oly sokat aggódtam, ha vajjon épen látom-e meg? Szinte észre sem vettem a meghatottság miatt a másik örvendetes dolgot, hogy otthon maradt híveim az őszhatárt csaknem teljesen bevetették búzával Pedig mily kevés idő állhatott rendelkezésükre!

Végre ismét otthon! Mily jól eső, boldogságos érzés látni, hogy az otthon, templom, ház minden ép. Örül a falú, én is örülök szivemből, úgy, mint soha életemben.

De aztán jönnek a szomorú visszaemlékezések. Mindenkinek van panaszolni valója. Három héten át csaknem állandóan nagy tömegű román lovas, kalarások előbb, aztán rosiorok tanyáztak a községben, mely brigádparancsnoki székhely volt. A rosiorokat, kiknek guzsalyhoz hasonló hosszú lándzsájok van, „guzsalyasok"-nak* nevezték elmeskedő székely asszonyok, de őszinte meggyőződéssel mondják: Isten őrizzen meg mindenkit az olyan guzsalyasoktól. Hát bizony az oláhok valóban önmagukhoz méltóan viselkedtek. Raboltak, pusztítottak, amit csak lehetett. A „vetett-ágy"-ról lehuzták a szép csipkés lepedőt s röhögve hasogatták föl kapcának, a csipkebetétes függönyt letépték s lovukat csutakolták meg vele, aztán a trágyadombra dobták, a selyempaplant, mellyel csak „nagy vendég" takarózhatott, elvitték lópokrócnak. A tyúkot, libát, kacsát, disznót állandóan ölték, sütötték,ették, valóságos versenyevéseket rendeztek.

Ami szemes gabonát, szallonát, zsirt megtaláltak, azt mind elvitték. A zabot, ha ki volt csépelve, zsákban hordták el utolsó szemig, ha nem volt kicsépelve, a lovak elé és alá rakták, hogy amit megenni nem tudnak, azt kitaposják, tönkre tegyék. A csépeletlen búzát azonban szerencsére nem mindenütt bántották.

Gyujtogatás nem történt, de csak az isteni gondviselésnek köszönhető, mert bennök meg volt a szándék véletlen tűzesetek előidézésére, különben nem pörkölték volna a lopott malacot a szénacsürben, szalmakazal tövében, szalmával telehintett udvaron.

Jaj volt annak, ki legkisebb mértékben is nem tudott szájuk ize szerint viselkedni. Azt azonnal ütötték, rugták, mint a barmot, Hány öreg ember, asszony hordozta testén az oláh durvaságnak fekete és kék foltjait! Tisztek és közlegények e tekintetben egy húron pendültek. Eltávozásuk előtt nehány tisztes gazdát elfogtak, bezártak s kilátásba helyezték számukra a főbelövetést, de ebben megakadályozta őket csapataink gyors előnyomulása és az oláh gyávaság. Mikor a legelső huszárjárőr a recsenyédi erdőszélénél megjelent, a legnagyobb rémülettel kezdtek menekülni, a hóditani és lakmározni jött rablók s nehány óra alatt megtisztult tőlök a falú s maradt utánok szeny, piszok és átok a lelkek mélyén. A bezártakat egyszerüen ott feledték, de azért négy asszony maig is siratja férjét, kit az oláhok elhurcoltak magukkal hajcsárnak s kikről azóta semmi hir s két anya is siratná fiát (egyik 12, másik 14 éves), ha nekik a visszaszökés 12 km.-nyi keserves út után Lövéte és Szentkeresztbánya között nem sikerül.

Egyházközségünk épületeit nagyobb rongálás nem érte. A templom padlóján a gyászos idők sötét foltjaként egy oláh tisztnek

* Mint tudjuk „guzsalyas" a székely leánynál vizitelő legény is, ki rendesen este látogatja választottját. Az első rosior-csapat is vasárnap este érkezett a községbe.

kifolyt vére feketélik a szószék előtt. Miklósfalvánál kapta halálos sebét, onnan hozták eltemetni Homoródszentmártonba. Az egyszerű, összetákolt fakoporsót, melyre virágot parancsra a községben maradt székely asszonyoknak kellett hordani, az urasztalára helyezték, melyet a rajta levő terítékkel együtt a koporsóból kifolyó vér szintén beszennyezett. A parancsra templomba gyűlt nép sírt, zokogott, mig az oláh tábori pap a temetési szertartást végezte, síratta Erdély szabadságát, mert büszkéikedve mondogatták az oláhok: Soha sem lesz a magyaré Erdély. A holttestet a templomtól keletre temették el, benn a cinteremben s másnap reggel még egy katonájukat földelték el melléje, minden cerimónia nélkül.

Az állami iskola tantermeibe (az épület egyházi tulajdon) lovakat kötöttek be az oláhok, miután előbb mindent kidobáltak s az emiatt békételenkedőket azzal vigasztalták, hogy majd épít a román új iskolát, melyben románúl tanúl a székely.

Az oláhok után nyomuló csapatainkat határtalan örömmel fogadta a honnmaradt lakósság. Férfiak, nők, öregek, gyermekek, mind kitódultak az utcára, de nem üres kézzel, hanem az egyik félredugdosott darab szalonnával, kenyérrel, gyümölcscsel a másik, majd mikor megérkezett a konyha, hordták a káposztát, veteményt, hogy legyen miből jó ételt főzzenek a fáradt vitézeknek. Szem szárazon nem maradt, mikor a huszár előcsapat berobogott a községbe s lenyergelt a piacon. Szólni senki sem tudott, csak sirtak, sirtak mind, szorongatták a katonák kemény kezét.

Az oláhok uralma alól való felszabadulás, az a reménység, hogy hajlékainkat többé ellenség nem dúlja föl és hogy jobb jövő záloga az átélt sok szenvedés: valóban a mennyországba jutás boldogságával ér föl, csak adja Isten, minden szép reményünknek megvalósulását, hogy többé ne kelljen a magyarnak elmenekülni.

Homoródszentmárton, 1916. november.

Zoltán Sándor,
unitár. lelkész.

Otthon.

Oklándról: Menekülő útunkról október hó 19-én érkeztünk haza 4 és fél napi útazás után. Elég fáradságos utazás volt, de elfelejtettük minden gyötrelmeit, csak hazafelé jöhettünk s otthonunkat megtaláltuk. Mert Istennek hála megtaláltuk és reménységünk feletti állapotban. Ez ugyan nem azt teszi, mintha kárunk nekünk is, másoknak is ne lett volna bő mértékben, mert bizony — sajnos — abból jutott mindnyájunknak tele marokkal. De hát az ellenség nem gyilkolt, nem égetett s így az itthonmaradt népet — 8 kivételével, kiket mint szekérhajtókat magával vitt — megtaláltuk és épen találtuk hajlékainkat, kisebb romlások leszámitásával.

Templomunk, tornyunk tartozékaival épen áll. A belső emberi épületekben és keritésekben sem esett kár, csupán a nagy temető keritése hirdeti, hogy mellette tanyázott hetekig az ellenség. Abban a kár tetemes.

Az egyházközség javai, felszerelései pár apróbb tárgy kivételével megvannak. Az elrejtett anyakönyveket és egy urvacsorai pohár szarvasbőrrel bevont tartóját megviselte a rejtekhely, de azért a könyvek jól használhatók.

A papilakon is fölforgattak mindent s igy az egyházközség szekrényét is, valamint az esperesit is s azok tartalmát részben kosarakba rakva, hová a felügyelőnek hagyott harangozóné gyüjtötte össze, találtam.

A több napra terjedő rendezgetés után azonban majdnem minden elékerőlt s igy az egyházközség kára e tekintetben is nem mondható jelentékenynek.

Az értékeket: u. m. takaréki könyveket, hadikötvényeket stb. magammal vittem s hoztam; pénzkészletét az itthon maradt gondnok őrizte meg hűségesen.

Magam nem mondhatom, hogy ennyire is szerencsés és kárvallás nélküli ember vagyok. Azt sem, hogy lakásunk nagyobb mértékben ki lett volna rabolva. Említettem már, hogy fölforgattak mindent, ennek rendjén pedig ami nekik tetszett, vagy szükséges volt, azt elvitték, de nyomukban nem jött házamba rabolni — amit sokfelé hallani — nép. A fő az, hogy semmit sem törtek, amit mindenesetre az is idézhetett elé, hogy minden ajtót, fiókot nyitva hagytam. Egyik szobában egymás mellett voltak a falon „Krisztus Pilátus előtt" és a „Golgota" Munkácsy képek nagyalakú sokszorításai, az ebédlőben pedig szemben az ajtóval — ami oltárképünk — a tordai országgyűlés Dávid Ferenccel. Amint a felügyelő asszony beszéli a több rendben megfordult oláhok — különösen az utóbbi — előtt csak úgy hányták a keresztet s azzal mentek tovább.

Sajnos, nem üres kézzel, mert elvitték az összes fehérneműmet és a téli felszerelésünket, nem hagyva belőle csak egy darabocskát sem.

Szerették nagyon az édességet s felnyalták 30 kiló cukrot, 7 liter szirupot 30—40 üveg befőttet. Szalonna, zsir, szappan, gyertya, stb. utitársul szegődött hozzájuk.

Elvitték az irodai felszerelésem majdnem teljesen, sokszorositó készletem; esperesi és lelkészi hivatali ruggyanta bélyegzőket.

Megfelezték konyhaedény felszerelésünket is.

Aztán a házon kivülről elvitték a kocsit, hámot, szénát, 2 mm. búzát, zabot, káposztát, veteményt stb.-t. Megsemmisült a gyönyörü gyümölcs-termés teljesen, még kostolóra sem maradt belőle. Nem az ellenség, hanem a menekülők prédája lett 1 hold tengeri és az őszi sarju teljesen.

Ott pusztult a falu zabtermése s igy nem kaptunk zabkepét. Most szereztem be 3 mm.-t s kerek 60 pengő forintot adék ki érette. Süldő, liba, réce és tyuk, csirke féle majorság mind eltünt.

Kárunk tetemes, 3000 koronát meghalad, kárpótláshoz semmi kilátás. No, de azért ismétlem, hogy elfeledjük, csak itthon lakozhassunk. Megnyugszunk, mert ha számot vetünk, úgy találjuk: lehetett volna több kárunk s rosszabb állapotunk is.

Oklándon és határán 3 héten keresztül, több táborhelyen állandóan nagy számmal — amint Bedő József itthonmaradt énekvezér-tanító (3 nap, mint fogoly, az oláhoknál volt) — mondja — 15—20 ezer ember volt. Mindennap látogatták a határról a falut s apasztották rohamosan a lakosság javait, terményeket és állatokat stb

Eltüntek a községből: Egyed Zsigmond és Mózes testvérek, Béla Mózes, Kovács József börtönőr, Kovács József D., Csiki Mózes felső, Golicza József legény, Libik Domokos 14 éves fiu.

Pál Ferencz.

A MI KATONÁINK

TUDÓSITÁSOK A NAGY VILÁGHÁBORÚ RÉSZTVEVŐIRŐL

Bágyoni katonáink.

805. **Kaszás Gyula** orosz fogoly. Előbb Kievben volt, jelenleg Szibériában van. Két gyermeke van.

806. **Szép Miklós,** mint tényleges állománybeli tüzér csak 1914 májusban jött haza s a mozgositáskor vonult be. Boszniában teljesitett szolgálatot. Mint irja sok „kirándulást" tettek Nikita volt országába. Tűzmester. Később beosztották a gépfegyverosztagba. Mint ilyen, gépfegyverével megmászta a Lovcsent. Eddig még nem történt semmi baja! Isten óvja meg ezután is. A kis és nagy ezüst *vitézségi érmek* tulajdonosa.

807. **Szép Gábor,** Miklósnak az édes öccse. 1915 őszén vonult be. Már régen tizedes. Végig küzdötte a kárpáti nehéz harczokat. Egy muszka golyó a fejbőrét végig szántotta. Előbb Munkácson, azután Kolozsvárt volt kórházban. Felgyógyulása után a gépfegyver-tanfolyamot végezte s úgy ment ismét a harctérre. Másodszor sulyosan megsebesült. Nagyváradon és utóbb Tordán gyógykezelték. Szerencsés felgyógyulása után harmadszor is a harctérre ment. Jelenleg az olaszok ellen szórja gépfegyverével a golyókat. Mindketten Szép Gábor bágyoni birtokos fiai.

808. **Bodoczy László** a mozgositás óta az orosz harctéren van, mint tüzér tizedes. Elszánt és hősies magatartásáért a nagy és kis ezüst *vitézségi éremekkel* tüntették ki. Az orosz tüzből megmentette az ágyuját, golyózáporban visszament s megmentette a municiós szekerét. Ez utóbbi tetteiért kapta a nagy ezüst vitézségi érmet.

809. **Simonffy Elek** honvéd tizedes. Galicziában egy orosz golyó keresztül ment a jobb alsó lábszárán. Gyógyulás után ujra visszament az orosz frontra, ahol a betegség ágyba döntötte. Bécsben gyógykezelték s mint szivbajost félévi szabadságra küldötték. Ez az időt Kolozsvárt, itthon s Nagyváradon töltötte.

810. **Csegezi Pál** 1914-ben, augusztusban sulyosan megsebesülvén, orosz fogságba került. Mint rokkantat, — kicserélés után hazajövén — szabadságolták. Teljesen munkaképtelen. Két gyermek apja.

811. **Nagy Sándor** orosz fogoly. A Jenisszei mellől irt nagy késöre aggodó feleségének és szülőinek.

812. **Balogh Elek** a galicziai harcztéren volt, hol megsebesült s mint ilyent katonai szolgálatra véglegesen alkalmatlannak nyilvánitották; de egy pár hónap multán ujra behivták s Nagyenyeden, később Gyulafehérvárt teljesitett katonai szolgálatot. Közelebbről újra kivitték a harcztérre.

813. **Kiss Balázs** huszár, bágyoni születésü; de brassói asztalos mester, 1914 év decemberben a kárpáti harcokban hősi halált halt.

814. **Csép Mózes** 21-ik honv. gy. ezr. tartalékos honvéd. Orosz fogságba esett s jelenleg Tauriában van.

815. **Csép Tamás ifj.** végig küzdötte az első szerbiai hadjáratot, hol megsebesült. Felgyógyulása után ujra a harctérre ment.

816. **Árkosi János** huszár. Előbb a vasut mellett teljesitett szolgálatot, később a harctérre vitték. 1916. októberben sulyosan megsebesült, — a gránát leszakitván a jobb karját, — s a miskolczi kórházban hősi halált halt. Felesége s két gyermeke maradt.

817. **Árkosi András** sappeur őrmester. Tevékeny része volt a dunai átszállásban. Eddig sértetlen.

818. **Csegezy Máté** kebli tanácsos a mozgósitás óta vasuti szolgálatot teljesit.

919—21. **Csép F. Tamás, Fejér Mihály** és **Székely Farkas** vártüzérek. Montenegró leverésében vettek tevékeny részt.

823. **Simonfi Pál** hősi halált halt. Felesége és egy gyermeke siratja.

824—25. **Csép Ferencz** és **Antal** testvérek, mindketten orosz fogságban vannak.

826. **Csép Lajos** tüzér a bukovinai fr. nton.

827. **Csép Miklós** önkéntes tizedes a bukovinai fronton küzd- Mint irja, eddig még nem történt semmi baja.

828. **Simonfi Tamás** tüzér. Elébb az olasz, majd a román fronton teljesitett szolgálatot.

829—30. **Székely Tamás** és **Székely László** testvérek. Az előbbi honvéd, az utóbbi huszár. Tamás betegen jött haza a harctérről. László is, de mindketten felgyógyultak s újra katonai szolgálatot teljesitenek.

831. **Kovács Lőrincz** elébb az olasz ellen harcolt, jelenleg az oláh fronton van.

832. **Németh János** kebli tanácsos, 51 éves, tizedes. Előbb Nagyszebenben teljesített szolgálatot; jelenleg Nagyváradon van.

833. **Csép Mózes Tamásé,** a galiciai harctéren van.

834. **Csép Tamás Jánosé**, kebli tanácsos. Csak ezelőtt pár hónappal vonult be.

835—37. **Fogarasi Sándor, Miklós** és **József** testvérek, családos emberek. Sándor sulyosan sebesült, de kigyógyult s újra a harctéren van; József orosz fogoly, Miklós a volhiniai harctéren van.

838. **Baranyai Mózes** az esztergomi fogoly tábornál teljesit szolgálatot.

839—41. **Simonfi Miklós** kebli tanácsos, **Bottyán Balázs** és **Zsigmond** Galiciában vannak a fronton.

842. **Kaszás Ferenc** a fronton van.

843. **Balogh József** a harctéren szerzett betegsége folytán a tordai kórházban van.

844. **Simonfi Mózes** orosz fogságban szenved.

845—46. **Bottyán Gábor** a tüzéreknél, **Csegezi Márt** tréneknél teljesit szolgálatot.

847—48. **Csegezi Mózes** fogoly, **Csegezi Gábor** a harctéren van.

849—51. **Balogh Lőrincz** a galiciai fronton, **Balogh Samu** a tengeren teljesítenek szolgálatot, **Balogh József** Boszniában van.

852. **Csongvay Dénes** igazgató-tanító, a mozgósításkor vonult be. Csendőrségi szolgálatott teljesített Kövenden és Tordán. Jelenleg magasabb kiképzés végett a tisztiiskolában van.

853. **Csép Gábor ifj.** a trénnél teljesít szolgálatot.

854. **Nagy Miklós** az 50. gy. ezr. katonája. Ott volt a gorlicei áttörésnél. Ivángorod bevételénél hősi halált halt.

855. **Balogh Zsigmond** a mozgósítás óta folytonosan a tüzvonalban van. Kétszer sebesült. A kis ezüst *vitézségi éremmel* tüntették ki.

856. **Bodoczi Balázs, Bodoczi Sándor** küküllőszéplaki lelkész öccse, előbb Gyulafehérvárt teljesített szolgálatot, jelenleg a fronton van.

857—60. **Csép Mihály, Csép László, Csép András, Csép Miklós**, Csép Mihály kebli tanácsos fiai. András Arsieronál hősi halált halt; László súlyos sebesült. Mihály a fronton van.

861. **Balogh Tamás D.** a mozgósítás alkalmával vonult be. Pár hónapra orosz fogságba esett.

862—63. **Balogh Tamás T.** és **Balogh Miklós** harctéren vannak.

864. **Benke Máté,** kiről már mint öreg tüzérről Ny. G. e lapban megemlékezett, derekasan pusztította a muszkát. Jelenleg, mint a feleségéhez írt levelében írja, a trénnél teljesít szolgálatot.

865. **Benke Zsiga** géppuskás szakaszvezető, már bejárta a harcterek legtöbb részét. Eddig még épen, egészségesen és szerencsésen.

866. **Balogh Mihály** huszár, még 1914-ben eltünt augusztusban. Azóta két évig nem adott életjelt magáról. Olonec kormányzóságból írt egy párszor, de most aggodó felesége és szülői ismét nem tudnak róla.

867. **Fejér Tamás** még a háború kezdetén orosz fogságba esett.

868. **Nagy Gábor** 1916-ban hősi halált halt.

869. **Árkosi György** 1916. őszén vonult be.

870—71. **Árkosi Mihály** és **Árkosi Dániel** kezdettől fogva a fronton vannak.

872. **Vásárhelyi Mihály,** a fronton szolgál.

873. **Németh Ferencz** volt a francia harctéren is. Jelenleg az orosz fronton van.

874—75. **Németh Ferencz Vereshidi és Németh József** hősi halált haltak.

876—80. **Németh Sándor, Németh Gábor, Németh Lőrincz, Németh János és Németh Mihály** testvérek, Németh Sándor fiai. Sándor mint rokkant orosz fogságból kicseréltetett. Budapesten van.

880—81. **Kovács Máté és Balogh Márton** orosz fogságban vannak.

Közli: *Kovács Imre* lelkész.

(Folytatjuk.)

Székely Zsigmond

sz. 1855., mh. 1917. jan. 25.

Az erős férfiú az oláh betörés siralmas pusztitásait kiállotta, hiveit és a szomszédos vidék székely népét lelki táplálékkal tartotta. Mikor fegyvereink az ellenséget futásra kényszerítették, ő a hivek seregével, ágyudörgés között az Isten házában fohászkodott segedelemért.

Amit kért megjött, de a békét megérnie nem adatott, mert szép élete sok szenvedését az utolsó nagy próba túlárosztotta az erő partjain és ő elsodortatott. Őszinte sohajt sok ajakról, megérdemelt részvétet több jó baráttól fog követelni halálának megdöbbentő híre. Olyan jellemes, hű és igaz lelkipásztor volt, akiben Isten kedvét lelte. Oly békésen tűrő és panasz nélkül szenvedő családfő volt, akinek emlékére áldó és hálás érzés fogja hinteni kegyelete virágait. Szeretett mindenkit, megbecsült mindenkit és kötelességének élt akkor is, amikor bántalmazták.

Sok szenvedése után sok mennyei julalomban lesz része az igazságos biró előtt. Nején kivül két pap fia s négy kisebb gyermek siratja. Legyen vigasztalásul a hivek és jó barátok részvé'e

---

Régi dolgok.

Hogy lett unitárius losonczi Becze András.

Magyarországon Szathmáron lakó losonczi Becze András Reform. uri ember könyörögvén Istennek, hogy jelentse meg neki az igaz hütöt s vallást ki nyittya a Szt. Bibliát s éppen nyit ad Locum 1 Cor. 8. r. 5. 6.* ezen locust megolvasván s látván, hogy ez az unitáriusok értelme, ismét másodszor is könyörög Istennek azon, hogy immár jelentse meg neki az Isten, hogy vallyon bizonyosan azt kellyené neki elhinnie s követnie, azonban ismét kinyitván a Szt. Bibliát egybe fordit arra a locusra, melyben azt mondja a Krisztus Tamásnak is *ne légy hihetetlen, hanem hivő* s igy tért az unitárius valllásra. Ezen Losontzi Becze András dolgozta ki a sz. uri vatsorának kezdetében és végiben mondandó két éneket ad notam Mint a szép hives patakra.

(Egy kézirati Concio gyüjtemény egyik lapjára beillesztett jegyzetből a XVIII-ik száz végéről.)

* Mert ha vannak is ugynevezett istenek akár az égben, akár a földön, a minthogy van sok isten és sok ur; mindazon által nekünk egy Istenünk van az Atya, a kitől van mindenség, mi is őbenne; és egy Urunk, a Jézus Krisztus, a ki által van a mindenség és mi is ő általa.

Egyházi és iskolai mozgalmak

Ujévi üdvözletre csak január 6-án gyűltek össze az unitárius atyafiak a főt. püspök úrhoz. Dr. Boros György főjegyző üdvözölte a főpásztort, ki szivesen fogadta és megköszönte a figyelmet, ami annál jobban esett, mivel nem lehetett itthon az új év napján. Kedvesen elmondotta a koronázás gyönyörü eseményeit s örömét, hogy egyházunknak is az ő személyében képviselője volt a nagy országos ünnepen.

Új örökös alapitóink Bármily súlyos is az élet, a nemes áldozatkészség nem lankad. Vannak akik gondolnak a lelki táplálékra is. Meghatottsággal vettük Pál Ferenc oklándi lelkész és köri esperes tudósitását, hogy három örökös alapító díját küldik : 100 kor. néhai h.-szentpáli özv. Dimén Sándorné sz. Imets Lidia emlékére (94.) aki az igazi öntudatosan erős unitárius nők közül való volt, a Dávid F. Egyl.-nek is a legbuzgóbb tagjai közé tartozott s nehány év előtt véletlen szerencsétlenség következtében halt el. Ez emléket kedves testvére Pál Ferencné állítja nevére. 95.-ik alapító lett Pál Ferencné sz. Imets Róza úrnő, 96.-ik Pál Ferenc esperes lelkész. 97.-ik árkosi dr. Kiss Ernő hadnagy, ki a harctéren szerzett nagy betegségéből kigyógyulva vissza ment az ezredéhez s onnan küldötte be örökös al. díját. Ezek a kedves és nem várt alapítványok ismét kifeszítették reménységünk hajóján a vitorlákat. Hisszük, hogy a 100-ik is megjő csakhamar. Vajjon ki lesz a 100-ik?

Klenodiumainkból, vagyis úrasztali szép készleteinkből a menekülés miatt sok elveszhetett. De reméljük nem nagyon sok. A veszélyeztetett helyekről Kelemen Lajos levéltáros aa. behozta a műbecsü darabokat s megtette jelentését és javaslatát, amiből kiolvashattuk a jövő unitárius muzeum szép képét. Nagy dolog lesz, ha biztonságba, szakértői kezelés alá vehetjük azokat a kincseket, amelyek még megmaradtak, mert, sajnos immár sok becses dolognak csak a neve van meg.

Régi énekeink. Az E. K. Tanács a nev. bizottság ajánlatára régi egyházi és halotti énekek összegyűjtésével foglalkozik. Sok elfogadott dallam szállong egy-egy vidéken, melyeket jó lesz megmenteni és fölhasználni. Énekvezéreink küldjék be a tanácsi irodába.

Régeni Áron a Korál-könyv szerzője, ki Kolozsvárt a főgimn. melletti elemi iskolának husz éven át volt egyik jeles tanítója elpályázott szülőfaluja Kálnok közelébe. Árkosra ment a nyáron, de el is menekült a betörő oláhok elől. Karácsonyig Kolozsvárt folytatta a tanitást régi helyén. Az új év új állásán érte s munkáját már megkezdette. Kántori beköszöntő jét jobb időkre halasztotta, mikor majd együtt lesznek elmenekült hivei és szabad lesz a közlekedés.

Harang búcsúztató-ünnepély Sinfalván. Egy minden részében kedves és megható ünnepély folyt le új esztendő napján sinfalvi kis templo-

munkban, midőn a kisebbik harangot átadták a katonai hatóságnak. Újévi beszédet Biró Lajos III. éves teológiai hallgató tartott. Azután Balázs András lelkész szivet, lelket megindító beszédével elbúcsúztatta a templom piacán álló megkoszorúzott s a leányok koszorújától is körülfont, harcba induló harangot... Egyedül, árván maradt az öreg harang, mellette is üres már a hely, mint annyi családból az öregek mellől elment a fiatal... A beszéd végeztével Csongvai Zéfi és Fodor Ilona egy-egy alkalmi költeményt. Utánuk Balla Klára egy kis kedves beszéd kiséretében koszorút helyezett a harangra. Az ünnepély a himnusz éneklésével végződött, melyet Göncz Irénke, a sinfalvi áll. elemi isk. új tanítónője vezetett, aki az ünnepeken is végezte, nagy gyakorlatra és tudásra valló ügyességgel a kántori teendőket *b.*

Eljegyzés. Mátyus Gergely jeles ifjú lelkész eljegyezte Sükösd Margit kisasszonyt.

A Létai Balázs emlékalapitványra bármily csekély összeget köszönettel fogadunk.

Köszönet. A homoródkarácsonf. egyházközségnek özvegy Ürmösy Sándorné urnő néhai felejthetetlen férjének, megboldogult Ürmösy Sándornak egy igen értékes és gyönyörü háborús festményét ajándékozta azzal a célzattal, hogy ezáltal megboldogult férjének, néhai Ürmösy Sándornak és egyetlen drága, jó, hősi halált halt fiának, Ürmösy Gézának emlékezetök örökre fenmaradjon annál az egyházközségnél, melyben születtek, kereszteltettek, neveltettek s melynek fejlődéseért, haladásáért örökké hevültek s minden áldozatra készek valának. A festmény a karácsonfalvi unitárius lelkészi irodán őrizendő és nagy gonddal gondozandó. Nemes adományozó óhaja, hogy ha a kép illő áron értékesithető lenne: ez esetben értékesittetessék egyházközség által és az érte kapott összeg „Ürmösy Sándor és fia Géza emlékalap“ néven kezeltessék, melynek kamatja egyházközség által felhasználható lenne. A kép sokszorositási joga is egyházközséget illeti. A festmény megfelelő, gyönyörü kerettel van ellátva; hosszúsága 2 méter 20 cm., szélessége pedig 1 méter. Köszönet a bánatos nőnek és anyának. *Bálint Ödön* lelkész. A festő és fia képét közölni fogjuk.

Köszönetnyilvánitás. Alólirottak a sinfalvi unitárius egyházközség nevében, hálás köszönetet mondunk a sinfalvi unitárius leányoknak, azon kiváló és vallásos buzgóságukért, melyet az elmult 1916 évben egyházközségünkkel szemben tanusitottak. Ugyanis április hó 9-én egy nemzeti szinű zászló s egy gyász lobogó beszerzésére adakoztak és gyűjtöttek 150 koronát. December hóban pedig saját adakozásukból és a háború alatt általuk rendezett estélyek jövedelméből a sinfalvi hitelszövetkezetnél jegyeztek egy 650 = Hatszázötven kor. n. é. V. kibocsátású hadikötvényt és ezt az egyházközségnek ajándékozták, illetve: „A sinfalvi unitárius leányok koronázási emlékalapja“ címen alapitványként letették, azzal a nemes kikötéssel, hogy a kamatok $^1/_3$ része tőkésittessék, $^2/_3$ része pedig olyan hadiárváknak

adassék, akiknek édes apja e mostani háborúban hősi halált halt, vagy a harctéren szerzett betegség következtében hunyt el. A mikor már nem lesz hadiárva: az összeg kamataiból minden egy éves kort elért, törvényes házasságból született és a sinfalvi unitárius egyházközség keresztelő anyakönyvébe bejegyzett unitárius gyermek aránylagos, az ő részére a szülők által gyümölcsöztetendő összeget kapjon mintegy családi pótlék cimen. Maga az alapítvány a leányok nemes gondolkozására vall, az alapítvány célja honleányi és egyházi szeretetüket mutatja. Istennek szent áldása legyen a kedves alapitványon és a nemes lelkü alapítványozókon! Az egyházközség nevében ismételten köszönetet mond: Sinfalva, 1917. jan. hó 5. *Balázs Dániel* gondnok, *Balázs András* unitárius lelkész.

Jótékonyság az árkosi unitárius egyházközségben 1916. évben. Barabás Ferenc templom-alapra 4 kor., Barabás Károly énekvezér, lakásépítésre 20 kor., Sepsiárkosi Takarékpénztár rt. legatusi díjpótlásra 20 kor., Husvét másodnapján hivek kárpáti falvakra 33 kor. 75 fill., Pünkösi másodnapján hivek gyermeknapra 25 kor., Vöröskereszt javára hivek 20 kor., Urvacsora osztáshoz kenyeret 2-szer Benkő Árpád és neje Nagy Ágnes 10 kor., Barabás Ferenc és neje Barabás Ágnes egyszer urvacsorai bort adtak 5 kor., Özv. Ütő Lajosné sz. Zoltán Klára husvét 24 kor., Barabás Ferenc és neje Barabás Ágnes pünkösi 24 kor., Özv. Veress Sámuelné sz. Ütő Mária karácson 49 kor. Legatust fuvarozták Nagy György, Barabás Ferenc, ifj. Veress Sándor és Bedőházi György. Mult év augusztus havában Benkő Árpád egyházi tanácsos afiát egyhangulag tiszteletbeli főgondnokká választottuk. Főgondnoki munkásságát azzal kezdette meg, hogy hadi célra elvitt harangunk helyébe új beszerzésére 100 koronát adományoz gyűlés színe előtt lelkész kezéhez; ugyancsak Barabás Ferenc keblitanácsos is 100 koronát, melyért adományozóknak ezuton is leghálásabb köszönetemet fejezem ki egyházközségem nevében. Hasonló szeretettel kell megemlékezzem Barabás Károly gondnok afia áldozatkészségéről is, ki 1916. évi gondnoki tiszteletdíját énekvezéri lakás épitésre ajándékozta. Árkos, 1917. január 15. *Végh Benjámin* unitárius lelkész.

Köszönetnyilvánitás. Benedek András (nagy) és neje Dakó Zsuzsánna homoródujfalui lakósok a homoródújfalui egyházközségnek egy úrvacsorai poharat adományoztak az egyházközségnek 80 K értékben. Fogadják a nemesszivü adakozók az egyházközség köszönetét. Cseke András gondnok, Benczédi Pál lelkész.

Szép összegeket nyugtáz a pénztárnokunk, de kevés olvasó vett részt benne. 2000-en olvassák a kiknek *fizetni kellene!*

Szerkesztői üzenetek. *Gálfi Ferenc* volt alsóbisztrei tanitóról, aki — értesülésünk szerint meghalt — ismerősétől szivesen vennénk bővebb tudósitást. — *Tudósitóinkat* és más dolgozótársainkat kérjük, fogják minél rövidebbre kiadásra szánt közleményeiket, mert a nagy drágaság miatt nagyon takarékosnak kell lennünk s emiatt kénytelenek vagyunk a cikkeket összevonni. — *Tamás* L.-nénak köszönjük az értesitést. Sajnálattal vettük észre távozását.

Az egylet pénztárába a folyó évi január 1-től 26-ig tagsági és előfizetési díjat fizettek: Dr. Molnár Jenő Budapest 916—917-re, Bacsilla Sándorné Kovászi 916-ra. Barabás Ilona Ujszentanna 916 ra, Szigethy Cs. Miklós Kolozsvár 917-re, Gábor Mihály Alsójára 915—916-ra, Ambrus Pál Székelyudvarhely 916-ra, Somkereki Elek Szék 917-re, Özv. Gábor Albertné Székelykeresztur, Özv. Tóth Károlyné Kénos 917-re, Dr. Kozma Jenő Marosvásárhely 915-re, Máthé Mózes Bányabük 916-ra, Móric Károly Nagyilonda 912—919-re, Csongvai József Sinfalva 917-re, Kovács Irén Resicabánya 914—916-ra, Takács Ferencz Czelldömölk, Rözner Valeria Nagybánya, 916-ra, Tóbis Simonné Marosujvár, Létay Károly Táboriposta 23. Szász Károly Budapest 917-re, Özv. Rend Domokosné Adony 917-re, Keresztély Zsigmond Kolozsvár 916—917-re, Botár János Szilágyi Toroczkó 920—922-re, Özv. Pálfi Jánosné alapitótag Csegez, Ifj. Pápai István Palánka, Németh Mária Nagylak 917-re, Gál Elekné Csalaszőlőtelep 911—915-re, Csegezy Márton Beszterce, Csegezy Irénke Marosvásárhely, Kádár József Dés, Sárdi Lőrinc Kolozsvár, Andrási Gyula 51 gyalog ezred 917-re, Fülöp Mózes Megyes 914—915-re, Dr. Székely Ferenc, Dr. Székely Aladár Budapest, Özv. Kerekesné Botár Sára Torockó 917-re, Botár János igazgató Torockó 916-ra, Maksay Lászlóné Körmöcbánya 917-re, Ifj. Mátyus Ferenc Székelykál 910—917-re, Sándor Jenő Budapest, Hajós József Barót, Özv. Farkas Józsefné Kolozsvár, Hegedüs Mihály Prázsmár, Fekete Zoltán Selmecbánya, Kerekes Miklósné Török-Torockó, Györke Lajosné Kolozsvár, Thorockay Vencel Guraszáda 917-re, Albert Lőrinc Bölön 915-re, Almási Ferenc Torockó 917—919-re, Vernes Ferenc Simonné 916—918-ra, Botár István 917—919-re, Sófalvi Gergely Gagy 917-re, Fazakas Péter Kolozsvár 916-ra, Molnár Gergely Sósmező 912—915-re, Koronki János Alsórákos 917-re Csák János Fűzesgyarmat 917-re, Özv. Gyáni Zsigmondné 916-ra, Bökfi Jánosné, Id. Sári Józsefné, Kecskeméthy Mihály 917-re, Homoki Károlyné 916-ra, Bálint Lajosné, Barna Jánosné, özv. Gidai Sándorné 917-re, őzv. Daru Andrásné 915-re, ifj. Sári Józsefné 917-re, Hegedüs Gergely 916-ra.

Alapitói díjban fizettek: Özv. Dimény Sándorné Imets Lidia, Pál Ferencné Imets Róza, Pál Ferenc Okland, dr. Á. Kiss Ernő Kolozsvár, Fazakas Lajos és neje Nyárádszentmárton 100—100 K.

Az U. K. céljaira ajándékozott br. P. Horváth Kálmán egyh. főgondnok 40 K-t, Tóbis Simonné Marosújvár 5 K 20 f. Fogadják az egylet köszönetét. Még sokakat várunk!

Kolozsvár, 1917 január 26-án.

Gálfi Lőrinc
pénztárnok.

Ujdonság:

Hol van megirva?

Segédkönyv ismertebb bibliai helyek megtalálásához.

Bibliai egyezményes szövegtár.

Többek közremüködésével készitette: **DOHÁNY JÁNOS.**

Ára 4 korona.

A mester jelleme.

Vezérfonal biblia tanulmányozó körök és magányosok számára.
Irta: **Fosdick E. H.** Forditotta: **Ifj. Victor János.**

MÁSODIK KIADÁS.

Ára K 2·50.

Kaphatók:

KÓKAI LAJOS könyvkereskedésében

BUDAPEST IV., Kamermayer Károly-utca 3.

Kérem az összeget postautalványon előre beküldeni, portó 20 f.

Egyesült Könyvnyomda Részv.-Társ.

Kolozsvár

Telefon: 856. **Ferencz József-út 85**

Nyomta az Egyesült Könyvnyomda Részvénytársaság Kolozsvárt.

XXX. évf. Kolozsvár, 1917 március. 3. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

SZERKESZTI:

Dr. BOROS GYÖRGY

FŐMUNKATÁRS: **TARCSAFALVI ALBERT**

TARTALOM:

Arany. *B.* 33
Toldi Estéjében mondja 34
Emlények. *Arany Jánostól* 34
ság *Parker Tivadar* 35
t Isten ajándéka! *Ujváry László* 35
A mi menekültjeink. (Vers.) *József János* 37
Ürmösy Sándor festőművész és fia Géza emléke. *Bálint Ödön* . . 39
A mi katonáink 42
Egyházi és iskolai mozgalmak: . . 46
Vasárnap délutánokon. — Dr. Tóth György. — Az E. K. Tanács. — Az unitárius nők. — 10.000 unitárius. — Emlékére. — Elhunytak. — A lelkészek hadi segélye. — Ladámosról. — Sinfalván. — Nyugtázás.

Mennyegzői, konfirmációi s ünnepi alkalommal igen kedves állandó ajándék az imakönyv. SZIVEMET HOZZÁD EMELEM, második bővitett kiadás, irta dr. **Boros György.** E női imakönyvet a sajtó meleg szavakkal üdvözölte, a közönség valláskülönbség nélkül megkedvelte. **Bőrkötés** aranyszéllel (barna, sötétkék, fekete) 10 K. **Fehér csont, selyem-** és **bársony kötés** többféle színben, kiválóan jó papiron 14 K. **Megrendelhető a szerkesztőnél.**

A D. F. E. örökös alapitói.

100—100 koronával.

1. Dr. Brassai Sámuel 400 K.
2. Báró Petrichevich Horváth Kálmán 700 K.
3. Hajós János 220 K.
4. Fekete Gábor Kolozsvár.
5. Dr. Bedő Albert Budapest.
6. Könyves Kálmán Rt. Bpest.
7. Székely László Torda.
8. Ürmössy Jenő Kolozsvár.
9. Csegezy Mihályné Albert Ilka Torda.
10. Raffay András Abrudbánya.
11. Dr. Boros György Kolozsvár.
12. Toroczkói egyházközség.
13. Ferencz József püspök.
14. Koronabank Rt. 60 K.
15. Benke Elek adótárnok Sz.-keresztúr.
16. K. Nagy Béla Kraszna.
17. Farkas Józsefné emléke.
18. Boér Gergely Kolozsvár.
19. Raffay Zsigmond Verespatak.
20. Imreh József Verespatak.
21. Borbély Sándor igazgató Vácz.
22. Dr. Székely Ferenc Budapest.
23. Boncza Miklós Bpest 160 K.
24. Dr. Kőváry László 120 K.
25. Nagyiklódi Tischler Mór Kolozsvár.
26. Mikó Dezső Abrudbánya
27. Thoroczkay Vencel. Guraszáda.
28. Kovács József Hmvásárhely.
29. Kovács Józsefné Hmvásárhely.
30. Ajtay Jánosné H.-almás.
31. Sipos József m. kir. adótárnok.
32. Merész Gyula festő Kolozsvár.
33. Nagy Balázs Torda.
34. Dr. Balogh György Torda.
35. Pap László Székelyudvarhely.
36. Székely Miklós Torda.
37. Kisgyörgy Sándor Vargyas
38. Botár János Budapest.
39. Magyar Leszám. és Pénzváltó Bank.
40. Id. báró Daniel Gábor főgondnok.
41. Dr. Nagy Károlyné Abrudbánya.
42. özv. Pálfy Jánosné Csegez.
43. Csegezi Taar Balázs emléke.
44. Csegezi Taar Balázsné sz. aranyosrákosi Biró Polixéna emlékére.
45. Balogh József máv. főellenőr Kol.
46. özv. Simon Ferencné Kolozsvár.
47. Pálfi Márton tanár.
48. Reitter Aladár Kolozsvár.
49. Péter Sándor és neje Bitai Mária.
50. Árkossy Lajos Kolozsvár.
51. Dr. Ferencz József Kolozsvár.
52. Székely János mérnök Kolozsvár.
53. ótordai Weress Sándor Kolozsvár.
54. Szentkirályi Ferenc Sz.-keresztur.
55. Csegezy Mihály gondnok, Torda.
56. Ballok Károly Kolozsvár.
57. Pákey Lajos Kolozsvár.
58. Dr. Kozma Endre közjegyző.
59. Dr. Pálffy József ügyvéd Kolozsv.
60. Gyulay Arpád, kir. tan. Kolozsvár.
61. Lipkay Arturné Gál Ilona Bpest.
62. Dr. Hintz Györgyné Kolozsvár.
63. Dr. Ferenczy Géza Nagyajta.
64. Székely László Ferencz József püspök 80 éves jubileumi emléke 200 K
65. Báró dr. Daniel Gábor.
66. Báró Daniel Lajos Vargyas.
67. Péterffy Zsigmond „Ferencz József püspök jubileumi emlékére."
68. Végh Jánosné Mezőtóhát.
69. Kolozsvári egyházközség.
70. Tibáld József lelkész emléke.
71. Özv. Tibáld Józsefné S.-Sztgyörgy.
72. Józan Miklós esperes Budapest.
73. Abrudb. Nagy Elemér Szentkereszt.
74. Joó Elek és neje Siménfalva.
75. Dr. Erdődi Endre orvos.
76. Vári Albertné Kolozsvár.
77. Özv. Szentpéteri Gáborné Kolozsvár.
78. Árkossy Béla Selmeczbánya.
79. Dr. Szathmáry Pál „Szülőim emlékére" hadiárvák javára 200 K.
80. Dr. Várady Aurél Kolozsvár.
81. Bartha János torockói presbiter.
82. Kovács Imre lelkész és neje Bágyon.
83. Varga Dénes főgymn. tanár Torda.
84. Fekete Ferenc takpt. igazgató Torda.
85. Sófalvi Sándor főpénztáros Torda.
86. Kún Sándor (Kolozs) 102 táb posta
87. Egy unitárius lelkész, ki magát megnevezni nem akarja.
88. Fazakas Lajos esperes dr. Boros Györgyné tiszteletére.
89. Csongvay Lajos köri gondnok.
90. Létay Balázs emlékalapítvány 27 K.
91. Matskásy Lajosné Farkas Juliska.
92. Dr. Várady Aurél Kolozsvár.
93. Dr. Binder Emilné sz. Fazekas Jolán.
94. Dimény Sándorné Imets Lidia emléke.
95. Pál Ferencné Imets Róza.
96. Pál Ferenc esp. lelkész Okländ.
97. Dr. A. Kiss Ernő hadnagy.
98. Ifj. Sári József hősi halála emléke.
99. Kövendi Nagy Miklós és neje.
100. Dr. Gspann Károly orvos Apahida.
101. Ferencz Józsefné alelnök Kolozsv.
102. Árkossy Gyuláné.
103. Néhai Gál Dénes eml. Nyárádsz.
104. Énlaki Sala Sámuel emléke.

Akinek valakije a háboruban van, rendelje meg az Unitárius Közlönyt. Értékes emléke a nagy háborunak.

XXX. évf. Kolozsvár, 1917 március. 3. szám

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS és ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA: A DÁVID FERENCZ EGYLET

SZERKESZTI:

Dr. BOROS GYÖRGY.

FŐMUNKATÁRS:

TARCSAFALVI ALBERT

Előfizetési ára: 3 korona. Egy szám ára: 30 fillér. Egyleti tagok 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát, a lapért 1 koronát, összesen 3 koronát fizetnek. Örökös alapitói díj 100 K. Minden pénz Gálfi Lőrincz egyleti pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra.

Arany.

A tűzhely költője most száz esztendeje (márc. 2.) zengte el legelső, de az anyának legboldogítóbb dalát. Akkor csak egy anyai szív repesett örömében, azóta sok millió magyar szív. Mert oly igazán senki sem tudta megérteni, megérezni és meg is mondani a falu szépségét. A falusi élet ügyes-bajos nyügölődése, a barnító nyári meleg, a pihentető estszürkület, mikor „feketén bólingat az eperfa lombja“ és „az éjji bogár neki megy a falnak,“ az ő lantján zengett, oly elbájolón, hogy mindenki megállott és álmélkodva elhallgatta volna örökké.

Örökké, kivált mikor Toldinak érezte magát az ifjú levente, ki nem félt még a nádi farkastól sem, az erdei medvétől sem. Ellenben fél a pertől s világért sem gerjedne háragra, ha a szomszédja az áthajló faágon éneklő fülemilét a maga madarának merészli mondani.

A XIX-ik száz kezdő felének igaz, tőrül metszett magyar népjellemét aranyba foglalta oly annyira, hogy soha meg nem fogja bántani a rozsda.

Kezdő magyar irodalmunknak építő mestere volt. Az anyai nyelvet — kivűle még csak Petőfi és Jókai — tudták oly országos hatalommá tenni, hogy dalaik zengésétől egyszerre összeomlott a latinság kártyavára.

Mi csak egyet óhajtunk, azt hogy a magyar nemzet kicsinye, nagyja fogadja be házi szentjének Arany Jánost. Költeményeit tegye asztalára a biblia mellé. Ha bibliája nem volna, akkor is vigye haza Aranyt, a bibliás dalnokot, mert ő megfogja szerettetni nemcsak ezt a szép hazát, meg fogja becsültetni nemcsak anyai nyelvünket, hanem szent bibliánkat is.

Szenteljünk ünnepet Arany János emlékének azzal, hogy március 2-án olvassuk el lelkének halhatatlan szülöttjét, *bár csak egy költeményét.*

B.

Toldi Estéjében mondja.

Mindig abban jártam, fáradék is bezzeg,
Hogy magyar népemnek hírt-nevet szerezzek,
Hogy megsüvegelják békében, csatáin
Kivül is, belül is országa határin.

Nem dicsekszem evvel, nem is azért mondom,
Istenem! de hát azt kell-e igazolnom
— És kivált előtted (hisz mi tudjuk ketten)
Hogy a magyar népet mily mélyen szerettem?

Vagy hát nem szeretet, hanem gyülölség,
Hogy simitni kezdtem a nemzet erkölcsét,
S azt akartam, hogy a népek disze légyen,
Kivel becsületet valljak és ne szégyent . . .

Emlények.

— Arany Jánostól. —

Ki nékem álmaimban
Gyakorta megjelensz,
Korán elhunyt barátom,
Van-é jel siri fádon,
Mutatni, hol pihensz?

Oh! mert hiába költ már
A hir nekem mesét
Hogy még tán eljövendesz,
Tudom én mit jelent ez
Ellenmondó beszéd.

Igen, a hir halálod
Kimondani haboz
S hogy a nehéz követség
Nagyon zokon ne essék,
Szavában ingadoz.

Majd elragadja tőlem
A már adott reményt
Majd, amidőn elillant,
Távolról visszacsillant
Még egy csalóka fényt.

Hány bús alakban látom
Éjente képedet!
Sirból megannyi árnyak . . .
S kik onnan visszajárnak,
*Nem hoznak életet.**

* Ez a költemény a nagy Petőfi emlékének szól. Jónak láttuk azért is közölni, hátha lesznek, akik a mostani nagy háboruban elveszített, korán elhunyt barátjuk után epekednek, visszhangot találnak Arany fájdalmas soraiban. — Szerk.

Imádság.

Miatyánk ki vagy a mennyben, a f[illegible] és mindenütt, hozzád szállunk és bár csak egy pillanatig szeretnők lélek szerint érezni jelenlétedet, és a te tündöklő fényed világánál, szeretnők lelkünkben föleleventtni örömeinket és bánatainkat, kötelességeinket és mulasztásainkat, reményeinket és csalódásainkat. Szeretnők hozzád küldeni hálánk örömenekét, szeretnénk tökéletessé lenni, hogy igy imádhatnánk téged, szolgálhatnánk neked életünknek minden idejében örömteljes és neked tetsző szolgálattal. Vajha kedves lenne előtted szivünk imádsága, vajha életünk napjai fehérek lennének, mint a liliomok és tartósak, mint a csillagok. Amen.

Parker Tivadar.

A hit Isten ajándéka!

Négy szóból áll Dávid Ferencz e hatalmas mondása, de forradalmat jelentett e négy szó, a szellemi szabadság forradalmát. Akkor mondta az apostol az igét: „A hit Islen ajándéka", mikor egész Európa hit szerint becsülte a polgárokat, hit szerint voltak jó barátok és ellenségek egyes nemzetek, országok sőt egyes személyek is. Egész Európa vitatkozott a szentháromság, az urvacsora s egyéb egyházi dolgok felett, vitatkoztak azon, hogy melyik felekezet hite az igaz hit s ennek bebizonyitására az evangelium szavait használták fel csürve-csavarva az egyes mondásokat és szent történeteket. Vallás szerint harcoltak egész Európában katholikus a protestánssal szemben állva, mindegyik fél védve a maga igazát. És a külömböző felekezetek vezetői vérpadra hurcoltak százakat és ezreket hitökért.

Ekkor lép fel Erdély bércei közt egy egyszerű, de lángeszű férfiu, aki a szentírásnak talán az egész világon, de mint ellenségei is elismerik a magyarok közt legnagyobb ismerője és tudója volt. Egyszerű, de magasztos hit hirdetésével kezdi meg apostoli müködését és megnyerve Krisztusi igaz szeretettel és a hitben való őszinte meggyőződésével Erdély nagy tehetségű és finom műveltségű fejedelmét az ifjú János Zsigmond szivét, a tordai országgyülésen szónoki hévtől felemelkedve sugárzó arccal, melyen mint gloria ragyogott az őszinte lélek égi sugara, mondja az örök emlékezetű és a világirodalom leghatalmasabb legkrisztusibb szavait: ‚A hit Isten ajándéka."

Vannak sokan, talán mi köztünk, unitáriusok közt is, kik e szavaknak nem tulajdonítanak oly nagy értéket. Én azonban s lehet, hogy mások is igy gondolkodnak, éppen ellenkező véleményen vagyok. Véleményem szerint e négy szó, am[illegible]stol hivatko-

zott, e négy szó kimondásáért csókolta őt homlokon a Géniusz, e négy szó kimondásáért született, üldöztetett és halt martyr-halált.

És mit jelent e négy szó. Lelkiismeretszabadságot, a legeszményibbet, legfejedelmibbet amit valaha ember csak alkotott, azt, hogy szabadjon nekem úgy hinnem, a mint lelkiismeretem azt sugallja, úgy imádkozhassam az Egek Urához a mint lelkemnek jól esik és úgy tiszteljem őt, oly szertartásokkal amint azt meggyőződésem parancsolja Korlátot csak lelkiismeretem és meggyőződésem állítson fel, mely korlátokon belül igaz szeretettel imádjam az én Uramat, az én Istenemet, aki teljesen az enyém, akit igaz lelkesedéssel szeretek, a kitől tanácsot kérek, erőt a munkához és egészséget az életben és a kinek hálát adok igaz szívvel, mert hiszen mindent tőle nyerve csak egyedül neki köszönhetek mindent.

Ezt mondja az apostól e négy szóban és ezt hirdeti vallása és egyháza; a lelkiismeretszabadságot. Ezt hirdette az ő nagy elődje Krisztus és ő mint a Mester Jézus méltó utódja ez eszmét halottaiból feltámasztotta.

Valjon e nagy eszme testté lőn? Utját állotta a hatalom, az apostól meghalt, eszméjének áldozata lett és vele együtt az eszme is. Csak hite maradt fenn az is megcsonkitva, tökéletességéből veszitve. De feltámasztotta halottaiból egy új forradalom, a politikai szabadság forradalma De csak a törvény ismerte el e szavak igazságosságát, a társadalom, a huszadik század szégyenére még most sem akarja elismerni e szavakban rejlő igazságosságot.

Miből láthatjuk ezt? Láthatjuk azokból a korlátokból, melyeknek ledöntéséhez nem nyujt segédkezet. Az egyik korlát a hitnek nem szabad választása. Helyesnek tartom azt, hogy a gyermek szülei hitét kövesse, de nem helyeslem azt az ellenszenvet, a mivel azoknak kell megküzdeniök, a kik hitöket változtatják. Én se tartom, nem is tarthatom helyesnek, hogy valaki már ismert hiteket változtat, de mértne léphetne valaki azon egyház kötelékébe, melyet maga választott lelkiismerete és meggyőződése alapján.

A második korlát pedig, mely most is elválasztja az egyes felekezeteket egymástól, az egymás elleni gyűlölet, a melyet növel az egyháznak illetve a vallásnak a politikába való bevitele.

E két válaszfalat kell ledönteni és akkor követjük igazán a Mester és tanitványa szavait. Erre pedig csak a társadalom képes, mert a törvény megtette a maga munkáját, a társadalom áll még most is e téren a XVI. század szellemében. A társadalom tagjai közül pedig mi vagyunk arra leginkább hivatva, hogy szeretettel, mely egyedül lehet fegyverünk e korlátok ledöntésében, oda hassunk, hogy a törvényszavait a társadalom megértve kövesse.

Ez az egyedüli ut az erény általánositására. Jobban panaszkodnak az erkölcstelenség terjedéséről és nem látják be, hogy mig az a hit melyet magunk lelkiismeretünk és meggyőződésünk szerint választunk, amely hit lehet az a hit is, melyben születtünk,

erkölcsösségre ösztönöz, addig a ránk erőltetett hitvallás nem emeli az erkölcsöt, hanem még inkább segít az erkölcstelenség mély őrvényébe.

Hit meggyőződés nélkül könnyen elalvó szalmaláng, a hit meggyőződéssel örökké égő és világító fáklya. Ne itéljünk el tehát senkit se, aki hitünkről vagy hitünkre áttér és ezt a szellemet vigyük a társadalomba.

A második korlát ledöntésénél pedig, mivel egyházunk soha se járult annak felállításához, csak annyit tehetünk, hogy igyekezzünk a társadalomban az egymás iránti türelmességet hirdetni és felvilágositani a társadalmat arról, hogy a vallásnak a politikába való bevitele a legnagyobb visszaélés.

Ezt kéri, ezt követeli tőlünk egyházunk alapitója Dávid Ferencz. És csak akkor fogunk igazán az ő szellemében eljárni, ha az ő szavait követve teljes szivvel és lélekkel járulunk az emlitett korlátok ledöntéséhez. Ha e korlátokat eltüntetjük egyszersmind felépitettük a szeretet egyházát mely lelkiismeretszabadság mellett minden istenhivőt egyesit és ellenségének csak a hitetleneket tekinti, kiket szeretettel meghóditni igyekszik.

A Mester e szavai: „Lészen idő, midőn egy akol és egy pásztor lészen", a tanitvány e szavai: „A hit Isten ajándéka", a hitszabadságért való ötszáz éves küzdelem, a mult század forradalma, a mostani nagy szellemek iratai, a szabadgondolkozók gyülései és az uj német bölcseleti irány egy és ugyanazon célnak más és más eszközökkel való elérésére törekszenek. Ez a cél pedig a szellemszabadságnak teljes kivivása. Erre törekszünk mi is, ennek kiküzdésére áll fenn egyházunk s ezért dicsőség és öröm ezen egyház tagjának lenni.

Ujváry László.

A mi menekültjeink.

VÁGYÓDÁS.

Nem voltunk mi rabok,
Nem voltunk bezárva;
Mégis úgy vergődtünk,
Mint a rab madárka.

A szárnyunk szabad volt,
Repülhettünk vele;
Mégis a szemeink
Könnyel voltak tele.

Tündöklött, ragyogott
Felettünk az égbolt;
Mégis az életünk
Csupa szenvedés volt.

Némely betegen még
A napfény is lendit;
Rajtunk az orvos sem
Segithetett semmit.

Nagy volt betegségünk,
Vágyakoztunk vissza
Oda hol szivárvány
Nyikó vizét issza.

Hej mikor megtudtuk,
Hogy haza mehetünk:
Se gyönge, se beteg
Nem akadt közöttünk.

Látható keresztet
Nem emelt a vállunk;
Még sem adott nyugtot
Éjszakai álmunk.

Zengő nyelvünknek a
Legédesebb szava:
Hiába keressük —
Isten után: Haza!

Firtosváralja. *József János.*

—

Tordátfalváról kaptuk a következő tudósítást: Izgalmas, szinte elviselhetetlen helyzetbe jutottunk volt a gaz oláhok betörése miatt, mikor a csendőrök oda jöttek s kiadták, hogy fél óra alatt takarodjék családostól, ha úgy akarja, de állatostul muszáj. Az embernek ott kellett hagyni az édes hajlékot azzal együtt, amiért életét fáradságos munkával eltöltötte. Kiállani az isten szabad ege alá heted-nyolcad magával s úgy indulni a bizonytalanság útjára. Kérdezik a kisebb gyermekek s ebből az öt éves, édes apám, ha este lesz, hol alszunk. Visszajövünk-e? Hol főz édes anyám vacsorára, hisz az úton nincs tüzelő, ott nincs mit enni, éhen meghalunk, megver az eső. Ez rettenetes állapot volt.

De hála a gondviselésnek, az eddig ránk mért csapást szerencsésen átéltük, hosszu bujdosásunk útjáról október 26-án hazaértünk s az úton sem volt az őszi hideg esőverésnél egyéb bántódásunk. Az itthonhagyott holminkat, mindent épségben megtaláltunk, sem épületekben nem esett kárunk, sem a kicsépelt gabonánkat nem pusztították, hordták el. Egy nehány tyúkot, egy kevés szénát elprédáltak, de egyéb baj nem történt. A zabunkat, ami a mezőn maradt volt, összeszedték s ott helyben lovaikkal elgazoltatták. Ezt is még eltürhetőnek mondjuk.

Itt a mi utcánkban kevés kár történt, csak a papi lakásban pusztitottak. Ott a házajtót betörték, a bútorokat összerongálták, a ruhanemüt mind elvitték, a méheit tönkretették, csak az volt a szerencséje, hogy a búzája csépeletlen volt s így megmaradt. Igy legalább van kenyere, de kárt sokat vallott nagyon.

Az itthonmaradt férfiak közül kevés maradt úgy, hogy meg ne verték, lökdösték volna. Kihajtották a mezőre, lábbelijöket lehúzták, levetkőztették, úgy keresték mindeniknél a pénzt. Boros Sándorral, Benczédi Jánossal befogatták marháikat, elhajtották Csehétfalváig s onnan visszaengedték. Mikor jöttek át Tarcsahegyin, Benczédi elől jött, őt elengedték, Boros Sándort éppen a hegyen lelőtték. A tehenei magokra kerültek haza a szekérrel. Nemes Áront, id. Benczédi Jánost az alszegben a kertekben lőtték meg. Halmágyi Mózsit kapuhegyire kihajtották s ott lelőtték. Gyermekei közül egy katona, kettő kiskorú, kettő Pesten lakik s egy leány az anyjával itthon. Antal Mihályt magokkal vitték s azóta semmi hir róla. Egy vargyasi embert a falu legalsó házában az ablakon át lőttek le. A halottakat betakarták földdel s azután a falusiak eltemették a temetőbe.

Istennek gondviselő kegyelme legyen édes mindnyájunkkal s őrizze meg minden bajtól kivánja. *B. M.*

Ürmösy Sándor festőművész és fia Géza emléke.

Ürmösy Sándor festőművész született Homoródkarácsonfalván, 1863 március hó 21-én és meghalt 8 hónapi kinos szenvedés után Karácsonfalván, 1916 junius hó 7-én.

Mint szegénysorsú, egyszerű székely szülők gyermeke, a karácsonfalvi elemi népiskola elvégzése után — mint annyi derék székely fiú — Kolozsvárra került az unitárius gimnáziumba, hol gimnáziumi tanulmányai alatt mindig igen szorgalmas fiunak bizonyult. Különösen a rajzolás ügyességével emelkedett tanulótársai fölé. A rajzban tanusított tehetségeért és eredményeiért már 12 éves korában díjat nyert. S minél inkább telt az idő, Ürmösy Sándor mint ifjú, annál lelkesebb hévvel folytatta e kedvenc tárgyának közelebbi gyakorlását. — Szive s lelke művészi érzékekkel volt telve; így hát mit választhatott volna magának kedvesebb foglalkozást, mint hogy festőművész lett. És nem is ok nélkül, hiszen nagy tehetsége bámulatot keltett nem egyszer ismerősei körében. — Már 1892-ben a budapesti festőművészek kiállításán nagy feltünést keltettek gyönyörű képei. — Legnagyobb sikerei 1896-ban voltak a Műcsarnokban.

Azonban az életküzdelem, a megélhetési nehézségek őt is gyakran meglátogatták s e miatti bánatában elhatározta, hogy viszszajön szülőfalujába, „hol szebb még a fűzfa ág is, mint máshol a gyöngyvirág is.“ 1903-ban hazajött s azóta itt folytatta a festészetet. Azonban itt is bizony küzködnie kellett a megélhetési nehézségekkel, amely — mindnyájunkkal közös — körülmény a derék férfit igen idegessé tette. S jött aztán az irtóztató világháború, melynek terhei nagyon próbára tették lelki erejét. Egyetlen gyermeke, *Géza* önként beállott katonának s emiatti bánatában a derék termet roskadozni kezdett és — sajnos — nem birta ki a próbát: 1916 junius 7-én összeomlott, meghalt. Emléke azonban él hitvesének és ismerőseinek körében. Él azokban a gyönyörű képekben, melyek országszerte fötalálhatók.

*

Fia **Géza** 1897 január 26 án született. Elemi iskoláit szintén Karácsonfalván végezte s ezután a székelyudvarhelyi agyagipariskola tanulója lett. Szakmáját kitünő eredménnyel végezte. Tanárai többször írták édes apjának, hogy a fiúnak nagy tehetsége van a szobrászi pályára. Szerette is volna édes apja erre a pályára küldeni, de ebben megakadályozta a háború kitörése. Géza önként beállott katonának 1915 január 2-án. Nemsokára harctérre került. Kétszer sebesült. Mint igazi hős küzdött 1916 október 15-ig, mikor a román fronton, Sósmezőnél halálosan megsebesült. Meghalt. A fiatal Ürmösy háborús éleményeiről naplót vezetett s ennek 1916 julius 13-tól október 25-ig tett följegyzései megmaradtak. E följegyzések egy minden szépben gyönyörködő, vallásos, költői és művészlélek megnyilatkozásai. Közöljük nehány lapját, nehány nap és egy ifjú szép, értékes elmultélet örökemlékeiül.

Látszik e följegyzésekből, — hogy mi hozta őt haza; hogy álmodott arról, aminek szolgálatára hivatása volt s utolsó följegyzései fájdalmas bucsúszavai egy szomorúan betelt gyászos előérzésnek. . . . . .

Aug. 14.

Wladimir Wolinsky mellett vagyunk, délután 5 órakor. Úgy hirlik, hogy megyünk az erdélyi román határszélre. Isten őrizzen, hogy még ő is szaporítsa ellenségeink sorát, de ha lenni kell, — legyen. Ezerszer elszántabban és ezerszer nagyobb lelkesedéssel tudnánk harcolni a közvetlen saját földünkön. Fölgyúl még egyszer a régi parázs, elönt még egyszer a régi lelkesedés. Ott a halál is ezerszer könnyebb. Isten segíts!

— — — — — — — — — — — — — — —

(Oláhtyúkos) *Szeptember 6.*

Tegnap cugsführer lettem. Szép csendes idő van és pihenünk; nappal egy keveset dolgoztunk. Csendes naplemente van. A vidék is éppen olyan, mint az otthoni és a naplemente, a csendesen növő kékes árnyékok éppen olyan varázsteljesek, mint a régi boldog időkben. A csűrben a bakák harmonika-szó mellett űzik el gondjaikat és én a kert végén ülök, nézem a lenyugvó napot és úgy érzem magam, mintha templomban volnék. Akaratlanul is a jó Istenhez száll gondolatom, vagy inkább a fohászom, kérésem. Elmerengek azon, hogy milyen szép is volna, ha már egyszer

végleg ilyen csendesség volna és még egyszer nyugodt szívvel járhatnánk, kelhetnénk. Elnézem, milyen szépen önt el a kékszínű köd minden völgyet és a szivemre valami mennyei nyugalom száll, valami égből jött vigasztalás. Elgondolom, hiszen a természetben is vannak rémes viharok és ott is tördel ki a villám szép szál fákat; de elmulik és visszatér az a csendes, békés nyugalom, az a szép összhang, az a megelégedést nyujtó hangulat. Talán velünk is úgy van. Én hiszem, hogy hoz még a jó Isten reánk a sok rettenetes szenvedés után békét, boldogságot, csendet is. Talán élvezni fogjuk a munkánk gyümölcsét, mint a szántó vető ember, aki egész éven át sárban, vizben, melegben dolgozik, fárad; de eljön az idő, mikor munkája gyümölcse a magtárba kerül és ő jó, igaz, egyszerű, boldog örömmel siet a templomba, hogy örömét megköszönje.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

Október 15.

Tizenötödikén megsebesültem. Saját ágyunktól kaptam nagy sebet a bal lábamra. Idáig Kézdivásárhelyen voltam kórházban. Onnan aztán Zabolára hoztak, hogy innen vonattal vigyenek tovább. De a sebem felszakadt s tegnap este a németek megoperáltak. Kivettek egy nagy darab vasat a lábamból s újra kötöttek. Most itt fekszem egy szobában, egyedül; várom a transzportot.

25-én délután fél 3 óra.

Még itt fekszem egyedül. A lábamat újra kötözték, egyenesre, sinbe. Nagyon fáj. Nincs pihenésem semmiképpen. Ma láttam csak igazán, hogy micsoda rettenetes sebeim vannak. Istenem, hiszen ez sohasem fog meggyógyulni. És micsoda óriási fájdalom minden kötözés és máskor is.

Hej, édes Istenem, irgalmazz, adj kitartást és vedd el fájdalmaimat. Hisz megőrjít a fájdalom. Isten segits!...

*

A Brassó Speng melletti temetőben pihen. Legyen emléke áldott!

Igy maradt egyedül özv. Ürmösy Sándorné a világ óriási megpróbáltatásai között. Megboldogult férjének és fiának emlékét fenntartani óhajtván, férjének a háború alatt alkotott gyönyörű és igen értékes háborus eszményi festményét unitárius egyházközségünknek ajándékozta, reánk ruházva a sokszorosítás és az esetleges értékesítés jogát is. Az isteni gondviselés nemes adományáért jutalmul adjon bánatos lelkének vigasztalást és enyhületet! Kedveseinek emlékét őrizze meg örök időkön át!

Bálint Ödön,
unitárius lelkész.

A MI KATONÁINK

TUDÓSITÁSOK A NAGY VILÁGHÁBORÚ RÉSZTVEVŐIRŐL

Bágyoni katonáink.

(II. közlemény.)

882. **Balogh Lőrinc Ferencé,** önként ment a harctérre.

883—84. **Tóth Imre** népfölkelő, orosz fogságba esett. **Tóth Ferenc** népfölkelőről nincs semmi hir.

885—86. **Baranyai Pál** szakaszvezető és **Nagy József** csendőrségi szolgálatot teljesitnek, Tövisen.

887—88. **Kis Márton, Csegezi Samu** népfölkelők a fronton vannak.

889. **Simonfi József** tüzér-szolgálatot teljesit.

890—903. **Csép Mihály Gáboré, Kis** János, **Kis** János Zsuzsáé, **Bodoczi** László, **Bodoczi** Mihály Zsigáé, **Bodoczi** Ferencz, **Bodoczi** Pál, **Bodoczi** Mihály Mihályé, **Csegezi** Márton K., **Kis** Ferenc Mózesé, **Vásárhelyi** Samu, **Németh** György Györgyé, **Sikó** László, **Szőllősi** Pál részben fronti, részben csendőrségi szolgálatot teljesitenek.

904. **Szabó Balázs** huszár, hősi halált halt.

905—25. **Szőllősi Miklós, Szőllősi** Sándor gyalogosok, **Jenei** László, **Balogh** Mihály Györgyé huszárok, **Csegezi** Miklós, **Csegezi** Márton Mártoné, **Csegezi** Márton Sándoré, **Kónya** József tizedes, **Németh György** Ferencé, **Németh** Sándor, **Németh** Zsigmond, **Kis** Miklós Benke, **Benke** Domokos, **Baranyai** Márton, **Gáspár** Ferenc, **Gáspár** László, **Gáspár** Pál, **Benke** András, **Fodor** Pál, **Szolga** Tamás, **Csegezi** Miklós kerekes, harctéri szolgálaton vannak.

926. **Kónya Sándor** súlyosan megsebesült; felgyógyulása után helyi szolgálatot teljesit.

927. **Máté Béla** a harctéren szerzett betegségében itthon, a szülői háznál hunyt el.

928. **Máté Endre** ezelőtt pár hónappal vonult be.

929. **Simonffy Máté** zászlós, Stretjenszkben orosz fogságban van, Szibériában.

930—32. **Bottyán Miklós, Simonfi György, Torján Balázs** orosz fogságban vannak.

933. **Csép József** Szerbiában teljesit tábori csendőri szolgálatot.

934—60. **Simonfi Sándor** Lajosé, **Moldvai** János, **Simonfi** Ferenc, **Szép** Zsigmond Kovács, **Jenei** Ferenc, **Jenei** Sándor, **Balogh** József Zsigáé, **Asztalos** Gábor, **Asztalos** Tamás, **Asztalos** Zsigmond, **Szép** János, **Asztalos** János, **Asztalos** Sándor, **Kun** József, **Csegezi** László géplakatos, **Székely** János, **Németh** Mózes, **Balogh** Béla, **Bottyán** Tamás, **Székely** Miklós Mózesé, **Pálfi** Tamás, **Pálfi** Samu, **Simonfi** Tamás Tamásé, **Simonfi** László, **Benke** Samu, **Benke** Balázs, **Pálfi** Károly különböző harcharctereken vannak.

961. **Fejér Márton,** orosz fogságban van.

962. **Kis Miklós** hősi halált halt.

963—82. **Komáromi István, Szép Mihály, Szép László, Szép Zsigmond, Bajka György, Bodoczi Mihály, Kiss Ferenc, Németh Sándor Mihályé, Németh Zsigmond, Németh Márton Mihályé, Kis József Mózesé, Kis András, Nagy András, Bodoczi Márton, Bodoczi Máté, Bodoczi Sándor, Bodoczi Balázs, Kovács Márton, Kovács Miklós, Kovács Dénes** jelenleg különböző frontokon vannak még

Az öregek közül még a következők teljesitenek háborus szolgálatot:

983—88. **Kiss János** bacsó, **Balogh István, Köntös József, Simonfi Mihály, Fodor Pál, Fülep Pál.**

Katonák még: 989—1000. **Csegezi Mihály, Balogh Sándor** Sándoré, **Székely Miklós, Székely Máté, Csép Miklós, Komáromi István, Balogh Mózes R.** rokkant, **Asztalos József, Balogh Tamás, R. Csép Mihály** honvéd tüzér. **Csép Márton, Árkosi Balázs.**

Közli. *Kovács Imre* lelkész.

*

1001. Kilyéni dr. **Ferencz József** zászlós az 1. h. tüzérezredben. Jogtanácsosunk 1915 nyarán vonult be s Budapesten képezték ki. Az oláh betörés alkalmával került a keleti erdélyi harctérre s részt vett az oláhok kiüzésében. Az ojtozi szoros környékén vívott harcokban kiváló magatartásáért előbb a *bronz*, majd az *első oszt. ezüst vitézségi kitüntetésben* részesült.

1002. Abrudbányai dr. **Nagy Géza** honvéd hadbiró-századosnak az ellenség előtt teljesitett kitünő szolgálatai elismeréséül a király a *Ferencz József-rend hadiékitményes lovagkeresztjét* adományozta. Dr. Nagy Géza a háboru elejétől fogva teljesitett birósági vezetői nehéz szolgálatot s a Signum laudisszal már régebb kitüntették.

85. **Kozma Ferenc** tüzérszázados eddigi kitüntetéseihez ujabban a harmadik signum laudist kapta. E kitüntetést egy fontos terepen az általa kijelölt tüzérségi állások kitünő megválasztásáért

nyerte. Az állások kijelölése után Kozmát kötelességei nemsokára elszólitották a Ludovika Akadémiába tanárnak, de kitünő szakértelmét fényesen igazolta az, hogy az általa választott állásokból az orosz támadásokat az ellenség sulyos veszteségei mellett tönkre tették s igy a siker kivivásában távollétében is oroszlánrésze volt. A véletlen érdekes játéka, hogy a Rendeleti Közlöny ugyanaz a száma, mely az ő kitüntetését hozta, közölte azt is, hogy öccsét (1003.) dr. **Kozma György** tüzérhadnagyot is signum laudissal tüntették ki. Kozma Györgynek is ez már a harmadik kitüntetése.

718. **Májay Ferenc** zászlós (jobbágyfalva), kiről ugy értesültünk és folyó évi januári számunkban ugy adtunk hirt, hogy sulyos fejlövéssel orosz fogságba esett, maga közölte velünk, hogy 1916 október 4-én sulyos fejlövést kapott ugyan, de szerencsére nem esett orosz fogságba. A harctérről előbb a kuzanyi, majd a stryji tábori kórházakba került s innen Ungvárra hozták, hol gyógyulóban van.

1004. **Nagy Pál** hadnagy a 67. cs. és kir. gyalogezredben. Kolozsvári főgimnáziumunkat végezve, a rajztanári pályára lépett. A háboru kezdetén vonult be katonának s másfél évi küzdés után a volhyniai orosz offenzivakor annyira elhatalmasodott rajta a reuma, hogy tábori hordóágyon kellett a harcvonalból elszállitani. Tüdőcsúcshurutot is kapott. Sulyos betegen Pöstyénbe került gyógykezelés alá. A harctéren megszerezte a *II. oszt. ezüst* vitézségi kitüntetést.

749. **Szász Mihály** zászlós a 24. honvéd gyalogezredben, gránáttól kapott belső vérzéssel a nowe-miastoi kórházba jutott. Gyógyulóban van.

1005. **Imre István** Olthévizről a mozgósitás elején vonult be mint népfölkelő, a 24. honvéd pótzászlóaljhoz. Feleségét és hat gyermekét hagyta otthon. Előbb Csikban vasutbiztositó szolgálatot végzett, majd 1916 januárban ment föl az északi harctérre. A 24. honvéd gyalogezred kötelékében részt vett a nyári orosz offenziva elleni védőharcokban, a junius első felében vivott hladky—worobijowka—cebrowi nagy csatában, majd augusztus első felében a Strypa-front föladásakor az utóvédharcokban. Itt hetedmagával egy nagyobb orosz járőrt ugrasztott szét. Hősi magatartásáért a *vitézségi ezüst* érem II. osztályát kapta. Jelenleg mint népfölkelő szakaszvezető ezrede 5. századánál szolgál. (F. S.)

1006. **Bencző József** homoródalmási hitrokonunk mint hegyi tüzér az Erdős-Kárpátokban harcol az oroszok ellen.

Vitézek a 82. gyalogezredből.

1007. **Miklós Ernő** tiszthelyettes a 82. gy. ezredben 1914 augusztusában mint szakaszvezető vonult be ezredéhez s ugyan-

azon év szeptemberében a III. menetzászlóaljjal, mint őrmester ment ki az északi harctérre. Részt vett az uzsoki és vereczkei hágóknál dúlt véres téli harcokban. Az időjárás viszontagságaiban tüdőhurutot kapva, 1915 áprilisben kórházba került s innen 3 hónap mulva mehetett vissza ezrede székelyudvarhelyi hadkiegészítőjéhez. 1915 novemberében a XVIII. menetszázaddal Volhyniába jutott s itt élte át a második háborus telet. 1916 februáriusában egy vakmerő és kemény orosz csapat szétugrasztásáért a *II. oszt. ezüst vitézségi kitüntetést* kapta. Azon év junius és julius havában Olyka és Luck környékén véres, dúló harcokban vett részt. Juliusban törzsőrmesternek léptették elő s másodszor is megkapta a *II. oszt. ezüst vitézségi érmet.* Augusztus végére az ezredével az erdélyi keleti frontra került s az oláh betöréskor a tömösi és törcsvári szorosok felől folyó harcokban s a Brassó kiüritését fedező két napos harcban vett részt. Innen a nagy túlerő elől Kőhalom és Kaca felé, úgyszólván mindennapos harc közt visszavonúlva, igyekeztek föltartani az orozva betört ellenséget. Október 2.-tól kezdve a szerencse nekünk kedvezvén, részt vett az oláhok kiűzésében s különösen az ojtozi szoros körül vivott véres szurony- és ökölharcokban. Itt tiszthelyettesnek léptették elő s *német kitüntetést* kapott A háború harmadik telét is a fronton húzta át. Felesége Kobátfalván postamesternő.

1008. **Ajtay János** zászlós, a 82. gyalogezredben. Hasonló nevű homoródalmási papunk fia. Kolozsvári főgimnáziumunkban tanult s 1915 julius közepén vonult be Székelyudvarhelyre, hol kiképeztetvén, azon-év szeptember és októberében Nagyszebenben végezte a tiszti iskolát s 1916 február végén ment ki Volhyniába. Wladimirwolynskyből továbbképző tanfolyam után rövid ideig a fronton volt, majd hazajött Kolozsvárra, érettségi tanfolyamra. Midőn ezredéhez visszatért, egyik géppuskás osztaghoz osztották be s augusztus közepén Erdélybe hozták. Az oláh betörés éjjelén a törcsvári szorosban volt. A túlerő elől való visszavonulás harcai között legnagyobb megpróbáltatása a rémes pálosi ütközetben volt — Október elején zászlóssá nevezték ki s azóta, mint géppuskás szakaszparancsnok működik. Október 15 óta az ojtozi-szoros körül s a karácsonytól január 15-ig tartó offenziva nehéz küzdelmeiben állandóan részt vett. A *II. oszt. ezüst* vitézségi éremmel tüntették ki.

146. **Márton Lajos** zászlós 1916 ősze óta az erdélyi keleti fronton harcol. Az oláhok kiűzése után az ojtózi-szoros körül vivott küzdelmekben a fontos 704. sz. magaslat elfoglalásában kiváló része volt.

704 **Páiffy Sándor** (Tartsafalvi) zászlós, az Ojtoz körűli harcokból betegen kórházba került, Kolozsvárra.

1009. **Bálint Mózes**, homoródalmási, őrvezető a 82. gy.

ezredben. 1915 októberében vonult be. 1916 januáriusban ment ki a Doberdóra. Az oláh háború kitörésekor többi 82-ős székely társával hazakérezett Erdélybe s az oláh fronton harcol.

1010. **Pap József,** benczédi. A 82. gy. ezred katonája. 1914. augusztusában vonult be, októberben ment ki az orosz harctérre s 1915 májusában megsebesült. Másodszor 1916 januáriusában került a Doberdóra s szeptember óta az oláh fronton küzd hazájáért.

1011. **Simén András** szakaszvezető a 82. gyalogezredben. 1914 augusztusban vonult be ezredéhez s 6 hónapig ujonckiképző volt. Ekkor önként jelentkezett az orosz harctérre s Lublin, Ivangorod és Varsó környékén több nagy ütközetben vett részt. 1916 folyamán a volhyniai frontról sulyos reumával jött haza. Trencsén-tepliczen volt fürdőn s itt villanyos kezelésben is részesült, de nem tudták kigyógyítani. Felülvizsgálat alapján 1917 januáriusában mint rokkantat nyugalomba engedték. Segesvárt él, családja körében.

Egyházi és iskolai mozgalmak

Vasárnap délutánokon 5 órakor az unitárius kollegium disztermében imával összekötött vallásos előadások lesznek. Az elsőt március 11-én tartják a teologiai tanárok és papok. Tárgy: *Jézus szenvedései.* Reméljük, hogy közönségünk méltányolni fogja és nagy számban megjelenik.

Dr. Tóth György kir. táblabiró lett. Már rég ideje vártuk, s most örvendezünk, hogy az érdem végül megkapta jutalmát. Dr. Tóth György birói körökben már rég óta olyan kiváló névnek örvend, amilyen kevés van az ifjabb birói karban. Kiváló szakiró. Az Erd. Múzeum Egylet jogi szakosztályában, mint titkár ő végezte az agitáló munkát. Nagy érdeme van e szakosztály sok irányu sikeres munkájában. Unitárius egyházi körben csak nem régen kezdett tevékenykedni, de máris föltűnő sikerei voltak törvényeink reviziója körül. Az E. K. Tanácsnak egyik legéberebb tagja. Melegen gratulálunk előlépéséhez!

Az E. K. Tanács febr. 21-én tartotta rendes havi gyűlését, s ezuttal a teol tanári szobában, mert a tanácsterem a nagy hideg miatt nem volt használható. A helybeli tanácstagok teljes számban megjelentek. Legérdekesebb tárgy volt az esperesi vizsgálatok megtartásának a rendes időről elhalasztása. Ez is a háború eredménye. A papi lakásokat mindenütt feldulta és kifosztotta az ellenség. Segitettek a községbeliek és az átutazók is. Eredmény, hogy a papnak s családjának nincsen hová fejét lehajtani, mig újra nem szerezheti a legszükségesebbeket, nehezen fogadhat vendéget. A meleg idő

beálltával megtartják a feldult helyeken is. A kereszturi körben májusban lesz esp. vizsgálat.

Az unitárius nők sokszor míveltek szép és nagy dolgokat vallásuk érdekében. Ez a munka most is folyt. Régóta nem láttuk olyan erős megnyilatkozásait, mint ebben a háborus szomoru világban. Csak azt említjük meg, a mi itt a mi körünkben történt február hónapban: Kedves püspöknénk Ferencz Józsefné a Dávid Ferencz Egylet 100-ik örökös alapitója kivánt lenni, de minthogy a 100 ik hely már le volt foglalva, megkezdette az uj 100-at s lett 101-ik. Azonnal csatlakozott hozzá dr. Árkossy Gyuláné, közjegyzőné, kedves leánya Livia nevében. Erre jött már a következő napon a Csinády Jánosné urnő emlékalapitványa. Nagyon jó jelnek tartjuk, hogy az új sorozatot három nő becses nevével kezdhetjük meg. Annyit megsughatunk az érdeklődőknek, hogy van tudomásunk több nőtagtárs hasonló szándékáról.

10.000 unitárius férfi, nő és ifju ember van, akinek mind olvasnia kellene az Unitárius Közlönyt, mert mindenik megfizethetné érette a 3 koronát. Ha ennyi ember fizetne érette, a lap még a mostani nehéz világban is kétszer terjedelmesebb volna. Mindenik száma gyönyörű képeket adna a hasznos olvasni valók mellett. Szerezzen mindenki maga mellé még egy fizetőt s f. évi husvétra meglesz a 10.000.

Emlékére annak, akit szerettem, aki velem életében oly sok jót tett, aki engemet szeretett, módom szerint áldozatott hozok valamely szent célra. Ilyen célnak nézik sokan a vallásos és erkölcsös élet, a mi vallásunk [illegible]lására alakult Dávid Ferencz Egyletet. Legközelebbről *Sári József* füzesgyarmati birtokos és neje, egyetlen kedves fiok emlékére, aki hősi halált halt, s kinek kedves és vitézi emlékét lapunk mult évi 12-ik számában örökítettük meg. *Csinády Jánosné*, György Ida asszony ezt a kegyeletes érzést örökös alapítói díját kisérő levelében igy fejezi ki: „Alapítványomat teszem néhai Gál Dénes nagybátyám és keresztapám emlékére, ki a nyárádszeredai unitárius leányegyház alapításakor fáradhatatlan munkásságot fejtett ki.“

Hasonlóan kedves és kellemes tudósítás érkezett, *dr. Erdődi Endre* orvostól Nagysármásról: Unitárius Közlönyünk f. évi 2-ik számában megjelent egy kérdésre, hogy ki lesz a D. F. E. 100-ik örökös alapitó tagja, tisztelettel értesitlek (Gálfi L. pénztárnokot) hogy én óhajtok lenni: *Enlaki Sala Sámuel emlékére.* A 100-ik helylyel nem szolgálhatunk, de azt hiszszük, hogy ennek csak örvend dr. Erdődi, aki már második örökös alapitói díját küldi be.

Az Unitárius Közlöny a XXX-t járja. Nagy világot, sok lövészárkot bejárt. Talán nem csalódunk ha arra számítunk hogy százan felül a 30-at hamarosan elérjük. Lám a legrövidebb hónapban bejött 7. Ez igy van jól.

Elhunytak. Id. *Tóth Albert* gazdatiszt, Felső-Zsukon február 1-én, élete 64-ik évében. Szép nagy család gyászolja a jó apát és nagyapát. — *Pap Annu[illegible]* Mózes

igazgató második kedves kis leánya, 5 éves korában Székelykeresztur. Őt követte a sirba fiutestvére Mózsa, febr. 10-én 3 éves korában. Gyors egymásutánban a harmadik. Bizony kegyetlen csapás a jó szülőknek, kiknek életök minden törekvése e szép és jó kis gyermekek fölnevelése volt. A megdöbbentő csapás általános mély részvétet ébresztett a barátok és ismerősök nagy körében. Isten óvja újabb csapástól.

A lelkészek hadi segélye nagy kérdés kivált azoknak, akiknek mindenét feldulta az ellenség. Az E. K. Tanács a pilanatnyi nyomorúságban segitett a menekült lelkészeken, családjukon, tanitókon és a nyugdíjasokon is. Az egyházközségeket fölhatalmazta, hogy szintén legyenek segitségökre belső embereiknek.

A ladámosi Augusztinovich-féle udvarház emeleti része református papi lakás lesz. Az E. K. Tanács méltányos föltételek mellett átengedte, mert a ref. papi ház földcsuszamlás miatt használhatlan.

Sinfalván az ifjuság buzgólkodása szép eredményeket ért el. A lányok alapitványt gyüjtöttek össze hadiárvák segélyezésére. Az E. K. Tanács nagy elismeréssel fogadta az alapitványt. Örömmel értesülünk, hogy hushagyó kedden estélyt rendeztek szini előadással. Jövedelme az alapot 200 koronával gyarapította. Igy nemsokára 1000 koronára növelik. Ennek a sikernek leginkább örvend sinfalvi lelkészünk Balázs András, kinek minden jó munkában új segitője akadt Gönc Irén áll. tanitónő, szentmiklósi lelkészünk leánya személyében, akit ide mult évi dec. 1-én neveztek ki s azóta az egyházközségnek lelkes énekvezére.

Szerk. izenetek. Özv. M. S. és G. A-né. A kedves leveleket örömmel vettem s köszönöm, hogy fáradtak vele, de kérem nyugodjanak meg azon, hogy az ilyenfajta tevékenység akkor teljesen be van fejezve, amikor némiképpen sikerül. Nem várunk érette még köszönetet sem. *S. J.* Köszönet a közreműködésért. Intézkedtünk. Menni fog rendesen.

A köntöst és a palástot letépik a gyanutlanul járókról a háboruban elvadult emberek. Mikeás 2. r. 8. v.

Az egylet pénztárába a folyó évi január 26-tól február 24-g tagsági és előfizetői dijban fizettek: Özv. Bartók Endréné Székelykeresztur, Kozma Zoltán Polgárdi, Özv. Jakab Jánosné Szászndas, Bauer Teréz, Jakab Géza Kolozsvár, Székely Samu Dés 917-re, Létay László Temesvár 916-ra, Marosi Ferenc Zombor (2 kor.) Báró József, Unitárius Egyházközség Székelymuzsna, Kelemen Lajos Kolozsvár, Kelemen Miklós Szeged, Id. Kelemen Miklós Marosvásárhely 917-re, Diószegi Istvánné Füzesgyarat 917—918-ra, Kincses László 916—917-re, Özv. Gyáni Zsigmondné 917—918-ra Nagy Miklós Kolozsvár 916-ra, Gombos Sámuel, Szathmáry Miklós Székelykeresztur, Merész Józsefné Fogaras 917-re, Bedőházy József Pusztakamarás 916—917-re, Dézsi Dénes Aranyosrákos,

Pap László Székelyudvarhely, Hajós Ilkey Zsuzsánna Budapest, Özv. László Gergelyné Szentábrahám, László Sándor Kolozsvár 917-re, Özv. Gálfalvi Sámuelné Héjjasfalva 916-ra, Kisfaludy Zsigmond Temesvár 909—913-ra, Szakmáry Ferencné Temesvár, S. Nagy Józsefné Kolozsvár 917-re, Fazakas Tamás Aranyosgerend 916—917-re, László Sándorné Szentábrahám, Falkusházy Sándor Nagybecskerek 917-re, Báló István Aranyosrákos 916-ra, Lőrincy János Segesvár, Szinte Ferenc Sepsiköröspatak 917-re.

Alapitói díjban fizettek: Borbély Sándor Vác 50 kor. Dr. Gspann Károly Apahida 100 kor. György Ida, Csinády Jánosné Nyárádszereda nyárádszeredai Gál József emlékére 100 kor. G. Sári József Füzesgyarmat hősi halált halt egyetlen fia József emlékére 100 kor. Nagy Miklós és neje Demény Róza Kolozsvár 10 kor. Ferencz József püspökné 60 kor. Dr. Erdődy Endre Nagy-Sármás Enlaki Sala Sámuel emlékére 100 kor. Dr. Várady Aurél Kolozsvár 100 kor.

Az U. K. céljaira ajándékozott: Kelemen Lajos Kolozsvár 1 kor. Kincses László Füzesgyarmat 4 kor. Nagy Miklós Kolozsvár 1 koronát. Fogadják az egylet köszönetét.

Kérjük összes olvasóinkat vegyék figyelembe az óriási áremelkedést és küldjék be a 3—3 koronát *március hónap folyamán.*

Kolozsvár, 1917 február 24-én. *Gálfi Lőrinc*
pénztárnok

A nyárádszentmárton-csikfalvi unitárius anya s leány-egyházközségekben az 1916-ik évben a következő ajándékozások voltak:

1. Nyárádszentmártoni Szabó Sándorné, Lőrinczi Zsuzsánna mind a négy ünnepre urvacsorai kenyeret 24 korona értékben. 2. Csikfalvi Márton Ferenc és neje Kilyén Mária a karácsonyi ünnepre bort 32 kor. 3. A nyárádszentmártoni közbirtokosság isk. célra 28 kor. 4. A csikfalvi közbirtokosság isk. célra 100 kor. 5. Nyárádszentmártoni Szilágyi Ferencz a maga nevére alapitvány 100 kor. 6. Nyárádszentmártoni Szilágyi Miklós és neje Györfi Katalin 100 kor. 7. Nyárádszeredai Csinády Jánosné urasszony most 32-ik évben urvacsorai kenyeret és bort 16 kor. 8. Kilyén Albert a búzaházi 1. egyházba urvacsorai kenyeret 3 kor. 9. Harang alapra ajándékoztak Csikfalvából 84-en 117 kor. 10 f. 10. Harang alapra Nyárádszentmártonból 74-en 70 kor. 70 fill. 11. A nyárádszeredai agrártakarékpénztár a nyárádszeredai 1. egyháznak 20 kor. 12. Tiszt. Nagy Benedek nyug. lelkész a nyárádszeredai 1. egyháznak 10 kor. 13. Jobbágyfalvi Balogh Lajos gondnok 3 ünnepre kenyeret és 2 ünnepre bort 10 kor. 14. Jánosi Boldizsár, Jánosi Károly és Nagy László buzaházi hiveink 4 éven át urvacsorai bort, értéke 30 kor. 15. Csikfalvi Márton Ferenc és neje Kilyén Mária saját nevükre alapitványt tettek 200 koronát. Összesen 860 korona 80 fillér.

Én ezt szép eredménynek tartom, s örökre áldom a kegyes adományozókat. Nyárádszentmárton 1917 jan. 21-én *Fazakas Lajos*, esp. lelkész.

Ujdonságok!

Jézus erkölcstana. A hegyi beszéd alapján irta: King Churchill Henrik. Forditotta: Fazekas Lajos. Ára: 1 korona.

Ujtestamentum II. füzete. Forditotta: Dr. Masznyik Endre. Ára: 1 kor. 60 fill.

Jézus föltámadása. Irta: Tildy Zoltán. Ára: 2 kor. 50 fill.

Jézus arcképe. Irta: Vorwerk Dietrich. Forditotta: Magay Mária. Ára: 1 korona.

Szent Ágoston vallomásai. (Két kötetben.) Forditotta: Dr. Vass József. A kötet ára 6 kor. (Postán 6 kor. 30 fill.)

Továbbá:

Foerster: **Az élet művészete.** Füzve K 3·—, kötve 4·50
„ **Élet és jellem.** Füzve K 3·20, kötve 4·50
„ **Iskola és jellem** . . . . . 6·—

Kaphatók: KÓKAI LAJOS könyvkereskedésében
BUDAPEST, IV., Kamermayer Károly-utca 3.

Kolozsvári Hirlap Könyvnyomda Részv.-Társ.

Telefon: 856. **Kolozsvár Ferencz József-út 85**

XXX. évf. Kolozsvár, 1917 április. 4. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

SZERKESZTI:

Dr. BOROS GYÖRGY

FŐMUNKATÁRS: **TARCSAFALVI ALBERT**

TARTALOM:

Imádság. *Boros Gy.* 49
Dolgozzunk! *Miklós Ernő* . . . 50
Régi dolgok. *Kelemen Lajos.* . . . 51
A mi sirjaink. *Miklós Ernő* 53
Karcsi öcsémhez. *Dr. Kiss Ernő* . . 54
A mi katonáink 55
Irodalom 54
Toroczkó „Aranykönyv"-éből . . . 59
Egyházi és iskolai mozgalmak: 60
József napja. — Fekete Gábor. — Uj alapitványok. — A vasárnap délutáni istentiszteletek. — Egy szegény leány sorsa. — A falusi kis leány. — Létay Balázs emléke. — Péterffi Áron † — Napközi otthonok. — Március 15. — Sirnak a harangok. — Érettségis katonák. — Érettségis tanfolyamunk. — A mi katonáink. — Március 15. — A tábori postaszámok. — A hősök emléke. — Volhyniában. — Mit szól a békéhez? — Minden katonánk. — A papi pálya. Árkosi Tamás — Halálozás. — Uj örökös alapitóink. — Szerk. izenetek. — Nyugtázás.

Mennyegzői, konfirmációi s ünnepi alkalommal igen kedves állandó ajándék az imakönyv. SZIVEMET HOZZÁD EMELEM, második bővitett kiadás, irta dr. **Boros György**. E női imakönyvet a sajtó meleg szavakkal üdvözölte, a közönség valláskülönbség nélkül megkedvelte. **Bőrkötés** arányszéllel (barna, sötétkék) 10 korona. **Fehér csont, selyem- és bársony kötés** többféle szinben, kiválóan jó papiron 14 K. **Megrendelhető a szerkesztőnél.**

A D. F. E. örökös alapitói.

100—100 koronával.

1. Dr. Brassai Sámuel 400 K.
2. Báró Petrichevich Horváth Kálmán 700 K.
3. Hajós János 220 K.
4. Fekete Gábor Kolozsvár.
5. Dr. Bedő Albert Budapest.
6. Könyves Kálmán Rt. Bpest.
7. Székely László Torda.
8. Ürmössy Jenő Kolozsvár.
9. Csegezy Mihályné Albert Ilka Torda.
10. Raffay András Abrudbánya.
11. Dr. Boros György Kolozsvár.
12. Toroczkói egyházközség.
13. Ferencz József püspök.
14. Koronabank Rt. 60 K.
15. Benke Elek adótárnok Sz.-keresztúr.
16. K. Nagy Béla Kraszna.
17. Farkas Józsefné emléke.
18. Boér Gergely Kolozsvár.
19. Raffay Zsigmond Verespatak.
20. Imreh József Verespatak.
21. Borbély Sándor igazgató Vácz.
22. Dr. Székely Ferenc Budapest.
23. Boncza Miklós Bpest 160 K.
24. Dr. Kővári László 120 K.
25. Nagyiklódi Tischler Mór Kolozsvár.
26. Mikó Dezső Abrudbánya
27. Thoroczkay Vencel. Guraszáda.
28. Kovács József Hmvásárhely.
29. Kovács Józsefné Hmvásárhely.
30. Ajtay Jánosné H.-almás.
31. Sipos József m. kir. adótárnok.
32. Merész Gyula festő Kolozsvár.
33. Nagy Balázs Torda.
34. Dr. Balogh György Torda.
35. Pap László Székelyudvarhely.
36. Székely Miklós Torda.
37. Kisgyörgy Sándor Vargyas
38. Botár János Budapest.
39. Magyar Leszám. és Pénzváltó Bank.
40. Id. báró Daniel Gábor főgondnok.
41. Dr. Nagy Károlyné Abrudbánya.
42. özv. Pálfy Jánosné Csegez.
43. Csegezi Taar Balázs emléke.
44. Csegezi Taar Balázsné sz. aranyosrákosi Biró Polixéna emlékére.
45. Balogh József máv. főellenőr Kol.
46. özv. Simon Ferencné Kolozsvár.
47. Pálfi Márton tanár.
48. Reitter Aladár Kolozsvár.
49. Péter Sándor és neje Bitai Mária.
50. Árkossy Lajos Kolozsvár.
51. Dr. Ferencz József Kolozsvár.
52. Székely János mérnök Kolozsvár.
53. ótordai Weress Sándor Kolozsvár.
54. Szentkirályi Ferenc Sz.-keresztur.
55. Csegezy Mihály gondnok, Torda.
56. Ballok Károly Kolozsvár.
57. Pákey Lajos Kolozsvár.
58. Dr. Kozma Endre közjegyző.
59. Dr. Pálffy József ügyvéd Kolozsv.
60. Gyulay Árpád, kir. tan. Kolozsvár.
61. Lipkay Arturné Gál Ilona Bpest.
62. Dr. Hintz Györgyné Kolozsvár.
63. Dr. Ferenczy Géza Nagyajta.
64. Székely László Ferencz József püspök 80 éves jubileumi emléke 200 K
65. Báró dr. Daniel Gábor.
66. Báró Daniel Lajos Vargyas.
67. Péterffy Zsigmond „Ferencz József püspök jubileumi emlékére."
68. Végh Jánosné Mezőtóhát.
69. Kolozsvári egyházközség.
70. Tibáld József lelkész emléke.
71. Özv. Tibáld Józsefné S.-Sztgyörgy.
72. Józan Miklós esperes Budapest.
73. Abrudb. Nagy Elemér Szentkereszt.
74. Joó Elek és neje Siménfalva.
75. Dr. Erdődi Endre orvos.
76. Vári Albertné Kolozsvár.
77. Özv. Szentpéteri Gáborné Kolozsvár.
78. Árkossy Béla Selmeczbánya.
79. Dr. Szathmáry Pál „Szülőim emlékére" hadiárvák javára 200 K.
80. Dr. Várady Aurél Kolozsvár.
81. Bartha János torockói presbiter.
82. Kovács Imre lelkész és neje Bágyon.
83. Varga Dénes főgymn. tanár Torda.
84. Fekete Ferenc takpt. igazgató Torda.
85. Sófalvi Sándor főpénztáros Torda.
86. Kún Sándor (Kolozs) 102. táb. posta.
87. Egy unitárius lelkész, ki magát megnevezni nem akarja.
88. Fazakas Lajos esperes dr. Boros Györgyné tiszteletére.
89. Csongvay Lajos köri gondnok.
90. Létay Balázs emlékalapítvány 57 K.
91. Matskásy Lajosné Farkas Juliska.
92. Dr. Várady Aurél Kolozsvár.
93. Dr. Binder Emilné sz. Fazekas Jolán.
94. Dimény Sándorné Imets Lidia emléke.
95. Pál Ferencné Imets Róza.
96. Pál Ferenc esp. lelkész Okland.
97. Dr. Á. Kiss Ernő hadnagy.
98. Ifj. Sári József hősi halála emléke.
99. Kövendi Nagy Miklós és neje.
100. Dr. Gspann Károly orvos Apahida.
101. Ferencz Józsefné alelnök Kolozsv.
102. Dr. Árkossy Gyuláné Kolozsvár.
103. Néhai Gál Dénes eml. Nyárádsz.
104. Enlaki Sala Sámuel emléke.
105. M. Májai Ervin emléke
106. Tóth György és neje Bölön.

Akinek valakije a háboruban van, rendelje meg az Unitárius Közlönyt. Értékes emléke a nagy háborunak.

XXX. évf. Kolozsvár, 1917 április. 4. szám

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA: A DÁVID FERENCZ EGYLET

SZERKESZTI:

Dr. BOROS GYÖRGY.

FŐMUNKATÁRS:

TARCSAFALVI ALBERT

Előfizetési ára: 3 korona. Egy szám ára: 30 fillér. Egyleti tagok 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát, a lapért 1 koronát, összesen 3 koronát fizetnek. Örökös alapitói dij 100 K. Minden pénz Gálfi Lőrincz egyleti pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra.

Imádság *

Hová mennénk a mi aggódó lelkünkkel, szivünk bátorságát hol szerezzük vissza, ha nem az erős kőszálnál, a mi mindenható Istenünknél. Tenálad jó atyánk szeretetnek és békességnek örökké buzgó forrása. Te szivet alkotál s bele érzelmeket, szeretni lángolón hazát és nemzetet, s íme a te bölcs intézkedésed, vagy a gonoszság elleni védekezés elszólította közülünk az erőseket, hogy vért s éltet áldozzanak honunk határain. Mi, kiket a baj, bánat és a szünetlen aggodalom gyötör, gyászfátyolt boritunk szivünkre, mert most már igazán megtudjuk érteni Jézust, a ki együtt sirt a sirókkal, holott tudta, hogy az ő életét fenyegeti a leghalálosabb veszedelem.

Megértjük most a bánkódó Máriákat, akik keresték a vigasztalót s olajas korsójuk utolsó csepp jó illatát is ráhintették volna, mert érezték, hogy a jóttevésben rejlik a legáldóbb vigasztalás.

Mi keblünk érzelmeinek hálát rebegését, hódoló szivünknek minden dobbanását szeretnők neked égi atyánknak áldozni, hogy erőt nyerjünk a tűrésre, a tovább küzdésre, a kitartásra és a megnyugvásra. Mi azt óhajtanók, hogy ne legyen egyis közöttünk, a ki ne szolgálna örömmel és bizodalommal, hogy az isteni akarat érvényesüljön azokon a harctereken, a melyeket mi járunk itt az élet utain. Mert csatatérré változott immár minden csöndes hajlék, mert fegyvert hordoz kezében nemcsak a férfi, hanem a nő is, nemcsak az erős ifjú, hanem a gyönge leány is. Mert együtt harcolunk az életért, a megélhetésért, a kitartásért és a győzelemért.

Azért gyűltünk össze e hajlékba, melynek levegőjét a hazáért vérező vitézek sóhaja tölti be, hogy itt az életért küzdők között

* Kolozsvárt, az első vasárnap délután a díszteremben 1917. márc. 11. Imondotta dr. Boros György.

tanuljuk meg a mai idő kegyetlen nagy lecképét, hogy a csüggedést elüző erőt megszerezzük, a test gyöngeségét fölváltsuk a lélek erejével, az egyek félelmét a sokaság bátorságával, a hitetlenek kételkedését, a bízók hitével.

Új tavasz közelg, új reménység napsugarai olvasztják föl a dermesztő tél burkolatát, most már minden Máriának a jobb részt kell választani, minden kételkedő Péternek meg kell bánnia bűnét, minden áruló Judásnak el kell vennie büntetését, s minden igaz Jézusnak el kell nyernie a dicsőség koszoruját, mert te jó Atyánk úgy akarod s mindenben legyen meg a te akaratod

Miatyánk stb.

Dolgozzunk!

Már harminckét hónaposnak mondjuk a háborut. Ha részletenként kezdjük emlegetni tapasztalatainkat, izgalmas óráinkat; ha siratni kezdjük azokat, akiket talán többé soha sem látunk; ha minden bajt, bánatot és aggodalmat magunk elébe képzelünk, akkor sem panaszkodunk. Pedig mennyi ravasz ellenség tátotta fogcsikorgatással ránk falánk száját! Hogy dúlták fel szegény falvainkat, édes otthonunkat! Hogy kinozták felebarátainkat. És még sem panaszkodunk.

Mi, akik itt vagyunk a lövészárok szenvedéseinek útján, a halál könyörtelen műhelyéhez közel, hol egymás sebeit, egymás lelki bajait, a kölcsönös ragaszkodás, a legtökéletesebb szeretet gyógyitja, mindannyian lelkünk minden erejéből arra törekszünk, hogy szivünket megacélozva, panasz nélkül viseljük el a kötelességteljesitéssel járó mérhetetlen szenvedéseket. Nem jut eszünkbe semmi fájdalom, nem vesszük észre a magunk nyomorát, nem mérlegeljük bajainkat, mert minden szabad pillanat, minden pihenő óra az otthoniakhoz való édes, aggodalmas gondolatban telik el. Nyugodtak vagyunk, ha boldogoknak tudjuk szeretteinket, — a Mieinket.

Minket a lövészárok harminckét hónapos szenvedése, talán nemesebb szivvel, jobb lélekkel, szeretettel áldott meg. És ha ide, szomorú hir jön, ha itt szomorú hirt kapunk, a fájdalom hatványozottabban fáj, mert nem lehetünk ott, nem lehetünk személyesen jelen szeretetteinkkel, akiket csapás, bú, bánat ért. Talán könnyebb, talán elviselhetőbb lenne az a szenvedés mindnyájunkra, ha otthon is volna valaki, aki a szenvedésre vigaszt nyújthatna.

Mennyi özvegy, mennyi árva, mennyi aggódó, mennyi üres hajlék minden kis utcában. Vegyük fel, fogjuk meg, mindannyian odaadóbban, egyformán a kötelességteljesités, a jóindulat, a becsületesség fegyverét. Haladjunk igazságos úton, egy lélekkel, egy

szivvel, egyforma szeretettel. Látszódjék minden fegyvernek az eredményes működése. Mert csak igy kaphatunk, igy nyerhetünk elveszitett mindennemü javaink helyett egy szebb, jobb, nagyobb, dicsőbb, boldogabb jövőt. Vezéreljen és tápláljon az a tudat, hogy van egy igazságos biró, aki érdeme szerint fizet meg mindenkinek. Minden óránknak szakitsuk le virágát. Dolgozzunk!

Miklós Ernő, tiszthelyettes.

Régi dolgok.

Hitvesi hűtlenség a háború idején.

Sokan várják haza fogságba jutott fiúkat, férjüket, jegyesüket. A hűség, reménykedés, a becsületesség és kitartás sok csendes hősnője él, tűr szenved és remél közöttünk.

Tisztelet és hódolat nekik! Nevüket ritkán jegyzi föl a krónikás; hanem tiszta homlokukat és szeplőtlen életüket a néma, de szent megbecsülés koszorúja övezi s tisztaságuk erkölcsi kincsalapja a jövőnek.

Vannak aztán más nők is. Bár ne volnának . . . Néha könnyelmüség, terheltség, néha romlottság veti rájuk árnyékát s ott marad rajtuk örökre, mint a rozsdafolt a ruhán. A tisztelet és megbecsülés elkerüli őket. A jók közé csak tolakodva jutnak és kellemetlenné teszik jelenlétükkel azok életét. Riasztó példák arra, hogy milyennek nem kell lenni.

A mult és jelen bővön nyujt mind a két fajmintából. Nem nehéz megitélni, hogy melyik az értékes, melyik a kerülni való; melyik útmutatója és melyik madárijesztője az erkölcsös élet mezejének.

Az unitárius egyház történetében, ezen a téren is találunk nagy, önfeláldozó női jellemeket.

Van-e a hűségnek szebb és nemesebb példája az unitárius *Kemény Katánál?* Ő, a Kemény János fejedelem unokahuga, majd egy évtizedig várt rendületlenül II. Rákóczy György szerencsétlen lengyelországi hadviselése után a lengyel királyi udvarban kezesül maradt Gyerőffy Györgyre.

Az a háború is ezreket vetett sulyos próbára. A történelem följegyezte, hogy 1658-ban a lengyel hadjárat után a szamosújvári országgyülést a gyászoló anyák, hitvesek és jegyesek sirása nyitotta meg, akik elveszett vagy fogságba jutott kedveseiket mentek számon kérni a nagyravágyó fejedelemtől.

És bár száz meg száz unitárius férfi volt oda időnként rabságba vagy bujdosni: az 1589-től reánk maradt főpapi széki jegyzőkönyvek az önálló erdélyi fejedelemség végéig, *száz* év alatt mindössze *két* olyan esetről tesznek említést, hol a nő ura távollétében hűségében megingott, vagy magáról egészen megfeledkezett.

Egyik eset 1605 táján történt.

Akkor 1599-től országunkat öt esztendeig minden évben új meg új csapás sujtotta. Báthory Zsigmond és Endre, Mihály vajda, Basta és Székely Mózes küzdelmei és váltakozó uralma sokszor sok jó hazafinak tette koczkára az életét. Sokan menekülni voltak kénytelenek, hogy az ellenpárt felülkerekedésével szabadságukat és életüket megmentsék. Ilyen sorsa volt *Korodi* Istvánnak is. Úgy látszik, hogy az erdélyi törökpárthoz tartozott, amelynek híveit Mihály vajda és Basta versenyezve üldözték s mint unitárius talán 1602-ben, Székely Mózessel menekülhetett ki az országból. Valószinüleg a Bocskai István fölkelésével térhetett haza, mert panaszával csak 1605 augusztus 2-án jelent meg a főpapi szék előtt. Szomorú sors sír ki abból az alig pár soros följegyzésből, mely panaszát megőrizte.

Elmondja, hogy feje oltalmára kellett több vitézlő emberrel Törökországba bujdosnia s mikor onnan haza került, a felesége Foit Margit elfutott tőle. Azt sem tudta, hogy miért. A bujdosás a férjet leszegényitette s annyi módja sem maradt, hogy pörbe hívja hűtlen feleségét. Csak tiltakozását tudta fölvétetni arról, hogy mihelyt elég ereje lesz, a főpapi szék elé idézi feleségét, számon kérni tőle, hogy miért nem akar hozzá visszatérni.

Lehet, hogy a kérdésre a halál adott választ, mert a szegény, szerencsétlen Korodi István pöréről jegyzőkönyveink többé semmit sem mondanak.

*

A másik eset, mely a hitvesi hűség oltalmában egyházunk szigorú erkölcsi fölfogásáról nagyon tanulságos példát nyujt, 1659-ben, éppen a II. Rákóczy György lengyelországi hadjárata következtében történt.

Újlaki *Szabó István Kidéből*, Dobokamegyéből, 1659 december 17-én keserves panaszszal állott a kolozsvári unitárius főpapi szék elé.

Az ország népével neki is el kellett menni a lengyelországi háborúba s ott ő is a tatárok sanyarú fogságába esve, majd három évig hol tatár, hol török rabságban élt. Végre *Filippi* városából (valószinüleg a bolgárországi Filippopoly) megszabadulva, sok nyomorúság közt haza vergődött, de itt új csapás várt reá: feldulva találta családi boldogságát.

A papiszék kihallgatta a feleségét is és ekkor kiderült, hogy az asszonyt egy kidei legény esküvel és sok igérettel csábitotta el. Azt hitte, hogy ura már úgy sem kerül haza soha és elbotlott.

A főpapiszék hosszasan tanácskozott a hiszékeny és gyenge akaratu asszony ügyében, de végre is kimondta, hogy *az asszonynak „az ő urához való hűségét mind halálig meg kellett volna tartani.* Azt itélé azért a szent szék, hogy nem érdemli meg

nevezett Szabó Judit, hogy Újlaki Szabó Istvánnak felesége legyen.“ Ezért a férjét tőle elválasztotta, felszabaditotta új házasságra, nejét pedig paráznának nyilvánitotta.

Az egyház ezzel végzett.

Kérdés aztán, hogy a pörnek nem volt-e a világi bíróság előtt folytatása, mert az erdélyi törvények akkor a parázna asszonyt fej- és jószágvesztéssel, a nőtlen legényt pedig megvesszőzéssel büntették. (Appr. Const. P. III. Tit. 47. Art. XXI.) Erre már Doboka megye egykorú jegyzőkönyvei tudnának felelni.

*

A mult elitélte azokat, akik élettársuk távollétében és azok szenvedései alatt hűségükről és esküjökről megfeledkeztek. Kétségtelen, hogy erre reá is szolgáltak. A jelen sem itélhet enyhébben róluk; de azokról sem, akik ma esnek hasonló hibába, mert fejlettebb mivelődés korában fejlődni kell az erkölcsi életnek is. Enyhébb és könnyelmübb megitéléssel is találkozunk ugyan lazább erkölcsü embertársaink közt; de ez csak szomorú kórtünet, amely mindig reávall emberére s ellenkezik a tökéletesedés nemes keresztény célgondolatával. Sajnálatos sülyedés jele, melyet távol kell tartanunk egyházunktól és magunktól.

Kelemen Lajos.

A mi sirjaink.

Csendes szép székely otthonunkat is érte a vihar. Mint őszi terményünket a váratlan fagy.

Elsétálunk bérceinken, völgyeinken. Rátalálunk vitéz, alvó hőseinkre.

Talán megérdemli a vándor lakocska, hogy pár percre megállásra szólitson. Talán megérdemli, hogy egy maroknyi földdel felujitsuk, megjavitsuk örökölt otthonának födelét.

Ne engedjük vad állatok martalékának. Ne engedjük a megsemmisitésnek. Ne vonjuk, ne engedjük megfosztani Tőlük ezt a kevés örökséget. Tüntessük ki a hősök keresztjével, sirfájával. Ápoljuk, gondozzuk, tartsuk emlékünkben. Halmozzuk el virágokkal s időnkint meglátogatva, öntözzük meg könnyeinkkel.

Ha eljön az a szép, az a boldog, az a dicső béke, mennyi árva, mennyi özvegy, szülő, rokon, aggódó indul vándorútra, hogy kiki az övéit meglássa.

Mennyi kis ajtó lesz nyitva, tárva,
Mindenki csak az övét várja.
Békezászlók, amikor lobognak, lengnek, hivnak.
Sajnos, — de sok helyen sirnak.

Miklós Ernő.

Karcsi öcsémhez.

Karcsi öcsém! Figyelj!

Ahogy itt állok, küzdök, várok:
Ahogy a múltba vissza látok,
Itt a viharban, szélben, vészben,
Hol sokszor kín, bú, sír az élet,
Százezrek csak halálban élnek,
Milljók halállal szembe néznek . . .
. . . Annyiszor látlak! . . .

Amint úgy nézek messze, messze,
Pusztuló székely völgyre, bércre;
Amint úgy mentek ezren, ezren,
Keresve, kérdve: meddig, merre;
Szorongó szívvel, könnyel, búval
S mögötted immár ágyuk zúgnak . . .
. . . Annyiszor látlak! . . .

Amikor mentél sírva, félve,
— Hiszen mesélted sokszor, szépen —
Kis kezed fogták nénik, bácsik,
S kis fejed törted — mondád — váltig:
Sohase láttak s mégis, mégis:
„Kis fiam édes!" mondták végig . . .
Ugy-e, hogy jó volt?!

Ugy-e hogy jó volt sokszor, mindig?
„Kis fiam, édes!" voltál mindig . . .
És hogyha megnősz, majdan, messze,
„Kis fiam, édes!" — gondolj erre.
S örömben, búban, jóban, vészben
Szeresd az embert szívben, észben!
Szeresd az embert!

Fruntea, 1917 március 4. *Dr. Kiss Ernő (árkosi).*

IRODALOM.

Megjelent: 1. Dr. Kiss Elek: „Az értelmi és erkölcsi nevelés" című könyve. Ismertetését egyik jövő számban közöljük. — 2. *A „Méhészeti Útmutató"*, az Erdélyrészi Méhész Egyesület naptár-évkönyve, Merész Gyula jó nevü festőművészünk cimrajzával. A könyv 152 nyomtatott oldalon foglalkozik a méhészet gyakorlati

és elméleti kérdésekivel és havi tanácsaival. Nélkülözhetetlen segitsége minden méhésznek. *Ára 1 K 50 fill.*; megrendelhető a dij előzetes beküldése mellett a „Méhészeti Közlöny“ szerkesztőségénél, Kolozsvár, Pap-utca 6 sz.

A MI KATONÁINK

TUDÓSITÁSOK A NAGY VILÁGHÁBORÚ RÉSZTVEVŐIRŐL

Lokodi dr. Sándor Balázs főtörzsorvosnak az ellenség előtt tanusitott kitünő és önfeláldozó szolgálataiért a király elismerését adták tudtára.

697. **Gelei Kálmán** 2. gyalogezredbeli hadnagy, aki 1916 október 10-én olasz fogságba esett, Napoli egyik külvárosából irt, egyik ottani tiszti fogolytáborból Kolozsvárra.

1012. **Gál Ernő** egy éves önkéntes szakaszvezető az 51. cs. és kir. gyalogezredben. Dr. Gál Kelemen kolozsvári kollégiumi igazgatónk fia, főgimnáziumunk egyik kitünő volt növendéke. A József-műegyetemről mint II. éves hallgató 1916 január hó 12-én vonult be Prágába s ugyanott járta végig az önkéntes iskolát. 1916 szeptember elején vitték ki Pruzanyba, Oroszlengyelországba s itt végezte a tiszti továbbképző tanfolyamot. A folyó év március 1-e óta az orosz fronton van.

1013—14. **Marosi Gyula** ravai és **Varga János** bözödi 82. gyalogezredbeli hitrokonaink a folyó év februárius 13-án mentek ki először a frontra.

1007. **Miklós Ernő** tiszthelyettes (82. gy. ezr.), kiről előző számunkban emlékeztünk meg, az ojtozi őszi véres harcokban tanusitott hősies magatartásáért a f. év januáriusában előbbi kitüntetéseihez megkapta az *I. oszt. ezüst vitézségi érmet is*. Jelenleg a fronton szerzett betegségével egyik aradi kórházban gyógyul.

147. **Lőrinczy Dénes**, 745. **Fazakas Lajos**, 748. **Szilágyi Dénes.** 749. **Szász Mihály** és **dr. Zsakó Gyula** hadnagyokká léptek elő. Az első az erdélyi fronton van, az utóbbiak Galiciában harcolnak.

1015. **Lőrincz Mihály** (Korond) a 82. gy. ezred vitéze. 1915 május 15-én vonult be s 1915 junius 25-én ment először a frontra. A harmadik isonzói csatában a Doberdón, St. Martinonál, 1915 nov. 5-én megsebesült. Felgyógyulva 1916 januáriusában ment ki másodszor az orosz frontra. Átélte a junius 4-i volhyniai áttörést és az azt követő harcokat s julius 6-án jött

vissza, másodszor megsebesülve. Harmadszor az oláh fronton volt 1916 augusztus 17-től szeptember 18 ig. Ez év februárius 13-án — most már negyedszer — ujra a frontra ment. Az olasz fronton 4, az oroszon 7, az oláhon 1 hónapot töltött. (L. D.)

1016—20. **A Tövisi testvérek**: **András**, szamosfalvi lakós, 45 éves malommester. 3 gyermeke van. Tizedes a 21. h. gyalogezredben. Az orosz harctéren küzdött 1914-től. 1916-ban megsebesült. Azóta gyógykezelés alatt van. **Domokos**, tordai lakós, 37 éves pénztárkezelő, nős, gyermeke nincs. Szakaszvezető a 82. gyalogezredben. 1914-ben az orosz harctérre ment s 1915 decz. 25-től nem adott életjelt magáról. **József** és **Sándor**, petrozsényi lakosok, bányai alkalmazottak, az előbbi 28, utóbbi 24 éves. Az oláh betörésig foglalkozásuk miatt föl voltak mentve. Az oláh betöréskor a bányász-osztaggal az ellenség ellen mentek. **Sándort** oldallövés érte és Hátszegen meghalt. **Tamás**, tordai lakós, 26 éves, nős törvényszéki irodaszolga. Kiképzés alatt áll.

1021. **Kiss János**, fogarasi lakós, 26 éves, máv. kalauz. Szakaszvezető a 2. gyalogezred 11. századában. 1916-ban sorozták be — s jelenleg az olasz harctéren küzd.

1022. **Kiss István**, fogarasi lakós, 19 éves cipészsegéd. A 2. közös gyalogezredben kiképzés alatt áll.

1023—25. **A Fazakas testvérek**. Néhai Fazakas Dénes 36 évig Fiatfalván volt körjegyző fiai. **Dénes** állami tanító volt Bethlenszentmiklóson. 1914 óta mint népfölkelő csendőrszakaszvezető teljesít szolgálatot. **Domokos** útbiztos Székelyudvarhelyen. 1914 augusztus 2-án vonult be s részt vett a lembergi, kamionkai, delatyni, a stryi, drohobiczi stb. ütközetekben és az uzsoki védőharcokban. Volt a Czernovitz és Kirlibaba körül folyt küzdelmekben. Kitüntetései vannak. Egyszer schrapnelltől sebesült, egyszer tifusszal volt beteg. Távollétében 1915 junius havában szerető hitvese hirtelen meghalt, két kis leánykáját hagyva árván, kiket nagyanyjuk özv. Fazakas Dénesné gondoz. **Kálmán**, a polgári életben gazdatiszt Ökörítón. 1915 februárius havában vonult be. Uzsoktól Lembergig minden ütközetben bátran harcolt, mig 1915 julius havában eltünt s még nem adott életjelt magáról. Leánytestvérük, **Ilona** Budapesten a Zita-kórháznál teljesit önkéntes ápolónői szolgálatot.

Vadadi unitárius katonák.

A vadadi unitárius egyházközségből a háboru kitörése óta nyolcvanhatan vonultak hadba.

I. Hősi halált haltak:

1026. **Kövendy János** joghallgató, a 22-ik honvéd gyalogezred önkéntese, 1915 augusztus végén a szerbiai offenziva kez-

detén, aknarobbanás által. Ott nyugszik a hömpölygő Duna partján. Itthon öreg édesatyja s szerető testvérei siratják a szép reményekre jogositó fiatal embert.

1027. **Dobos Gábor** a 62. gyalogezred altisztje, még 1914 szeptember 9-én Szerbiában. Szerető szülői és testvérei gyászolják a tisztességtudó és szülőit nagyon megbecsülő fiut.

1028. **Ercsei Mózes** a 23-ik vadász-zászlóalj katonája, kit ezüst vitézségi éremmel is kitüntettek, Szerbiában.

1029. **Incze József** a 62. gyalogezred közlegénye, Szerbiában, 1914 november 11-én.

1030. **Nagy Sándor** a 62. gy.-ezred közlegénye, Galiciában.

1031. **Török Ferenc** a 22. honvédezred közlegénye, Oroszlengyelországban, 1915 tavaszán.

1032 **Soós Sándor** a 62. gy.-ezred közlegénye, Szerbiában.

1033. **Tóth Gy. József** a 62.-ik gyalogezred közlegénye, Oroszlengyelországban. Özvegye és hét kis árvája siratja támaszát benne.

1034. **Király Dénes** a 62.-ik gyalogezred közlegénye Szerbiában.

1035. **Tóth Ferenc** a 22. honvéd gyalogezred közlegénye, Oroszlengyelországban.

1036. **Varga Mózes** a 62-ik gyalogezred közlegénye, 1914 novemberében, Galiciában. Összesen 11.

II. Eltüntek:

1037—40. **Dobos László** a 62. gyalogezred közlegénye, az olasz fronton. **Ercsei Albert** a 62. gyalogezred önkéntese, egyetemi hallgató, az orosz fronton, **Kis A. Sándor** az orosz fronton. **Kis E. Mihály** (62. gy. e.) az olasz fronton.

III. Orosz fogságban vannak:

1041. **Gálfi Ferenc** a vadadi unitár. egyházközség tanitója. Még a mozgósitáskor bevonult ezredéhez, a hires 82-sökhöz. Galiciában minden nagyobb ütközetben részt vett. Kétszer sebesült meg, mig 1915. év tavaszán orosz fogságba került. Nejének gyakran ir. Utóbb Szibériába vitték, honnan egyik levelében betük aláhuzásával ezt irta: „Igen sokat szenvedünk.“ Isten tudja mily szomoru a sorsa. Bár minél előbb viszontláthatnók.

1042—1053. **Daniel József** 22. honv. gyalogezred, **Ercsei József** 62. gyalogezred, **Dobos József** 62. gyalogezred, **Győrfi Sándor** 304. honv. gy. ezred, **Kis S. György** 304. honv. ezred, **Kis S. János** 304. honv. ezred, **Kis Z. Zsigmond** 62. gy. ezred, **Kovács Mózes** 304. h. gyalogezred, **Nagy Károly** 22. h. gy. e.,

Nagy I. János 62. gyalogezred, **Török Pál** 62. gy. ezred, **Kis L. Dénes** 62. gyalogezred.

IV. **Orosz fronton küzdenek:**

(716.) **Adorjáni Gyula** érettségit tett fiatal ember, a 62. gy. ezred zászlósa. 1916 tavaszán ment ki az orosz frontra Vilnától keletre, hol csapatával több heves orosz támadás visszaverésében vett részt.

1054—70. **Dobos Dénes** 22. h. e., **Dobos Sándor** 62 gy. ezred, **Dobos Zsigmond** 62. gy. e., **Ercsei Ferenc** 62. gy. e., **Fülöp Albert** 12. tüzérezred, **Incze János** szanitész 62. gy. e., (1060) **Hegedüs József** 62. gy. e., **Kis Z. Domokos** 9. honvéd huszárezred, **Kis A. Miklós** 52. gy. e., **Kis L. Sándor** 9. honv. huszárezred, **Kovács Lajos** 62. gy. e., (1065.) **Móné Sándor** 2. huszár e., **Magyári Mihály** 2. huszár e., **Nagy S. József** 62. gy. e., **Nagy János** 1/12. hidász, **Szász János** 22. h. e., **Tóth Sándor** 22. honvéd gyalogezred.

1071—93. **Török András** 62. gyalogezred, **Szász József** 9. h. huszár e., **Ercsei Mózes** 22. honv. e., **Kis Z. János** 62. e., **Lengyel János** 62. gy. e., **Kilyén Gábor** 62. gy. e., **Fodor József** 62. gy. e., **Bereczki Antal** 62. e., **Kacsó Miklós** 22. h. e., (1080.) **Gyorfi György** 62. gy. e., **Incze András** 22. h. e., **Kis Z. János** 62. gy. e., **Kis Z. György** 62. gy. e., **Nagy K. Lajos** 62. gy. e., (1085.) **László Sándor** 12. tüzér e., **Szakács Ferenc** 62. gy. e., **Szász M. István** 22. h. e., **Kis S. István** 22. h. e., **Kis S. Sándor** 22. honv. ezred, **Varga Ferenc** 22. h. ezred, **Kis P. Dénes** 22 honv. ezred, **Hegedüs János** 22. h. ezred, **Kacsó János** 22. honvéd gyalogezred.

V. **Olasz fronton küzdenek:**

1094—96. **Kis Elek** 22. honv. e., **Varga Zsigmond** 12-ik tüzérezred, **Hegedüs Lázár** 62. gy. e.

VI. **Román fronton küzdenek:**

1097—1102. **Kis A. Antal** 62. gy. e., **Kis Z. Sándor** 12. tüzér e., **Varga József** 62. gy. e., **Győrfi János** 62. gy. e., **Kis A. Ferenc** 62. gy. e., **Adorjáni Géza** 22. h. e.

VII. **Helyőrségi szolgálatban vannak:**

1103—1106. **Kis P. Dániel** 62. gy. e., **Kis S. Sándor** 62. gy. e., **Nagy Gyula** 62. gy. e. Balmazujvároson. — **Kis Sámuel** Egerben.

VIII. **Tiszti tanfolyamon:**

1107. **Adorjáni Ferenc** joghallgató, a 62. gyalogezred önkéntese, Gyula testvérbátyja, Kolozsvárt.

Sebesülve voltak:

(1041.) **Gálfi Ferenc** tanító, (1043) **Ercsei József,** (1064.), **Kovács Lajos,** (1069) **Szász János,** (1070) **Tóth Sándor,** (1071) **Török András, Kis András,** (1079) **Kacsó Miklós,** (1081) **Ince András,** (1086) **Szakács Ferenc,** (1067) **Nagy I. József.**

Közli: *Bedő Árpád,* lelkész.

Toroczkó „Aranykönyv"-éből.

Mult évi közleményünk óta kapott kegyes adományokat a következőkben nyugtázzuk:

1. *Bartha Lajos* presbyter és neje *Csép Ilona* húsvéti úrvacsorai kenyeret és bort ajándékoztak 80 kor. értékben.

2. *Czupor Ferencz* és neje *Mihácsa Boricza* pünköstre adtak úrvacsorai kenyeret 100 kor. értékben.

3. *T. Nagy Ilona* az *„olajos korsó"*-ból adott szentmihálykori úrvacsorai kenyeret és bort 100 kor. értékben.

4. Karácsoni úrvacsorához a kenyeret és bort *Demény János* és neje *Kriza Ilona* ajándékozták 120 kor. értékben.

5. Bécsben élő *Székely Ilona* úrvacsorai célra szolgáló 80 kor. *alapítványt* küldött az édesanyja koprsójára szánt koszorú helyett.

6. *Almási Ferencz* presbyter ny. körjegyző és tak. p. igazgató több izben jegyzett hadikölcsöneink jegyzési jutalékát ajándékozta *közszükségekre* (397 kor. 50 fill.)

7. *Székely János* néptakaréki igazgató presbyter afia is 52 K. 50 fill. jegyzési jutalékát ajándékozta közszükségünk tedezetéhez.

8. *László Károly* borévi hitrokonunk kepe címen ajándékozott 10 koronát.

9. *Székely János* mint presbyter az 1910-ben öntetett nagy harang költségeihez számolt be 12 kor 60 fill. ajándékot.

10. *Simon Miklós* alsójárai körjegyző harangadomány címen ajándékozott 20 koronát.

11. *Botár János* ny. posta és távirda főfelügyelő úr és neje szül. *Riemann Emilia* Toroczkón elhalt Andor nevű fiok emlékére tettek 500 koronás alapítványt *„Botár Andor jogszigorló"* címen.

12. *Dr. Vernes István* kir. ügyész és testvére *Péterffyné Vernes Anna* édes anyjok nevében tettek 600 koronás alapítványt.

13. *Czupor Ferencz* és neje *Mihácsa Boricza* két alapítványt tettek: az egyiket „*Czupor Andor és Bozsla Sára*“ szülőik, a másikat „*Czupor Ferencz és Czupor Miklós*“ gyermekeik nevére. Külön-külön 500 kor., együttesen 1000 kor. értékben.

Fennebb jelzett kegyes adományok összege 3060 korona.

Eklézsiánk nevében hálás köszönettel:

Németh István
lelkész.

Egyházi és iskolai mozgalmak

József napját, szeretett főpásztorunk neve napját a szokottól eltérő csendben ünnepelte kollegiumunk, mert felső osztályu ifjúságunk nagyobb része eltávozott, az ittlevők érettségire készülnek.

Fekete Gábor v. b. t. t. nagyrabecsült és osztatlanul szeretett főgondnokunkról lehanguló hírt kell közölnünk. Pár hete súlyos betegen fekszik. A család ápolása s az orvosi tudomány reménnyel kecsegtet, hogy a mindig erős férfi le fogja győzni nagy betegségét. Minden unitárius, de hazarészünkben sok sok ember aggódva imádkozik a kitűnő férfi fölgyógyulásáért.

Új alapítványok. *Máthé Mózes* és neje Kiss Amália, a bányabükki birtok bérlői a kolozsvári kollegium konviktusa javára 500 K. alapítványt tettek. A néhai *Répa Mihály* 3000 K. alapítványát a székelykeresztúri főgymn. konviktusának dr. Ferenczy Géza ügyvéd végrendeleti végrehajtó kifizette. — *Asztalos* Márton és neje a homorodhévizi egyházközségnek 400 K. alapítványt tettek. — *Hadházy* Sándor pénztárnok és neje elhunyt kedves fiuk emlékére tett alapítványokat 50 K- összeggel gyarapították. — *Péterffy* Zsigmond ny. vasutigazgató úr a főt. püspök úr nevére tett alapítványát névnapja alkalmából ez idén is mint már számos évben 50 K.-val gyarapitotta. Az E. K. Tanács mindenik kedves adományt elismerő köszönettel fogadta. Örvendetes dolog, hogy az áldozó jótékonyság a háború borzalmai között is működik. Ez is azt mutatja, hogy nem szabad elcsüggedni.

A vasárnap délutáni istentiszteletek mindig nagy közönség előtt szép sikerrel folynak az unitárius koll. dísztermében.

Egy szegény leány sorsát tette magáévá újból a Dávid Ferencz Egylet választmánya. Jeles tanuló. Képezdét akar végezni, de nincsen módja hozzá. Folyamodott a Választmányhoz és az meghallgatta. De minthogy az egylet is szegény: a Választmány jelen volt tagjai a saját zsebökből tették össze az egyelőre szükséges összeget. Igazán szép megnyilatko-

zása volt az áldozó buzgóságnak. Tiz koronát vagy kevesebbet adtak: Ferencz Józsefné, dr. Boros Györgyné, Pákey Lájosné, Vár Albertné, dr. Hintz Györgyné, Ürmösi Károlyné, Fangh Erzsébet, Hadházy Sándor, Várady Aurél, Ürmösi Kálmán, Gálfi Lőrincz, Kovács Kálmán, Kelemen Lajos. Aki jó szívvel segít a szegényeken, jól teszi, ha szaporítja a szegény leány olajos korsóját.

A falusi kis leány még be sem töltötte a 13 évet, már konfirmál. Olyan kis nagyleány lesz belőle egyszerre. Anyjának jó segítség lesz a háznál is, a mezőn is, de a ruházat sokba kerül. Azon kezd gondolkozni az anyja, hogy talán immár jó lenne szolgálatba adni, hadd ügyesedjék s szerez is valamit, legalább ruhára valót. A kis leányt magával viszi a szomszéd asszony nagy leánya, ő immár járatos a városban. De akárhányat az anyja szegődtet be s a kis leány ott marad az idegenben. Jó anyák lássátok el a kis leányt jó tanáccsal. Beszéljetek a szívére, de *ne felejtsétek otthon a konfirmációi emlékkönyvét.* Sokszor használ veszi, a mikor Istenhez kell térnie.

Létay Balázs emlék-alapitványra újabban adakoztak: Bedő Zsuzsika Mikefalva 5 K., Gombási János h. lelkész gyűjtése 30 K. Köszönettel vettük; az alapitványhoz csatoltuk.

Péterffi Áron m. kir. pénzügyi számtanácsos élete 47-ik évében Budapesten elhunyt. A megboldogultban egy régi unitárius nemes papi család sarja, iskolánk egykori kedves tanulója, egy minden tekintetben előkelő úriember s általánosan elismert szaktudással rendelkező pedáns hivatalnok szállt korai sírjába.

Egyházunk egyik legöregebb papja, Péterffi Mihály, szeretett fiát gyászolja a megboldogultban s aképpen szerető testvérei s nagy kiterjedésü rokonsága is. Legyen áldott emléke!

Napközi otthonok felügyelőségi tanfolyamának az ideje még nincsen megállapitva. Az érdeklődőknek azonnal küld értesitést a főjegyző.

Március 15. P. Szentmártoni Bálint csikfalvi tanitó terjedelmes verset irt márc. 15-re. Két utolsó versszakát itt közöljük, mint az ifjusághoz szóló buzdítást.

Hazám ifjusága
Kik még itthon vagytok,
Mert nem birja gyönge
Karotok a kardot;
Szeressétek a honf,
Mint az édes otthont;
S majd ha rátok kerül
A sor a jövőre
Menjetek a harcban
Előre, előre!

Hazám ifjusága
Jövőnk szép reménye,
Tekintsetek hittel
Föl a magas égre,
Oda, honnan mindég
Ránk az áldást hinték,
S kezet kézbe téve
Kérjétek az Atyát
Áldja és védje meg
Magyarok hazáját.

Sirnak a harangok miatt a néma tornyok és a templomba hivó szót váró, buzgolkodó hívek. Több helyről s így Torockóról is elvitték mind. A torockói harangozás olyan nevezetes, hogy Jókai is megörökítette *Egy az Isten* regényében. Hogyne sirnának a jó torokcóiak, kik egy életet töltöttek el a harangok kellemes zenéje mellett. Mikor a hadügyi kormány intézkedéséről az E. K. Tanács értesült, kijelölt egyet vagy kettőt. Az u. n. requirálás néhol nagyon erőszakos volt. Torockón is követelték mindeniket. *Németh* István lelkész telefon utján tett jelentést a püspöki hivatalnak, kért segitséget. A phivatal a kormánybiztossághoz fordult, de sajnos, sikert nem ért el.

Érettségis katonák. A kolozsvári főgymnáziumban márciusban 7 VIII. oszt. ifjú tett igen jó érettségit: György István, Vajda András jeles, Retteghi István, Ürmössy Géza jó, Balázs Ernő, Borsai Imre, Gálfi Jenő elégséges osztályzattal. Mindenik bevonult az előkészitő tiszti tanfolyamra.

Érettségis tanfolyamunk március 1-én Kolozsvárt megnyilt. Sajnos, a miniszterium későre tett intézkedése miatt nem jöttek haza mind azok a fiaink, kiket vártunk.

A mi katonáink. Kedves olvasóink jól ismerik lapunknak ily című rovatját. Ugy-e tudomásul vették, hogy az *Unitárius Közlöny* csaknem egészen a háborunak szentelte szükre szabott hasábjait. Immár 1100-nál több vitézünkről emlékezett meg. Sokakat elsiratott. A lövészárokban küzdő katonáknak kedves olvasmánya, minden héten kérik, keresik és mi küldjük *százával ingyen*. Azok a kik szeretik a harcoló katonát, nagyon jól teszik, ha gondolnak erre a kis lapra és hozzájárulnak a költségekhez bármily csekély összeggel.

Március 15. Kolozsvárt mindkét intézetünk ifjusága megünnepelte. A theologusok szónoka volt *Sófalvi* Domokos IV. éves, imát mondott *Biró* István IV. éves. Szavaltak: *Máthé* Lajos IV., *Tarcsafalvi* István III. éves, szép sikerrel nagy közönség előtt.

A tábori postaszámok és címek változásának közlését kérjük olvasóinktól.

A hősök emléke. Aranyos-Rákoson Gombási János s. lelkész afia vezetése alatt az aranyosrákosi hősök emlékére márc. 4-én estélyt rendeztek. Oly jól sikerült, hogy 450 kor. gyűlt be. Hasonló módon akkora össszeget szándékoznak gyüjteni, hogy a háború után „a harctéren elesett *aranyosrákosi hősök* dicsőségét egy hatalmas siremlék hirdesse.“ 30 koronát a Létay Balázs emlékalapitványra küldöttek.

Volhyniában az oroszokon kivül egy új ellenség is jelentkezett: a hideg. De — segits magadon és az Isten is megsegit. A honvédeink

összeszedték az oroszok által ide lőtt nehéz gránáthüvelyeket, — lám, milyen jó, hogy az orosz ilyennel lövöldöz, — megtöltötték agyaggal, most ez a termoforjuk. Esténkint a szakács hátul az erdőben tüzbe rakja az agyagbélü vashüvelyeket s amikor jól átmelegszenek, szalmába csomagolva, kiviszik az állásokba. Két ilyen termofor egész éjjel melegen tartja a sátrat, vagy a földbevájt odut. Csak az a baj, hogy a találmányt, miután nincs szabadalmazva, alighanem gyorsan utánozni fogják. „Magyar Paizsnak" irta honvédhadnagy.

Mit szól a békéhez az egyszerü parasztlegény? Daczó Ferenc székely ifju többek között ezeket irja a harctérről: „. . . nagyon sajnálom családomat s édes hazánkat. Igazán nagyon megtört a háboru, de minthogy elveszitsük a szép Erdélyt, inkább addig tartson a háboru, amig egyetlen egy magyar ember sem marad. Az én felfogásom ez: Őseink vérrel szerezték meg nekünk, mi pedig vérrel kell, hogy megtartsuk e szent földet." — És ezt egy oly ifjú ember irta, ki nem is az akadémiákon tanulta nemzeti érzésének választékos szavakba való öntését. Ez az ifjú ember néhány évvel ezelőtt szolga volt a váczi kir. orsz. siketnéma-intézetben. Daczó Ferkó aranyosrákosi ifjú. Sok ilyen érzésü embert e hazának! (Magy. Paizs.)

Minden katonánk számára szivesen küldünk *díjtalanul* nehány számot az Unitárius Közlönyből, ha ezért egy levelezőn az U. K. Szerkesztőségéhez fordulnak. Egyházunk 300 példányt rendelt meg erre a célra. Nehány szám a mult évből is rendelkezésre áll. Aki előbb kéri, annak küldjük.

A papi pályára is szeretnénk besorozni nehány ifjút, mert bizony itthon is szükség van jó tisztekre. Reméljük, hogy érettségiző ifjainkból jelentkezni fognak.

Arkosi Tamás fogarasi, jelenleg tábori lelkészt a keleti frontról Kolozsvárra a kórházakhoz helyezték át, hol buzgó szorgalommal teljesíti szép föladatait.

Halálozás. Nagyernyei *Kelemen Miklós* kir. törvényszéki irodatiszt 64 éves korában meghalt Marosvásárhelyt. Az elhunytat özvegyén kivül fiai: *Lajos* kolozsvári főgimn. tanár, *Jenő* segesvári m. á. vasuti pénztáros és *Miklós* szegedi M. Á. V. üzletvezetőségi tisztviselő, továbbá 3 leánya, 10 unokája és nagyszámu rokonság gyászolja.

Uj örökös alapítóink. Ha az Urnak szele megindul fölélénkülnek a lankadt lelkek és tevékenységre kedvet kapnak. A mi kis mezőnkön látjuk mennyire igy van. Először a bánatos édes szülő kivánja fölhantolni hős fia emlékét. Májai Májay Béla tábornok hadbiró egyetlen fia a hősi halált halt *Ervin* emlékére beküldötte a 100 kor. örökös alapitói díjat (105) Azután

a hálás érzésű jó fiu dr. Tóth György táblabiró szülői iránti kötelességét rója le ilyen szavak kiséretében, melyekkel alelnökünk Ferencz Józsefné őméltóságához beküldötte 100 kor. alapitói díját (106):

Méltóságos Asszonyom! Kedves emlékü kántor-tanitóm: Albert Lőrinc a bölöni iskolából ezzel bocsátott el a kolozsvári főiskolába: „Tiszteld apádat és anyádat, ez az Isten parancsolatja!"

Az én drága szüleimtől akkor ezzel a gondolattal vettem búcsut s azóta is mindig ezzel a gondolattal éltem.

Most, hogy szerény munkásságom megértőinek és önzetlen támogatóimnak pártfogásával az itélő táblai biróságot elnyerhettem, gyermeki szeretettel keblemre ölelem az én minden áldozatra kész öreg szüleimet s az ő emlékükre a D. F. E. örökös alapitó tagsági díját mély tisztelettel mellékelem.

Kérem „Tóth György és neje Bölön" alapitók nevével a szépen gyarapodó névsort kiegészíteni.

Szerkesztői izenetek. *Béküljünk ki.* Ebben a háborus világban jól esik hallani a béke szavát bármily formájában is. Ferenczi Mózes várfalvi kántor ur beküldötte hozzánk az alábbi verset s levelében fölhív a kibékülésre. Ezalatt mi azt értjük, hogy a versét adjuk ki, mert különben tovább is tartani fog a haragja, sőt még nagyobb lesz, ha a verse is a többi után a kosárba kerül. Legyen neki az ő kedve szerint, de ám aztán álljon az Unitárius Közlöny apostolai közé és gyüjtsön fizető olvasókat. Annak hasznát veszik mások is. A verse im itt következik:

Két husvét Kolozsvárt.

1443 és 1917.

„Nyissátok ki ezt az ajtót! —
Hallottam egy „pikk"-et s „pakk"-ot...
Az a „pikk-pakk" két golyó volt...
Osztrák- s Magyarországnak szólt...
Nem nyughatom a síromban —
Baj van Magyarországomban!"
A *nagy király az,* ki igy szólt,
Mire meg is nyilt a sirbolt;
S legott kijött kriptájából...
Új neve: *Negyedik Károly!*...
Ő az, Ő — az „igazságos!"
Ünnepelhetsz kedves város!...
Mátyás Királyod nem *halott* —
Új alakban *feltámadott!*

Várfalva. *Ferenczi Mózes*

L. M. Nyszl. — *A biblia.* A gondolat igen jó, de a verselés nagyon kezdetleges, nehézkes. Talán először prózában kellene csinosan, tömören megirni.

Az egylet pénztárába február 24-től március 24-ig előfizetői és rendes tagsági díjat fizettek: Porzsolt Erzsike Nagyajta 917-re, Gál Lajos Celna 914—915-re, Bedő Imre Kökös 915—917-re, Adorjáni Ferenc és Adorjáni Gyula 62. gy. e. 917-re, Bohacek Józsefné Zsidve 915—917-re, Bedő Zsuzsika Mikefalva 917—919-re, Székely Gergely Csákigorbó, Kovács József Kolozsvár, Hegedüs Gyuláné Diód, Végh József Székelykocsárd 917-re, Tana Sámuel Segesvár, Fekete Pál Kolozsvár 916—917-re, Hadnagy Dénes Csoktalva 915—917-re, Horváth Miklósné Marosvásárhely, Költő Andrásné Cinkota-Ekmanntelep, id. Kiss Istvánné Sepsikőröspatak, Incze Dániel Tarcsafalva, Mezei Dezső Mezőszengyel 917-re, Vernes József a Jánosé Torockó 916—917-re, Kisgyörgy Sámuel Nagysármás 908—916-ra, Kiss Jenő Vasasszentgodhárd 917-re, Biró András Kide 913—916-ra, Fekete Dénes Maroskeresztúr 917-re, Létai József Torockó 910—917-re, Unitárius Egyházközség Medesér 916-ra, dr. Jeney Elekné Nagyenyed 917—918-ra, Reichert Károly Kobor 909—917-re, Vernes József huszár Torockó, Ifj. Cupor József Torockó 917-re, Marosi Ferenc Zombor 917—918-ra, Nagy Gergely Sepsiszentgyörgy, Uhrschütz Rezső Kolozsvár, Kisgyörgy Elek Zsidóvár, Lengyel Ferenc Piski, Varga Béla Szászváros, Nyiredi Lajos Táboriposta 366 917-re, Gálffy Kálmán Székelyudvarhely 916—919-re, Nagy Pálné Mezőbergenye 916—917-re.

Az U. K. céljaira ajándékoztak: Bohacek Józsefné Zsidve 2 K., Biró András Kide 1 K., Nagy Pálné Mezőbergenye 4 K. Fogadják az egylet köszönetét.

Alapitói díjban fizettek: Májay Béla Wien, fia Májay Ervin emlékére 100 K., Kolozsvári Unitárius Egyházközség 50 K., Tóth György és neje Bölön 100 K., Székely Tihamér Magyarsáros a Létay Balázs alapra 5 K., Gombássy János gyűjtése Aranyosrákoson a Létay Balázs alapra 30 K., K. Nagy Miklós és neje Kolozsvár 20 K.

Kolozsvár, 1917. márc. 25-én.

Gálfi Lőrinc
pénztárnok.

H U S V É T R A !

Fülöp József: **Templomi beszédek.**
Elő- és utómádsággal a világháboru Nagypéntek- és Husvét ünnepeire . . . . . K 1·50

Koren Pál: **Jézus szenvedése.** . . . . K 5·—

Szabó S. Zsigmond:
Virágvasárnaptól Husvétig.
Nagyhéti elmélkedések és imák . . . . . K 1·50

Takaró Géza:
Virágvasárnaptól Husvétig. K 1·—

Tildy Zoltán: **Jézus föltámadása.** K 2·50

Birtha József: **Nagypéntek és husvét.** K —·80

Kaphatók: KÓKAI LAJOS könyvkereskedésében
BUDAPEST, IV., Kamermayer Károly-utca 3.

KOLOZSVÁRI HIRLAP R.T.
KÖNYVNYOMDA
TELEFON
856
KOLOZSVÁRT,
FERENCZ JÓZSEF-UT 85.

Nyomta a Kolozsvári Hirlap Rt. könyvnyomdája Kolozsvárt.

XXX. évf. Kolozsvár, 1917 május. 5. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

SZERKESZTI:

Dr. BOROS GYÖRGY

FŐMUNKATÁRS: **TARCSAFALVI ALBERT**

TARTALOM:

A szerkesztő asztaláról 65
Tavaszi hit. *Vári Domokos* 66
Egyházunk a király előtt 67
„Pro Transsylvánia" szervezet Udvarhelymegyében 68
A mi katonáink 69
György napján. *Tartsafalvi Albert* . 74
Amerikából és Angliából. *Street Kristóf J.* 74
Egyházi és iskolai mozgalmak: 76
Első elnökünk. — Újból figyelmeztetjük. — Új örökös alapítók. — Szegény leányok. — Négy vasárnap délután. — Tábori lelkészi szolgálatért. — Tanfolyam. — A napközi otthonok. — Lelkészeink. — Elhunytak. Köszönet. — Katonáink emlék-alapja. — Kolozsvári tanulóink. — Létay Balázs emlékére. — Páll Dénes. Az Unitárius Közlöny. — Az Unitárius Közlöny 1917. évi. — Konfirmációi emlék. — Ahol nincs hátralék. — A fiók-egyletek. — Hirt kérünk. — Búzaházi katonáink. — Megjött. — Jól fog esni. — A jó fiú. — Szerkesztői üzenetek.
Nyugtázások 80

Mennyegzői, konfirmációi s ünnepi alkalommal igen kedves állandó ajándék az imakönyv. SZIVEMET HOZZÁD EMELEM, második bővitett kiadás, irta dr. **Boros György**. E női imakönyvet a sajtó meleg szavakkal üdvözölte, a közönség valláskülönbség nélkül megkedvelte. **Bőrkötés** aranyszéllel (barna, sötétkék) 10 korona. **Fehér csont, selyem- és bársony kötés** többféle színben, kiválóan jó papiron 14 K. **Megrendelhető a szerkesztőnél.**

A D. F. E. örökös alapitói.

1. Dr. Brassai Sámuel 400 K.
2. Báró P. Horváth Kálmán 700 K.
3. Hajós János 220 K.
4. Fekete Gábor Kolozsvár.
5. Dr. Bedő Albert Budapest.
6. Könyves Kálmán Rt. Bpest.
7. Székely László Torda.
8. Ürmössy Jenő Kolozsvár.
9. Csegezy Mihályné Albert Ilka Torda.
10. Raffay András Abrudbánya.
11. Dr. Boros György Kolozsvár.
12. Toroczkói egyházközség.
13. Ferencz József püspök.
14. Koronabank Rt. 60 K.
15. Benke Elek adótárnok Sz.-keresztúr.
16. K. Nagy Béla Kraszna.
17. Farkas Józsefné emléke.
18. Boér Gergely Kolozsvár.
19. Raffay Zsigmond Verespatak.
20. Imreh József Verespatak.
21. Borbély Sándor igazgató Vácz.
22. Dr. Székely Ferenc Budapest.
23. Boncza Miklós Bpest 160 K.
24. Dr. Kővári László 120 K.
25. Nagyiklódi Tischler Mór Kolozsvár.
26. Mikó Dezső Abrudbánya
27. Thoroczkay Vencel. Guraszáda.
28. Kovács József Hmvásárhely.
29. Kovács Józsefné Hmvásárhely.
30. Ajtay Jánosné H.-almás.
31. Sipos József m. kir. adótárnok.
32. Merész Gyula festő Kolozsvár.
33. Nagy Balázs Torda.
34. Dr. Balogh György Torda.
35. Pap László Székelyudvarhely.
36. Székely Miklós Torda.
37. Kisgyörgy Sándor Vargyas
38. Botár János Budapest.
39. Magyar Leszám. és Pénzváltó Bank.
40. Id. báró Daniel Gábor főgondnok.
41. Dr. Nagy Károlyné Abrudbánya.
42. özv. Pálfy Jánosné Csegez.
43. Csegezi Taar Balázs emléke.
44. Csegezi Taar Balázsné sz. aranyosrákosi Biró Polixéna emléke.
45. Balogh József máv. főellenőr Kol.
46. özv. Simon Ferencné Kolozsvár.
47. Pálfi Márton tanár Kolozsvár.
48. Reitter Aladárné Kolozsvár.
49. Péter Sándor és neje Bitai Mária.
50. Arkossy Lajos Kolozsvár.
51. Dr. Ferencz József Kolozsvár.
52. Székely János mérnök Kolozsvár.
53. ótordai Weress Sándor Kolozsvár.
54. Szentkirályi Ferenc Sz.-keresztur.
55. Csegezy Mihály gondnok, Torda.
56. Ballok Károly Kolozsvár.
57. Pákey Lajos Kolozsvár.
58. Dr. Kozma Endre közjegyző
59. Dr. Pálffy József ügyvéd Kolozsv.
60. Gyulay Árpád, kir. tan. Kolozsvár
61. Lipkay Arturné Gál Ilona Bpest.
62. Dr. Hintz Györgyné Kolozsvár.
63. Dr. Ferenczy Géza Nagyajta.
64. Székely László Ferencz József püspök 80 éves jubileumi emléke 200 K
65. Báró dr. Daniel Gábor Budapest.
66. Báró Daniel Lajos Vargyas.
67. Péterffy Zsigmond „Ferencz József püspök jubileumi emlékére."
68. Végh Jánosné Mezőtóhát.
69. Kolozsvári egyházközség.
70. Tibáld József lelkész emléke.
71. Özv. Tibáld Józsefné S.-Sztgyörgy
72. Józan Miklós esperes Budapest.
73. Abrudb. Nagy Elemér Szentkereszt.
74. Joó Elek és neje Siménfalva.
75. Dr. Erdődi Endre orvos.
76. Vári Albertné Kolozsvár.
77. Özv. Szentpéteri Gáborné Kolozsvár
78. Arkossy Béla Selmeczbánya.
79. Dr. Szathmáry Pál „Szülőim emlékére" hadiárvák javára 200 K.
80. Dr. Várady Aurél Kolozsvár.
81. Bartha János torockói presbiter.
82. Kovács Imre lelkész és neje Bágyon.
83. Varga Dénes főgymn. tanár Torda.
84. Fekete Ferenc takpt. igazgató Torda.
85. Sófalvi Sándor főpénztáros Torda.
86. Kún Sándor (Kolozs) 102. táb. posta.
87. Egy unitárius lelkész.
88. Fazakas Lajos esperes dr. Boros Györgyné tiszteletére.
89. Csongvay Lajos köri gondnok.
90. Létay Balázs emlékalapítvány 67 K.
91. Matskásy Lajosné Farkas Juliska.
92. Dr. Várady Aurél Kolozsvár.
93. Dr. Binder Emilné sz. Fazekas Jolán
94. Diménynné Imets Lidia emléke.
95. Pál Ferencné Imets Róza.
96. Pál Ferenc esp. lelkész Okländ.
97. Dr. A. Kiss Ernő hadnagy.
98. Ifj. Sári József hősi halott emléke.
99. Kövendi Nagy Miklós és neje.
100. Dr. Gspann Károly orvos Apahida.
101. Ferencz Józsefné alelnök Kolozsv.
102. Fanghné Gyujtó Izabella emléke.
103. Tóth Olivérné Sigmond Gizella.
104. Dr. Arkossyné Sigmond Ilona.
105. Néhai Gál Dénes eml. Nyárádsz.
106. Enlaki Sala Sámuel emléke.
107. M. Májai Ervin hadn. emléke.
108. Tóth György és neje Bölön.
109. Egyházközség Bölön.
110. Bedő Béla kjegyző Nagymoha.
111. Dr. Sztkat. Bálint Gábor emléke.

Akinek valakije a háboruban van, rendelje meg az Unitárius Közlönyt. Értékes emléke a nagy háborunak.

XXX. évf. Kolozsvár, 1917 május. 5. szám

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA: A DÁVID FERENCZ EGYLET

SZERKESZTI:

Dr. BOROS GYÖRGY.

FŐMUNKATÁRS:

TARCSAFALVI ALBERT

Előfizetési ára: 3 korona. Egy szám ára: 30 fillér. Egyleti tagok 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát, a lapért 1 koronát, összesen 3 koronát fizetnek. Örökös alapitói díj 100 K. Minden pénz Gálfi Lőrincz egyleti pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra.

A szerkesztő asztaláról.

Ha nem tudsz szeretni, ne légy se pap, se tanitó, se családfő, se orvos, se olyan tisztviselő, akinek érintkeznie kell az emberekkel. Az a furcsa valami, amit szeretetnek neveznek olyan az életben, amilyen a só az ételben. Bármennyire igyekezel jól megkészíteni, szépen föltálalni, nem fogják élvezni vendégeid, még saját gyermekeid sem. Ha nem tudsz szeretni, csak fél munkát végzesz embertársaid között. Kérlek igyekezz megismerni Jézust s majd meglátod, hogyan lehet és hogyan *kell* szeretni.

—

Bizzatok rám munkát, nem egyet, hanem többet is, kivánjátok, hogy menjek el és keressem meg a századik bárányotokat, mely nyájatokból eltévelyedett, kivánjátok, hogy adjam át a mai kenyeremet egészen, szivesen megteszem és panasz nem fog elszállani ajakamról, csak azt ne kérdezzétek, hogy mivel tartoztok munkámért, mert az ilyen kérdés engemet jobban bánt, mint akár az éhség, akár a szomjuság, akár a nagy fáradság.

—

Miért van zöld színe a leveli békának, miért szürke a pacsirta tolla? A természet tudósai azt mondják, hogy azért, mert alkalmazkodnak ahhoz a környezethez, ahol eledelöket szerzik, hogy az életökre leselkedő ellenség ne vegye észre őket. Igaza van a tudósnak, mert lám az ember is olyan lesz, a milyen a környezete. Ha valaki mindig beteg emberek között van, maga is elhiszi, hogy szintén beteg; aki mindig csak rút beszédet hall, megszokja, aki olyan társaságba jár, ahol csak pletyka és rágalmazás folyik, úgy belejő, hogy észre sem veszi, mennyire elromlott az izlése. A madarat tolláról, az embert nyelvéről!

—

„*Járjatok be* minden, minden földet, melyet Isten, Isten megteremtett“ így kezdődik egy népdalszerű magyar nóta, de a folytatása most így következik: ne akadjon egy darabka hely is, melyet valaki föl nem szántott, be nem vetett, mert kenyér kell a katonának, kenyér a gyermeknek s a többi itthonmaradottaknak. Mégis mi úgy látjuk, hogy nem mindenki dolgozik annyit, amennyi ráesik. Emberek háború van, ássátok a védő sáncokat, töltsétek meg a magvat termő barázdákat. Emberek segitsetek egymásnak, mert magatoknak segítetek!

Tavaszi hit,

A föld szive dobban,
Melege föllobban
Ember szivekbe megy,
Tapsol a zöld füszál . . .
A merre madár száll,
Zeng a róna s a hegy.

Tavaszos emberszív
Reménykedésre hiv
S szebb jövendőt mutat,
Virág ébredéssel,
Madár énekléssel
Talál igaz utat.

Talál igaz utat . . .
Feled jelent, multat,
Hol gyász az osztályrész,
Napsugártól hevül,
Vérmezőn keresztül
Az egek felé néz.

Vak sötéten is át
Fénylő csillagot lát;
Tüz-láng lobog benne,
Mintha szeretetnek,
Mintha az Istennek
Fénylő szeme lenne.

A hitves, a gyermek
Könnye, amint pereg
A fénynek csillagán,
Tűnik arcuk gondja,
Lelküket bevonja
Ragyogó szivárvány.

Éji álomképek,
Gyönyörűek, szépek
Csókra hazajárnak
És az ébredésnél
Az ébredő remél,
Hogy valóra válnak.

Miként a természet,
Ugy az ember élet,
Az is ujra támad . . .
Félők reméljetek,
Koszorut kössetek
Hitvesnek, apának!

Virág ébredése,
Madár éneklése
Hitben erősítsen,
Bizzon a lelketek,
Mert mindig veletek
S nem hagy el az Isten!

Vári Domokos.

Egyházunk a király előtt.

Őfelsége legutóbbi budapesti tartózkodása alkalmával fogadta a különböző egyházak hódoló küldöttségeit, köztük a mi egyházunkét is A hódoló tisztelgés április hó 14-én történt a budai királyi várban.

A küldöttséget Ferencz József püspök vezette, tagjai báró Petrichevich-Horváth Kálmán főgondnok, dr. Gothárd Zsigmond miniszteri tanácsos, Székely Ferenc v. b t. t., volt igazságügyminiszter és Ürmössy Miklós ny. m. tanácsos voltak. Józan Miklós esperes, Kovács Kálmán kolozsvári főgimn. tanár.

Őfelségét a püspök úr következő beszéddel üdvözölte:

Császári és apostoli Királyi Felség!
Legkegyelmesebb Urunk és Királyunk!

Mint a Magyarországi Unitárius Egyház püspöke, főgondnoka s küldöttsége jelentünk meg Felséged legmagasabb szine előtt, hogy egyházunk nevében alattvalói hódolattal üdvözölve Felségedet törhetetlen hűségünkről biztosítsuk.

A mi egyházunk ugyan a legkisebb e hazában, de tagjai mind magyarok, tulajdonképpen székelyek és így mi igazán elmondhatjuk a költővel, hogy

„A nagy világon e kivül
Nincsen számodra hely".

A hazafiui érzésnek ezzel a mélységével és melegével üdvözöljük Felségedet s lelkünk hő imájával kérjük a Mindenhatót, hogy áldja meg Felségedet s Felséges családját minden áldásával: erővel, állandó egészséggel, hosszú, boldog élettel, legközelebbről pedig a 3 év óta dúló iszonyú háborúnak mielőbbi győzelmes, szerencsés bevégzésével s egy áldásteljes állandó béke biztositásával, hogy királyi gondjait szive óhajtása szerint teljesen hazánk jólétének emelésére, a jogara alatt élő népek boldogitására, uralkodásának fényben és hatalomban messze időkre kiterjedő munkálására fordíthassa.

Fogadja Felséged a Magyarországi Unitárius Egyháznak igénytelen személyem által kifejezett ez alattvalói hódolatát és üdvözletét királyi kegyével s tartson meg minket, egyházunkat legmagasabb jóindulatának és atyai pártfogásának kedvezésében. Éljen!

A király, aki látható meleg érdeklődéssel hallgatta az ősz főpásztor szavait, a következőképpen felelt:

— Mélyen átérzett szavaikat, amelyekkel hűségükről és ragaszkodásukról biztosítottak, szívből köszönöm. Az igaz erények és szilárd kötelességtudás legyenek ezentul is irányelveik áldásos működésükben. Védelmemről és pártfogásomról biztositom egyházukat.

Majd a püspökhöz lépett e szives szavakkal: Mi már ismerjük egymást Erdélyből, Kolozsvárról. Ezután főleg a székelyek hősiességéről, a 82-ős és 24-es honvédek csodás tetteiről beszélgetett a püspökkel. Báró Petrichevich-Horváth Kálmánnal a kolozsmegyei gazdasági viszonyokról, Székely Ferenc volt miniszterrel, Ürmössy Miklós és Gothárd Zsigmond miniszteri tanácsosokkal hivatali működésükről beszélgetett. Józan Miklós esperestől a budapesti unitárius egyházközség ügyeiről, Kovács Kálmán főgimnáziumi tanártól pedig az intézet hadbavonult s idén besorozott növendékei felől kérdezősködött.

„Pro Transsylvánia" szervezet Udvarhelymegyében.

Hozzánk érkezett levélből közöljük az alábbi részleteket:

A „Pro Transsylvania" mozgalom szerveivel már-már behálózza egész Udvarhelymegyét. A szervezetek élén ideális lelkületü főispánunk: Ugron János és tevékeny tanfelügyelőnk: Kolumban Lajos állanak. E mozgalom célja Erdély reorganizációja, a feldult tűzhelyeknek felépitése s Erdély jövendő fejlődésének, boldogulásának biztosítása . . .

Hogy mennyire komoly ez a mozgalom, mennyire átértik és átérzik azt annak apostolai, mutatja az első hathatós lépés, amely a székely gyermekek megmentésére és védelmére irányul. Vármegyénk 30 községében felállíttattak a helyi szervek buzgólkodása mellett a napközi otthonok, amelyek legnagyobb részt f. é. február 1-én már meg is nyiltak. A napközi otthonokban az ovodakötelesek egész napjaikat, az iskolakötelesek pedig a tanításközti és utáni idejüket tölthetik gondos felügyelet mellett. Az otthonokban a szegény gyermekek naponta kétszer, egyes helyeken háromszor élelmet kapnak. A fenntartási költségeket szintén vármegyénk főispánja eszközölte ki . . .

A napközi otthonok működésében áldásos szerep jutott ki hölgyeinknek is. Ők mindenütt helyi bizottságokká tömörülnek és felváltva segédkeznek az ételek megfőzésében, a kenyéradagok kiosztásában . . . A napközi otthonokba ők viszik el nemcsak az érdeklődést, hanem a szeretetteljes gondoskodást és figyelmet is. Ők a védőszellemei ennek az intézménynek és tapasztalásból irhatom, jó kezekbe van letéve minden . . .

Több községben fiu és leány felsőruhát, alsóruhát, bőr- és fatalpu cipőket, javított bakkancsokat osztottak szét szegény és sok esetben árva székely gyermekeink között.

Hála Istennek — igy irja tovább tudósítónk — hogy van egy szervezetünk ahol a jó és nemes lelkek találkozhatnak a sze-

retet gyakorlásának versenyében. Csak hadd erősödjék ez a mozgalom, hadd ragadja magával a lomhákat is, hogy a sok vér, nyomor és szenvedés nyomán fakadjanak nemcsak az áldozatkézségnek, ügybuzgóságnak és szeretetnek virágai, hanem ujulna meg az egész társadalom. A városiak nemtörődömségét és a falusiak kicsinyeskedését hadd váltsa fel a Szeretet vallása és akkor a „Pro Transsylvania“ mozgalom nem lesz szalmaláng és ifju királynénk angyali jó lelke is meg fogja érzeni, hogy:

„Nem fajult még el a székely vér.“

...t...s

A MI KATONÁINK

TUDÓSITÁSOK A NAGY VILÁGHÁBORÚ RÉSZTVEVŐIRŐL

93. **Dr. Borbély István** kolozsvári főgimnáziumunk tanára, a cs. és kir. 28 vadászzászlóalj főhadnagya, többszörös kitüntetései mellé megkapta a *vaskeresztet.* Erről az alábbi levélben értesitette H. S. barátját:

„Kedves Sándor! Tudatom, hogy 1917 április 3-án a 2-ik osztályu német vaskereszt lovagja lettem s a vaskereszttel az 5-ik sz. porosz vadászezred parancsnoka, Thümmel ezredes ur sajátkezüleg tüntetett ki. Erre a kitüntetésemre különösen büszke vagyok, mert én — úgy érzem — nemzetemnek szereztem dicsőséget akkor, amikor a németek előtt kiérdemeltem e kitüntetést.“

Gratulálunk hős atyánkfiának ez ujabbi jól megérdemelt kitüntetéséhez.

89. **Pálffy Antal** (aranyosrákosi) hadnagy a 21. honvéd gyalogezredben. Egyszer már megemlékeztünk róla. (1915. 153—54. l.) Egyike legkitünőbb katonáinknak. Talpig becsületes, puritán, tiszta jellem és erős akarat. A harcok legvéresebb viharaiban edződött szerény ifjúból érett, komoly férfiúvá. Három év alatt háromszor sebesült; kétszer oly súlyosan, hogy alig volt remény életéhez. Először 1915 ápr. 9-én kapott tüdőlövést. Felgyógyulva visszasietett a harctérre. Szeptemberben láblövést kapott s tüdősebe is kiújult. Alig gyógyult meg, újra kiment Galiciába. Itt az 1916-i nyári harcokban többször kitüntette magát, hol higgadt, hol vakmerő viselkedésével. 1916 julius 31-én a Koropiecz-fronton *Welesniow* mellett egy bravuros támadásnál súlyos fejlövést kapott, mely állkapcsa egy részét is szétrombolta. Budapesten gyógyult föl s most géppuskás osztagba került. Katonáinak nemcsak jó vezetője, hanem ha kell önfeláldozó gondviselője, ápolója is. E téren szerzett érdemeiért kapta első kitüntetését a *Vörös-Kereszt*

díszérmét. 1916 októberében a *Signum Laudisszal,* 1917 februárius közepén a *katonai érdemkereszttel* tüntették ki. (Kl.)

Vass Pál 32. honvéd gy.-ezredbeli hadnagyot hősi halála után (l. U. K. 1915. évf. 25—27.) két évvel 1917 februárius hó 13-án a III. oszt. *hadiékitményes katonai érdem-kereszttel* tüntették ki. Életével és vérével szerzett kitüntetését bánatos édesatyjának kézbesítették, Kolozsvárt.

56. **Derzsi Andor** *Csitából,* Keletszibériából irt dr. Borbély István címére. Tudakolja rokonait, barátait s tudatja, hogy *Gálfalvy Samu* (46.) tőle alig 8 kmre, Pestyankában van.

Nagy- és kiskedei unitárius katonák.

Nagykedei hiveink.

1080. Kiskedei **Fazakas Péter** köz. isk. tanító, 82-ős káplár, 1915 áprilisben orosz fogságba esett. Jelenleg Beresowkaban van, ahonnan többször irt.

1081. **Mátéfi András** őrmester a 22. h. gy.-ezredben. Többször sebesült. 1915 április 11-én lábán sebesülve fogták el. Masselkájból többször ir.

1082. **Fekete Domokos** tizedes a 22. h. gy.-ezredben. Elesett 1915 május 15-én.

1083. **Varga Mózes** 22. h. gy.-e. (sebesült.) Jelenleg az orosz fronton harcol.

1084. **Varga János** 82-ös. 1914 december 28-án fogták el az orosz fronton. *Irkuczk*ból írt, Szibériából.

1085. **Székely Zsigmond** szakaszvezető a 22. h. gy.-ezredben. Lembergnél megsebesült. Felgyógyulva most a tábori csendőröknél szolgál.

1086. **Andrási Péter** őrmester a 22. h. gy.-ezredben az orosz fronton harcol.

1087—92. **Lukácsi testvérek: János,** 82-ős, helyi szolgálatot végez. **Mihály** 22. h. gy.-e., az orosz fronton harcolt. Évek óta nincs hir róla. **Sándor** 22. h. gy.-e., jelenleg az olasz fronton harcol. **Mózes** 22. h. gy. e. sebesült; az orosz fronton harcol. **Pál** 22. h. gy.-e., az orosz frontról az oláh frontra ment. **András** 82-ős, az oroszok elleni küzdelemben 1915 márc. 22-én elesett. A Kárpátokban Puszta és Ér falu között van eltemetve.

1093. **Kibédi Ferenc** 22. h. gy.-e. Az orosz frontről került az oláh frontra.

1094. **Fekete András** 22. h. gy.-e. Az oroszok fogságába esett.

1095. **Amburus János** trénkocsis volt, ahol a kapott betegségébe belehalt.

Kiskedei hiveink.

1096. **Kibédi Albert** 82-ős. Onnan átment a szebeni húszárokhoz. Az oláh fronton harcol. Több izben sebesült.

1097. **Márton Pál** 22. h. gy.-e. Az orosz fronton harcol.

1098. **Pál János** őrmester, 22. h. gy. e. Önként állott be katonának és ment az orosz frontra, ahol jelenleg is harcol.

1099. **Fülöp József** 22. h. gy.-e. Az orosz fronton harcol.

1100. **Kibédi Mózes** 82-ős. Az orosz fronton 1915 julius 5-én elfogták és onnan írt egyszer öt sebével és egyik lába elveszítésével. Valószinüleg meghalt.

1101. **Kibédi János** 82-ős szakaszvezető. Az oroszok fogságába esett 1914 nov. hónapban. *Klekut*ból többször írt.

1102. **Dobos Dénes** 22. h. gy-e. Az orosz fronton harcolt. Hír szerint 1915. év áldozócsütörtökjén elesett volna; de erről hivatalos értesítés nem jött.

1103. **Szász Csunyi Dénes** tizedes, brassói tűzér, még sebesületlen.

1104. **Benczédi Imre** 82-ős, 1914-ben két lapot írt és azóta semmi hír felőle. Eltünt.

1105. **Kövecsi József** káplár a 2. huszárezrednél. Az oláh fronton van.

1106. **Kövecsi Mihály** 82-ős az olasz fronton 1915 julius hónapban valami árulás következtében foglyul esett. Sziciliából írt.

1107. **Márton György** 82-ős. Az orosz fronton volt az oláhok betöréséig, azután ezek ellen harcol.

1108. **Izsák Márton** 82-ős. Az orosz fronton van. Sebesülve volt.

1109. **Gábor János** 82-ős, két évig harczolt az oroszok ellen. 1916. augusztus 5-én az oroszok fogságába került.

1110. **Bálint Kálmán** 82-ős, az orosz fronton volt, ahol gránát takarta el és igy hallását teljesen elveszítette.

1111. **Fodor István** 82-ős. Az orosz frontra vitték. Menetközben irt, de azóta semmi hír róla.

1112. **Varga Ferenc** 2-ős huszár. Harctérre való indulásakor irt. Azóta semmi hir nincs róla.

1113. **Dobos József** 22. h. gy. e. Többszöri betegségéből fölgyógyulva az orosz fronton szolgál.

1114. **Kibédi Péter** a 34. tüzérezredhez tartozik. Még mindig az orosz fronton van. Részt vett a kárpáti harczokban is.

1115. **Kibédi Pál** 82-ős. Kezdetben az orosz fronton volt, ahol megsebesült és felgyógyulva az olasz frontra került.

1116. **Muszka Sándor** 82-ős, az oláhok ellen harcolva megsebesült.

1117. **Fodor János** 82-ős, az oroszok ellen harczolva 1916 juniusában fogságba esett.

1118. **Vári Domokos** őrvezető. Volt a keleti, déli fronton és sok szenvedés és hányattatás után annyira elgyengült, hogy most állandó nyugdij mellett otthon van.

1119. **Pál Imre** 82-ős. A háború kezdetén az orosz frontra ment, ahol hir szerint három hónap múlva kolerában meghalt.

1120. **Márton Sámuel** 22. h. gy. e. csendőrkisegitő, majd mint tábori csendőr szolgált. Az oláhok ellen megkezdett ütközetek után nincs semmi hir róla.

1121. **Vári András** 82-ős. Az orosz frontról ujabban az olasz frontra került.

1122. **Vári Ferencz** 50-es. Huszároknál van és jelenleg Albániában szolgál.

* * *

Nem veszhet el az a haza, amelynek katonái még igy irnak: „Miként tűzben erősödik a vas, úgy erősödik szivünk minden eldördülő ágyúszóra. Szivünk még tud szeretni, de halálra gyülölni még nagyobb a hajlandóság ellenségeinkkel szemben.“

Közli: *Pap Ferencz.*

1123. **Bedő Zoltán** hadnagyot, Csanádpalota község másodjegyzőjét a király vitéz és bátor magatartásáért a hadiékitményes *Signum Laudissal*, az ujonnan tisztán csak vitéz magatartásért elnyerhető *kardokkal* tüntette ki. Bedő Zoltán hadnagy a háború elejétől fogva részt vett a legelkeseredettebb harcokban a galiciai fronton, később végigküzdötte az egész oroszlengyelországi előnyomulást. Mikor egy kissé megpihenhetett volna, hirtelen elvezényelték az olasz frontra, ahol megsebesült. Alig gyógyult föl sebeiből, máris a román harctérre kellett mennie. Ujabb beosztását örömmel fogadta, mert székely létére saját tüzhelyének, szülőföldjének megvédésére siethetett. Ma is ott küzd.

1124. **Ütő Gábor** (kálnoki, Háromszékm.) a székelykeresztúri főgimnáziumunk VII. osztályából vonult be 1915 aug. 15-én a brassói 24. honvédgyalog pótzászlóaljhoz. Az első kiképzés és a tiszti iskola bevégeztével 1915 december 11-én mint e. é. önkéntes tizedes jutott a harctérre a XVII/24 menetzászlóaljjal, 1916 jan. 6-ig a kiképző csoportnál volt. Ekkor az ezredhez osztották be s a következő napon már részt vett a *kujdanowi* csatában, mikor ezrede új babért szerzett hírneve koszorujához. Május 20-ig az ezredben teljesített szolgálatot. Ekkor haza jött érettségi vizsgája letételére, majd vizsga után a pótzászlóaljhoz vonult be s végigjárta az oláh betörés kálváriáját. A pótzászlóaljjal Mezőtúrra került s 1916 nov. 12-én újra beosztották a XXV. menetzászlóaljba. Evel Drohobyczba ment a kiképző-csoporthoz s innen 1917 március 12-én vonult be az ezredéhez, melynek keretében egyik fontos galiciai hidfőnk védelmében teljesít szolgálatot. *(F. S.)*

80. **Szathmáry Lajos** székely-muzsnai áll. tanító és unitárius énekvezér a háború kezdete óta, mint 82-es baka teljesített katonai szolgálatokat az orosz és olasz fronton, oly kiválósággal, hogy hadnagygyá nevezték ki. Neje **Sándor** Ida a koronázás napján egy kis fiúnak adott életet, kit a születési nap emlékezetére a szülők **Károlynak** kereszteltettek. A hadnagy apa bátorkodott az eseményt hódolattal IV. Károly király Ő felsége tudomására juttatni s egyben a keresztszülői védnökség kegyes elfogadására kérte a felséges királyi párt. A kabinetiroda tudomására adta Szathmárynak és nejének a legkegyelmesebb elfogadó királyi választ, amihez még 500 korona ajándék is járult az ujszülött javára. Kívánjuk, hogy a kis **Károly** jó katonája legyen felséges védnökének.

1125. **Derzsy Géza** tűzérzászlós messze idegenben meghalt a csehországi Budweis katonai kórházában. 1906-ban végezte a kolozsvári áll. tanítóképzőt, 1907-ben letette a kolozsvári unitárius főgimnáziumban az érettségi vizsgát, majd Budapesten kitüntetéssel szerezte meg a gyógyszerészi oklevelet. 1915 január 15-én vonult be katonának egy nehéz tarackütegbez s a tiszti iskola végzése után két évig állandóan frontszolgálatot teljesített, előbb az orosz, utóbb az olasz harctéren. Egy 1916 novemberi sikeres támadásért kitüntetésre is föl volt terjesztve A harctéren kapott sulyos rheumájából származó betegsége következtében 1917 március 25-en hazájától, szülőitől távol hunyt el, ifjan, huszonkilenc éves korában. Ott temették el a budweisi temetőben. Betegségéről, haláláról későn jöttek övéihez a táviratok s temetésén családjából senki sem lehetett jelen. Jó öreg szülői és hat testvére gyászolják a hazájáért halt hálás, jó fiút és szerető testvért.

1126. **Székely Ferenc** tiszthelyettes a 82. gy. ezredben. Vargyason született 1885-ben. Négy évig a baróti polg. iskolában, háromig a székelykeresztúri tanítóképzőben tanult. Innen hazament gazdálkodni. Három évi katonai szolgálatának Mostárban (Hercegovina) telt eleget. Az általános mozgósításkor már több tagú családja volt Mint tartalékos szakaszvezető ment 1914 augusztusában az orosz harctérre. Azon év karácsonyára őrmester lett s megkapta a *bronzérmet,* 1915. februárius 1-én pedig a *nagy ezüst vitézségi érmet,* azért a hadi teltéért, hogy Oroszlengyelországban *Clekotinál* egy nehéz harcban még mint szakaszvezető négy napig századparancsnokságot viselt. Azon év májusában törzsőrmester lett s megszerezte a *kis ezüst vitézségi érmet,* amit a *wislokai* áttörésnél érdemelt és kapott meg; junius 10-én pedig a május 27-iki *sieniawai* harcokért a bajor *Kriegerverdienst* éremmel tüntették ki Egy évi nehéz harctéri szolgálat után 1915. julius 7-én a Lublin előtti harcokban tüdő- és karlövéssel mint félhalott került kórházba s három hónapi kórházi gyógykezelés és vándorlás után jutott Székelyudvarhelyre, a káderéhez. Innen november 29-én a 17. menetzászlóaljjal Volhyniába ment ki s ott volt 1916. április

végéig, amikor vakbélgyuladással kórházba került. 1916. december 15-én egy rendkivüli menetzászlóaljjal az oláh frontra ment. Itt érte az a szomorú hir, hogy négy szép gyermeke közül egy kis leánykája e tavaszon meghalt. Adja Isten, hogy minél előbb békében láthassa viszont többi megmaradt szeretteit.

György napján.

(Ezért a köszöntőért a főmunkatárs vállal minden felelősséget.)

György napján mélázó lassu csárdást járva
Szökellnek e szavak szivemből a számba:
Adjon Isten Neked tartós egészséget,
Az angliusnak meg vizi betegséget.
Nekünk fehér cipót, sonkát, libát, nyúlat
Ő pedig vonszoljon ében aranyrudat.
Mi élvezzünk hamar boldogságot, békét
Ő bűnhödje meg a kártyakeverését . . .
De mit lámentálok? Szót miért cifrázok?
Hisz utóvégre is csak tehozzád szállok:
Járj a boldogságban, örömben bokáig,
Éltessen az Isten sokáig, sokáig!

Tartsafalvi Albert.

Amerikából és Angliából.

Mult év szeptembere óta Amerikából is csak két lap érkezett el hozzánk, a Christian Register két száma. Angliából egy sem. Az utolsó amerikai szám jan. 11-ről szól. Dr. Wendte rövid cikke minket is közelről érdekel. Ebből tudjuk meg, hogy a Britt és külföldi unitárius Társulat elnöke most dr. Carpenter tanár.

A jeles férfi, mint elnök a Társulatnak egyik londoni házát az Essex Streeten fölajánlotta katonák társalgó helyiségéül. Dr. Carpenter fölhivást bocsátott ki az intézet fölszerelésére. 30 ezer font sterlinget, harmincszor annyi koronát kér, és januárban már 25 ezerről beszámol. A többit Wendte szeretné összegyüjteni Amerikában.

Az épület a háboru után megmarad a társulatnak társadalmi összejövetelek céljára.

Megtudjuk azt is, hogy Angliában ötezernél több unitárius szolgál a hadseregben. Ez a szám azóta nagyot változott fölfelé.

Ez épületen emléktáblával fogják megjelölni a hősök nevét.

Angliából Miss Tagarttól Boros tanár kapott levelet. A kedves hölgy melegen érdeklődik püspökünk és sok más ismerőse

iránt. Kiérzik sora ból, hogy mennyire fájt neki az oláh betörés. Irja: gyakran gondoltam önökre, mikor egyházközségeikből szét voltak szórva az emberek, iskoláikból a tanulók.

Vajjon leánya Rózsika most is vágyik e látni Chaming Houset. Ő itt elég biztonságban volt, de nem tudtuk elhitetni önnel. Mit gondól most?

Készülünk Bowie titkár urnak 25 éves titkársága alkalmából ünnepélyt rendezni és ajándékot nyujtani át.

Sokszor gondolok azokra, akik minket ott szívesen fogadtak volt. Hát a Kilyénieket, Morvaykat nem zavarták-e ki otthonukból. Szeretnék hirt hallani Miss Fangh-tól és Pákey Mártháról és keresztfiamról Lászlóról. Most már három keresztfiam képét őrizem a kemence párkányán, de László a legderekabb köztük, őt leginkább bámulják. Adja át legszivélyesebb üdvözletemet a püspöknek és püspöknének, s fogadják önök mindnyájan. Szeretettel

Tagart Lucy. M.

Most érkezett Anglia Északi részéből Sheffieldből Street barátunk levele. Ez a papi és baráti hang elég érdekes, már csak azért is, mert egy évben csak egy jutott el idáig.

Nagyon kedves régi barátom!

Dec. 14-ről érkezett leveled nagy örömet szerzett nekünk 12 hónapi hallgatás után. Igazán aggódtunk, s jól esik tudni, hogy mind jól vagytok, de annál inkább fáj az erdélyi pusztulásról szóló tudósitás, s a mi unitáriusaink veszteségeiről. Már akkor gondoltuk, hogy ők is bele estek az invazio körébe, amikor láttuk, mily községeket szállottak meg. A sok pusztulás és csapás hire, bármely részről jött is, kimondhatatlan fájdalmat okozott nekünk. Reméljük, hogy ebben az évben vége lesz ennek a világfölforduláshak s minden népnek alkalma lesz visszaállitani az elpusztult értékeket s megkezdeni egy békés új életet.

Ismerősök és barátok kérdeztek felőled és családod felől, de eleddig semmi bizonyost nem válaszolhattam. Nőm azonnal tudósitotta Miss Tagartot és Hankinsont, én pedig két lapunkba küldöttem kivonatot a levélből. A levél megjelent és bizonnyal sokaknak szolgált megnyugvására.

Az én gyülekezetemből immár hét fiatal ember esett el, kettő-kettő két családból. Most nagy szükség van a lelkipásztori munkára. — Clark Hubert barátunk kétheti betegség után meghalt. Immár elhunytak volt osztálytársaink közül: Perry, Stanley, Clarke, Waid, Evans G. Mi bizony már kezdünk szürke és reverend seigneurok lenni. Ezt azzal is rám olvasták, hogy a nyugdijbizottság elnökévé közelebbről megválasztottak.

Innen a férfierő nagy része bizony el van vive a harctérre, s mi mindnyájan a napi harctéri hirek izgalmában élünk s bizony lelkünknek nincsen egy percnyi pihenése.

Örvendek, hogy a püspök ur egészsége olyan jó és kitartó. Kérem átadni legszivélyesebb üdvözletünket. Dr. Carpenter a mult héten meglátogatott és prédikált a templomunkban.

Én többször irtam a mult évben, de úgy látszik egy sem jutott oda. Remélem ennek szerencsésebb utja lesz s biztositni fog a mi igaz és állandó szeretetünkről és barátságunkról, a mit semmiféle nemzetközi bonyodalom nem fog megzavarni, megváltoztatni.

Street Kristof J.

Egyházi és iskolai mozgalmak

Első elnökünk *dr, Brassai intelme*: *Ha az egylet minden tagja lelkére veszi az egylet dolgát, s mint az evangeliumi szegény asszony, meghozza annak a maga fillérét, akkor az egylet végezni fogja kötelességét.*

Ujból figyelmeztetjük olvasóinkat, hogy ha mindenki nem küldi be junius hónapvégéig a 3 kor. díjat az Unitárius Közlönyért julius 1-től kezdve csak 4 koronát fogadunk el. A lapért minden hónap 1-én óriás összeget kell fizetnünk, az eddigi ár háromszorosát.

Uj örökös alapítók. Hála az áldozó buzgóságnak és a jóra igyekvő fáradozásnak most is jelenthetjük, hogy szaporodott az örökös alapítók száma. A hálás leányok Pákei Lajosné és Fangh Erzsébet kedves édes anyjuk, a kiváló irónő, választmányunknak egyik buzgó tagja emlékét óhajtják megörökitni. „Kivánságuk szerint jó barátja Ferencz Józsefné“ mellé sorakoztattuk: Fanghné Gyujtó Izabella emléke. (102.) Ezután két nőtestvér jő a dr. Árkossyné szerzett jogán: Tóth Olivérné, Sigmond Gizella (103) dr. Árkossy Gyuláné Sigmond Ilona (104). Ezután követ keznek a már belépett tagok 105 106, 107, 108 számok alatt. A háromszéki egyházkör esperese József Lajos két új taggal örvendeztetett meg: Bölön egyházközség (109) Bedő Béla k. jegyző Nagymoha (110.) Lapunk zártakor értesültünk, hogy dr. Bálint Gáborné urnő kedves férje a hires keleti nyelvész *emlékére* 200 kor. alapítványt tesz. Ime hát megjött a három egyes: 111. A jövő számban is lesz jó hirünk.

Szegény leányok fölsegitésében már évek óta buzgólkodik a Dávid Ferenc Egylet. Folyamodók mindig vannak és lesznek. Most még inkább mint ezelőtt, mert a háboru sokat tett árvává. A D. F. E. választmánya közelebbről gyűjtést rendezett erre a célra, mert segély (persely) alapja nem fedezte a szükséget. Köszönettel nyugtázzuk az adományokat. 10—10 koronát adtak Ferencz Józsefné, Pákey Lajosné, dr. Boros Györgyné, Váry Albertné, dr. Hintz Györgyné, Haller Rezsőné, Ürmössyné Benczur Elza, Hadházy Sándor, dr Várady Aurél 5—5 kor.: Ürmösi Károlyné, Fangh Erzsébet, Ürmösi Kálmán, Gálfi Lőrinc, Sándor János, dr.

Gál Kelemen, dr. Tóth György; 4—4 kor., Kelemen Lajos, dr. Nyiredy Gézáné, Pálffi Márton, Pál Ferenc; 3—3 kor., Kovács Kálmán, Végh Mihályné, Csifó Salamonné, Nagy Gyuláné 2—2 kor., Simák Lajosné, Horth Margit, dr. Mikó Imre, Ürmössy Kálmán biró. A szegények és árvák nevében fogadják az Egylet köszönetét. A persely másoknak is ki van téve.

Négy vasárnap délutáni istentiszteletet és bibliamagyarázó előadást tartottunk Kolozsvárt március 11, 18, 25 és ápr. 1 napjain. Imádságot mondottak: dr. Boros György, Csifó Salamon, Csíky Gábor, Vári Albert. Előadást tartott: Vári Albert Máriáról, Csifó Salamon Péterről, Csiki Gábor Judásról, dr. Boros György Ecce homoról. Alkalmi költeményt szavalt: Gálfalvi Ilus okl. tanítónő, Máthé Lajos papjelölt, énekeltek a papnövendékek és ifj. Farkas Albertné, Boros Irén, Tarcsafalvi Zoltán. Mindenik alkalommal megtelt az unitárius kollegium diszterme érdeklődő hallgatósággal.

Tábori lelkészi szolgálatért folyamodjanak katonáink ha legalább ötön vannak egy helyen. A kérést az I. Armee komandohoz kell beküldeni, amely intézkedni fog, hogy tábori lelkészeink valamelyike: Nagy Béla, Árkosi Tamás, Páll Dénes kimenjenek.

Tanfolyam a napközi otthon vezetésére junius hónapban lesz. Örömmel tapasztaljuk, hogy egyházközségünkből lelkésznék, tanítónők, s más úri nők szivesen vállalkoznak. Folyamodáts kell benyujtani Pro Transylvania címen Királyi tábla Kolozsvár. Részletes értesítés megy a már jelentkezetteknek.

A napközi otthonok ügye nálunk is kezd figyelemben részesülni. Eleddig Derzsben, Homorodszentmártonban van. Erről külön tudósítás szól. Homorodszentpálon májusban nyilik meg.

Lelkészeink újabb hadi segélyben fognak részesülni a tavasz folyamán. Nem nagy összeg áll rendelkezésre, mert ha mindenkit kell részesíteni egyre csak 100 K esik.

Elhunyt. *Péterfi Klárika* Péterfi Lajos budapesti főgymn. tanár 22 éves leánya „végtelen sok szenvedés után".

Köszönet. Az oláhok gyalázatos betörése nemcsak az elmenekült lakosságot érintette sulyosan, de a kökösi unitárius egyházközséget is érzékenyen sujtotta. Igy a többi között összes urvacsorai felszerelésünk, — klenondiumaink — teljesen martalékául estek a rablási dühnek. Akadtak azonban nemesen gondolkozó és érző szivek, kikben a vallásunk- egyházunk iránt táplált szeretet nem csupán külsőség, de igazi érzelem s akik az elrabolt urvacsorai készletek helyett diszesebbeket, szebbeket ajándékoztak, mintegy jeléül annak, hogy sem vallásunkat, sem nemzetünket megtörni nem lehet, nem engedjük.

Egy 200 korona értékü urvacsorai pohárért a nyilvánosság előtt is köszönet illeti Zsigmond Tamást és nejét Kiss Etelkát, a mintegy 6—700 korona értékü többi felszerelés (tálca, kancsó, pohár, taka-

rók, teritők) pedig őnagysága Seres-ter Árpádné sz. Pál Rózsika nemes-szivüséggel párosult áldozatkész-ségét bizonyitja.

Fogadják e helyen is egyház-községem nevében hálás köszöne-temet.

Kökös 1917. április hó 15-én.

Vaska Béla,
unitárius lelkész

Katonák emlék-alapja. Ilyen címen nyitunk új helyet örökös alapi-tóink sorában azok adományainak, kik arra a célra adakoznak, hogy a harctéren lévő hiveinkhez küld-hessük az Unitárius Közlönyt. A sort *Lőrinczy* Dénes 82. gy. ezr hadnagy nyitja meg 10 koronával. Rég erre a célra szánta. Már a tavaly is áldozott. Sorrendben követi Ribiczei *Nemes* Ödön fő-hadnagy, kinek neve egy nagy-fontosságu hadi találmánya révén széles körben ismeretes. Református ember, de a katonák lelki ellátása, mivelése ügyének melegszívü barátja, aki ezen a téren nem ismer felekezeti különbséget. Lapunkat megismerve 10 koronát küldött, „hogy minél több katona kaphassa azt". *Kelemen* Ferencz toroczkói. 21. h. gy. ezr. hadnagy egyik volt tanára kezéhez 20 ko-ronát küldött „valamiféle jótékony alapra." Ez összegnek felét a *katonák alapjára,* felét iskolai ju-talmazásra forditjuk. Hisszük és reméljük, hogy ennek a tavaszon csirázott gondolatmagocskának őszre már szép termése lesz.

Kolozsvári tanulóink kollégiumunk harctéren levő egykori növendé-keinek március elejétől fogva állandóan kolozsvári hirlapokat küldenek. Egyik tanáruknak na-ponként átadják az ujságokat s minden nap öt-hat csomag kerül postára 2—3—4 darabbal. Igy volt tanitványaink a mostaniak révén időnként hirt kapnak Ko-lozsvárról, hol ifjúságuk oly sok szép óráját töltötték. Eddig 30-nak mennek a derék fiúk ujság-jai. A harctérről jött levelek mu-tatják, hogy ott milyen kedvesen fogadott hírvivők.

Létay Balázs emlékére a néhainak régiségtári kollégája és barátja *Ferenczy* Sándor 24. h gy. ezr. hadnagy 10 koronát küldött a harctérről, lapunkat és a D. F. E.-t illető szép elismerő sorok kisére-tében. Az alaphoz csatoltuk. — Bedő Zsuzsika k. a mákofalvi tanitónő 5 koronát küldött. Többet is küldene de a meneküléssel na-gyon sok kára volt. Györfi Béla hadnagy úr adományából 2 K. Boros Rózsika Kolozsvár 2 kor

Páll Dénes ifju lelkész mint tábori lelkész a székelyudvarhelyi kór-házakban buzgólkodik beteg kato-náink lelki vigasztalásában. Katona hivei részére elláttuk olvasmánnyal.

Az Unitárius Közlöny és a kolozs-vári hirlapok harctérre irányitott számait a legtöbbször *Rohonyi* Antal egyetemi könyvtári könyv-kötő szives segitségével látjuk el boritékkal. Gyakran segit *Pál* Dénes erd. múzeumi könyvtári szolga hitrokonunk is. Fogadják köszönetünket katonáink nevé-ben is.

Az Unitárius Közlöny 1917. évi számait még mindig kérik a frontra meg a kórházakba. Megköszönjük ha olvasóink *bármelyik számot visszaküldik* a szerkesztőségnek, hogy másnak küldhessük.

Konfirmációi emlék. Az érdekelt lelkész ait. értesíti a D F. Egylet választmánya, hogy a konfirmációi emlék f. évi áprilistől kezdve 50 fillér lesz, mert a mai viszonyok szerint az Emlékkönyv kötési árának ez felel meg.

Ahol nincs hátralék. Ilyen a Dávid F. Egylet udvarhelyi köre. Ezzel a hirrel lepett meg a kör buzgó pénztárnoka Ajtay János lelkész. Egyben azzal is hogy 12 új taggal gyarapodott a kör. Van 99 rendes és 6 örökös alapitó tagja, összesen: 105.

A fiók-egyletek t. pénztárosai vegyék tudomásul, hogy a fiók-egyleteket csak a 2 korona rendes tagdíjból illeti 40% tehát a 2 kor.-ból 60% = 1 K 20 fill. és a lapért járó 1 kor. összesen 2 K 20 fill. küldendő be az Egylet pénztárába a fiók-egyleti tagok után.

Hirt kérünk egy eltünt katonáról. *Szék* Péter orvezető cs. és kir. 20-ik népfelkelő gy. ezr. IV. zászlóalj 15-ik század, IV-ik szakasz (Táboriposta 131.), született Alsóboldogfalván (Udvh. m.) unitárius vallásu. Cipészsegéd volt. Besorozták 1915 márciusban, bevonult Csikszeredába, majd Marosvásárhelyre. 1915 okt. 10-én ment az orosz harctérre. Utolsó levele 1916 aug. 31-ről szól. Kirlibabánál volt utoljára. Nevelő atyja *Tellman Imre* (Prázsmár, Brassó m.) hálás köszönettel veszi ha valaki valami hirt tud az eltünt katonáról és azt neki megírja.

Búzaházi katonáink névsorát a következő füzetünkben adjuk.

Megjött két új örökös alapító is lapunk zártakor: Katonák emlékalapja (112), szabédi konfirmálók alapítványa (113).

Jól fog esni a künn harcoló katonáknak, ha majd hazajőve elolvassák *a mi katonáink* tudósitásait.

A jó fiu kedveskedni akart szülőinek s megrendelte részökre az *Unitárius Közlönyt.* Igy gondolkozott: ha ők engemet eljuttattak a tudomány forrásához, én abból a forrásból küldök nekik enyhítő és lelki egészségöket gyarapító cseppeket!

Szerkesztői üzenetek. *„Nálatok aknamunka folyˮ.* Ezt a négy szót egy kolozsvári ref. uri ember mondotta egy unitárius embernek. „Ti egymás szemébe mosolyogtok, de hátmögött rágalmazzátok egymást. Mi megfordítva teszszük: a kire haragszunk megmondjuk a szemébe, mert nem szeretjük az aknamunkátˮ. Ezt a nem kedves szemrehányást azért izenjük meg olvasóinknak, hogy nézhessenek utána, vajjon nincsen-e igaza a mi ref. atyánkfiának. — *n. I.* Köszönjük a szives figyelmet. Elhisszük, hogy vannak köztünk olyan intelligens emberek, a kik nemcsak nem törődnek a D. F. E.-el, sőt nem is tudják mire való az egész. Ismerünk mi is többeket, de azt is jól tudjuk, hogy az ilyen emberek magukat sem nagyon szeretik, hogyan szeretnék szegényebb sorsban levő embertársaikat. Elégedetlenek mindennel, türelmetlenek mindenkivel szemben. Egy kissé betegek, de még van reménység a fölgyógyulásokhoz. — *Ungvári L.* főhadn. harctér. Elküldöttük a Közlönyt s örvendeni fogunk ha „jól fog esni néha legalább egyházunkról olvashatniˮ. — *Györfi* B. hdn. harctér. Lekötelezett utalványával. Köszönjük. 2 koronát a Létai emlék-alaphoz, 5 kor. a perselyalapba tettünk, mert ez a mi „unitárius jótékonysági alapunk.ˮ — A jövő számra maradtak: *Bágyoni Szövetség. A sinfalvi harangok visszhangja.*

Az egylet pénztárába f. év március 23-tól április 21-ig tagsági és előfizetési díjat fizettek: Binder Laura Kolozsvár 917-re, Szabó Lajosné Brassó 916-ra, dr. Nádudvary Dezsőné Nyirkarász 915—917-re, özv. Nemes Józsefné Ikland 916—917-re, Mózes Mihály Petrozsény 914—917-re, Péterfi Kálmán Táboriposta 617, ifj Balázs Mózes Lókod, Móric Márton Kolozsvár, Telmann Imre Prázsmár, Ürmösi Kálmán ny. esperes Kolozsvár 917-re, Imreh Mózes Kissolymos 916—917-re, Izsáky Antalné Dés 917-re, Elekes Mózes Prázsmár 916-ra, Zarándi K. Károlyné Topánfalva 916—917-re, Cseh Kálmán Zilah, id. Komjátszegi Pál Aranyosrákos, Székely Mihály, dr. Székely Ákos Mármarossziget 917-re, Györfi Béla Táboriposta 385. 915—917-re, Székely Ferencz Táboriposta 363. 917-re, Ajtay János Táboriposta 363. 916—918-ra, Kisgyörgy Tamás Bölön 917-re, Hegyi János Táboriposta 290. 915—917-re, dr. Pálfi Ferencz, dr. Hintz György, özv. Hintz Györgyné, Somlyai Mihály, Farkas Vilmos, Osztián József, Unitárius Kollégium Könyvtára, özv. Kántor Józsefné, Ürmösi Károly, Ürmösi Károlyné, Losonci Albert, Ütő Lajos. Sikó Géza, Guráth Béláné, dr. Balázs Ferencz, Lendvay Emil, özv. Haller Rezsőné, Agh Ferenc, Ürmösi Jenő, Ürmösi Kálmán, dr. Mikó Imre, özv. Mikó Imréné, Gál Jenő, dr. Tóth György, dr. Költő Gábor, Dávid Albertné, Hidegh Mihály, Hidegh Mihályné, Finta József, Zsakó István, Zsakó Istvánné, dr. Ferencz Áron, Domján Péterné, Turcsányi Gyula, Vass Pál, dr. Veress Vilmos, dr. Lehmann Robertné, dr. Gyergyai Arpád, Müller Gyula, özv. Comanescu Sándorné, Nagy Domokos, dr. Boros Györgyné, Ambrus Dezső, dr. Polc Rezső, Kozma Ferenc, New-York Szálloda, Mina János, Kovács Gábor, Orbok Ferenc, dr. Tompa János, dr. Kenessey Béla, Ambrus Gergely, Dánffy Alfred, Szuchi Jánosné, Vass Domokos, Ürmössy Tivadar, Blázsi Józsefné, Varga István, Zoltán Albert, dr. Gál Kelemen, Belle Lászlóné, Rédiger Béla, Sámi Lászlóné Kolozsvár és Göncy Árpád Táboriposta 396. 917-re.

Alapitói díjban fizettek: Unitárius Egyházközség Bölön, Bedő Béla Nagymoha 100 K, Magyar Leszámitoló és Pénzváltó Bank Kolozsvár 50 K., Sófalvi Sándor, Tóth Olivérné Sigmond Gizella Torda, dr. Árkossy Gyuláné Sigmond Ilona Kolozsvár, Fanghné Gy. Izabella emlékére Pákey Lajosné és Fangh Erzsébert 100 K.

Az U. K. céljaira ajándékoztak: Boér Gergely Kolozsvár 10 K., Csegezy Tamás Ádámos 4 K., Jakab Ferenc Varosfalva 10 K. Fogadják az egylet köszönetét.

—

A háromszéki fiókhoz az 1916 év folyamán a következők fizettek:

Sepsiszentgyörgy: Toók Balázs 914—15-re 4 kor., Gyöngyösi Károly 913—14-re 4 kor., Ütő Áron 908—15-re 16 kor., dr. Barabás Sándorné 910—16-ra 15 kor., József Lajosné 916-ra 3 kor., József Lajos 916-ra 3 kor.

Brassó: László Elek 916-ra 3 kor., Vajda József 916-ra 3 kor., Zoltán Lőrincz 916-ra 3 kor., Egyházközség 917-re 3 kor., Kónya Mariska 916—17-re 6 kor., Andrási Árpád 915—17-re 8 kor., Pálmai Béláné 917-re 3 kor., Gocsman Béla 917-re 3 kor., özv. Simó Endréné 917-re 3 kor., Szöllősi Ferencz 917-re 3 kor., Knoblach Rezsőné 917-re 3 kor.

Árkos: Faluvégi András 914—17-re 10 kor., Végh Benjámin 915—16-ra 5 kor., Barabás Ferencz 916-ra 3 kor., Egyházközség 917-re 3 kor., ifj. Barabás Sándor 913—17-re 12 kor., Barabás Károly 917-re 3 kor.

Csikszereda: Gáspár Gyuláné 916-ra 3 kor.

Sepsiszentkirály: Gál Mózes 915—16-ra 5 kor., Egyházközség 916-ra 3 kor.

Kálnok: Régeni Györgyné 917-re 3 kor., Egyházközség 917-re 3 kor., özv. Bedő Lajosné 915—16-ra 6 kor., Ütő Gábor 912—17-re 14 kor.

Sepsikőröspatak: Kádár Sándor 917-re 3 kor., Székely Kelemen 913—17-re 11 kor., Egyházközség 914—17-re 7 kor.

Nagyajta: Toók Mózes 917-re 3 kor., id. Kisgyörgy Áron 917-re 3 kor., Egyházközség 916-ra 3 kor, Simon József 915—16-ra 5 kor., Ferencz Lajos 916-ra 3 kor., Bartha Lajos 915—16-ra 5 kor., Simon Áron 915—16 ra 5 kor., Szentpáli Sándor 915—17-re 8 kor., Simon Ferencz 913—16-ra 10 kor., özv. Péterfi Sándorné 916-ra 3 kor., Péterfi Sándor 914—17-re 10 kor.

Bölön: Pál Gézáné 910—14-re 10 kor., Egyházközség 917-re 6 korona.

Szentiványlaborfalva: Berde Ferencz 916—17-re 6 kor., Egyházközség 917-re 3 kor.

Kökös: Zsigmond Tamásné 917—18 ra 6 kor., Zsigmond György 917—18-ra 6 K, Egyházközség 917-re 3 K. Összesen 278 K.

Sepsiszentgyörgy, 1917 március hó 23-án.

József Lajos
f. e. pénztárnok.

Az udvarhelyköri fiók-egylet pénztárába fizetők névsorát a jövő számban közöljük.

Kolozsvár, 1917 április 21-én.

Gálfi Lőrinc
pénztárnok.

U J D O N S Á G!

Endreffy János: **Reformációi beszéd** . . . . K —·80
Görgey Albert: **A Görgeyek és a Reformáció.**
A Reformáció 400 éves évfordulójára . . K 4·—
Az urvacsorai kehely kérdése . . . . . K —·20
Kováts István dr.: **Nemzetnevelésünk** . . . K —·40
Molnár Gyula: **A front mögött** . . . . . K —·14
Takaró Géza: **Nincs hely?** . . . . . K —·80
Kálvinszövetség II. téli konferenciája . . . . K —·50

Szépirodalmi ujdonságok:

Muraközy Gyula: **Emberélet.** (Elbeszélések) . . K 3·—
Dessewffy Berta: **Elbeszélések** . . . . . K 3·—

Kaphatók: KÓKAI LAJOS könyvkereskedésében
BUDAPEST, IV., Kamermayer Károly-utca 3.

KOLOZSVÁRI HIRLAP R.T.
KÖNYVNYOMDA
TELEFON
856
KOLOZSVÁRT,
FERENCZ JÓZSEF-UT 85.

Nyomta a Kolozsvári Hirlap Rt. könyvnyomdaja Kolozsvárt.

XXX. évf. Kolozsvár, 1917 junius. 6. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

SZERKESZTI:

Dr. BOROS GYÖRGY

FŐMUNKATÁRS: TARCSAFALVI ALBERT

TARTALOM:

Természet imája tanítson imára. (Vers) *Vári Domokos* 81
Az első lépés. *Kovács Lajos* . . . 82
Fekete Gábor főgondnok úr kitüntetése 84
Kiss Endre 86
Könny. (Vers.) *Ürmösi Károlyné* . 88
A mi katonáink. 88
A sinfalvi harangok visszhangja. *Balázs András* 90
Egyházi és iskolai mozgalmak: 91
Királyi kitüntetés. — Halálozás. — Elhunytak. — Hová mennénk megvigasztalódni. — A kolozsvári. — Azok a katonák! — A konfirmáló ifjúság. — Szépen haladunk! — 113-ik örökös alapító! — 50 éves találkozó. — A fiók-egyleti pénztárnokokat. — Felényire kell leszállítanunk. — Fénysúgarak. — Gyermekvédelmi. — Keresi. — Hirt kérünk. — Szerk izenetek.
A bágyoni nőszövetség 94
Nyilvános köszönet 95
Nyugtázások 96

A D. F. E. örökös alapitói.

1. Dr. Brassai Sámuel 400 K.
2. Báró P. Horváth Kálmán 700 K.
3. Hajós János 220 K.
4. Fekete Gábor Kolozsvár.
5. Dr. Bedő Albert Budapest.
6. Könyves Kálmán Rt. Bpest.
7. Székely László Torda.
8. Ürmössy Jenő Kolozsvár.
9. Csegezy Mihályné Albert Ilka Torda.
10. Raffay András Abrudbánya.
11. Dr. Boros György Kolozsvár.
12. Toroczkói egyházközség.
13. Ferencz József püspök.
14. Koronabank Rt. 60 K.
15. Benke Elek adótárnok Sz.-keresztúr.
16. K. Nagy Béla Kraszna.
17. Farkas Józsefné emléke.
18. Boér Gergely Kolozsvár.
19. Raffay Zsigmond Verespatak.
20. Imreh József Verespatak.
21 Borbély Sándor igazgató Vácz.
22. Dr. Székely Ferenc Budapest.
23. Boncza Miklós Bpest 160 K.
24. Dr. Kőváry László 120 K.
25. Nagyiklódi Tischler Mór Kolozsvár.
26. Mikó Dezső Abrudbánya
27. Thoroczkay Vencel. Guraszáda.
28. Kovács József Hmvásárhely.
29. Kovács Józsefné Hmvásárhely.
30. Ajtay Jánosné H.-almás.
31. Sipos József m. kir. adótárnok.
32. Merész Gyula festő Kolozsvár.
33. Nagy Balázs Torda.
34. Dr. Balogh György Torda.
35. Pap László Székelyudvarhely.
36. Székely Miklós Torda.
37. Kisgyörgy Sándor Vargyas
38. Botár János Budapest.
39. Magyar Leszám. és Pénzváltó Bank.
40. Id. báró Daniel Gábor főgondnok.
41. Dr. Nagy Károlyné Abrudbánya.
42. özv. Pálfy Jánosné Csegez.
43. Csegezi Taar Balázs emléke.
44. Csegezi Taar Balázsné emléke.
45. Balogh József máv. főellenőr Kol.
46. özv. Simon Ferencné Kolozsvár.
47. Pálfi Márton tanár Kolozsvár.
48. Reitter Aladárné Kolozsvár.
49. Péter Sándor és neje Bitai Mária.
50. Árkossy Lajos Kolozsvár.
51. Dr. Ferencz József Kolozsvár.
52. Székely János mérnök Kolozsvár.
53. ótordai Weress Sándor Kolozsvár.
54. Szentkirályi Ferenc Sz.-keresztur.
55. Csegezy Mihály gondnok, Torda.
56. Ballok Károly Kolozsvár.
57. Pákey Lajos Kolozsvár.
58. Dr. Kozma Endre közjegyző.
59. Dr. Pálffy József ügyvéd Kolozsv.
60. Gyulay Arpád, kir. tan. Kolozsvár.
61. Lipkay Arturné Gál Ilona Bpest.
62. Dr. Hintz Györgyné Kolozsvár.
63. Dr. Ferenczy Géza Nagyajta.
64. Székely László 200 K.
65. Báró dr. Daniel Gábor Budapest.
66. Báró Daniel Lajos Vargyas.
67. Péterffy Zsigmond Kolozsvár.
68. Végh Jánosné Mezőtóhát.
69. Kolozsvári egyházközség.
70. Tibáld József lelkész emléke.
71. Özv. Tibáld Józsefné S.-Sztgyörgy
72. Józan Miklós esperes Budapest.
73. Abrudb. Nagy Elemér Szentkereszt.
74. Joó Elek és neje Siménfalva.
75. Dr. Erdődi Endre orvos.
76. Vári Albertné Kolozsvár.
77. Özv. Szentpéteri Gáborné Kolozsvár.
78. Árkossy Béla Selmeczbánya.
79. Dr. Szathmáry Pál 200 K.
80. Dr. Várady Aurél Kolozsvár.
81. Bartha János torockói presbiter.
82. Kovács Imre lelkész és neje Bágyon.
83. Varga Dénes főgymn. tanár Torda.
84. Fekete Ferenc takpt. igazgató Torda.
85. Sófalvi Sándor főpénztáros Torda.
86. Kún Sándor (Kolozs 102. táb. posta.
87. Egy unitárius lelkész.
88. Fazakas Lajos esperes.
89. Csongvay Lajos köri gondnok.
90. Létay Balázs emlékalapítvány 67 K.
91. Matskásy Lajosné Farkas Juliska.
92. Dr. Várady Aurél Kolozsvár.
93. Dr. Binder Emilné sz. Fazekas Jolán.
94. Diményné Imets Lidia emléke.
95. Pál Ferencné Imets Róza.
96. Pál Ferenc esp. lelkész Okland.
97. Dr. A. Kiss Ernő hadnagy.
98. Ifj. Sári József hősi halott emléke.
99. Kövendi Nagy Miklós és neje.
100. Dr. Gspann Károly orvos Apahida.
101. Ferencz Józsefné alelnök Kolozsv.
102. Fanghné Gyujtó Izabella emléke.
103. Tóth Olivérné Sigmond Gizella.
104. Dr. Árkossyné Sigmond Ilona.
105. Néhai Gál Dénes eml. Nyárádsz.
106. Enlaki Sala Sámuel emléke.
107. M. Májai Ervin hadn. emléke.
108. Tóth György és neje Bölön.
109. Egyházközség Bölön.
110 Bedő Béla kjegyző Nagymoha.
111 Dr. Sztkat. Bálint Gábor emléke.
112. Katonák emlékalapja.
113. Szabédi konfirmáltak alapítványa.
114. Pap Zsigmond Benczéd.
115. Almási Ferenc igazg. Toroczkó.
116. Vernes István titkár Toroczkó.
117. Botár István pénztárn. Toroczkó.
118. Szentgericei konfirmálók.

XXX. évf. Kolozsvár, 1917 junius. 6. szám

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA: A DÁVID FERENCZ EGYLET

SZERKESZTI:

Dr. BOROS GYÖRGY.

FŐMUNKATÁRS:

TARCSAFALVI ALBERT

Előfizetési ára: 3 korona. Egy szám ára: 30 fillér. Egyleti tagok 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát, a lapért 1 koronát, összesen 3 koronát fizetnek. Örökös alapitói dij 100 K. Minden pénz Gálfi Lőrincz egyleti pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra.

Természet imája tanítson imára.

Irta: **Vári Domokos.**

Ha tavaszi hajnal virág-mezőn halad,
Mikor roppan a fű harmat terhe alatt
S ha a virág kelyhén kelő pillangót lát
S vissza csókolhatja a nap forró csókját,
Megsejti, megérzi,
Szavakkal nem kérdi, hogy hol van az Isten?
Hiszen róla beszél,
Tavaszi enyhe szél, fű, fa, virág, minden!

Hogyha lombba szökik az erdőnek fája,
Hogyha madárcsalád kis fészket tesz rája,
Ha csermely csergéssel versenyt énekelnek,
Ha fellármázói az erdei csendnek;
Lármájuk visszhanjga
Zugja, tovább adja, hogy itt van az Isten . . .!
. . . S amint imát mondnak . . .
Levele a lombnak szintén imát zizzen . . .

Imában zengedez a bérc és a halom
Istent keresően, bizalom-gazdagon . . .
Természet imája, tanítson imára,
Nőjjön a lelkeknek egetverő szárnya,
S higyjük, hogy segit Ő: lelkek lelke Isten
Értsük meg, hogy nagyobb
Nála igazabb, jobb földön, égen nincsen!

Az első lépés.

(A brassói egyházközség érdekében.)

A keserves menekülés hányódásait kezdjük feledni s otthonunkban szenvedett veszteségeinket, kitől amint lehet, pótolni. Örvendünk, hogy a föld, melyet elveszíthetőnek egy percig sem hittünk, ismét a miénk s mi kettőzött erővel foghatunk hozzá félbehagyott munkáink folytatásához. Bár a siker is kettőzött lehetne, hogy ne volna hiábavaló küzdelmünk és reménykedésünk!

Valami nemesebb nyugtalansággal van tele a lelkünk, mely mozdulásra int. Nem egyéni vagy családi gondok miatt, mert azok nem tartoznak a világ elé, nem a háboru fejlődése és kimenetele miatt, azt nálunk nélkül is elintézik a katonák és diplomaták, hanem egyházközségünk élete, jövője és egész fejlődése miatt, hova az isteni gondviselés őrállóknak, igehirdető, alkotó és építő munkásoknak állított. E miatt van tele a lelkünk valami nemesebb nyugtalansággal, melyből nem panasz, nem zugolódás, hanem erő és reménység fakad.

Tudjuk, hogy a brassói unitárius egyházközség gondja egyetemes egyházunké is. De nemcsak a nagyoké és vezetőké, hanem a kicsinyeké, a tagoké is kell legyen. Hisz alig van olyan egyházközség, melyből több-kevesebb család vagy egyes ember ne élne Brassóban, itt keresve boldogulását. Brassó gyüjtőállomása a hivatali, ipari, vasuti vagy gyári szolgálat által szülőfalujoktól, templomuktól, rokonaiktól elszakadni kényszerült unitáriusoknak. Általuk, mint valami táviró-dróthálózattal vannak összekötve az egyházközségek Brassóval. Elmegy-e ezeken a drótokon a kiáltó szó közel és messze s mindenfelé? S talál-e megértő lelkekre a legszentebb nyugtalanságból táplálkozó akaraterő?!

— Nyolcadik éve, hogy a brassói unitárius egyházközség szinte 25 évi leánykodás után anyává lett: rendes egyházközséggé alakult. Negyedszázad kitartó küzdelmének, lelkesedésének és áldozatkészségének a jutalma volt ez. Kétségtelenül nagy lépés a fejlődésben. Azóta van helybenlakó lelkész, aki a hivekkel állandóan érintkezésben állhat s fenntarthatja — ahol szükség felébreszteni — az érdeklődést, mely mint valami szent kapocs fűzi a hivőt az egyházhoz. Ma már volna énekvezérünk is, ha jönne a béke áldása. De elég-e mindez a rendes egyházközség életműködéséhez, ha hiányzanak a rendezettség egyéb fontos, nélkülözhetetlen feltételei? ha hiányzik különösen a templom, aztán a papi lakás? Imádkozni más felekezet templomába járunk. Esőben, hóban, szélben félórákig a templom előtt ácsorgunk, mig az Úr háza ajtója számunkra is megnyilik, hogy lelkünk megnyugvást, kielégitést találjon. A lelkész két év alatt második helyen lakik, ami elsősorban a hivek szempontjából érezhetően hátrányos. Lélek-

számunk 1200—1400 között van; 90—100 elemi iskolai, 30—40 középiskolai, ugyanannyi iparos tanulóink száma s évről-évre több. Mondhatjuk-e mégis joggal, hogy rendes egyházközség vagyunk? Ahány kérdés, annyi „nem" a felelet.

Amig a többi magyar, szász, oláh templomok mellett nem épülhet fel az egy Isten tiszteletére a mi Sionunk is; amig állandó lelkészi lakás nem lesz, addig lételünk homályba van burkolva s legfeljebb vagyunk, de létünkről tudomást alig vesznek. Amig egy meghatározott helyen időről-időre össze nem gyűlhetünk s eszméinket őszintén és nyilvánosan nem hirdethetjük, szóval amig önállóságunkat erőteljesen ki nem domboríthatjuk, addig nem mondhatjuk s mások sem tekinthetnek úgy, hogy rendes egyházközséget alkotunk.

Hogy valóban azzá legyünk: *az első lépést megtettük.* Kérésünkre a város kedvezményes áron (ingyen egyetlen felekezetnek sem ad) templomépítési célra alkalmas területet ajánlott fel. A város közepén, szép helyen, a magyar rész kezdetén. Érdemes építész-mérnökünk — Pákei Lajos — már a szükséges rajzot is elkészítette, melynek alapján a város a területet átadhatja. Hogy a háború minden ily tervet akadályozó izgalmai között legalább az első lépés sikerét biztosítsuk, áldozatkész hiveink a megvételre szükséges nehány ezer koronát összeadták, remélve, hogy a béke jöttén a második lépés megtételéhez szintén teljes erővel láthatunk hozzá.

A második lépés sikerélhez azonban jóakaratú segitőkre van szükségünk. Ezeket keressük már jóelőre, hogy az út — az alkalmas pillanat elérkezése — vigyázatlanul ne találjon. Mi dolgozunk és áldozunk tehát tovább. De szeretnők, ha ügyünket minél többen felkarolnák. Tudatában vagyunk ugyan a lelki élet nagy megpróbáltatásainak s az élet sokirányú nehézségeinek, — hisz együtt érezzük és hordozzuk, — mégis áldozatot kérünk, mely templomunk felépülését lehetővé tegye. Hogy éppen most kérjük, nem játszás ez a tüzzel Jót tenni mindig szabad. Székely testvéreink, birtokos és iparos atyánkfiai anyagi helyzete talán sohasem volt kedvezőbb mint most. A feleslegből pedig mindig jutott, ha volt aki adja. Akiben van jóakarat, áldozatkész lélek s általában segitésre való készség, az sohasem tehetett könnyebben jót, mint most. Akinek vesztesége van a háboruban, próbálja azáltal is enyhiteni fájdalmát, hogy tehetsége szerint áldozatot hoz egyik fejlődésre hivatott, de legszegényebb egyházközségünk részére: a brassói templomra. Akit a jó Isten nagyobb csapástól megóvott, rójja le háláját ez által.

Megérti-e a szives olvasó, megértik-e egyházunk hivei, barátai, hogy mit akarunk? Cselekedjék ki-ki szive szerint s adja tovább a megértő lelkeknek kérő szónkat!

Megértitek e lelkésztársaim, hogy Brassóban szükség van

unitárius templomra? Egy-két buzdító, biztató szó a maga helyén és idején, váratlan sikert hozhat! Lám a Kalvineum javára napról-napra ezerek folynak be s ép mostanság a legtöbb, mert fel van karolva az eszme.

Jőjjetek hát mindnyájan, segitsetek megépiteni a mi Jeruzsálemünk kőfalait! Izrael fiai is hajdan egyik karukkal harcoltak, a másikkal épitettek. Mi egyelőre nem is falakat akarunk, csak téglákat kérünk. A béke tán elég erős lesz összerakni azokat. — Mindig igaz marad az ige:

„A jókedvű adakozót szereti az Úr!"

Kovács Lajos,
brassói unitárius lelkész.

Fekete Gábor főgondnok úr kitüntetése.

Kevés hivatalfőnök részesül olyan általános megbecsülésben és tiszteletben, a milyet Fekete Gábor kir. táblai elnök élvezett és élvez. A kitűnő és rendkivül sok oldalu jogászt, kiegészíti és egész emberré teszi a szeretetreméltó, kedves és lekötelező emberbecsülés, a mit tőle mindig megkapott a legalsóbb rendű alkalmazott is. Egyházunknak már 10 éve egyik főgondnoka. Mindig közfigyelmet és általános tetszést vivott ki felszólalásával a gyűléseken és alkalmi szónoklataival.

Nagy érdemeit a királyi kegy szépen méltányolta, midőn v. b. t. t. valóságos belső titkos tanácsossá tette. Ezt elhunyt királyunktól kapta.

Mostani királyunk a háboru alatt téljesitett hazafias szolgálataiért a polgári I-ső osztályu hadiérdemkereszttel tüntette ki. Ezek egyházunknak is diszére és dicsőségére válnak. E. K. Tanácsunk üdvözölte is főgondnokát levélben:

Sz. 14—1917. jk. Nagyméltóságú főgondnok Úr! Az Egyházi Képviselő Tanácsnak mai gyűlésén a főtisztelendő püspök úr azzal az örvendetes hirrel kedveskedett, hogy királyunk Ő Felsége Nagyméltóságodnak a háború tartalma alatt teljesített hasznos szolgálatai elismeréseül a polgári 1-ső osztályú hadi érdemkeresztet adományozta.

Szerettük volna gyűlésünkben élő szóval tolmácsolni Nagyméltóságod előtt Egyházi Képviselő Tanácsunk összes tagjainak rendkivüli nagy örömét és jól eső érzését, de legnagyobb sajnálatunkra gyengélkedése ebben megakadályozott. Mi mindnyájan nagy figyelemmel kisértük és elragadtatással láttuk azt a kiapadhatatlan lelkesedést, azt a lankadást nem ismerő munkásságot, azt a hazafias buzgóságot, melyel Nagyméltóságod bármilyen nehéz körülmények között is részt vett minden olyan mozgalomban, a

mely akár a közmivelődést, akár a jólétet, akár pedig a háborútól sujtottak fölsegélyezését tüzte ki célul.

Büszkének éreztük magunkat, hogy a Zita királyné Őfelsége legmagasabb elnöksége alatt Pro Tanssylvania cimen a mi véreinkért, a mi hitbeli testvéreinkért meginditott szervezkedés kezdeményező gyülésén Nagyméltóságod teljesitette az elnöki vezetést.

Ez a muka nagyon talált Nagyméltóságodnak polgári magas állásához, székely h zafias lelkületéhez, de nekünk igaz büszkeségünkre szolgált, hogy ezt a gyönyörü tisztet a mi kis egyházunk főgondnoka töltötte be. Köszönjük mind azt a fényt, a melyet ezuttal is egyházunkra árasztott.

Midőn a szép kitüntetés alkalmából szivünk szerinti melegséggel üdvözöljük Nagyméltóságodat, egyben kérjük a mindenható égi Atyát, szeresse Nagyméltóságodat atyai kegyelmével és egészségének mielőbbi teljes helyreállitásával örvendeztessen meg mindnyájunkat.

Fogadja Nagyméltóságú főgondnok úr a Magyarországi Unitárius Egyház Képviselő Tanácsának

Kolozsvárt, 1917. évi május 9-én tartott üléséből legszivélyesebb üdvözletét.

Ferencz József,
unitárius püspök.

Dr. Boros György,
főjegyző.

Erre a főgondnok úr küldötte a következő választ, melyhez mi azt csatoljuk, hogy az Isten hozzá vissza közénkbe minél előbb.

A főgondnok úr válasza

Apostoli királyunk kegyelme és Kormányunk bölcs megfontolása nemcsak a katonák hős tetteit, hanem a polgári élet harcosainak küzdelmeit is meglátja, értékeli és ezzel elismeri létjogosultságát annak a lélekbeli törvénynek, hogy a hazáért nemcsak meghalni, de érette élni is tartozunk.

Annak tudatában, hogy a hazánk iránti törhetetlen hűséggel, a szív és ész emberszerető fegyvereivel vívott harcaimat mély vallásosságom tette könnyen elviselhetőkké és talán sikeresekké: örömmel állapitom meg, hogy a királyi kegy sugarai a képviselő tanács tagjait is érik, mint a kik szeretett Egyházunk javára való együttmüködésükkel a Hitben felemeltek és ezzel még kedvesebbekké tették előttem a szeretet vallásának parancsait.

A szeretetteljes üdvözlő szavakat hálásan köszönöm.

A képviselő tanács működésére Isten áldását kérve, a képviselő tanács minden egyes tagját igaz szeretettel köszöntöm.

Kolozsvár, 1917. évi május hó 16. napján.

Fekete Gábor,
v. b. t. t. kir itélőtáblai elnök.

Kiss Endre.

Kiss Endre oklándi körjegyző, mint zászlós, — behivást nem várva — 1914 október hó elején önként vonult be a 21. honvéd gyalogezredhez s még akkor esett el (1915 március 5.), amikor a halál a legbővebb aratást végezte a harctéren. Kolozsváron pár hónapot mint kiképző tiszt működött. Csakhamar hadnagyi rangot kapott. November végén virágcsokrok és zászlók között vonultak ki Kolozsvárról s mikor a pályaudvarhoz értek, a legénység ragaszkodásának és szeretetének kifejezéséül vállaira vette fiatal tisztjét. A 25 éves fiatal ember csodálatosan kivételes ragaszkodását birta embereinek. Minden közemberét testvérének tekintette.

A Kárpátokban erős harcok folytak. Az orosz sereg a galiciai mezőkön fokozatosan nyomult előre Katonáink Gorlicze és Tarnow irányában testükkel tartották fel az ellenséget. — Przemysl bekeritve. Sikertelen erőfeszitések tétetnek elérésére. Az emlitett két helység között Czieczkovicz város határán vonultak keresztül, egymástól kisebb-nagyobb távolságban mind az ellenség, mind a mieink lövészárkai. A mi árkunk mögött lankásan ereszkedik le a völgy Czieczkovics város felé. Itt ott levágott fenyőfákból készült fedezékek. Elszórtan tanyai épületek. Egy szegény lengyel földmives kunyhója, mely később gránátlövéstől porrá égett, a Kiss

Endre fedezéke. Ide, a lövészároktól alig harminc lépésnyire szokott visszavonulni főhadnagy társával, ha időt szakíthattak erre. Kiss Endre itt írja leveleit már akkor betegen fekvő édesanyjának, apjának és testvéreinek. Az orosz lövészárok egy jó kődobásnyira van a mienktől. Árkunk előtt drótakadályok, aztán egy patak medre, a túlsó parton fenyőerdő, az orosz fedezék. Március 5-én délben Kiss Endre fedezékéből a lövőárokba megy. Az árok szélén állva figyeli az orosz állásokat. Gépfegyverek golyózápora s a fiatal hadnagy, aki annyi sikeres rohamot vezetett, a vastag hórétegbe lehanyatlik. A tüzeléstől megközelíthetetlenül, vérző fejjel pihen. Az esti sötétben holttestét beviszik Czieczkoviczba. Másnap délután 1 órakor a templom körüli temető nyugati szögletében temetik el. Ott alussza kilenc tiszttársa mellett a hősök örök álmát.

Kiss György és neje *Imets Katalin* öt gyermeke közül a legkisebb volt Kiss Endre. A közbecsülésben álló családfőknek legfőbb törekvésük az volt, hogy gyermekeikből hasznos polgárokat neveljenek. Ettől sem fáradságot, sem költséget nem kíméltek. Az idegeiben megtámadott édesanyát mélyen sujtotta legkisebb fiának halála. Az odaadó, páratlanul gondos munkás édesanya, kinek családja a legszebb házi erényeknek volt mindig tiszta tükre, egy év mulva követte fiát a halálba.

Az édesanyát és hős testvért a hátramaradt férj Kiss György, gyermekei Kiss Sándor kolozsi lelkész, dr. Kiss Jenő kir. törvényszéki jegyző (jelenleg orosz fogoly), Agyagásiné Kiss Katinka és Kiss Béla gyászolják.

Az Unitárius Közlöny a hősnek és édes anyjának ennyiben óhajtotta megörökíteni emlékét.

Könny.

Ha úgy néha szememből könny pereg,
Ne faggassatok, ne kérdezzetek
Elmondani szóval azt nem lehet,
Hogy mi fakaszt ily drága gyöngyszemet!...

Talán egy édes fájó álmodás,
Mit meg sem érthet rajtam kivül más?...
Ott él a lelkem titkos rejtekén,
Edes gyönyörrel féltve őrzöm én.

Talán egy dal, a melynek szava nincs
És nékem mégis, mégis drága kincs;
Mert ott ringatja fájó lelkemet,
Ott... ott... az édes tűnt idők felett.

Vagy tán' a szépnek kristály csöppje ez,
Mely szent forrásból alá permetez
S lelkem súgára — amint áttöri —
Szívem fölé a szivárványt szövi?!...

Ürmösi Károlyné.

A MI KATONÁINK

TUDÓSITÁSOK A NAGY VILÁGHÁBORÚ RÉSZTVEVŐIRŐL

Dr. **Kiss Ernő** (árkosi) hadnagy, kolozsvári tanárunkat a Signum Laudissal tüntették ki.

60. **Gálffy Zsigmond** főhadnagy az olasz frontra ment.

717. **Kelemen Ferencz** h. gy. e. hadnagy, ki 1916 október óta másodszor van künn az orosz fronton, még márciusban megkapta az I. oszt. ezüst vitézségi kintüntetést.

194. **Baranyai Lőrincz**

Sikereiért kétszer kapott dicséretet s kitüntetésre terjesztették föl. Május végén hadnagy lett és szabadságon volt.

1127. **Árkosi Geley Kálmán** (Désfalva) kadettaspirant az gy.-ezredben. Kolozsvári kollégiumunk VIII. osztályából, 1915 október 15-én vonult be Szebenbe, hol első kiképzését nyerte. 1916 májusában ment ki az olasz harctérre, hol két hónapig a

front mögött s aztán Arsiero közelében a fronton szolgált. Legutóbb sikerrel végezte kolozsvári főgimnáziumunk érettségi tanfolyamát.

1128. **Molnár István** és **Molnár Sándor** désfalvi hitrokonaink a nagy mozgósitás óta szolgálnak az -ik gyalogezredben. Az utóbbi gépfegyveres. Most az olasz fronton harcolnak.

Búzaházai unitárius katonák.

1. Hősi halált haltak:

1129. **Kilyén Lajos** vadászszászlóaljbeli közkatona 1916 őszén az olasz fronton.

1130. **Nagy Imre** honvéd a honvéd gy. ezredben 1914 őszén, Keletgalicziában. Felesége, két gyermeke és leány testvérei gyászolják.

1131. **Marton Mihály** közkatona a gyalogezredben. 1914 őszén orosz fogságba került s ott halt meg. Szülői és testvérei gyászolják.

2 Fogságban vannak:

1132—1140 **Jánosi Gyula** 22. h. e. őrmester és **Kilyén Mózes** 62. h. gy. e. őrmester 1915 tavasza óta. **Kilyén Dénes** 22. h. gy. e. honvéd 1915 telétől. **Kiss Ferencz** 22. h. gy. e. honvéd 1915 tavaszától. **Marton László** 62. gy. e. közlegény 1914 ősze óta. **Tőkés Antal** 22. h. gy. e. őrvezető 1915 őszétől. **Tőkés László** 62. gy. e közlegény 1915 tavaszától kezdve.

3. A fronton küzdenek:

1141—49. **Jánosi Pál** tábori csendőrőrmester. **Jánosi Károly** 22. h. gy. e. közember; 1914-ben kigyengült, 1915-ben megsebesült. Két kitüntetése van. **Jánosi József** 62 gy. e. közember. 1915-ben megsebesült. Jelenleg a fronton egészségügyi katona.

Jánosi Sándor köztüzér az 5. h. tüzérezredben. **Jánosi Sámuel** közkatona a 62. gy. ezredben. **Marton Miklós** honvéd a 22 gy. ezredben. Szerbiában megsebesült. **Marton Lajos** közkatona a 62. gy. ezredben. **Marton Benedek** közkatona a 12. tüzérezredben. **Marton József** őrvezető a 62 gy. ezredben.

1150—1155. **Marton Dénes** közlegény a 62. gy. ezredben. **Marton József** szanitész a 62. ezredben. **Kilyén Ferencz** járásőrmester, tábori csendőr Szerbiában. **Kilyén József** és fiai **Ferencz** és **Károly.**

1156—60. **Kilyén Dániel** 22. h. gy. e. közember. **Kilyén Miklós** közkatona a 62. gy ezredben. **Kilyén Dénes** honvéd 22. h. gy. e. **Kilyén Sándor** 62. gy. e. őrvezető. **Kilyén Gergely** 62. gy. e. közlegény.

1161—60. **Kilyén Pál** 22. h. e honvéd tizedes. Szerbiában megsebesült. **Ambrus Sándor, Kilyén Gábor, Kovács Miklós, Nagy Mózes, Szütő János, Szütő József és Béres Lajos** közlegények a 62. gy. ezredben. **Béres Ferencz** hidász.

Közli: *Jánosi Károly.*

A sinfalvi harangok visszhangja.

Egy igen kedves dologról értesitjük olvasóinkat. A Közlöny februári számában szó volt a sinfalvi leányok adományáról és a kis harangunk elbucsuztatásáról. A Közlöny kiment a harctérre és ott hogy miképen olvasták arról egy ideérkezett levél tanuskodik A levél jött egy teljesen ismeretlen unitárius bakától Balla Klárinak és szól a maga valóságában a következőképen:

1917. II/21.

Kedves Klárika!

Bocsánat, hogy mint ismeretlen bátorkodok magácskának irni, de igazán nem tudnám elmulasztani hogy ne értesitsem arról, hogy mik itten a messzi harcmezőn valamennyi unitárius fiuk végig olvastuk az Unitárius Közlönyből mindazokat a szép és áldozatkészségüket, hogy mily szépen megáldva elküldték a kis harangjukat katonának. Igazán annyira örülünk, hogy milyen szívvel és áldó szavakkal küldték hozzánk segítségül.

Fogadják mindannyian unitárius leányok hálás köszönetünket és forró üdvözletünket a messzi Keletgalicziában szenvedő unitárius magyar bakáktól. *Korp. Ekárt István*

Igy szól a levél; azt hiszem igen szép bizonysága annak, hogy a lövészárokban érző szív is van a szép, jó és hasznos iránt. Másodszor bizonysága annak, hogy mi olyan dolgot cselekedtünk a hadikötvényes árva-alap létesitésével és a harang-bucsuztatással, ami feltétlenül jó hatással van az unitárius emberre. És amit legelől kellett volna tán emlitenem: a Közlönynek missioi hatása az „unitárius magyar bakákra" a vérözönben is megvan, valahányszor lélekből-lélekhez szól.

Mondhatom, hogy az innen-onnan jövő elismerő nyilatkozatok között ez a levél a legkedvesebb emlékünk lesz, melyet az alap irataihoz is csatoltam és a levéltárban is elhelyeztem.

A másik elismerés — a többek között — jött Székely László ny. unitárius lelkész úrtól, ki kijelentette, hogy a leányok ezen szép buzgóságát azzal kivánja honorálni, hogy az alapítványukat kiegészíti 1000 koronára.

Ezeket kivántam tudomásra hozni.

Sinfalva *Balázs András,*
lelkész.

Egyházi és iskolai mozgalmak

Királyi kitüntetés. A háboru tartama alatt végzett sikeres nagy munka jutalmául a királyi figyelem egy törekvő és jeles tehetségü unitáriust ért, dr. sepsikillyéni Czakó Jenőt, a honvédelmi minisztériumban s. titkárt. A II. oszt. polgári hádiérdemkeresztet kapta. Örömmel üdvözöljük és hisszük, hogy többször is lesz alkalom sikereiről megemlékezni.

Halálozás. Benczédi János mócsi áll. elemi isk. igazgató-tanitó és a mócsvidéki tanitói kör elnöke — mint részvéttel értesülünk — hoszszas, kinos betegség után meghalt. Három évtizedre terjedő tanitói lelkes munkásságának méltó elismerése az az általános részvét, mely koporsója mellett megnyilvánult. A köztiszteletben álló férfit a helybeli hatóságok vezetői és tisztviselői, az egész község lakossága s a vidéki tanitói testület kisérte utolsó útjára május 20-án. Özvegyén és egyetlen leányán kivül gyászolja elmulását a közoktatásügy, melynek a nemzetiségi őrállomáson hosszú ideig buzgó harcosa vala.

Elhunytak. Id. Lőrinczy Dénesné Pálfy Anna tordai esperesünk édes anyja május 25-én 76 éves korában rövid súlyos betegség után. Egy valóban jó asszony és áldott anya volt. Hátra maradt nagy családja méltán siratja.

Hová mennénk megvigasztalódni e nehéz időkben máshova, mint kis templomunkba mi budapesti unitáriusok. Áldozó csütörtökön is telve volt kis templomunk a konfirmácio alkalmából. »Hiszek, vallok« hangjai mellett kezdődött meg az istentisztelet, mely után *Józan* Miklós esperes imája következett. Ezután dr. *Ürmössy* Gyula egyházi éneke következett, amelyet *Ürmössy* Ilonka énekelt orgona kiséret mellett. A növendékek kikérdezése után *Józan* Miklós esperes tartott buzditó beszédet az ifjusághoz. Az urva csora osztását hegedün és orgonán előadott egyházi ének tette ünnepélyessé. Végül Botár János az egyház képviselője tartott beszédet, köszönetét fejezve ki Józan Miklós esperesnek fáradhatatlan tevékenységeért és megdicsérve az ifjuságot a jó elkészültségért. A Dávid Ferencz emlékkönyv szétosztása után véget ért a lélekemelő ünnepély. Mindenki azzal a reménnyel távozott: Feljő még az Urnak nagy és becsületes napja. *U. L.*

A kolozsvári Unitárius Egyházközségben 1917 május 17-én 54-en konfirmáltak, 32 fiu, 22 leány. A menekültek közül is többen voltak itt. Az új testamentumot és Dávid Ferenc Életrajzát kapták emlékül Ürmösi Károly konfirmáló lelkésztől. Ferencz József püspök úr kedves főpásztori beszéddel köszöntötte a kedves ifjú sereget.

Azok a katonák! Hős és furcsa nép valának régenten a székely katonák, de mit mondjunk most a gyilkos háború három eszten-

dős viaskodásai után! Hogy hősök egész világ tudja és hirdeti. Hogy verekedni tudnak az ellenség sirva gondol rája. De hogy olyan hálásan áradozó szivök van, azt látjuk mi szerkesztők, a kikhez minden héten, de sokszor napról-napra érkezik levelök. Ezek a hősök nemcsak vért áldoznak, hanem szivet s abban szeretetet is. Egészen megható a két korondi testvér levele:

1917. V./14 Mt. Szerkesztő ur! Azért a sok fáradozásokért a mit a harctéren levő katonákért tesznek Isten segedelmét és áldását kivánom önöknek. Mert nagyon jól esik ha az ember olvashat szerető egyházáról. Alig várjuk, hogy megjöjjön az a szép Unitárius Közlöny. Most mi ketten vagyunk egy családból itt mint ikertestvérek. 1914 augusztusban jöttünk ki a harctérre, mint közhuszárok, most előléptettek tizedesnek mindkettőnket. Megkaptuk a II. oszt. ezüst vitézségi érmet. Most itt vagyunk Bukovinába Jakobéni és Kirlibaba közt. Udvarhelymegyében Korond községbe születtünk. Talán oda vissza többé nem is térünk. Maradunk hálás tisztelőik Kovács András és Kovács Imre tizedesek.

A mi kedves tanárunk a főhadnagy és szerény Pap Domokosunk ime így ir és így cselekszik:

Nagytiszt. Szerkesztő ur! A Dávid Ferencz Egylettől annak idején 100 kor. tiszteletdíjat kaptam volt a Dávid Ferencz népies életrajzának megirásáért. Ezt az összeget *örökös alapitói díjban* örömest visszafordítom. Méltóztassék az alapitványt apám nevén *Pap Zsigmond* Benczéd nyilvántartani és az U Közlönyt az ő címére ezután is küldeni. Harctér, 1917 május 20 mély tisztelettel Pap Domokos. Lám ilyenek a mi katonáink!

A konfirmáló ifjuság belépett a Dávid Ferencz Egylet munkásai közé. Először Szabédról kaptuk az örvendeztető hirt, most Szent-Gericéről küld Keresztesi Dénes lelkész 25 kor. 10 f. az ott konfirmáltak filléreit „unitárius jótékonycélra". Mi nem használjuk föl, hanem letesszük örökös alapitványul a Dávid Ferencz Egyletbe. Az Egylet küldi emlékkönyvét a konfirmációra. Jól illik a kedves serdülő ifjakhoz, hogy ők az Egyletnek adják filléreiket, mert növeli a tőkét és elősegíti az Unitárius hitépítő irodalom terjesztését. A szt.-gericei konfirmálók 118, örökös alapító.

Szépen haladunk! A D. F. E. örökös alapitói egyre szaporodnak *112.* Katonák emléklapja. *113.* Szabédi konfirmáltak alapitványa. *114.* Pap Domokos tanár főhadnagy édes atyja nevére. 115 – 117 három torockói lelkes hívünk: Almási Ferencz takarékpénztári igazgató, Vernes István takp. titkár, Botár István takp. pénztárnok. Nem azok az emberek áldoznak, a kiknek sok pénzük van, hanem azok, akiknek jó szivük és meggondolásuk van

113-ik örökös alapitványt: „A szabédi konfirmáltak" adományozták az alapra 1917. évben: Biró Róza (Kislekence) 4 korona, Rend Lajos, Nagy Ferenc, Pál Sándor, Fodor Sámuel (Lajosé), Varga Mózes, Csécs Lajos (mezőrücsi), Várga Zsigmond, Simon József (mező-

kölpényi), Szász Ferenc, Nemes Lajos (mezőbándi), Sz. Nagy András, Fekete Sándor, Nagy Zsuzsánna, Barabási Erzsi, Bota Ágnes, Szilágyi Poli, Kis Lila, Kl. Nagy Ilka, Iszlai Ella, Székely Erzsi, Csécs Róza, Rend Eszter, Szőcs Zsuzsánna, Bányai Erzsébet, Moldován Zsuzsánna, Kis Poli 1—1 korona, Bota Zsuzsánna 60 fillér, Balla Róza, Szász Ilona 50—50 fillér, Pápai Gergely (mezőrücsi), Dávid Géza, Fodor Sámuel, Kardos Ágnes ref., Bota Ferenc, Horváth Poli 40—40 fillér, Kis Zsuzsa ref. 30 fillér, Virág Ferenc ref. (mezőpagocsai), Horváth Lila 20—20 fillér, 30 fillérrel kiegészitve 35 kor. *Kelemen György*, lelkész.

Ebből is azt látjuk, hogy ahol akarat van, ott mód is van. Köszönjük a buzgóságot!

50 éves találkozó. Kedves Barátom! Szives emlékezetedbe idézem a 40 éves találkozónkról irt „Emlékkönyv" em tartalmából azt, hogy a 10 év előtt megjelent tanulótársak elhatároztuk, hogy 1917. év junius hó utolsó vasárnapján az osztálytársak 50 éves találkozóra Kolozsvárt, az unitárius kollégiumban ismét egybegyüljenek. Kérlek légy szives velem az eljöveteledre vonatkozó elhatározásodat mielőbb közölni, egyszersmind eddigi élettörténeted rövid vázlatát egy iven megirni, elküldeni s lehetőleg a találkozóra meg is jelenni. Igaz barátod: Török Árpád.

A fiók-egyleti pénztárnokokat kérjük vegyék tudomásul, hogy a D. F. E. pénztárába 1916. évtől kezdve 2 K 20 fillért kell beküldeni. Ebből 1 korona a lapért jár. Arra is sürgetve figyelmeztetjük, hogy julius 1-étől kezdve a lapért 2 korona, tehát egy fiók-egyleti tag után 3 K 20 fillér fog kelleni. A lap ára 1917 julius 1-től kezdve 4 kor. lesz.

Felényire kell leszállitanunk az Unitárius Közlöny terjedelmét, ha mindenki nem siet beküldeni régi és ez évi tartozását. Már megirtuk, hogy a lap előállitási ára a papir és munkás hiánya miatt háromszor, sőt négyszer magasabb. Olvasóink elismerhetik, hogy némelyeknek több évig küldöttük, holott a fizetéssel hátralékban voltak. Az ilyen szivesség ideje lejárt. Sürgetjük a tartozás beküldését s ismét jelentjük, hogy a második félévben, juliustól kezdve 4 koronát kell fizetni. A hátralékosok 1916-ra 3 és 1917-re 4—4 kor.-t fizetnek.

Fénysugarak cimen a magyar gyermekek számára egy újabb kötet jelent meg a Magyar Protestáns Irodalmi Társaság kiadásában. — Szerkesztette Raffay Sándor társulati titkár. A könyv tartalma a gyermek gondolatkörének megfelelően van összeválogatva. De nem csak szórakoztat és gyönyörködtet, hanem mindig nevel is. A könyv mindvégig kedves és megragadó. Elbeszélései és meséi, legendái és háborus esetei csak úgy, mint költeményei, mind nemes, hazafias és erkölcsös nevelő hatást váltanak ki. Eredeti és művészi képek illusztrálják. Bolti ára 5 korona.

Gyermekvédelmi tanfolyamra négy unitárius nő jött Kolozsvárra: hadiözvegy Balázs Jánosné, Ébert Andrásné, Keresztesi Dénesné, Németh Istvánné. 1 tanitóné, 3 lelkészné.

Kéresi az unitárius kollegium könyvtára a Brassai Sámuel könyveit. Főképpen a tankönyveire volna szükség. Akinek olvasóink közül volna, ha bár csonkán is, ajándékozza meg vele az unitárius kollegium könyvtárát.

Hirt kérünk *Széll* Péterről, a kit lapunk megelőző (5.) száma sajtóhibából Szék-nek hirdetett.

Szerk. izenetek. *Tellm. I.* Nem hiszszük, hogy lapunkat Oroszországba a foglyoknak továbbitanák, mert levelet is csak német vagy entent nyelven, cenzurázva küldenek el. *Többeknek* a háborús drágasági segély 12.000 K. volt. Az E. K. Tanács a kiosztást a bekért esperesi vélemények alapján, s a háború és a menekülés terhei tekintetbe vételével a családi viszonyok szerint osztotta ki 15 lelkész kapott 300—300 K., 26 lelkész 200—200 K., 2 lelkész 150—150 K., 20 lelk. 100—100 K. Egy hatos bizottság készitette a tervet hosszas fontolgatás után. Absolut igazság a földön nincsen!

A bágyoni nőszövetség

Kiss Juliska óvónő vezetésével szép és szivetmegható, kedves kis ünneppel tartotta meg március tizenötödikét. A lányok sikeres és ügyes előadása után, Kovács Imre lelkész beszédet intézett a jelenlevőkhöz, különösen a nőkhöz szólva, rámutatott arra, hogy bár a haza nehéz megpróbáltatásnak tette ki a nőket a mostani súlyos helyzetben, lelkesitsen és buzditson az a tudat, hogy a magyar nők a multban is, nemcsak tűrést és áldozatkészséget tanusítottak, hanem fegyvert ragadva életök kockáztatásával is védelmezték e szent haza földjét.

A bágyoni hadiárvák és munkaképtelenné vált rokkant katonák részére az ünnepély után önként adakozás folytán begyült 101 korona. Fogadják a nemesszivű adakozók ezuton is a legmélyebb köszönetet.

Az adakozók névsora:

Özv. Csép Mihályné 10 korona, Székely Ferencz, Székely Ferenczné, Kis László és neje 5—5 korona. Kovács Imréné, Ifj. Csép F. Tamás 4—4 korona. Ifj. Csép F. Tamás ki a háboru kitörése óta teljesit katonai szolgálatot, jelenleg Bécsben, 14 napi szabadságra van itthon szüleinél, nemcsak azt bizonyitja, hogy jó katona, hanem áldozatkész hazafi is. Kovács Imre, Sikó Pál 3—3 korona, ismételten Sikó Pál a lányok előadasának megjutalmazására és dicsérése képen 5 korona. Sikó Pálné, Jenei Pálné, Székely Mózesné 7. Balog Lajos S., Szép Balázs, Dávid Ferencz, Máté Sándor, Székely Anna, Kiss Juliska 2—2 korona. Göncz Matild, Simonfi Tamásné, Csép F. Tamásné, özv. Deutsch Samuné, Csegezi Máténé, Kis Jánosné, László Sándorné, Nagy Mártonné, Nagy Zsófi, Kis Titi, Balog Ida, Balog Juliska M. özv. Baranyai

Józsefné, Balog Mártonné, Balog Anna M. Peszler Róza, Magyari Ilona, Peszler Biri, Székely Zsuzsika, Balog Anna I. Szép Klára, Körözsi Eszti, Simonfi Biri, Csengeri Rózsi, Csép Ágnes M. Kimpán Mariska, Kovács Zsuzsika, Balog Anna S. Kovács Klári, Blényesi Anna, Sikó Róza, Csép Titi, Balog Juliska, Peszler Anna, Csegezi Samuné, Luka Leontina 1—1 korona. Kis Laczika, Csegezi Domokos, Kis János, Fehér Mihály, Kovács Ferencz, Szép Anna I. 40—40 fillér, Ferenczi Anna 30 fillér. Csép Giza 20 fillér. Kicsi Csegezi Tamás 10 fillér.

Nyilvános köszönet.

A kénosi unitárius egyházközség aranykönyvétől, hálás elismeréssel és köszönettel egy alapitványról és további áldozatkészségről emlékezünk.

„Kénosi birtokos és ny. jegyző Sándor Mózes és neje Czirják Véri, az egyház jóltevői, mult évi 300 koronás alapitványukat a folyó évben 9 darab 100—100 koronás hadikötlevél átadásával 1200 koronára emelték. Folyó évi kegyes alapitványuk e szerint 900 koron a.

Tették ez alapot a mindenkori belső emberek kepemegváltására oly formán, hogyha ezt az egyház vagy az á lam megváltaná is, hogyha kénosi birtokukat eladva, nem lennének kénosi lakósok, vagy ha elhaláloznának, ez az általuk letett összeg évi kamata fizesse a mindenkori papot, kántort, harangozót olyan értékben, miként azt évről évre a kebli tanács meghatározza.“ Ennek megértéséhez nem kell kommentár. Ide is talál a nagy mondás: „Minden Démosthénesnél szebben beszél a tett.“

Sőt látva kegyes alapitók a gabona és fa módfeletti drágaságát s elgondolva, hogy a letett 1200 kor. tőke nem tudja kamataiból egészben szolgálni a kitüzött célt, azt még f. évben annyira kivánják emelni, hogy a tőke ne csorbittassék, hanem annak kamata teljesen fedezhesse a minden évi szükségletet. Itt is mondhatjuk: Jöjjetek és lássátok.

„Meghatva alapitóink eddigi és ezen mostani jóságos cselekedetük által, szivünkből kivánjuk, hogy Isten őket sokáig éltesse s áldjon meg minket bennük olyan áldással, hogy valamelyik unokájuk a kénosi unitárius egyházközségnek oly buzgó és áldozatra kész tagja lehessen, mint amilyen most nekünk Sándor Mózes és neje Czirják Véri.

Kénos, 1917 április hó 20-án.

Fórizs Áron,
gondnok.

Sándor Gergely,
lelkész.

Az egylet pénztárába a folyó évi április 24-től május 29-ig előfizetési tagsági díjat fizettek: György János Nagyselyk, Fekete Lajos Szászegerbegy 917 918-ra, Ürmösi Jenő tanár Kolozsvár, Váry Vilma Nyiregyháza, Jacobi Viktor Berlin, Székely Mózes Déva, Tóth István Táboriposta 617, Kriza Ágnes Berettyóújfalu 917 re, Lőrincy Dénes Székelykeresztur 916 - 917-re, Székely Ferencné Vargyas 917, ifj. Király István Torockó 911—17, Páll Mátyás Solyomkő, Özv. Darú Andrásné Fűzésgyermat 916—917-re, Tompa Márta Székelyudvarhely 917, Kovács Károly Marosujvár 916—17-re, Szabó János Szarvas, Tőzsér András Sárkánytanya, Kendi Istvánné Korond, Szász István Táboriposta 396, 917-re, Konc József Szilágycseh 916—917-re, Vári Albert Kolozsvár, dr. Varga Béla, Nagy Gyuláné, László Gyula, Csiki Gábor, Csifó Salamon, Csifó Salamonné, Csongvai Géza, br. Bánffy Ferencné, Székely Ferenc, Nyirő Gézáné, Rác Mihályné, Kovács Gézáné, Tarcsafalvi Albert, Tarcsafalvi Albertné, Lakatos Ferenc, Lőrincy Dezső, Pál István, Hadházy Sándor, Berde Gáborné, dr. Nyiredi Gézáné, Csegezi Árpád, Simó Pál, Puskás Lajosné, Pap Miklósné, Antónya János, Fangh Erzsébet, Balog József, Europa Kávéház Kolozsvár 917-re, Nagy József, Vass Zsigmond Kolozsvár 916—917-re.

Alapitói díjban fizettek: Létay Balázs emlékére Ferenci Sándor 24. honv. gy. e. 10 K., Váry Vilma Nyiregyháza 10 K., Katonák Emlékalapjára Lőrinci Dénes, Ribczei Nemes Ödön, Kelemen Ferenc 10—10 K., Tóth István 7 K., K. Nagy Miklós Kolozsvár 20 K., Szabédi konfirmálók 35 K., Almási Ferenc, Vernes Ferenc, Botár István Torockó 100—100 K., Pap Domokos Etappenpost 445, 100 K.

Az U. K. költségeire ajándékoztak: Pap Domokosné Dés 10 K., Márton József Firtosváralja 15 K., Pál Ferenc Okland 40 K. Fogadják az egylet köszönetét.

A marosköri fiókegylet pénztárába fizettek: Szentmártoni Bálintné Buzaháza 904—915-re, Szentmártoni Bálint 907—915-re, Kövendi János Vadad 908 915-re, Pethő Kálmán, Pethő Mózes Nyomát 912—915-re, Nagy Jenő Jobbágyfalva 915—916-ra, Benedek János Csokfalva 915-re, Filep Gyula Ikland 915—916-ra, Bedő Árpád, Kiss Albert, Kiss F. István, Dobos György Vadad 917-re, Török Elek Nyárádgálfalva 916-ra, Ifj. Csikó József 917-re.

Kolozsvár, 1917. május 29. *Gálfi Lőrincz.*

Az udvarhelyi f. egylet pénztárába 3—3 K tagsági díjat fizettek 1917-re:

Homorodalmás: Egyházközség, Ajtay János, Ajtay Jánosné, Siménfalvi Sándorné (új tag), Péterfy Áron, Péterfy Áronné, Vajda

Antal, Nők szövetsége, Hermann Józsefné, Győrffi Erzsike, Turyné, Hermann Ilona.

Homorodkeményfalva: Egyházközség. Bedő Albertné, Bedő Albert, Sándor Kálmánné, Sándor Kálmán, Máthé Mihályné (új tag), Máthé Mihály.

Homorodszentmárton: Egyházközség, Zoltán Sándor, Kiss József, Györfi István, fj. Szász István, Dombi János.

Gyepes: Barabás András, Péter Ödön, Egyházközség (új tag).

Kénos: Egyházközség, Sándor Mózes, Bálint Balázs, Sándor Gergely.

Székelyudvarhely: Bölönyi Vilmos, Szabó János (új tag).*

Lokod: Egyházközség (új tag), Deák Lajos, Vári Domokos (új tag).

Homorodszentpéter: Egyházközség, Nagy Gyula, Bedő Miklós.

Homorodjánosfalva: Egyházközség, Sigmond József, Kis György, Márkos András (1915—17 évekre) 5·20 K.

Városfalva: Egyházközség, Id. Máthé Lajos, Bartalis Márton (új tag).

Karácsonyfalva: Egyházközség, Bálint Ödön, Barabás Dénesné, Kelemen Lajos.

Abásfalva: Egyházközség, Kádár Lajos, Kádár Lajosné, Gergely Mózes (nagy), (új tag), Szathmáry Ferencz.

Recsenyéd: Egyházközség, Gál József.

Székelyzerzs: Barabás Vilmos, Ébert András, Győrffi Mariska, Egyházközség.

Homorodszentpál: Egyházközség, Tamás Áron, Ifj. Bartha Mózes, Pap Gáborné, Ürmösi József, Ürmösi Józsefné, Pálffi Ákos, Bencze Gáborné, Bencze Gábor.

Homorodújfalu: Benczédi Pál, Siketes Sándor (1916—17-re), Benedek András (nagy), Özv. Pálhegyi Pálné (1916—17 re), Özv. Sikó Elekné (1916—17 re)

Vargyas: Egyházközség, Dimén Gergely, Kiss Károlyné (új tag), Kiss Károly, Kisgyörgy Sándorné, Kisgyörgy Zsuzsa, Máthé Jánosné Máthé János, Özv. Balázs Jánosné.

Okland: Egyházközség, Egyed Albert, Bedő József, Szakács Miklósné, Pál Gyula, Özv. Benedek Imréné, Pollák Ignácz, Pál János, Agyagási Sándorné, Bekő Mihály.

Lövéte: Barra Lajos. Összesen: 199·20 K. a közpénztárba küldött összeg.

Ajtay János
az udvarhelyi kör
D. F. f. egy. pénztárnoka.

* A szedőgyerek csodálkozik, hogy a város elmaradt a faluról.

UJDONSÁGOK

FARKAS JÓZSEF EMLEKEZETE

Irta: **Pruzsinszky Pá.**

Ára 4 korona.

NIETZSCHE és KÁLVIN

(ETHIKAI TANULMÁNY)

Irta: **Sebestyén Jenő.**

Ára 3 korona.

Kaphatók: KÓKAI LAJOS könyvkereskedésében

BUDAPEST, IV., Kamermayer Károly-utca 3.

KOLOZSVÁRI HIRLAP R.T.

KÖNYVNYOMDA

TELEFON

856

KOLOZSVÁRT,

FERENCZ JÓZSEF-UT 85.

Nyomta a Kolozsvári Hirlap Rt. könyvnyomdája Kolozsvárt.

XXX. évf. Kolozsvár, 1917 julius. 7. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

SZERKESZTI:

Dr. BOROS GYÖRGY

FŐMUNKATÁRS: TARCSAFALVI ALBERT

TARTALOM:

Fekete Gábor 97
Nők Világa: *Ürmösi Károlyné, Ébert Andrásné, Keresztesi Dénesné* . 100
Dávid Ferenc Egyleti gyülés az udvarhelyi körben. *B. P.* 104
A mi katonáink 105
Két örökös alapítvány. *Péterffi M.* 108
Egyházi és iskolai mozgalmak: 109
Dr. Grátz Gusztáv. — A Pro Transylvania. — Unitárius lelkésznék. — Örökbe fogad — Az udvarhelyköri D. F. E. f. választmánya. — Új örökös alapítóink. — Új lelkész. — A bágyoni unitárius nők szövetsége. — 1915-ben felszentelt lelkésztársaim. — Pályázat gazdasszonyi állásra. — Elhunytak. — Schuster Emil. — 125. és 126. örökös alapítók. — 127. Vasuti főkalauz. — 128. örökös alapítónk. — Katonák alapja. — Szerkesztői üzenetek. — Nyugtázások.

Az Unitárius Közlöny ára mostantól kezdve:

4 korona.

Figyelmeztetés! Nem megy az Unitárius Közlöny több száz olyan névre, amelyre sok esztendő óta jár. Lesznek unitárius egyházközségek, amelyekbe egy példány sem fog megérkezni, mert nem fizették meg még a 2 kor. csekély összeget sem, annál kevésbé a 3-t. Perbe fogjuk-e a jó embereket vagy veszni engedjünk pár ezer koronát? Ebben a kérdésben az egylet választmánya még nem döntött, de talán apadni fog a követelés, mielőtt rá kerülne a sor. Kérjük a hátralékosokat fizessenek!

A D. F. E. örökös alapitói.

1. Dr. Brassai Sámuel 400 K.
2. Báró P. Horváth Kálmán 700 K.
3. Hajós János 220 K.
4. Fekete Gábor Kolozsvár.
5. Dr. Bedő Albert Budapest.
6. Könyves Kálmán Rt. Bpest.
7. Székely László Torda.
8. Ürmössy Jenő Kolozsvár.
9. Csegezy Mihályné Albert Ilka Torda.
10. Raffay András Abrudbánya.
11. Dr. Boros György Kolozsvár.
12. Toroczkói egyházközség.
13. Ferencz József püspök.
14. Koronabank Rt. 60 K.
15. Benke Elek adótárnok Sz.-keresztúr.
16. K. Nagy Béla Kraszna.
17. Farkas Józsefné emléke.
18. Boér Gergely Kolozsvár.
19. Raffay Zsigmond Verespatak.
20. Imreh József Verespatak.
21 Borbély Sándor igazgató Vácz.
22. Dr. Székely Ferenc Budapest.
23. Boncza Miklós Bpest 160 K.
24. Dr. Kőváry László 120 K.
25. Nagyiklódi Tischler Mór Kolozsvár.
26. Mikó Dezső Abrudbánya
27. Thoroczkay Vencel. Guraszáda.
28. Kovács József Hmvásárhely.
29. Kovács Józsefné Hmvásárhely.
30. Ajtay Jánosné H.-almás.
31. Sipos József m. kir. adótárnok.
32. Merész Gyula festő Kolozsvár.
33. Nagy Balázs Torda.
34. Dr. Balogh György Torda.
35. Pap László Székelyudvarhely.
36. Székely Miklós Torda.
37. Kisgyörgy Sándor Vargyas
38. Botár János Budapest.
39. Magyar Leszám. és Pénzváltó Bank.
40. Id. báró Daniel Gábor főgondnok.
41. Dr. Nagy Károlyné Abrudbánya.
42. özv. Pálfy Jánosné Csegez.
43. Csegezi Taar Balázs emléke.
44. Csegezi Taar Balázsné emléke.
45. Balogh József máv. főellenőr Kol.
46. özv. Simon Ferencné Kolozsvár.
47. Pálfi Márton tanár Kolozsvár.
48. Reitter Aladárné Kolozsvár.
49. Péter Sándor és neje Bitai Mária.
50. Árkossy Lajos Kolozsvár.
51. Dr. Ferencz József Kolozsvár.
52. Székely János mérnök Kolozsvár.
53. ótordai Weress Sándor Kolozsvár.
54. Szentkirályi Ferenc Sz.-keresztur.
55. Csegezy Mihály gondnok, Torda.
56. Ballok Károly Kolozsvár.
57. Pákey Lajos Kolozsvár.
58. Dr. Kozma Endre közjegyző.
59. Dr Pálffy József ügyvéd Kolozsv.
60. Gyulay Árpád, kir. tan. Kolozsvár.
61. Lipkay Arturné Gál Ilona Bpest.
62. Dr. Hintz Györgyné Kolozsvár.
63. Dr. Ferenczy Géza Nagyajta.
64. Székely László 200 K.
65. Báró dr. Daniel Gábor Budapest.
66. Báró Daniel Lajos Vargyas.
67. Péterffy Zsigmond Kolozsvár.
68. Végh Jánosné Mezőtóhát.
69. Kolozsvári egyházközség.
70. Tibáld József lelkész emléke.
71. Özv. Tibáld Józsefné S.-Sztgyörgy.
72. Józan Miklós esperes Budapest.
73. Abrudb. Nagy Elemér Szentkereszt.
74. Joó Elek és neje Siménfalva.
75. Dr. Erdődi Endre orvos.
76. Vári Albertné Kolozsvár.
77. Özv. Szentpéteri Gáborné Kolozsvár.
78. Árkossy Béla Selmeczbánya.
79. Dr. Szathmáry Pál 200 K.
80. Dr. Várady Aurél Kolozsvár.
81. Bartha János torockói presbiter.
82. Kovács Imre lelkész és neje Bágyon.
83. Varga Dénes főgymn. tanár Torda.
84. Fekete Ferenc takpt. igazgató Torda.
85. Sófalvi Sándor főpénztáros Torda.
86. Kún Sándor (Kolozs) 102. táb. posta.
87. Péterffi M. Szász Eszter emléke.
88. Fazakas Lajos esperes.
89. Csongvay Lajos köri gondnok.
90. Létay Balázs emlékalapítvány 67 K.
91. Matskásy Lajosné Farkas Juliska.
92. Dr. Várady Aurél Kolozsvár.
93. Dr. Binder Emilné sz. Fazekas Jolán.
94. Diményné Imets Lidia emléke.
95. Pál Ferencné Imets Róza.
96. Pál Ferenc esp. lelkész Okländ.
97. Dr. A. Kiss Ernő hadnagy.
98. Ifj. Sári József hősi halott emléke.
99. Kövendi Nagy Miklós és neje.
100. Dr. Gspann Károly orvos Apahida.
101. Ferencz Józsefné alelnök Kolozsv.
102. Fanghné Gyujtó Izabella emléke.
103. Tóth Olivérné Sigmond Gizella.
104. Dr. Árkossyné Sigmond Ilona.
105. Néhai Gál Dénes eml. Nyárádsz.
106. Énlaki Sala Sámuel emléke.
107. M. Májai Ervin hadn. emléke.
108. Tóth György és neje Bölön.
109. Egyházközség Bölön.
110. Bedő Béla kjegyző Nagymoha.
111. Dr. Sztkat. Bálint Gábor emléke.
112. Katonák emlékalapja.
113. Szabédi konfirmáltak alapítványa.
114. Pap Zsigmond Benczéd.
115. Almási Ferenc igazg. Toroczkó.
116. Vernes István titkár Toroczkó.
117. Botár István pénztárn. Toroczkó.
118. Szentgericei konfirmálók.
119. Pálffy István Marosludas.
120. Bakócziné Kilyéni Erzsébet
121. Kisgyörgy Sándorné Pál Berta.
122. Dimén Gergelyné Pál Anna eml.
123. Kriza Jánosné Füzi Borbála eml.
124. Udvarhelyköri Dávid F. Egylet.

XXX. évf. Kolozsvár, 1917 julius. 7. szám

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA: A DÁVID FERENCZ EGYLET

SZERKESZTI:

Dr. BOROS GYÖRGY.

FŐMUNKATÁRS:

TARCSAFALVI ALBERT

Előfizetési ára: 4 korona. Egy szám ára: 30 fillér. Egyleti tagok 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát, a lapért 2 koronát, összesen 4 koronát fizetnek. Örökös alapitói díj 100 K. Minden pénz Gálfi Lőrincz egyleti pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra.

Fekete Gábor.

sz. 1845. mh. 1917 jun. 18.

Megdöbbenést, mély fájdalmat fog okozni az a gyászkeret, amelyet soraink fölébe kellett tennünk. Mi remegve számitgattuk az elkerülhetlennek látszó csapás félelmesen gyorsuló lépéseit. Azok, akik távolabb voltak a pusztitó vihar fészkétől csak morajlását hallották, de közeledtétől nem féltek, eljövetelét nem hitték.

Fekete Gábort a királyi tábla óriás munkakörében és az unitárius egyház sokféle és gyakran bonyolult ügyeiben is mindenki mindig csak lankadatlan, az idő nyomait nem mutató ifjuhoz illő erősnek, szellemileg frissnek, kedélyben derültnek láttak. Semmi sem jelezte, hogy nagyszerű testi és lelki ereje oly hamar meg fog törni.

Ezelőtt félesztendővel Zita királyné őfelsége legmagasabb védnökségének nagy jelentőségét tolmácsolta a Pro Transsylvania alakuló gyülésén mint a mozgalom első elnöke. Az a tüz, az az izig-vérig ható meggyőződés, amely lánggal égő szép szeméből, gyönyörüen csengő hangjából szétáradott, a velőkig hatott. Valamihez hozzászólott a gyülésen, annak az ügynek győznie kellett az egyházban is éppen mint a társadalomban. Ő mindig csak hazafias, igaz és becsületes ügyet támogatott. Valahol Erdélyről, a magyar nemzet, vagy a székely nép jóllétéről volt szó, Fekete Gábor mindenütt ott volt és dolgozott az ő nagy talentumával, az ő mérhetetlen mélységű szép szivével. Büszke volt, hogy Erdély társadalmi védelmében ő bonthatta ki a lobogót.

Az Emke jubileumát diadalra juttatta alelnöki minőségében, de a gyéren látogatott választmányból kilépett.

Ideálisan gondolkozó lelke és nemes hevülettel érző szive volt. Mindenkit tisztelt és becsült. Sokakat még érdemük fölött is, mert így akarta fokozni bennök a munkakedvet és a kötelesség érzetét. Unitárius hitrokonai sorsa annyira érdekelte, mintha egyben vérrokonai is lettek volna. Unitárius egyháza jólléte és haladása annyira szivén feküdt, mintha egyedül csak tőle függött volna.

Unitárius egyháza körében végzett munkássága korszakos volt, pedig mindent csak szerényen és csendben intézett. A marosvásárhelyi egyházközség ujraszervezése, önállóvá tétele, a marosi egyházkörnek ujabbkori fejlődése, az unitárius egyház törvényeinek fölfrissülése, elvi jelentőségű kérdéseinek, s ezek között a Berdehagyaték perének szerencsés lebonyolítása, az ő nagy tudásáról és kitartó munkás kedvéről fognak szólni nemzedékről-nemzedékre. Mi, kik körülte voltunk, tiszteletünkkel és nagyrabecsülésünkkel halmoztuk el minden egyes tettéért és sokszori gyönyörű szónoklatáért. Az utánunk következők egybefoglalva fogják történelmünk szerény lapjaira rávésni érdemeit, melyek az idők multával nem apadni, hanem növekedni fognak.

A mint elvonultatjuk lelki szemeink előtt ezt a tüzlelkű unitáriust, így szólunk: mégis nagyon szeret minket, a mi igaz Istenünk, hogy ilyen nagy apostolokkal, ilyen szilárd erősségekkel ajándékoz meg minket.

Nagy könyvet kellene irnunk, hogy kellő és érdemeihez méltó színes fénnyel megvilágíthassuk az unitárius Fekete Gábor sok nagy jelességét. Pedig ő csak alkalmilag működött egyházunk érdekében. Az egész ember az igazságszolgáltatás országos nagy terén működött.

Nem volt törvényhozó, de annál jóval több: a törvény tiszteletének országos szent kötelességgé kimivelője. Az ifjú Magyarország sehol sem mutatkozott olyan éretten nagynak mint a jog és igazság egyenletes kiszolgáltatásában. Megértük, hogy nemcsak pernyertes, hanem pervesztes is tisztelte a birót. Fekete Gábor, aki a vallásos meggyőződésben a tiszta szabadelvüség emlőjéből táplálkozott, az ujraszületett Magyarország jövőjét is csak ilyen irányban haladva igyekezett biztosítani. Valaki a magyar birói függetlenséget méltányolni tudja, Fekete Gábort e függetlenség vitéz harcosának tekinti.

Biráinak jóindulatú atyja volt, de a hol szükség volt rá, nem félt erélyes főnök lenni. Felügyeleti teendőit nagy ügyszeretet mellett finom tapintattal és lebilincselő előzékenységgel intézte. Mindig bátor szókimondással, de jogászi objektivitással szállt sikra meggyőződéseért. Erős kötelesség érzetét, nemes ügybuzgóságát és meleg emberszeretetét, nem érintették a családi sulyos csapások.

„A milyen lelkes, dolgozó hive az erdélyi magyarság kulturális és gazdasági megerősítésének, hive és oszlopa egyházának,

propagálója a legnagyobb magyar elveinek, éppen olyan dolgos, nagyrabecsült tagja volt a város társadalmának. Mindig a közért, mindig embertársaiért dobogott a szive".

Marosvásárhelyt született köznemesi családból. Ott végezte gymn. tanulmányait, Nagyszebenben a jogakadémiát, 1870-ben kir. ügyész lett Nagyszebenben. Onnan visszakerült Marosvásárhelyre mint titkár, majd biró és csakhamar tanácselnök lett a kir. táblánál Innen lépett a kir. tábla elnöki székébe Kolozsvárt 1894-ben.

Kolozsvár tárt karral fogadta s mindig nagyra becsültè. A városi képviselő testületnek választott tagja lett, azután a megyéé. A város társadalmi mozgalmaiban mindig részt vett. A Nemzeti kaszinó elnöki székét husz évnél tovább viselte.

Az unitárius Egyházban Marosvásárhelyt gondnok, majd köri gondnok. Kolozsvárt isk. felügyelő gondnok s 1907-ben főgondnok lett. Mindig tüntető közbizalom karolta föl.

A királyi tábla csarnokából temette óriási közönség. A koporsónál a házban Ürmösi K. esperes, a kir. táblánál főt. püspök úr, a sirnál Józan M. közügyigazgató egyházi beszédet mondottak. Gál Jenő tanácselnök a kir. tábla nevében búcsuztatta el. Beszéde:

— Ne még! Egy pár percig bár még ne vigyétek innen el e koporsót! Hisz oly nehéz az örökké tartó elválás gondolatával kibékülni. 23 évig voltál a királyi táblának elnöke. A szeretet volt kormánybotod, a bölcsesség nyilatkozott meg intézkedéseidben, a méltányosság árasztotta el melegségével és igazságossága emelte parancsoló rendelkezéseidet. Birói pályád sikerben gazdag volt. Gyorsan emelkedtél, a legmagasabb birói állások egyikét töltötted be. A munka volt elemed. Csodáltuk bámulatos munkabirásodat és azt a mindenen győzedelmeskedni hivatott akaraterődet, mely megacélozta előhaladottabb korodban is tetterődet. Istentől megáldott tehetséged, minden szépért és nemesért hevülő lelked foglalkozásod hivatásos határát szüknek találván, kulturális és társadalmi érdekeinknek munkásává szegődtél. Élvezetet találtál a munkában. Ez az élvezet, birói foglalkozásod szeretete, sőt ideális felfogása érzéketlenné tettek az önmagad iránti kötelességek kellő mérlegelésére.

Kiváló képességek tettek jó és nagy biróvá. Nekünk példányképünk voltál és leszel. Kegyelettel őrizzük emlékedet. Isten veled haló poraidban is mélyen tisztelt elnökünk és felejthetetlen kedves barátunk! Isten veled! Pihenj csendesen!

Mi is könnyes szemmel mondunk búcsut neked nemes szivű jó barát! *B. Gy.*

Nők Világa.

Hangulat.

Szamos parton állva,
Futó habot nézve,
Hányszor elmerengtem!
Hogy a futó habbal
Mily rokon az élet
Egykor nem sejtettem.

Pedig az élet is
Ugy suhan felettünk
Mintha csak hab volna...
S a mi egyszer eltünt
Nem jön vissza többé
Soha, soha, soha.

Kép.

Egy szál virág a vázában;
Illatos szép fehér rózsa.
Kelyhéről az illat úgy száll,
Mintha csupa sóhaj volna . . .
Le-lepereg egy-egy szirma,
S megremeg a fehér rózsa,
Úgy remeg az én lelkem is
— Mikor egy-egy reménye húll,
Mintha fehér rózsa volna.

Ürmösi Károlyné.

Vidéki papnék tapasztalatai.

A gyermekvédelmi tanfolyam idején Kolozsvárt a nőkszövetsége gyűlésén felolvasta Ebert Andrásné.

A felvetett eszme, hogy mi vidéki papnék tapasztalatainkat terjesszük a mélyen tisztelt „Unitárius nőszövetség“ elé igen okos és indokolt dolog. Indokolt pedig azért, mert így a többi, szintén működési körrel biró papné, a maga részére tanulságot vonhat le és az itt jelen levő hölgyek eszmecserét folytathatnak a papnék tovább működéséről.

Én ezen tapasztalataimat a magam részéről egy kis felolvasás keretében óhajtom megtenni. Jelen felolvasásom tárgyául „a Papné hivatása és működése a népkörében“ tűztem ki.

Tudom, hogy igen sokszor volt már e téma felvetve és igen sokszor voltunk mi papnék hivatkozásunk nagyságára figyelmeztetve. Ilyen figyelmeztetésnek vettem ama felhivást, amelyben elsősorban

mi papnék voltunk felkérve arra a tanfolyamra, amelyre ide Kolozsvárra összegyültünk. Egy hivatásos papnénak, akinek a családi körülményei engedik örömmel kellene egy ilyen alkalmat megragadni. Nekünk törekedni kell arra, hogy minél szélesebb körben mozogjunk s minél több irányban adhassunk felvilágosítást hiveinknek.

Nagyon találóan fejezte ki magát szeretett Püspönk urunk, hogy a papné nemcsak papné, hanem papnő is. Mi azáltal, hogy férjeinknek oldala mellé állunk, nemcsak a papné, a feleség, az anya szerepét töltjük be, hanem a papnőit is, vagy legalább is kellene betölteni Sajnos, kevesen vagyunk, akik csak akarni szeretnők, de sokan akik nem is akarják. És ebben a hivatásban igyekezzünk férjeinknek segítőtársa lenni és ő hozzá felemelkedni és az ő hivatásához hasonlók lenni. Igyekezzünk továbbá e fáradságos és sokszor tövises munkában támogatói lenni. Mert sokszor elfárad az útas és elcsügged, de ha egy kitartó társat lát maga mellett, aki őt megérti és fáradozását elsősorban is méltányolja, új erőt és kitartást gyűjt a tovább menésre. Nyujtsunk egymásnak bátorító jobbot és erősen tegyük fel magunkban, hogy mi papnék, szerény munkánkkal támogatni, erősíteni akarjuk azt az egyházat amelynek alapját a fenkölt lelkű Dávid Ferenc rakta le és amely egyház szolgálatában nagyrabecsült Püspök urunk és papjai állanak.

A papnéknak igen nagy működési köre van. E működési körben a legfontosabb az, hogy a nép és a társadalom szeretetét és tiszteletét kiérdemeljük. Nem elég az kedves társnőim, ha a papnét csak a férje, a tiszteletes úr után hivnak tiszteletes asszonynak, vagyis hacsak a férje után tisztelnek. Nekem legalább nem elég. Mert az ilyen tisztelet csak kötelességszerű, csak megszokás. Tiszteljen az a nép azért is, mert szeret s mint embert nagyrabecsül. Ha az a nép látja, hogy minden fáradozásod ő érette van és nem magadért, s ha látja, hogy önzetlen vagy minden tettedben, meglásd nem sokára tapasztalni fogod, hogy a nép jobban becsül, mint annakelőtte.

Tapasztalatból tudom, hogy amikor az elmult évben minden héten egy felolvasát tartottam, milyen hatással volt hiveinkre ez a működésem. Eleinte bizony nem nagy számmal gyűltek össze. De ez nem csüggesztett. A fő, hogy mindenben amihez hozzá fogunk legyen kitartásunk.

Később mind többen és többen jöttek a felolvasásra, úgy annyira, hogy utóbb alig fértek el a teremben. Hát kell ennél nagyobb honorárium, kell ennél több buzditás a további működésre, mint ha látod, hogy megértő szivekre találtál, akik nem értik félre törekvésedet? S mikor előadás után megragadták kezem és hálálkodtak, hogy mivel érdemeljük ki azt, hogy a tiszteletes asszony annyit fárad értünk? Megmagyaráztam nekik, hogy fára-

dozásaim oka az, hogy szeretem hazámat és szeretem benne azt a népet, amely lakja, amely jó és okos, csak nincs elegendő tudása és műveltsége. És szeretett hazám érdekében tűztem ki célul azt, hogy titeket anyákat megtanítsalak arra, hogy hogyan lehet hazánkat naggyá és hatalmassá tenni az által, ha jó hazafiakat, igaz munkás polgárokat nevelünk. Megmagyaráztam nekik, hogy az ő kezükben, anyák kezébe van letéve hazánk jövője. Tőlünk függ tehát, hogy édes hazánk a nyugati államokhoz hasonlóan nagy és hatalmas legyen.

Azután pedig fő célul tűztem ki a fiatal leányaink nevelését és lelki művelését. Ugyebár az a fiatal leány ha kikerül az iskolából teljesen magára, minden jó irányítás nélkül marad? Pedig akkor van csak igazán rászorulva az igaz lelkivezetőre. Akkor kell csak igazán erős kézzel irányítani őket. Ez még fontosabb, sokkal fontosabb mint az anyák oktatása. Mert ha a fiatal leányt jól irányitod, jó nevelést adsz neki, akkor a jövő anyját is neveled. Ezeket a serdülő leányokat amíg nagyleányok vagy nagyasszonyok lesznek igen könnyen, a lelkiek művelésével úgy magadra láncolod, hogy mint fiatal anyák is igen szorosan fognak hozzád ragaszkodni. Ezeket a fiatal leányokat valami kis egyesületben kell összehozni, ami aztán hivatalosan is összeköti őket. Kiki, belátásához, tehetségéhez képest. Én egy női dalárdát szerveztem. Minden héten egy bizonyos napon hozzám jöttek — az nem baj, ha utánuk takarítani is kell — és előbb énekelünk később pedig kézimunkáltak, amely idő alatt én felolvastam nekik. E felolvasásokra szeretnék röviden kitérni. Természetesen nincs az embernek mindig megfelelő felolvasása. Mert azt már tapasztaltam, hogy csak az válik be amit magunk, a nekik könnyen megérthető stilusban adjuk elő a mondani valókat. Igy aztán a felolvasásokat mindég magamnak kellett írnom. Ez pedig sokszor nehézségekbe ütközik, mert nincs mindig az embernek annyi ideje, hogy a felolvasásokhoz szükséges adatot megszerezze és azt megírja. Azért gondoltam én azt, ha mi papnék többen vállalkoznánk ilyen felolvasások megírására és azokat kicserélnők, vagy valamelyik egyházi lapban közölnők, hogy valamennyiünknek jó anyagul szolgáljon. Igy aztán egy-egy személyre jutna 1 - 2 felolvasás az egész téli hónapok alatt. Igy aztán lenne közöttünk egy kapocs, ami minket is felolvasó tábort összetartana. Lenne egy kis irodalmunk, amit igazán a magunkénak vallhatunk. Ezt kérném felolvasásom után vita tárgyává tenni.

Most pedig vissza térek az elhagyott dalárdához. A dalárdánk rendesén szakszerűen megalakult, az alakuló gyűlésen előterjesztettem az alapszabályokat, amit itt előadni hosszadalmas volna. Ellenben, ha valakinek szüksége lesz reá szivesen adom tudomására. A dalárdánk még igen kezdetleges, mert nálunk az énektanításra az iskolában nem nagy súlyt helyeznek. Igy bizony a

legelemibb részén kellett kezdenem. De reménylem, hogy pár év mulva eléggé iskolázott dalárda fog kifejlődni belőle. Első nyilvános szereplésünk husvét másodnapján volt, amikor az Iszlai „Hozsánnáját" adták elő. A szülők hálája leirhatatlan.

Továbbá megtanítottam őket a szappan főzésre és tarhonya készítésére és még több olyan dolgokra a mi előttük ismeretlen. volt. Nincs a faluban az a ház, ahol szappant ne főznének. Belátták, hogy igen takarékos dolog. Megesett, hogy csuporban és kanálban hozták be hozzám a szappant, hogy mondjam meg mi a baja. Ilyenkor ha lehetett szóbeli utasítást, felvilágosítást adtam, vagy ha szükséges volt személyesen elmentem.

A fő dolog, hogy a néppel gyakran érintkezzünk és ne mutassunk senki iránt ellenszenvet, még ha rá szolgált is. Legyünk mindenkivel szemben szeretetteljesek és barátságosak, de azért respektáljanak Ha ezeket a pontokat betartjuk, a papné és a nép között olyan igaz önzetlen szeretet és ragaszkodás fog kifejlődni ami örökéletű.

Felolvasásom talán hosszúra is nyult, így a még elmondandó részt „a papné működése a társadalomban" egy más alkalommal fogom fejtegetni becses engedelmükkel.

A jó Isten sokáig éltesse méltóságos Püspök urunkat és kedves nejét ami szeretett püspönknéninket. Továbbá Isten éltesse az itt megjelent összes hallgatóságot és mindazokat, akik vallásunk emelésén fáradoznak.

Isten éltesse! *Ébert Andrásné.*

Tapasztalataim a gyermekvédelem körül.

A gyermekvédelmi tanfolyam idején az egyházi tanácsteremben tartotta Keresztesi Dénesné, lelkészné.

Azon megtisztelő helyzetbe jutottam, hogy dr. Boros György főjegyző úr megbizásából tapasztalataim alapján a gyermekvédelem fontosságáról nehány szót szólhassak. Első szereplésem ez a nyilvánosság előtt, s ezért a mélyen tisztelt hallgatóság szíves elnézését kérem. Öt éve már, hogy az elhagyatott, apátlan, anyátlan gyermekeknek igyekszem tőlem telhetőleg a korán elvesztett szülői szeretetet pótólni. Feladatomat mostanig mintegy kötelességszerüen teljesítettem, s csak most jöttem tudatára annak, hogy mily magasztos hivatást töltök be, mikor az előadó tanár urak mély tudásukkal behatóbban megvilágították e tárgyat. Most, miután tudatában vagyok, hogy mily nagy fontossággal bir a haza jövőjére nézve a jelen kor ifjú nemzedékének nevelése és a helyes úton való irányítása; kettőzött búzgalommal és szorgalommal fogok igyekezni, hogy a munkásságom elé gördülő akadályokkal lelkiismeretesen megküzdjek.

Most kötelességemnek tartom, hogy azon állásnak, melyet betöltök és a melyet a nagyérdemü hallgatóság közül is a közel jövőben talán sokan betölteni fognak, nemcsak kellemes, hanem olykor bizony árnyoldalai is vannak. Ezt nem azért mondom, mintha nehezemre esnék a gyermekek ellenőrzése, mert hiszen a munkálkodásom alatt előforduló kellemetlenségekért ezerszeresen megjutalmazva érzem magam, mikor egy ilyen szegény, árva gyermek igazi gyermeki szeretettel ragaszkodik hozzám. Azért tartom fontosnak e hivatásnak nehézségeit elsorolni, hogy a mélyen tisztelt hallgatóság azt a maga valójában, a maga egészében megismerje.

Mondhatom a mélyen tisztelt hallgatóságnak, hogy e pálya betöltése oly magasztos és oly szoros kapcsolatot hoz létre a gyermek és jóltevője között, hogy azt vagy éppenséggel nem, vagy csak nagyon nehezen lehet elszakítani. Mégis vannak olyanok, akik e nemes cél törekvését meg nem értve lekicsinylik.

Álljon előttünk példa gyanánt erre a következő eset: Nálunk lenézik a menhelyi gyermekeket, úgyannyira, hogy — mondják minálunk az elfogultak — papné nem is lehet ilyen gyermekmozgalomnak védőnője, a papilakot pedig nem arra építették, hogy ott menhelyi gyermekek részére ruhát osszanak ki és a sok jövés-menéssel a papilakot rongálják. Ebből a példából látjuk, hogy mily nagy tudatlansággal állunk szemben s ha megértjük, hogy mily sok függ a nemzetre nézve a gyermek gondos nevelésétől, felügyeletétől, akkor lássuk be azt is, hogy itt mi vagyunk hivatva e tudatlanság ellen küzdeni, a népet felvilágosítani, szóval teljes erőnkből azon lenni, hogy a szegény elhagyatott gyermek útját a fejlődés, a tökéletesedés felé egyengessük. Én pedig, hogy meg tudjak küzdeni avval az ellenséges indulattal, mellyel a nép e törekvés ellen viseltetik, saját egyéni gyengeségeim támogatására a legmélyebb alázattal kérem a méltóságos Püspök Úr és dr. Boros György főjegyző úr szíves pártfogását.

Igy nehány szóban összefoglaltam mondanivalómat, s ha a mélyen tisztelt hallgatóság felolvasásom folytán előadásomban esetleg hézagokat talált, vagy nagy dolgokat várt és várakozását nem elégítette ki, csak az álljon előttünk, hogy nem a szó, hanem a tett beszél. Cselekedjünk tehát buzgalommal és kitartással.

Dávid Ferenc Egyleti gyülés az udvarhelyi körben.

Junius hó 21-én Homoródkarácsonyfalván a régi jó időkre emlékeztető Dávid Ferenc egyleti gyülés volt. Oly népesen s oly távolról is gyültek össze az egyleti tagok, hogy azt lehetett gondolni: talán nincsen is háború. Az egylet uj elnökének: Ürmösi

Józsefnek sikerült megnyerni Dr. Boros György főtitkár urat és kedves leányát, hogy a gyülésen közreműködjenek. A főtitkár úr „*Társadalmi teendőink a háború után*“ cimen tartott ugyan nagyon fontos tanulságokat tartalmazó értékes előadást. Kifejtette azoknak a teendőknek sorozatát, mely reánk vár a sociális munkatéren egyházunk és nemzetünk jövője szempontjából. Rámutatott azokra a veszedelmekre, melyek eddig is pusztitották nemzetünk fiait s azok elhárítására adja meg a helyes irányeszméket. Boros Rózsika k. a. pedig háborus dalok művészi magaslaton álló éneklésével tette meghatóan kedvessé és felejthetlenné e gyülés napját.

Ürmösi József köri elnök lelkes megnyitó beszédével meggyőzött arról, hogy a kör oly elnököt kapott, aki az egylet zászlóját nem engedi lehanyatlani. A műsor többi pontja is méltó volt e felejthetetlen naphoz. Bartalis Márton városfalvi tanító, Bedő Sárika k. a., Kádár Ibolyka k. a. és Zsigmond József h. jánosfalvi lelkész szavallataikkal a legnagyobb elismerést vivták ki. Az istentiszteletben Pálffy Géza helybeli tanító és Máthé Mihály keményfalvi lelkész működtek közre. Munkájuk épitő és hatásos. A közönség megértette az igét, mert az imádság tettekkel is beigazolódott. Kisgyörgy Sándorné a Dávid Ferenc egylet javára adományozott 50 koronát, özv. Ürmösi Sándorné 50 koronát, az ünnepélyen jelen volt, többnyire nem unitárius vallásu katonák, Pesek J. zászlós utján 30 koronát. A fiók egylet pedig belép az alapitók sorába 100 korona dijjal.

Tisztujitás is volt. Az egylet tisztikarából kivált Kisgyörgy Sándorné alelnök s helyébe Ajtai Jánosné választatott meg, egyébként maradt a régi tisztikar. Dr. Boros főtitkár úr azon inditványát, hogy ahol nőegylet nincsen, ott lehetőleg mindenütt alakitassék meg: egyhanguan elfogadta a közgyülés. Adja az egek Úra, hogy e gyülésen elhangzott értékes tervek minél előbb megvalósulhassanak a minél hamarabb elkövetkező béke idejében. *B. P.*

A MI KATONÁINK

TUDÓSITÁSOK A NAGY VILÁGHÁBORÚ RÉSZTVEVŐIRŐL

746. **Sári József** 68. gy. e. hadnagy a tizedik isonzói csatában olasz fogságba került.

120. **Nyiredy Géza** zászlós a tizedik isonzói csatában a lábán megsebesült

87. **Benczédy László** hadnagy junius elején az olasz harctérre ment.

Csókfalvi unitárius katonák.

Csókfalvi unitárius egyházközségünkből 65-re emelkedik hős fiainknak száma, akik drága hazánk megvédéséért küzdenek, szenvednek és vérzenek észak, dél, kelet és nyugat harcterein. Közülök már tizen dicső halálukkal pecsételték meg az igazságért folytatott szent küzdelmünket.

1160—62. **Bálint testvérek: András** 1914 óta harcol, előzőleg orosz, most román fronton; **János** 1916 telén román fogságba került, **József** román fronton harcol.

1163. **Benedekfi Zsigmond** 1914 óta orosz fronton trén szolgálatot teljesít. Egyszer Limanowánál elfogták, de háromnapi fogság után 11 lóval és úgyanannyi szekérrel szerencsésen haza szökött.

1164—65. **Faluvégi P. Gy. András** és **Faluvégi Gergely** 1915-ben a nagy orosz offenziva idején a Kárpátokban hősi halált haltak. Béke poraikra!

1166—67. **Faluvégi Zs. Dániel** 1916. tavaszán orosz fogságba esett. **Albert,** az előbbi testvére 1916 óta katonáskodik.

1168. **Faluvégi Zs. György** 1916-ban orosz fronton hősiesen küzdve elesett.

1169. **Faluvégi (Dávid) György** 1914 óta tiszti szolga, most román fronton van.

1170. **Faluvégi K. József** 1916-ban a Kárpátokban láblövéssel súlyosan megsebesült. Most rokkant és itthon van.

1171. **Faluvégi D. József** szakaszvezető 1914 óta harcol. Volt az orosz és szerb fronton, most pedig az olasz harctéren van. Hősies viselkedéséért elő léptették.

1172. **Faluvégi J. Mihály** 1916 vonult be. Mint telefonista szolgál a harctéren.

1173. **Faluvégi P. András** 1915-óta katona. Súlyosan is volt sebesülve; most ismét orosz fronton harcol.

1174. **Faluvégi T. József** 1917 ben rukkolt be katonának.

1175—76. **Faluvégi S. József** és **Faluvégi S. András** testvérek. András a marosvásárhelyi kórházban súlyos sebeiben hosszú szenvedéssel halt meg. Adjon Isten vigasztalást övéinek.

1177. **Faluvégi József (felső)** a 62-ik gy. ezr dben katonáskodik.

1178. **Faluvégi I. József** 1914 óta orosz fogoly.

1179. **Faluvégi M. József** őrmester 1914-től kezdve harctéren van.

1180. **Faluvégi Zs. József** 1914 óta harcol.

1181. **Faluvégi Zs. P. Mihály** 1916-tól katonáskodik.

1182. **Farkas András** tizedest súlyos hátlövés érte. Jelenleg itthon van, mint rokkant.

1183. **Farkas József** 1914 óta katona. Könnyen sebesülve is volt. Most Kolozsvárt van könnyebb szolgálatban.

1184. **Farkas Imre** 1916-tól kezdve román fronton harcol.

1185. **Hadnagy Dénes** tizedes 1915-ben az orosz fronton megsebesült; most rokkant Budapesten.

1186. **Hadnagy Ambrus** hősi halált halt az orosz harctéren, 1915 április 22-én az Erdőskárpátokban. Utolsó levelei és íratai közül, melyeket sebesült bajtársai küldtek haza szüleinek különösen megható és szép egyik imája, melyet 1915 március 24-én írt. Az ima ez:

Én Istenem légy segedelmünk, gondviselőnk, oltalmazz minden veszélytől, szerencsétlenségtől. Adj erőt egészséget, szerencsét, békét, egyezséget, egymás közt szeretetet és egyakaratot. Bocsásd meg bűneinket, légy megtartónk vezérünk a szent fiad által; gondviselőnk továbbra is. Én Istenem szüntesd meg e keserves szenvedést, ezt a nagy kint; ha úgy tetszik szent akaratodnak, muljék el népedről. Én Istenem legyen meg szent akaratod most és mindörökké. Ámen. Imája találjon meghallgattatást s pihenése legyen nyugodt és csendes!

1187. Testvére **Hadnagy Albert** már háromszor sebesült, Jelenleg lábadozó.

1188. **Hadnagy József** az Andrásé hadnagy, orosz fronton harcol; már sebesülve is volt.

1189. **Hadnagy Dániel** mint tengerész teljesíti kötelességét.

1190. **Hadnagy György**, mint hadimunkás szolgálja hazáját.

1191. **Hadnagy Ádám** csendőrőrmester a fogarasi havasokon teljesített őrszolgálatot a román betöréskor. Pusztaszelinánál megsebesült. Hősies viselkedéséért *ezüst vitézségi éremmel* tüntették ki.

1192. **Hadnagy Zsigmond** őrmester 1914 óta a harctéren van. Halicsnál első visszavonulásunk idejében Pálfi Ferenc néhai tábori lelkészünket ő vette föl szekerére, hogy megmentse. A román betörés óta Falkenheyn seregében teljesíti kötelességét.

1193. **Hadnagy József** önkéntes káplár, a két előbbinek testvére, orosz harctéren van 1916 október óta.

1194—95 **Joó József** orosz fronton harcol. Ifj. **Joó József** az előbbinek fia 1915 elején orosz fronton eltünt.

1196. **Kovács B. Zsigmond** orosz fronton kapott sebében hősi halált halt az ungvári kórházban, 1914 októberében. Emléke legyen örök! Testvére, **Kovács B. József** most albán fronton van.

1197. **Kovács M. József** 1916 ban a Kárpátokban hősi halált halt. Csendes legyen pihenése!

1198 **Kovács Dénes** huszár szakaszvezető Prsemysl várának visszavétele alkalmával első volt, aki 92 órai ágyutüzelés után bevonult, mint előőrs. *Két ezüst kitüntetése van.* Most a román frontra kérezett.

1199. **Kovács Dániel** huszár orosz harctéren van.

1200. **Kovács András.** A két előbbi testvére, orosz fogoly.

1201—02. **Kovács D. István** és **Kovács D. József** testvérek itthon katonáskodnak.

1203. **Kovács Nagy András** 1916-tól román fronton küzd.

1204. **Kovács András** (alsó) 1916 óta orosz fogoly.

1205. **Kilyén György** román fronton harcol.

1206. **Kadár Dániel** tizedes (gépfegyvernél) a Kárpátokban 1916-ban hősiesen harcolva esett el.

1207. Testvére, **Kádár Ferenc,** szintén meghalt 1916-ban a marosvásárhelyi katona-kórházban. Emlékük élni fog örökké!

1208. **Raffay Kálmán** 1916 tavaszán orosz fogságba esett.

1209. **Raffay Mihály** 1914 óta harcol hazájáért. Már minden hazai fronton volt. Most román frontra került.

1210. **Raffay A. József** 1914-től teljesíti vitézül kötelességét az orosz harctéren.

1211—12. **Raffay G. András** olasz harctéren van. Testvére, **Raffay G. Ádám** a galiciai harcokban megsebesült. Jelenleg is orosz fronton szolgál

1213. **Raffay Elek** szakaszvezető 1915-ben orosz harctéren hősi halált halt. Isten adjon vigasztalást övéinek és neki csendes nyugodalmat.

1214. **Raffay Mihály** 1914-től katonáskodik (pék.)

1215. **Raffay József** orosz hadifogoly lett 1916-ban.

1216—18. **Raffay Gáspár, János** és **József** testvérek, mindhárman orosz fronton harcolnak.

1219. **Simon Károly** 1916 tavaszán orosz fogságba jutott.

1220. **Simon Ferenc** olasz fronton harcol.

1221—23. **Ştefán János, József, András** testvérek orosz harctéren harcolnak mindhárman.

Benedek.

Két örökös alapitvány.

Nagytiszteletű Főjegyző Úr!

Nekem megkülönböztetett jó Uram!

Régi fogadásomnak, saját lelkiismeretem megnyugtatására kivánok eleget tenni. Azt fogadtam volt magamban, hogy ha valaha megérem, hogy gyermekeimet elrendezve láthatom s azok neveltetésére tett adósságaimból megszabadulhatok, én is belépek az Unitárius Közlöny örökös alapitói sorába. Istennek legyen áldott szent neve, megértem; sőt azt is, hogy bár a székelyek mondása szerint „Senkitől egy fanyelü bicsok érőt sem örököltem“, saját szép kis házamban hajthatom le bánatos fejemet esténként nyugalomra s lehet az örökös álomra is.

Belépek hát én is az Unitárius Közlöny örökös alapítói sorába, még pedig 200 koronával, azaz kettőszáz koronával.

Egyik száz korona legyen néhai áldott emlékezetü *Kriza Jánosné Füzi Borbála* őméltósága emlékezetére szentelve, kinek köszönhetem azt, hogy mint kolozsvári tanuló tanulhattam s pap lehettem.

A másik száz korona legyen boldog emlékezetü jó nőm, *Siménfalvi Szász Eszter emlékére.* Ő volt, ki áldott emlékű jó nőm Dombi Mária elhalása után, hozzám jött ezelőtt 25 esztendővel s mint egy védő angyal nekem segédkezet nyujtott, hogy öt árván maradott gyermekemet tisztességesen elhelyezhettem.

Kegyeskedjen Nagytiszteletü Uram ezen fennemlitett jó szivvel tett ajánlatomat elfogadni s a most mindjárt kiutalandó kongruámból a kétszáz koronát átvenni egyházunk főpénztárnokától.

Szentábrahám, 1917. évi junius hó 14-én.

Péterffi Mihály,
szentábrahámi unitárius pap.

Egyházi és iskolai mozgalmak

Dr. Grátz Gusztáv m. kir. pénzügyminiszternek tisztelő üdvözletünket küldjük. A kolozsvári unitárius főgimnáziumban nagy reményekkel szemléltük csöndes előre törését, lankadatlan munkálkodását és szilárd jellemét. Reméljük, hogy eddigi meglepő sikereit csak tetőzni fogja nagy felelősséggel járó magas állásában. Ha a régi ismerősök és tisztelők bizalma erősít, a mienket fogadja el őszinte tiszteletünkkel egyetemben.

A Pro Transylvania tanfolyamán részt vett unitárius belsőasszonyok junius végével visszatérnek a parachiára. Föl vannak szerelve sok tudással, bőv tájékozással és erős elhatározással. A körünkben tartott lelki gyakorlatokon meggyőződtünk arról, hogy az emberi élet védelme mellett, ami vallásunk szent ügyét szívvel, lélekkel munkálni fogják!

Unitárius lelkésznék részére megküldjük az *Unitárius Közlöny* jelen számát. A *Nők Szövetsége* értekezletein tartott két felolvasást fogják megtalálni a fölujított Nők Világa rovatban. Kérjük összes tiszt. asszonyainkat karolják föl a Nők Szövetségének újabb szent ügyét. A Nők Világa főmunkatársainak megnyertük Ébert Akdrásnét és Ürmösi Károlyné lelkésznéket.

Örökbe fogad egy *négy éves* unitárius székely hadiárva leánykát, jó módban levő nagykárolyi (Szatmármegye) kereskedő. Egy négy éves fia van s azzal együtt nevelné és taníttatná mint saját gyermekét s majd férjhez adná.

Föltétel, hogy olyan árva legyen, kinek atyja az oláh betörés alatt vagy mint katona, vagy mint menekülő halt meg. A jószívü ember hálából teszi azért, hogy az ő anyja 1849-ben az oláhok gyilkolása elől szerencsésen elmenekült mint négy éves leányka. Akinek ilyen hadiárváról tudomása van értesítse Pál Ferencz esperes-lelkészt Oklándon. Tőle kaphatni bővebb tájékozást.

Az udvarhelyköri D. F. E. f. választmánya. Elnök: Ürmösi József. Alelnök: Ajtai Jánosné, Györffy István. Titkár: Benczédi Pál. Pénztárnok: Ajtai János. Választmányi tagok: Pál Ferenczné, Vass Albertné, Tary Sándorné, Bencze Gáborné, Ürmösi Józsefné, Péter Sándor, Ébert András, Barra Sándor. Jegyző: Vajda Antal. Az ujannan alakult választmány munkálkodása elébe általános bizalommal tekintenek.

Új örökös alapítóink szép számmal jelentkeznek *119-ik* lett *Pálffy István* gyógyszerész Marosludasról. *120-ik* kivánt lenni *Bakociné Killyéni Erzsébet* a székelyudvarhelyi polg. leányiskola igazgatója, aki egyben kedves férje kivánságát is teljesítette. Az udvarhelyikör közgyűlésén a Dávid Ferencz Egylet iránt termékeny és messze kiható érdeklődés nyilvánult meg. A kör veteránja *Kisgyörgy Sándor* tiszt. esperes két örökös alapítóval lepte meg a főtitkárt a következő levél kiséretében:

Édes Barátom!

A Dávid Ferencz Egylet pártoló tagjai közé feleségemet is beakarván léptetni ezennel 100 koronát mellékelek e cél elérésében, tisztelettel kérve ennek átvételét és további elintézését.

Ezzel kapcsolatban egyszerű székely gazda gondnokunk Dimén Gergely elhalt felesége emlékére szintén 100 koronát kiván áldozni alapítói díjul. Ezek szerint:

121. Kisgyörgy Sándorné Pál Berta . . . . . 100 K

122. Dimén Gergelyné Pál Anna emlékére Vargyas 100 K

Szívből kivánva az alapítók számának szaporodását ezer jókivánattal.

Kisgyörgy Sándor lelkész.

A közgyűlés példaadó határozattal belépett az örökös alapítók közé. Ez a határozat már csak azért is nevezetes, mert első a fiókegyletek sorából: *124-ik udvarhelyköri D. F. Fiókegylet.*

Uj lelkész. A főt. püspök úr Biró István jeles lelkészjelöltet kinevezte sepsikálnoki lelkésznek. Üdvözöljük.

A bágyoni unitárius nők szövetsége megteremtette a „bágyoni rokkant katonák segélyző alapját". Május hó 27-én harmadizben rendezett műsoros estélyt az igazán szép és nemes célra. E három estély tiszta jövedelme 500 korona. A közönség érdeklődése mindig meg van, sőt fokozódik. Ebben a tekintetben első sorban Kiss Juliska óvónőt, a szövetség alelnökét és Kovács Imrénét, a szövetség elnökét illeti az elismerés, akik egyetértve érlelték meg az eszmét s igye-

keznek azt megvalósítani is. Mellettük a szövetség tagjai munkálják odaadással, a szép és nemes célt.

Ez alkalommal előadták a „Piros Panna“ eredeti népszinművet, igen jól megtanulva és elég szépen alakítva. Szives köszönetet mondunk e helyen a szereplőknek, Csép Miklós zászlós urnak, Szép Klára, Bölöni Klára, Székely Zsuzsika, Körözsi Eszti, Csép Emma, Pálfi Róza, Luka Leontina, Bodoczi Tili és Kovács Klára szövetségi tagoknak.

Előadás végén Kovács Imre lelkészünk, szövetségünk szellemi irányitója tartott az igen szép számu közönségeez hazafias beszédet, melyben a hadikölcsön jegyzésre buzditotta. t—ó.

1915-ben felszentelt lelkésztársaim! Felszentelésünk alkalmával tervezett alapunk ügyében elinditott körlevelemre nem győztem bevárni válaszotokat és a reám ruházott joggal élve, legjobb belátásom szerint a következőkben intézkedtem:

Az alapitvány cime: Az 1915-ben felszentelt lelkészek alapja. Vagyoni állapota: 28 lelkész adományából 309 K 80 f. 3 drb. IV. 6%-os hadikölcsönkötvényben 300 K; vételár 291 K levonásával marad takarékpénztári betétben 18 K 80 f. Időközi kamatokban 7 K 50 f. Hadikölcsön beváltott szelvényeiben 18 K. Összesen 44 K 30 f.

Az alapitvány a kolozsvári unitárius teol. akadémia ifjusági önképző körének javára tétetett a következő feltételek szerint.

Az alap évi kamataiból minden évben az önképzőköri záróünnepély alkalmával 15 kor. jutalom adassék az egyházi szónoklásban legkiválóbb hallgatónak. A jutalmat az kapja, ki hallgató társai részéről titkos szavazás utján a legtöbb szavazatot nyerte. Amint az alap a 300 K alap tőkéjén felül még 200 K-val gyarapodik a jutalom minden 200 K-ás gyarapodás után 5 K-val automatikusan emelkedik. Az alap első jutalma a folyó évi önképzőköri záróünnepélyen, máj. 19-én kiadatott. Nyerte Biró István IV. éves hallgató. Kolozsvár, 1917 május 29. Lelkésztársi üdvözlettel: *Győrfi István.*

Pályázat gazdasszonyi állásra.

A kolozsvári unitárius kollégium igazgatósága az intézetével kapcsolatos konviktus gazdasszonyi állására pályázatot hirdet.

Javadalmazás: 840 kor. évi fizetés, lakás és teljes ellátás (fütés, világítás).

A megválasztott gazdasszony állását köteles 1917. aug. 31-én elfoglalni.

Kellően fölszerelt s a kolozsvári unitárius kollégium igazgatóságához címzett kérések aláirt gondnokhoz küldendők (Kolozsvár, unitárius kollégium).

A pályázat határideje 1917 augusztus 10.

Kolozsvár, 1917 junius 28.

Sándor János,
konviktusi gondnok.

Elhunytak. *Péterffy Mihályné* sz. siménfalvi Szász Eszter, unitárius lelkészné, a jó nevelő anya sok

szenvedés után elhunyt május 31-én. — *Telman Sándor* ny. p. ü. titkár, a budapesti egyházközség főtanácsi képviselője, a jó férj és kedves ember elhunyt Budapesten, junius 26-án 65 éves korában.

Schuster Emil Ő a miénk is volt. Nálunk tanult s a nemes lelkek becsületes jó érzésével akkor is velünk volt minden jó ügyünkben, mikor külső kötelékek többé már nem csatolták hozzánk. De ide kapcsolta hálás, meleg jó szíve. Érettségije után is minden nap együtt dolgozott tanárainkkal és tanulóinkkal iskolánk földjén és első tiszti fizetéséből szép összeget küldött annak a mozgalomnak a jeléül, melyet tanulóink a kollégiumunkba elhelyezett beteg katonák szeretet adományokkal való ellátására inditottak. Büszkék voltunk reá midőn a harctéren is olyannak maradt, amilyennek itthon ismertük. Megszerezte az ezüst vitézségi érmet s a porosz vitézségi kitüntetést. Junius 4-én San Giovanninál győzelmes harcunkban fejlővéssel halt hősi halált. Sok szép reménység szállt kemény sziklasírjába vele. Mi is síratjuk, mert a miénk is volt és hiven őrizzük szép emlékét.

125 és 126-ik örökös alapítók lettek: dr. Jankovics Pál és neje annak örömére, hogy immár a kisebbik fiok Zoltán is az érettségi vizsgálatot sikerrel kiállotta. Meg lesz a *150* s talán 200 is aug. 25-re a közgyűlésre. — Lapzártakor: **127. Vasuti főkalauz**, Urschütz Rezső, aki már nyugalomba is van vonulva, gyűjtögette a koronáit mignem 100 lett együtt és beváltotta egy ropogós bankóra. A száz koronát elhozta hozzánk, mert *ő is örökös alapító* akart lenni. Meghatva, hálásan fogadtuk, hiszen az ilyen lélekből jövő adomány nyomán áldás fakad.

128-ik örökös alapítónk lett: dr. Nagy György Budapestről. Irja: vallom lelkem egész buzgóságával az egy örök igaz Istent s kis fiam is már büszkén vallja: „unitárius vagyok". E buzgósági gyümölcsöt a mostani drága világban nagyon méltányoljuk és szivélyesen köszönjük.

Katonák alapja. A katonák részére küldendő Unitárius Közlönyök céljára inditott alapra megkaptuk az újabb adományokat. *Tóth István* 51. gy. ezr. hadnagy 7 koronát, *Szász István* 50. gy. ezr. önkéntes 10 koronával járult az előbbi adakozók áldozataihoz. Hálásan fogadjuk és várjuk a filléres adományokat is.

Szerkesztői üzenetek. *K. L.* az új előfizetők nevét köszönettel vettük. A lapot utánpótlással meginditottuk. A templom ügye ezóta kéznél van. A károsodásért igért kárpótlás dolgában rövid idő alatt jó hirek érkeznek. A nyugtázásra sort keritünk. Jó, hogy az első száz korona megérkezett. Ezen a nyitott kapun több is befog lépni. — *Bereczki.* Helyt és többen. A főjegyző a lesujtó nagy csapás napján Szkeresztúrt érettségin volt. Sajnos a táviratot nem kapta meg s a halál hire Oklándon érte a temetés napja estéjén. — *L. Gy.* önk. szakv. Kedves volt a megemlékezés, de fölötte becses

a főgondnok halála miatti aggódás. Az ilyen fiataloké a jövő. — *L. F.* máv. fv. igyekezni fogunk teljesíttetni kívánságát. — *B. Mózesné* Újszékely. A női imakönyvvel most nem szolgálhat a szerkesztő. Reméli, hogy a f. évben az új kiadás megjelenik.

Az egylet pénztárába május 29-től junius 28-ig tagsági és előfizetői dijat fizettek: Vajda Sándor Kolozsvár 1917-re, Nagy József Aranyosgyéres 915—917-re, Máté László Nagyenyed 917—918 ra, Révész István Olthéviz 916 ra, özv. Balázsi Jánosné Vargyas 918 ra, Weress Ferenc Felsőtök, özv. Velits Károlyné Torda 917-re, Kerekes István Nagyajta 917—918-ra, Pál Sándorné Barót 913—919-re, Csegezi Pál Besztercebánya, Kiss István Farnas, Gagyi Dénes Gagy, Hadházy Béla, Végh Mihály, László Domokos, Kádár Lajos, Tóth Mihály, Fekete Dénes, Kenéz Béla Kolozsvár 917-re, Gönczi Miklós 915—917-re, Vass József 916—917-re, Ütő Sándor Izsópallaga 917—918-ra.

Alapitói dijban fizettek: Szentgericei konfirmálók 25 K 10 f., Máthé Mózes és neje Bányabükk 100 K., Bakóczi Károlyné Killyéni Erzsébet Székelyudvarhely 100 K, Pálffy István Marosludas 100 K., Répa Mihály lelkész emlékére Toók Mózes Nagyajta 100 K., Udvarhelyköri D. F. Fiókegylet 100 K., Kisgyörgy Sándorné és Dimény Gergelyné Pál Anna Vargyas 100—100 K.

A nagyszebeni fiókegylet pénztárába fizettek: özv. Homner Györgyné, Majorosi Gusztávné, Sincky Géza, dr. Koncsag Viktor, Szentgyörgyi János, özv. Tóth Károlyné és Veress József.

A keresztúrköri fiókegylet pénztárába fizettek: özv. Raffaj Domokosné Székelykeresztúr 916—17-re, Geréb Sándorné 917-re. Böjthe Béláné Felsősófalva 917-re, Geréb Zsigmond, Kálmán János, Kozma Miklós Fiatfalva, özv. Lőrinci Gergelyné Szentábrahám, Lőrinci Domokos Csekefalva, ifj. Varga Mózesné Székelyszentmihály, Gönc Károly Székelyszentmiklós, Ekárt Andor, Pap Dániel Csehétfalva 917-re.

A küküllőköri fiókegylet pénztárába fizettek: Csegezi Tamás, Molnár János, Ádámosi Egyházközség, id. Ütő Lajos, Küküllődombói Egyházközség, id. Miklós Samu, Biró Pál, Kovács István, Bethlenszentmiklósi Egyházközség, Székely Tihamér, Magyarsárosi Egyházközség, Nagy Béláné, Nagy Béla, Sándor Gergely, Deésfalvi Egyházközség, Járai Béla, Bodóczi Sándor, Gvidó Béla, Gvidó Béláné, Dicsőszentmártoni Egyházközség 917-re, Szász Dénesné 915—917-re, Szász Dénes 916—917-re, Szabó Albert és Gvidó Mózes 914—915 és 917-re

Kolozsvár, 1917 junius 28-án.

Gálfi Lőrinc,
pénztárnok.

MOST JELENT MEG!

Baksay Sándor

összegyüjtött irodalmi dolgozatai. Sajtó alá rendezte: Kéky Lajos, kiadta a Kisfaludy-Társaság. A 3 kötet ára portóval együtt K 25·20.

A gyakorl. lelki gondozás.

Irta: Páhy József ref. lelkész. Ára portóval K 5.

Öt prédikáció.

A 400-ik évfordulóra. Irták: Dr. Kecskeméty I., dr. Kenessey B., dr. Ravasz L., dr. Révész I. és Nagy Károly. Ára portóval K 2·20.

Határmesgyén.

Egyh. beszédek és imák a 400-ik évfordulóra. Irta: Paulik János ev. lelkész. Ára portóval 70 fillér.

Kaphatók: KÓKAI LAJOS könyvkereskedésében

BUDAPEST, IV., Kamermayer Károly-utca 3.

KOLOZSVÁRI HIRLAP R.T.

KÖNYVNYOMDA

TELEFON

856

KOLOZSVÁRT,

FERENCZ JÓZSEF-UT 85.

Nyomta a Kolozsvári Hirlap Rt. könyvnyomdája Kolozsvárt.

XXX. évf. Kolozsvár, 1917 augusztus. 8. szám

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

SZERKESZTI:

Dr. BOROS GYÖRGY

FŐMUNKATÁRS: **TARCSAFALVI ALBERT**

TARTALOM:

Meghivó közgyűlésre 113
Aratáskor. *Vári Domokos.* (Vers.) 114
Társadalmi teendőink a háború után. *Dr. Boros György* 115
A mi katonáink 120
Nők Világa. *Ébert Andrásné* . . . 121
Aranykönyv 124
Egyházi és iskolai mozgalmak: 125
Elnökünk. — Dr. Pálffy Jenő. — Killyéni Endre. — A kolozsi DFE. 150 örökös alapitóról. — A Dávid Ferencz Egylet. — Az unitárius papnék. — Vass Domokos. — Uj köri f. ü. gondnok. — A székely asszony. — Unitárius nők szövetségét. — A hadi árvák. — Homoródszentpálon. — A buni Berde-birtok. — A papi pályára. — Dr. Barabás Ábel siremlékére. Tábori lelkészeink. — Egy kis statisztika. — Tábori levelezőlapokat. — Megjelent. — A háborus imádságok könyve. — A kolozsi Dávid Ferencz Egylet. — Hadi árva fiuk.

Az Unitárius Közlöny ára
4 korona.

A D. F. E. örökös alapitói.

1. Dr. Brassai Sámuel 400 K.
2. Báró P. Horváth Kálmán 700 K.
3. Hajós János 220 K.
4. Fekete Gábor Kolozsvár.
5. Dr. Bedő Albert Budapest.
6. Könyves Kálmán Rt. Bpest.
7. Székely László Torda.
8. Ürmössy Jenő Kolozsvár.
9. Csegezy Mihályné Albert Ilka Torda.
10. Raffay András Abrudbánya.
11. Dr. Boros György Kolozsvár.
12. Toroczkói egyházközség.
13. Ferencz József püspök.
14. Koronabank Rt. 60 K.
15. Benke Elek adótárnok Sz.-keresztúr.
16. K. Nagy Béla Kraszna.
17. Farkas Józsefné emléke.
18. Boér Gergely Kolozsvár.
19. Raffay Zsigmond Verespatak.
20. Imreh József Verespatak.
21. Borbély Sándor igazgató Vácz.
22. Dr. Székely Ferenc Budapest.
23. Boncza Miklós Bpest 160 K.
24. Dr. Kőváry László 120 K.
25. Nagyiklódi Tischler Mór Kolozsvár.
26. Mikó Dezső Abrudbánya
27. Thoroczkay Vencel. Guraszáda.
28. Kovács József Hmvásárhely.
29. Kovács Józsefné Hmvásárhely.
30. Ajtay Jánosné H.-almás.

31. Sipos József m. kir. adótárnok.
32. Merész Gyula festő Kolozsvár.
33. Nagy Balázs Torda.
34. Dr. Balogh György Torda.
35. Pap László Székelyudvarhely.
36. Székely Miklós Torda.
37. Kisgyörgy Sándor Vargyas
38. Botár János Budapest.
39. Magyar Leszám. és Pénzváltó Bank.
40. Id. báró Daniel Gábor főgondnok.
41. Dr. Nagy Károlyné Abrudbánya.
42. özv. Pálfy Jánosné Csegez.
43. Csegezi Taar Balázs emléke.
44. Csegezi Taar Balázsné emléke.
45. Balogh József máv. főellenőr Kol.
46. özv. Simon Ferencné Kolozsvár.
47. Pálfi Márton tanár Kolozsvár.
48. Reitter Aladárné Kolozsvár.
49. Péter Sándor és neje Bitai Mária.
50. Árkossy Lajos Kolozsvár.
51. Dr. Ferencz József Kolozsvár.
52. Székely János mérnök Kolozsvár.
53. ótordai Weress Sándor Kolozsvár.
54. Szentkirályi Ferenc Sz.-keresztur.
55. Csegezy Mihály gondnok, Torda.
56. Ballok Károly Kolozsvár.
57. Pákey Lajos Kolozsvár.
58. Dr. Kozma Endre közjegyző.
59. Dr. Pálffy József ügyvéd Kolozsv.
60. Gyulay Árpád, kir. tan. Kolozsvár.
61. Lipkay Arturné Gál Ilona Bpest.
62. Dr. Hintz Györgyné Kolozsvár.
63. Dr. Ferenczy Géza Nagyajta.
64. Székely László 200 K.
65. Báró dr. Daniel Gábor Budapest.
66. Báró Daniel Lajos Vargyas.
67. Péterffy Zsigmond Kolozsvár.
68. Végh Jánosné Mezőtóhát.
69. Kolozsvári egyházközség.
70. Tibáld József lelkész emléke.
71. Özv. Tibáld Józsefné S.-Sztgyörgy.
72. Józan Miklós esperes Budapest.
73. Abrudb. Nagy Elemér Szentkerészt.
74. Joó Elek és neje Siménfalva.
75. Dr. Erdődi Endre orvos.
76. Vári Albertné Kolozsvár.
77. Özv. Szentpéteri Gáborné Kolozsvár.
78. Árkossy Béla Selmeczbánya.
79. Dr. Szathmáry Pál 200 K.
80. Dr. Várady Aurél Kolozsvár.
81. Bartha János torockói presbiter.
82. Kovács Imre lelkész és neje Bágyon.
83. Varga Dénes főgymn. tanár Torda.
84. Fekete Ferenc takpt. igazgató Torda.
85. Sófalvi Sándor főpénztáros Torda.
86. Kún Sándor (Kolozs) 102. táb. posta.
87. Péterffi M. Szász Eszter emléke.
88. Fazakas Lajos esperes.
89. Csongvay Lajos köri gondnok.
90. Létay Balázs emlékalapítvány 67 K.
91. Matskásy Lajosné Farkas Juliska.
92. Dr. Várady Aurél Kolozsvár.
93. Dr. Binder Emilné sz. Fazekas Jolán.
94. Diményné Imets Lidia emléke.
95. Pál Ferencné Imets Róza.
96. Pál Ferenc esp. lelkész Okland.
97. Dr. Á. Kiss Ernő hadnagy.
98. Ifj. Sári József hősi halott emléke.
99. Kövendi Nagy Miklós és neje.
100. Dr. Gspann Károly orvos Apahida.
101. Ferencz Józsefné alelnök Kolozsv.
102. Fanghné Gyujtó Izabella emléke.
103. Tóth Olivérné Sigmond Gizella.
104. Dr. Árkossyné Sigmond Ilona.
105. Néhai Gál Dénes eml. Nyárádsz.
106. Énlaki Sala Sámuel emléke.
107. M. Májai Ervin hadn. emléke.
108. Tóth György és neje Bölön.
109. Egyházközség Bölön.
110. Bedő Béla kjegyző Nagymoha.
111. Dr. Sztkat. Bálint Gábor emléke.
112. Katonák emlékalapja.
113. Szabédi konfirmáltak alapítványa.
114. Pap Zsigmond Benczéd.
115. Almási Ferenc igazg. Toroczkó.
116. Vernes István titkár Toroczkó.
117. Botár István pénztárn. Toroczkó.
118. Szentgericei konfirmálók.
119. Pálffy István Marosludas.
120. Bakócziné Kilyéni Erzsébet
121. Kisgyörgy Sándorné Pál Berta.
122. Dimén Gergelyné Pál Anna eml.
123. Kriza Jánosné Füzi Borbála eml.
124. Udvarhelyköri Dávid F. Egylet.
125. Dr. Jankovich Pál Sz.-keresztur.
126. Dr. Jankovich Pálné „
127. Urschütz Rezső Kolozsvár.
128. Dr. Nagy György Budapest

XXX. évf. Kolozsvár, 1917 augusztus. 8. szám

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA: A DÁVID FERENCZ EGYLET

SZERKESZTI:

Dr. BOROS GYÖRGY.

FŐMUNKATÁRS:

TARCSAFALVI ALBERT

Előfizetési ára: 4 korona. Egy szám ára: 30 fillér. Egyleti tagok 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát, a lapért 2 koronát, összesen 4 koronát fizetnek. Örökös alapitói díj 100 K. Minden pénz Gálfi Lőrincz egyleti pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra.

Meghivó közgyűlésre.

Elnöki tisztem int, hogy ismét közgyűlésre hívjam Egyletünk tisztelt és nagyrabecsült tagjait.

Kolozsvárt augusztus 25-én fogunk gyűlést tartani a kollegium dísztermében d. u. 4 órakor.

A háború új helyzetet teremtett, melylyel nekünk fölkészülten kell szembe néznünk. Semmi kétség, hogy a legegyszerübb ember felfogása is nagyot változott. A munka erkölcse — ahogy mondani szokták — új vágányra terelődött, a hit vallása nagyon egyénivé lett azoknál, akik három esztendő alatt a lövészárokban maguk voltak a saját papjok. De ez a hit egyúttal tisztult és mélyebb lett.

A mi egyletünk együtt volt lapja útján a katonákkal, együtt akar lenni a békében is velök és mindenkivel. Éppen azért szomorúsággal olvastam, hogy a kiadóhivatal sokak lapját kénytelen volt visszatartani, mivel a csekély díjat nem fizették meg.

Engedjék kedves tagtársaim remélnem, hogy a közgyűlésig rendezik tartozásaikat. Azt is remélem, hogy a szépen felnövekedett *örökös alapitói névsor* gyarapodni fog.

Kérem a t. elnök urakat s illetőleg a titkár urakat, hogy a főtitkárhoz sürgősen küldjék be évi jelentéseiket és a számadásokat.

Mindnyájokat szivélyesen köszönti

báró Petrichevich Horváth Kálmán,
a DFE. elnöke.

Aratáskor.

Vári Domokos.

Buzavágó lányok piros ajakáról
Nem hallszik az ének,
Nótás-kedvű vígság, mezei hangosság
Hej, hová levének?
A sarló fényében verejték s könnycseppből
Szívárványok nőnek,
Bús kicsinye, nagyja, fája és virága
Erdőnek, mezőnek.

Cigánymuzsikával nem kél hangversenyre
A pacsirta madár,
Karcsu lány derekát legény kar nem ölel,
Szomorú a határ,
Olyan bús-szomorú; ha temető lenne,
Úgy is számot tenne,
Csüggedő lemondás, égre síró bánat
Temetkezik benne.

Bánat okozói, nóta elrablói
Ki tudja hol járnak?
Epedő sóhajok, hazaváró vágyak
Reájuk találnak?
Talán üzenetük hamis, mit rábiztak
A barna felhőkre,
Talán piros vérük kicsordúlt a messzi,
Zöldelő mezőkre?

Ó békének édes, bűbájos angyala
Hozd vissza már őket,
Cigánymuzsikával, dallal, imádsággal,
Hintsd be a mezőket!
Karcsu lány derekát legény-kar öleljen,
Víg énekszó szálljon,
Legyen újra ünnep, imádságos ünnep
Ezen a világon!

Társadalmi teendőink a háború után.

Az Udvarhelyköri Dávid Ferencz Egyletben felolvasta dr Boros György.

Ezelőtt háromszáz esztendővel egy tudós férfi (Galilei) kimondotta azt a meggyőződését, hogy a föld mozog és a nap áll. Föllázadott ellene az állam, az egyház és az egész nép. Halálra ítélték, mert az általánosan elfogadott hitet megmerte zavarni.

Ezelőtt három esztendővel két ország koronájának várományosai kocsijára fölugrott egy férfi és megölte a katonai és világi hatalom képviselőit, mert azt hitették el vele, hogy ezzel fölszabadul az államok kötelékéből az ő népe és minden nép.

A halál utján, a vér nyomán indul el az is, aki nem akar újítni, az is aki föl akar forgatni mindent, ami régi. Ez a fölforgatás már három esztendeje tart és nincsen az a nép, amely annyi vért ontott volna, hogy a jövőbe vezető út irányát jelölje, mint amennyit ontott a maréknyi székelység. A minépünk, a mi véreink vére egy új világba vezet.

A halál után következik a föltámadás, a föltámadás nem egyéb, mint örök élet. Mi az örök élethez megkötöttük a vérszerződést, éppen ahogy megkötötték volt őseink Árpád vezér és társai, e föld elfoglalásához és örökre megtartásához. Ki látott emberből lett oroszlánokat, aki nem volt a székelyföld bércei alatt 1916. év szeptember és október hónapjában. Ki tudja megitélni, mit vihet ki nemes szív láng alatt az elszántság hatalma és az ércakarat, ha nem látta vívni a mi székely fiainkat a Kárpátok szorosaiban.

Mi tudunk harcolni, tudunk meghalni, de vajjon tudunk-e élni. Ha csak felényi energia és kitartás volna bennünk az életre, a munkára, a meggazdagodásra, vagyis a takarékos józanságra, mint a hadakozásra, a székelység földhatára ma már tul volna Erdély bércein és a csángók kétszáz éves vergődése nem volna szégyenünk és pusztulásunk.

Most amig még tart ez az embertelen mérkőzés, most amig még agyunkon van szivünk vérének nagyobb része, lépjünk vérszerződésre olyan jövőért, amilyent megérdemelnek azok, akik a hazáért estek el.

Ébredjünk önérzetre, ébredjünk kötelességeink tudatára és egyesitsük erőinket nemcsak magunk megmentésére, hanem jövőnk kiépítésére.

Először is az erkölcsöknek kell ujra születniök.

Miből áll az erkölcsös élet? Az élet törvényeinek megtartásából. Sem a felnőtt ember, sem az ifju nem becsüli meg az életet. Nem neveljük magunkat az önmérséklésre, az önmegtagadásra. A magyar virtus abban tör ki, hogy leissza magát, ha öröme van, ha bánatja! Egy nap alatt nem lehet ujra születni, de azt elhiheti

nekem mindenki, hogyha az a mozgalom, amely ezelőtt 80 esztendővel megindult a mértékletességi egyletek szervezésére, akkor országosan életbe lépett volna, ma a székelység tizszer gazdagabb, a székely nép háromszorta nagyobb volna.

Nálunk a halálozás aránya irtóztató. Minden ezer ember közül évenkint meghal 30—33. Átlag véve senki sem éri el az életkor 50 évét, ellenben a csecsemőknek majdnem felerésze meghal mielőtt első évét betölthetné. A halál oka a nagykoruaknál 60 percentig föl a tüdővész. Ennek oka pedig a mértéktelen, a korhely és erkölcstelen életből származó vérromlás.

Egyszer találkoztam Kolozsvárt tizenkét székely ifjuval. Husz év körüli volt mindenik. A tizenkettőből kettőnek az arcán olyan sebhelyek voltak, amelyekről jól tudjuk, hogy a romlott vér nyomai. Az apák bűne a fiakon, harmad és negyed izig, de csak azért, a negyedik, mert ötödik nemzedék nem lesz. A család kipusztul. Ez az erkölcstelen élet eredménye. És még mi egyéb? Ki tudná fölsorolni?

Említsem-e az örökös békétlenséget, ami az iszákos férj, vagy asszony családjában napról-napra megújul? Említsem-e a vagyon pusztulását és a koldusbotot?

Nohát t. hallgatóim aki szereti nemzetét, aki akarja, hogy ez az ország Magyarország legyen a jövő ezer esztendőben is, szövetkezzék a szeszes italokkal való élés ellen. Üdvözlöm mindazokat a községeket, amelyek már fölállitották a szövetkezeteket és kizárták a kocsmákat. A kocsma olyan mint az a lövészárok, a mely tele van férgekkel. Az ellenség golyója nem hatol be oda, de az a ronda féreg beletapad a szegény áldozati katona bőrébe, bele bocsátja mérgét és a typhus hasonló pusztító betegség rövid idő alatt magával viszi. A kocsma lassabban gyilkol, de épen olyan bizonyosan.

Ne legyen feltűnő t. hallgatóim előtt, hogy én a háború utáni teendőket ilyen állandó és régi bajban jelölöm meg legelső helyen. Merem állitni, hogy amelyik község az erkölcs védelmét a mértékletességi szövetkezésben biztosítja, annak egészségügye, vagyonosodása és belső békéje is biztositva lesz.

Második teendőnk, hogy a háború alatt és után csak olyan házasság kötésébe egyezzünk bele mi szülők, amelyben mindkét fél egészséges és tiszta voltáról orvosi vizsgálat alapján meg vagyunk győződve. A háború olyan bajokat és betegségeket termelt, amelyek a nemzetet hosszú idő alatt úgy fogják pusztitni, mint maga a háború. Tehát a községnek, a járásnak és a megyének öntudatos egészségügyi ellenőrzést kell életbe léptetni és gyakorolni.

Ebben a tekintetben a legnagyobb rokonszenvet és figyelmet érdemli a Pro Transsylvania működése Zita királynénk őfelsége fővédnöksége alatt.

Ez azt jelenti, hogy ezentúl mindenik községnek lesz egy jól mívelt asszonya, aki kellő tanúltságot és jártasságot szerzett a gyermekvédelemben. Tanfolyamot hallgatnak Kolozsvárt. Végig szemlélik az anyák és a kis gyermekek küzdelmét az életért a halállal. Megismerik azokat az eszközöket és eljárási módokat, melyekkel a tudományos orvosok jól begyakorolt ápolónők segítségével a betegekkel eljárnak. Ez már a jó szív és a tudás párosított munkája, a haszonleső kuruzslás és babona helyett.

Reméljük, hogy az oláh pópák és a javasasszonyok, meg a kártyavető cigánynék boldogságának és gonosz úton való meggazdagodásának a kora lejár immár örökre.

Harmadik helyen, de nem utolsó érdekből, következik a hadiárvák védelme. Hiszem, hogy mindenik templomunkban díszes emléktábla fogja hirdetni e háborúban elesett vitézeink dicső nevét. De bármennyire lelkesedem ezért a szép eszméért, azt hirdetem most és ezután is, hogy különösen az elesett apák lelki nyugalmát és katonai érdemeit csak akkor biztosítjuk, ha a hadiárvák ügyét önzetlen lelkesedéssel és komoly elhatározással magunkévá tesszük.

Keresztények vagyunk-e? Jézus Krisztus tanítványai és követői, az evangelium emlőjén felnőtt hitbeli testvérek vagyunk-e? Emberek vagyunk-e? Ha egyik is, másik is, akkor a hadiárvák, a hadiözvegyek és a gyámol nélkül maradott öreg szülők sorsa nem kiált az égre ellenünk.

Mit kell tennünk t. hallgatóim? Meg kell ismernünk a hadiárvákat és özvegyeket. Tisztába kell jönnünk megélhetésükkel, boldogulásuk útjaival, módjaival. Mindenik egyházközségben éppen oly pontosan kell tudni ezek számát és helyzetét, mint p. o. a kepefizetőkét. Első teendőnek tartanám a magunk unitárius érdekében, hogy mindenik községben alakuljon meg a D. F. E. kötelékében az unitárius nők szövetsége. Ez vegye munkába az árvák és özvegyek ügyét az egyházközséggel és a D. F. E.-el kapcsolatban. Lelkészeink és tanítóink tanácsadók és apostolok lesznek.

Ez a nőkszövetsége irtsa ki az egyházi és a polgári községben is rendesen duló haragoskodást, féltékeny versengést, emberszólást és rágalmat. Tudom én, hogy az ember itt a földön angyallá nem változik, de azt is tudom, hogy aki egy jó és szép ügyre rá szánja magát, annak nem jut ideje az aprólékos ügyesbajos dolgokkal foglalkozásra.

A kölcsönös és közös segítés javára válik mindenkinek. A gazdag nem lesz szegényebbé, a szegény pedig meg fog erősödni és élhető állapotba jut.

Van nekünk székely községeinkben egy óriás mértékben pusztító veszedelmünk: leányaink és fiaink kivándorlása. Hiszem, hogy az Amerikába vándorlás nemcsak megszünik, hanem akik ott vannak, azok is hazajönnek. De nagy gondot okoz különösen a székely leányok kivándorlása a szülői háztól idegenbe. Elret-

tentő példa gyanánt lebeg szemem előtt mindig a sepsiárkosi papnak tiz év előtti tudósitása tizenkét székely leánynak Romániába kivándorlásáról. Egyszerre mentek el. Tegyük föl, hogy csak fele veszett oda s csak ezek züllöttek el! Mit jelent nekünk hat jó munkás, hat szép nő, hat jó anya, hatszor négy huszonnégy gyermek édes anyjának az elveszítése!

A Nők Szövetsége nem fogja meggátolni jövőben sem, hogy szolgálatra és más keresetre menjenek, de számon tartja az anyákat, az anyák útján a leányokat és gondoskodik jövőjükről.

Megdöbbentő adatot tárt az ország szeme elébe 1914-ről a vall. és közokt. miniszter: azt, hogy az országban a törvénytelen unitárius szülöttek száma legnagyobb volt. Némelyik felekezeténél kétszerte nagyobb. Ez ellen csak úgy védekezhetünk, ha a nőszövetségek állandóan figyelemmel kisérik, ha magokénak tartják a községből eltávozott leányokat.

Reméljük, hogy idővel kiterjed figyelmünk a szegények kiházasitására is. A törvénytelen szülöttek számát nagyon szaporítják a községekben divatozó vadházasságok. Szegénység vagy más ok miatt összeállanak, családot alapitnak és lesz egy csomó szerencsétlen gyermek, akiket a közvélemény lenéz, megbélyegez, holott ők teljesen ártatlanok.

Az állami gyermekmenhelyek az ilyen módon származó szegény gyermekek fölvételére és fölnevelésére alakultak. Központjaik vannak Kolozsvárt és Marosvásárhelyt. Telepjeik számos helyen. Megdöbbentő, hogy ezekhez a jótékony intézetekhez ezelőtt négy évvel az egész országban 200 nál több unitárius gyermek tartozott.

Nem kell azt gondolni, hogy mindenike törvénytelen gyermek volt. Elszegényedett gazdatiszt vagy más foglalkozású szülők vagyontalanul korán elhaltak. Gyermekeiket fölvette a Menhely.

A mi teendőnk az, hogy a hadiárvák és másnemű árvák és elhagyottak gondozását fölkaroljuk, ellenőrizzük és mindeniket megélhetéshez, pályához segitsük. Hogyan lehetséges ez?

a) Ugy, ha a község Nők Szövetsége s illetőleg a belső emberek, a kiket minden munkakörben vezetőknek tekintünk, gondoskodik az anyával, vagy gyámmal egyetértően a gyermek neveléséről, oktatásáról és a szülői foglalkozásnak megfelelő foglalkozásra elhelyezésről.

b) Ugy, ha a Pro Transsylvania, vagy a Gyermekvédő Liga és más hasonló jótékony intézetek segitségével az arra alkalmas fiukat és leányokat tanulói pályára irányitjuk. Az elemi iskolát kitűnően végzett hadiárvát, vagy hozzáhasonló sorsu gyermeket kereszturi, vagy kolozsvári gymnáziumunkba kell beadni. Ott tekintélyes segélyben részesülnek. Ott előkészithetik az illetékes lelkigondozók arra, hogy egyházi pályára lépjenek. Tehát lelkészkarunk az előrelátó gondoskodás útján válogatott jelességekkel fog gyarapodni.

Azokat, akik földmivesek maradnak, remélem lesz alkalmunk saját földmives népiskolánkban Székelykereszturt készítni elő. A háborunak egyik hasznos eredménye lesz hitem szerint nehány földmives népiskola felállitása, s bizom a magyar kormány jó indulatában és segitésében, hogy egyik első ilyen iskola a kereszturi főgimnáziumhoz fog kapcsolódni.

Iparra irányítni, sőt előkészíteni gyermekeinket első helyen állami érdek, de bizony a mienk is, mert városainkból a módos iparosok csaknem teljesen eltűntek. Remélem és reméljük, hogy Tordán megszünt gimnáziumunk helyén székely hadiárvák otthonát fogjuk megnyitni oly tanulóknak, akik az ipart fogják elsajátitani. Leányaink jövőjéért már régóta küzködik D. F. Egyletünk, de eleddig nem tudott otthont teremteni számukra. A közelebbi mozgalmak ebben a tekintetben is biztatók.

Ehhez csak öntudatos előkészület, őszinte egyetértés és jóakarat kell, akkor nem kell pironkodnunk, hogy nem teljesitettük erkölcsi, egyházi és hazafias kötelességeinket.

Erdély és a székelység szorgalmas népe számban és vagyonosodásban nem nyert, hanem inkább veszített. Nem előre haladott, hanem talán hanyatlott. Az igények megnőttek, a fényűzés, a könnyelmű életre való hajlandóság veszedelmes mértékben megnövekedett.

A közgazdaságnak azok az ágai, amelyek a modern igényeknek megfelelnek, nem haladtak együtt a korral, habár az állam törekvése a földmivelés, állat- és méhtenyésztés, gyümölcskertészet érdekében áldozó és nagyarányú volt. Ennek fő okát abban találom, hogy az ifjúságot nem készítettük elé, hogy az iskola nem tudott hódítni a nép között. Hiszen a gazdasági ismétlő iskolákról inkább csak a statisztika tud. A tapasztalat vajmi keveset.

A székelység ipari és kereskedelmi nagy tehetsége nincsen kiaknázva. Arról nem is szólok, hogy a háziipart megölte a külföldi gyári ipar. Azt is csak érintem, hogy a székelykereskedés becsületét a vándorlásra hajlandó székely-cigányok rongálják minden nagyvásár alkalmával.

Mi hát a teendőnk a közel jövőben: a háboru pusztitásai helyén egészséges és hasznos emberek teremtése a meglevő és következő gyermek-nemzedékekből. Továbbá ezeknek megmentése, erkölcsös, munkás és hasznos polgárokká nevelése, segítése.

Ha ebben az irányban mi, mint DFE. a magunk szerény szövetkezeti, erkölcsi és vallásos irányú köreinkben csak a magunk gyermekeivel fogunk boldogulni a haza, a nemzet és minden egyes megsegített hálláját fogjuk kivívni!

Reméljük hogy úgy lesz!

A MI KATONÁINK

TUDÓSITÁSOK A NAGY VILÁGHÁBORÚ RÉSZTVEVŐIRŐL

Katonák imája a rajvonalban.

Isten, mennyei édes Atyánk! Hozzád jövünk, lelkünk hozzád vezet e nap reggelén, hálát adva gondviselésedért, mellyel gyarló életünk felett őrködtél az éj sötétjében s kérve áldó segedelmedet megpróbáltatásunk e nehéz napjaiban. Tudjuk jó Atyánk, hogy bűnösök vagyunk, méltán viseljük hát büntetésünket. De bizunk atyai kegyelmedben, hogy nem taszítod el a hozzád közeledőket, sőt közel vagy a töredelmes és alázatos szivüekhez és isteni erődet megdicsőíted az erőtlenekben. Esdve kérünk, vedd le rólunk a szenvedés súlyát, oszlasd el a fájdalom boruját. Emeld fel az elesettet, vígasztald, bátorítsd a csüggedőt, gyógyítsd a szenvedőt. Légy az árvák atyja, özvegyek gyámolítója. Nehéz küzdelmünkben acélozd meg karunk, kardunk erejét, hogy a ránk kényszerített viaskodásban szent ügyünk diadalra jusson. Legfőképpen pedig arra kérjük atyai szent felségedet, hogy szent lelked világító, melegítő sugara hassa át a sziveket és elméket; szünjék meg már a viszály, gyülölködés, oktalan öldöklés. Lakozzék e földön az egyetértés, szeretet és béke szent országa. Atyánk, jó Istenünk! Általad élünk, mozgunk, benned bizunk, de nélküled elveszünk. Ne hagyj minket elveszni, oh jöjj, légy gyámolunk Mi atyánk, ki a mennyekben vagy stb.

— — — — — — — — — — — — — —

Utóima: Vedd kedvesen jó Istenünk erőtlen magasztalásunk, halld meg epedő sóhajtásunk. Vezérelj vissza az oly rég nélkülözött boldogságunk szinterére, a boldog családi tüzhelyhez s mi áldani fogjuk a Te mindenhatóságod szent erejét most és minden időben. — Ámen. *Katona Márton.*

Czupor Miklós.

Öt is szólította a haza . . . És ment büszkeségtől ragyogó arccal — vigan, jó kedvvel azok közt, kik legelsők voltak az „orosz gőzhenger" megállításánál. Mennyi férfias büszkeség, menynyi önbizalom, mennyi honszerelem volt kedveseitől bucsuzó szavaiban! Küzdött, mint igazi hőshöz illik s vérével pecsételé meg lángoló honszerelmét. Orosz golyóktól találva esett el egy igazán magyaros szépségű daliás levente Ő benne. Mint naszódi kir. járásbiró vonult be a mozgósításkor zászlós rangban s 1914 okt.

16-án esett el az orosz harctéren 33 éves koronában Novomiosztónál, hol tiszttársai helyezték külön sírba. Torockón lakó szülői egy szelid gyermeküket, a magyar birói kar egy törekvő képzett fiatal tagját, egyházunk egy legrégibb unitárius család nemes hajtását vesztette e dicső halált halt jeles hazafiban.

. . . E sorok írója pedig könnyek közt emlékezett s emlékszik meg mindig Czupor Miklósról, mint leghivebb, legjobb barátjáról.

Torockó, 1917 április 10-én. *P. Gy.*

—

Káli Nagy Dániel (Szilágyujlak) 1915 január 16-án vonult be Kolozsvárra s Marosvásárhelyt a 23. vadász-zászlóaljnál képezték ki s a 62-ik gyalogezreddel 1916 junius 20-án jutott a frontra. Két hónapig volt a tűzvonalban, Ezalatt kétszer vett részt kézitusában s többször volt felderítő őrjáraton és sokszor vállalkozott, hogy a tűzbe bajtársainak az élelmet bevigye. A tűzvonalból Prusanyba került tartalékba, hol a nehéz munkában gyenge szervezete megtört s tüdőbajt kapott. Előbb egy frontmögötti kórházban feküdt hat hétig. Onnan Leipnikbe, később Sopronba hozták, a hol f. év junius 5-én meghalt s ott is temették el. Erején felül teljesítette kötelességét hazájáért. Szülőin, testvérein kivül mint egyházunk messzire elszakadt, de együttérző lelkes hű, jó fiát mi is gyászoljuk.

Nők Világa.

A papné a társadalomban.

Irta: Ébert Andrásné.

Kedves hallgatóim!

Mielőtt a papné »működését a társadalomban« tárgyalás alá venném, előre is becses elnézésüket kérem, ha talán nem felelnék meg teljesen e feladatnak. Mert tessék elhinni, hogy a társadalmi működés, vagyis a társadalommal való együttműködés sokkal nehezebb, mint azt bárki is gondolná.

Talán még kissé fiatal is vagyok ahhoz, hogy egy egész társadalmat megismerjek és arról a társadalomról véleményt nyilvánitsak. Vagyis az ottan való működést vázolni tudjam. A társadalom sokféle befolyás alatt áll. Anyagi érdekei, vagy szellemi felfogása, korlátozzák abban, hogy talán egy önzetlen, utitörő munkát megértse-

nek. Társadalom alatt természetesen a falusi intelligenciát értem. Azok között élek, csakis azokról szólhatok. S hogy milyen az a falusi társadalom? Azt csak az tudja igazán, aki már érintkezett velük. Csak az képes jelen felolvasásomat is valóban megérteni.

Egy, amit valóban tapasztalhatunk az intelligencia közötti, az »az elsőbbségi harc«. Sajnos, nem csak a társadalom különböző ágaiban van ez meg, hanem mi közöttünk, papnék között is. Ez pedig nagy, öreg hiba. Mily szomoru dolog valakit rangja, vagyona szerint birálni és értékelni. A szellem, a jócselekedet az, ami az embereket emeli, ami a szíveket közelebb hozza egymáshoz. Egy jó cselekedet legyen az, ami minket felemel és ne egy vagy más pletyka. Egyiket ez elégíti ki s a másikat amaz. Különbözők az emberek, tehát különbözők a nézetek. Az utóbbi kategóriába tartozók elitélik a nemes eszméket, a modern haladásért lelkesülőt. Elítélik munkásságát, félreértik törekvéseit. Sajnos, ez való és igaz tapasztalat. És százszor is sajnos az, hogy miközöttünk, papnék között is meg van ez. És ezerszer sajnos az, hogy a tiszteletes urak nem törekszenek arra, hogy a tiszteletes asszonyokat magukhoz emeljék szellemileg is. Sok esetben ők is mulasztást követnek el, ha nejeik ferde, avült nézeteit nem igyekszenek megtörni. Sőt mi több, még támogatják ebbeli munkájukban. Pedig ők is a haladás, a modern eszmék, a világosság zászlaját tartják. S mégis, miért van az, hogy nejeik a haladók táborát elítélik? Miért nem tudnak ők is, mint férjeik a modern eszmékért lelkesedni? Miért nem tudnak ők is, e nehéz időkben egy zászlót kibontani, avagy alá állni? Kibontva a zászló, az anya- és csecsemővédelem zászlója. Ki van bontva s ti, papnék, anyák, érzitek-e, tudjátok-e, mit kell tennetek? Sugja-e szivetek, hogy mit kell cselekedjetek? Tudjátok-e, értitek-e, mi indította történelmünk nagy asszonyait tettre, cselekedetre? És látjátok-e a jövő derengését, halljátok-e kicsinyeink boldog csengő hangját? Tihozzátok, anyákhoz szólok. Csakis a ti szivetek nyilhatik meg szeretet gyakorlására. Csakis ti halljátok a sok síró gyermek hangját. Csakis ti tudjátok e szomorú hangokat elnémitani. Szivetek szeretetéből csak egy atomnyit juttassatok az elhagyott védtelen gyermekeknek. Meglátjátok, Isten meg fog áldani és jutalmazni.

De most veszem észre, hogy igen eltértem a tárgytól. Arról volt szó ugyanis, hogy a társadalomban folytonos, lassú harc folyik. És ez a harc, az elsőbbségi

harc. Mindenki nagyobb akar lenni, mint amilyen. Pedig a magasba törő, az elégedetlen, saját magát alacsonyítja le. De miért e harc és honnan van? Bizonyára az, hogy nincs köztünk elég összetartás. Nem tudunk valamennyien egy közös eszméért lelkesedni, amely mindannyiunkat összehozna. Pedig tudjuk, hogy összetartásban az erő. Ne törekedjék senki arra, hogy társnője munkásságát és ambicióját letörje. Hanem nyújtson segítséget terve keresztülvitelére. Hisz mindannyian egy munkára vagyunk hivatva, mindannyian egy célért küzdünk. S e cél lebegjen állandóan szemeink előtt, akkor nem lankaszt el a balsiker, avagy a rosszindulat. Ne harcoljunk mi egymás ellen, hanem egymás mellett. Legyünk mi a békétlenkedők kibékítője, az ellenségeskedők és gyűlölködők összehozója. Szeretettel, jó indulattal kötözzük azokat a sebeket, amiket az emberek egymáson ejtenek. Ha lelkünkben igaz, mély vallásosság honol, szükségtelen ezt hangoztatnom. S miért van mégis, oly kevés ember, igaz, őszinte barátságban? Miért nem tud az a maroknyi intelligencia összetartani? Mert nem tudnak, nem akarnak egymáshoz alkalmazkodni. Ne várj az emberektől több műveltséget, mint amennyivel rendelkeznek. Alkalmazkodj az ő tudásukhoz. Mindenütt csak alkalmazkodni kell tudni és akkor meg van az egyetértés. Küzdj a társadalom egy nagy, rossz kinövése ellen, amely lelki nyugalmat, családi és társadalmi békét feldúlja, pletykaság ellen. Sajnos, ez ellen kell küzdenünk még ma is, ez ellen a régi, káros féreg ellen, a mai felvilágosodott, modern világban. Mely visszaemlékeztet a múltra, a műveletlenségre. Sajnos, erre a tárgyra is ki kellett térnem, mert láttam, hogy mily bajokat idézett ez elő. Ez ellen csak ésszel, műveltséggel küzdhetünk. Ezt csak az emberek nagy szellemi tudása fogja tudni elnyomni. Ha ezt kiirtottuk, fog életbe lépni egy igazi, önzetlen, meghitt barátság a társadalomban. S akkor tudunk valamit tenni, tudunk eredményt felmutatni. Mert mindnyájan egy eszméért szállunk sikra, egy felé törekszünk és nem ketten háromfelé.

Ez volna röviden az, amit a társadalomról, az abban való »együttműködésről« megemlíteni óhajtottam. S végül még egy megjegyzésem van és ez az, hogy a papné legyen az, aki a lelkeket összehozza, a papné legyen az, ha érzi kötelességét, békét, összetartást, szeretetet teremteni a társadalomban. Nem könnyű munka, azt tudom, de lebegjen előtted kitűzött célod, »az emberszeretet«.

Most pedig, kedves hallgatóim, tanfolyamunk végét

érvén, búcsút mondunk az ittlevőknek. Visszamegyünk otthonunkba, hogy gyümölcsöztessük, valóra váltsuk az itt halliottakat és tanultakat. Köszönetet mondunk valamennyien a belénk helyezett bizalomért. Törekedni fogunk, hogy ezen bizalom, ne pazarlódjék méltatlanra. Munkánkkal egyházunk, társadalmunk javán működünk. Adja Isten, hogy sohase csüggedjünk, hanem mindig nagyobb és nagyobb erővel törjünk utat »az anya- és csecsemővédelem« megkezdett mesgyéjén.

Kérjük, tartsatok meg jó emléketekben. Isten veletek.

Aranykönyv.

A brassói unitárius egyházközség részére az 1916. évben — a Templomalapra érkezett szives adományok kivételével — a következő adakozások történtek:

1. *Egy ezüst lemez megváltására,* melyet a városi tanács a régi tanácsház egyik ajtóján a városi hadisegélyezés céljára, a háboru emlékére helyezett el s mely az unitárius egyházközség nevének megörökítésére is szolgál, adakoztak: Dr. Ferenczy Géza (Nagyajta), Jakab József és dr. Kovács Sándor 10—10 K, dr. Vernes István (Kézdivásárhely), Lőfi Ödönné, Albert Lőrinc, id. Tana Sámuel (Bölön), Kiss János (Apáca), Killyéni Endre, Kovács Lajos, Imecs Jenő, Csia Béla, Kádár Sándor, Simó Endréné özv. 5—5 K, Halmágyi Gábor 6 K, Tellmann Béla 4 K, Szöllősy Ferenc, Benedek Lajos, Török Sándor 2—2 kor., összesen 101 korona.

2. *Szegények részére* husvétkor: Görög Nemzeti Egyház 80 kor., Benedek János 10 kor., Barabás József 4 kor., Biró Jánosné 2 kor., összesen 96 kor.

3. *Ambrus Lajosné* husvétkor urvacsorai kenyeret 3 kor.

4. *Szabó Lajosné* husvétkor az urasztalára 4 liter bort 12 kor.

5. *Benedek Lajos* és neje pünkösdkor urvacsorai kenyeret és bort 8 kor.

6. Az 1916. évben konfirmált növendékek létesitették a „konfirmálók alap"-ját s e célra adakoztak: Preiszner Ilona 10 kor., Karácsony Ida, Szabó Lajos 4—4 kor., Orbán Mari, Kerekes Rebeka, Jósziv Juliska, Fábricz Lina, Szász Ilona, László Juliánna, Sándor Juliska és Máriskó, Bartha Géza, László Sándor, Péterfi Lajos 2—2 kor., Budai János, Tóth Mihály és Gergely, Nagy Lajos, Erdő Ernő, Kisgyörgy Tamás, Gergely Ferenc, Gergely Károly 1—1 kor., összesen 48 korona.

7. A brassói református templomban elhelyezendő „Hadi-Emlék" javára *Incze Zsigmond* máv. kocsimester és *István Sámuel* máv. fékező a következő adományokat gyüjtötték, mely az unitárius egyházközség nevén adatott be: Incze Zsigmond, Marosi János, Bartha János, Incze Zsigmondné, Szabó Sámuel, Veres Elek, Kerestély János, Derzsi Zsigmond 2—2 kor., Gocsman Béla 1·20 kor., Budai Mihály, Csere Samu, Zátyi Jánosné; Szabó Ferenc, Kiss János, Gagyi Dénes, Halmágyi Károlyné, Bálint Domokos, Izsák Domokos, Ilkei Elek, István Sámuel, Végh János, Szász László, Asztalos Mihály, Nagy Gergely, Kálmán Ferenc, Huszár Mózes, Csutak István, Gombos Lajos, Kertész Mihály, Simó István, Sándor Gergely, Szász András 1—1 kor., Szász Gábor 80 fill., Izsák Vilmos 60 fill., Szabó János 40 fill., összesen 42 kor.

8. *Kovács Lajos* lelkész ugyane cimen 8 kor.

9. *Killyéni Endre* konfirmációi emlékre 6 kor.

10. *Benedek Lajosné* Dr. Boros György: „Szivemet hozzád emelem" című imakönyvet egy konfirmáló leány részére az egyházközségnek ajándékozta, értéke 2·40 kor.

11. *Kövendi Mihály* karácsonykor urvacsorai kenyeret 1 kor.
12. *Özv. Simó Endréné* karácsonykor urvacsorai bort 4 kor.
14. *Görög Nemzeti Egyház* karácsonykor a szegények közti kiosztásra 80 korona. Összesen 411 korona 40 fillér.

A mily nagy szüksége van kezdő egyházközségünknek a jó szivek áldozatkészségére, ép oly hálás köszönetot mond e helyen is a szives adakozóknak az egyházközség nevében.

Brassó, 1917. VI. 15.

Kovács Lajos,
lelkész.

Egyházi és iskolai mozgalmak

Elnökünk báró Petrichevich Horváth Kálmán nem kerülheti el, hogy szerénységét próbára tegyék. Tudta nélkül indult meg, nem állhatott ellene. Tisztelni kell a tisztelendőket. Nem a tekintély kultusza ez, hanem a kebli, a házias őszinte szeretet megnyilatkozása. Fogadnia kell, mert megérdemli. Mi a Dávid Ferencz Egylet is ott leszünk, mert szeretjük, tiszteljük és mindig nagyra becsültük. 25 éves főgondnoksága jubileuma a Főtanácson aug. 26-án lesz.

Dr. Pállfy Jenő egyháztanácsost, Udvarhelyvármegye kereszturi járásának agilis főszolgabiráját, a jeles szónokot, a kereszturi unitárius egyházkör, tüntető bizalommal 80-ból 66 szavazattal felügyelő gondnokává választotta. A legnagyobb egyházkört üdvözöljük a szerencsés választásért. A még ifjú gondnokot szép tehetsége és a családi hagyományok is nagy munkára hivják el egyházunk dicsőségére!

Killyéni Endrét, a hosszúfalusi polgári iskola igazgatóját és az új szépintézet megteremtőjét, a háromszéki unitárius egyházkör felügyelő-gondnokává egyhangulag megválasztotta. Ez a kitüntető bizalom hosszú munkásság és nagy sikerek jutalma. Killyéni volt a brassói unitárius mozgalom éltető lelke. Ha Verecs Györgyről, az első gondnokról, Végh Mátyásról és egy pár alapozóról szó esik, Killyénit ott látjuk az élükön. — Amugy is Killyéninek eleme a papi munka, hiszen ő diplomás papunk, tehát szivéhez van nőve az egyházi és vallásos élet. Annyival inkább örvendünk, hogy megkapta a hozzá oly jól illő egyházi munkateret. Isten éltesse, hogy sokáig teljék kedve benne!

A kolozsi D. F. Fiókegylet tagjai befizették az 1916. évi tagsági díjaikat s 30 korona beküldetett a pénztárba. Fizettek: Kiss Sándorné, Székely Mihály, Pál Mihály, Kiss Sándor, Csete Imréné, Csete Zsuzsánna, Szentes Erzsébet, Szentes Anna, Kovács Pálné, Kozma Pálné, Timár Ferencné, Dózsa Istvánné, özv. Kun Ádámné, Kun Sándor, Piltáts Györgyné.

150 örökös alapitóról szeretnénk elszámolni elnökünk jubileumán. Kérjük a jó akaratu embereket sorakozzanak!

A Dávid Ferencz Egylet közgyülésén felolvasó lesz *Taar Géza* nagyajtai lelkész: *A román betörés* hatása valláserkölcsi és közgazdasági nézőpontból.

Az unitárius papnék címére megküldöttük az Unitárius Közlöny juliusi számát és küldjük az augusztusit is. Azért küldjük, hogy olvassák el a *Nők Világa* rovat cikkeit. Őket illetik, nekik szólnak az ő kedves lelkészné társaik. Az új Magyarország fölépítésében a mivelt nőnek jóval nagyobb szerep jut. mint eleddig bármikor. Most főképpen anyai szivökhez szól a kötelesség hivó szava, mert gyülekezetökben a sok apátlan hadi árva és férjetlen hadi özvegy barátságos, szerető szóra és segítésre van szorulva. Értsék meg a hivó szót és mutassák meg, hogy méltó utódai a legvitézebb nagy magyar nőknek.

Az *Unitárius Közlönyt* ezentúl csak azoknak küldjük meg, akik megrendelik. De azt már várjuk, hogy mindenike rendelje meg, már csak azért is, hogy a gyülekezet nőinek olvashassanak belőle. Reméljük, hogy lesznek olyan jóraváló székely asszonyok, akik követni fogják példájukat.

Vass Domokos polg. isk. tanár, egyházi tan. szép kitüntetésben részesült, király Őfelsége a III. o. polgári érdemkereszttel jutalmazta meg azt a lelkes és fáradhatatlan munkásságát, melyet az erdélyi menekülés alkalmával Kolozsvárt a menekülők elhelyezése, ellátása és utbaigazitása körül kifejtett. Mint székely ember szivével, mint matematikus agyával dolgozott. Mindenki meg volt elégedve, a hova az ő keze elért s mégis a segély-alap nagy összeget megtakaritott az ő praktikus tervei szerint. Akkor nagyon boldognak érezte magát, hogy szolgálhatott Most már viselje a szép polgári jutalmat is boldogan, mert megérdemelte.

Uj köri f. ü. gondnok. Ürmössy Jenő a kolozsdobokai körben a julius 11-iki közgyűlésen foglalta el elnöki székét igen értékes megnyitó beszédével. A gyűlésen jelen volt a főt. püspök úr, báró P. Horváth Kálmán főgondnok úr, a vidéki tagok és számos kolozsvári tanácsos, akik meleg óvációban részesitették az új gondnokot. A kör a hozzátartozó nagykiterjedésü szórványok gondozását munkába vette. Kide központtal körlelkészség szervezése vált szükségessé. Petrozsénynek ide kapcsolását nem fogadta el a kör. Hálásan emlékezett meg Benő Mihály jeles gondnokról, kinek helyét egy közelebbi közgyűlésen fogja betölteni. Egyházköri képviselőkké választotta 3 évre Fülöp Mózest és Székely Sándort. A gyűlés, melyen az új gondnok és Ürmössy Károly esperes elnökölt, élénk lefolyásu volt.

A székely asszony mindig életrevaló volt. Mindig szeretett és tudott dolgozni az ura mellett. A háboru alatt az ura helyett is dolgozott. Azt természetesnek találtuk, hogy a homoród völgyben a gazdag szénatermést ez a csinos és takaros asszonysereg forgatta és gyűjtötte össze leánykáival és fiacskáival, de arra csak most került sor, hogy olykor még a kasza nyelét is megkellett fognia s az eke szarvát ő tartotta. Hej csak már egy-

szer venné észre Nagy-Magyarország, hogy a székely asszony nélkül már régóta nem volna Erdély, Erdély nélkül pedig csonka és béna volna Magyarország.

Unitárius nők szövetségét szervezznek mindenik egyházközségben. A lelkésznék, tanitónék és a község mivelt női járnak elől a szervező munkában. Csak ilyen szervezetek utján tudjuk ellátni a hadiárvák és a gyülekezeti ifjuság ügyét. Egyik közelebbi *Unitárius Közlönyben* ki fogjuk nyomtatni a nők szövetsége szabályait. Jó hireket várunk!

A hadi árvák érdekében meglátogatta a Nyikó és két Homorodmentét az Unitárius Egyház főjegyzője, a D. F. E. főtitkára dr. Boros György. Értekezletet tartott Kobátfalván és Siménfalván, hová a vidékről egybe voltak gyűlve a hadiözvegyek, a lelkészek, körjegyzők és nagyszámú érdekelt és érdeklődő. Dr. Pálffy Jenő, a Székelykeresztur és vidékének buzgó főszolgabirája volt szives velemenni és az értekezletet mindkét helyen ő nyitotta meg ékes beszéddel. A főjegyző tüzetes fejtegetése és fölvilágositása *Teendőink* cimű, most közölt felolvasásában van körvonalozva. Deák Miklós, illetőleg Sándor Géza lelkészek köszönték meg a nép érdekében kifejtett lelkes munkát.

Homorodszentpálon a napközi otthon nagy sereg gyermekét látogatta meg a helyi és vidéki lelkészek, tanítók, számos érdekelt és érdeklődővel együtt. A kis gyermekek kedves óvóanyjuk lelkes vezetésével szép kis énekeket énekeltek. Gyönyörüség volt látni a falusi apróságok okos, kedves játékát. Az értekezletet báró Orbán János árvaszéki elnök nyitotta meg tájékozó beszéddel, azután dr. Boros György szólott és Ürmösi József lelkész köszönte meg. A karácsonfalvi nagy gyűlésről lapunk mult száma tudósitott A hadi árvák ügyében mindenütt élénkül az érdeklődés a Pro Transsylvania keretében. Az unitáriusok fönnt ismertetett mozgalma is ennek a nagy akciónak áll szolgálatában.

Hadiárva fiuk. Ha tanulásra alkalmas hadiárva fiát az anya, vagy a gyám tanittatni akarja valamelyik gimnáziumban, a folyamodásban részletesen ismertetni kell a családi és vagyoni viszonyokat.

A papi pályára jelentkezés igen megfelelő volna, de ifjaink mind besorozott és bevonult katonák lévén, nem nyernek szabadságot. A jövő évben csak egy rendes első éves lesz, II. éves egy sem. A harctéren szolgál Bartók Zoárd III. éves hallgatónk is, aki önként jelentkezett a haza védelmére.

Dr. Barabás Ábel siremlékére adakoztak: Lőwi testvérek 20, Hegedüs Gyula és neje 20, Breiner Viktor 10, Kovács Kálmán és neje 14, Weiss Jenő 20, Kolozsvári tanári kar alapja 50, Kelemen Lajos 10, Uzoni Imre 5, Hidegh Mihály, Vári Albert 10, dr. Gál Kelemen 10, dr. Varga Béla 10, Kócsi Andor 10, Engel Rudolf 10, Nussbaum Jenő 5, Gerstner István 20, Batiz Dénes 2, Fekete Pál 10, Singer József 6, Bede János 5, dr. Gergely Sámuel 10, Telekyné Barabás Piroska 20, Barabás István 20, Kriza Sándor 5, Ürmösi Károly 10, Csifó Salamon 10,

Gyulay Árpád 10, Á. dr. Kiss Ernő 10, Barabás Sándor 10, Pap Domokos 10, Barabás Ilona 15, László Gyula 10, Székelykereszturi tanárok 14, özv. id Csiky Antalné 10, Márton Lajos 10,, 1915—16. évi V. g o. tanulói 5·30, Székely Tihamér 5, Tokay István V. g. o. tanuló 2, a kolozsvári unitárius főgimnázium ifjusága 54·32. *Összesen 508 K 62 f.* Minthogy ez az összeg boldog emlékü tanárunk nevéhez méltó siremlék felállitására nem elég, tisztelettel kérem a néhai volt tanitványait, barátait, tisztelőit és jó embereit, hogy a a siremlékre szánt adományaikat alulirotthoz beküldeni szivesked-jenek. Kolozsvár, 1917 junius hó 11-én. *Dr. Gál Kelemen.*

Tábori lelkészeink közül Árkosi Tamást áthelyezték Kolozsvárról Nagyszebenbe a kórházakhoz, Páll Dénes Udvarhelyről kikérezkedett a frontra. Cime : Páll Dénes Feldkurat, Feldhospität 8 k. Feldpost 363.

A buni Berde-birtokot a község kis birtokosai az Altruista bank jótállása mellett 10, illetőleg 20 évre bérbe veszik A szerződés megkötése most van munkában.

Egy kis statisztika. 1914-ben állami gyermekvédelemben részesült 59.643 gyermek. 1914-ben kivándorolt hazánkból 67.167 egyén. 1914-ben 54% volt a vegyesházasság. 1914 ben törvénytelen szülött volt 65.059, az összes születéseknek 8.7%, unitárius 15%, görög keleti 12.5%, ágostai 5.4%. Unitárius születés volt 33.2%, kat. 36%, a magyar átlag 34.2%. Unitárius lakós volt a Dunán túl 616, a Dunán innen 111, a Tisza jobbpartján 198, a Tisza balpartján 1.440, Tisza-Maros szögben 758, Királyhágón túl 67.749, Udvarhely megyében 27.567, 22 2%. Udvarhely megyében irni-olvasni tud 69.7%. Lakós Udvarhely megyében 72 317. Unitárius élveszületettből meghalt 33·9%, vagyis 716 két éven alúli gyermek. Összes unitárius halott volt 1.761. A számok beszélnek, mi cselekedjünk!

Tábori levelezőlapokat gyakorta kap szerkesztőségünk. Az Unitárius Közlönyért sóvárognak künn levő ifjaink, Boros Jenő tanárjelölt e. é. ö. zászlós julius közepéről, északról irja, hogy az elmult forró napokban egy kissé elszakadtak volt a világtól, de az összeköttetés megint helyreállt. Bartók Zuárd theologus önkéntes tizedes hallgatja az ágyuzást, várja a további rendeletet, de közben szeretne alapvizsgát tenni. Körösy Gyula I. oszt. számvivő Montenegróból várja a háború végét. Katona Márton népf. zászlós a fennebb közölt imádságot küldi, hogy vele együtt imádkozhassanak mások is.

Megjelent az Unitárius Kollegium évi értesitője, Gálfi Lőrinc dékán és dr Gál Kelemen igazgató szerkesztésében gazdag tartalommal. A Teol. Akademiának első évfolyamán nem volt hallgató. A többi három éven volt 15. Az évnyitó értekezést Csifó Salamon tanár, a megnyitóbeszédet a dékán irta. Mind a kettő közölve van. Az 1917—18. tanév megnyitóján értekezést fog tartani Gálfi Lőrinc.

A háborus imádságok könyve, melyet egyházunk adott ki 14.000 példányban, már régen elfogyott. Most újra nyomatjuk, hogy a harctéren levő s más katonáinknak megküldhessük.

A kolozsi Dávid Ferencz Egylet május 28-án, pünkösd másodnapján délután 4 órakor a fürdőtelep nagy termében tartotta az évszakban utolsó felolvasó ülését. Az egylet ezt az ülést Arany János emlékének szentelte, Kissné Papp Erzsébet megnyitójában Arany jelentőségét méltatta. Kölönte Irmuska, Kun Mariska, Kun Ilonka költeményeket szavaltak Aranytól. Emmerlingné P. Matild nagy hatással adta elő Arany: „A honvéd özvegyé"-t. Ezt követte Halász Juci éneke, aki Arany egyetlen elterjedt népdalát adta elő igen sikerülten. Kiss Sándor lelkész olvasott fel „Arany mint ember" cimen. A felolvasást a közönség tetszésnyilvánitásokkal kisérte. Az ülést Halász Juci pár igen sikerült háborus alkalmi éneke zárta be. Perselyes gyüjtés utján a Vörös Kereszt Egylet részére 85 korona gyült össze.

Az olthéviz unitárius egyházközség javára az 1916 évben a következő kegyes adományok tétettek:

1. Asztalos Márton és neje: Mártonfi Juliánna 400 kor. összegü alapitványt tettek. Az alapitványt saját nevökön kivánják kezeltetni. Az alapitványi tőke évi kamatja egészben az egyházközség közszükségleteinek fedezésére forditható.

2. A konfirmált növendékek konfirmálásuk emlékére *„Konfirmácii emlékalap"* címen 52 kor. összeggel kezdődő alapot létesitettek.

3. Az Ur asztalára kenyeret és bort ajándékoz:
   a) Husvéti ünnepen: özv. Fóri Jánosné *14 kor.*
   b) Konfirmáció alkalmával: özv. Péter Mihályné *8 kor.*
   c) Pünkösd ünnepen: özv. Kádár Gy. Mihályné *14 kor.*
   d) Karácsony ünnepen: özv. Kádár Gy. Mihályné *14 korona* összegben.

4. Az egyházközség tagjai mintegy *250 kor.* értékü közmunkát teljesitettek.

A fenti adományok összege = 752 korona.

Az itt felsorolt nemes szivü adományozók, illetve önzetlenül munkálkodott egyházközségi hivők fogadják ehelyen is az egyházközség hálás köszönetét.

Olthéviz, 1917 március 1.

Kisgyörgy Imre
unitárius lelkész.

Figyelmeztetés! Nem megy az Unitárius Közlöny több száz olyan névre, amelyre sok esztendő óta jár. Lesznek unitárius egyházközségek, amelyekbe egy példány sem fog megérkezni, mert nem fizették meg még a 2 kor. csekély összeget sem, annál kevésbbé a 3-t. Perbe fogjuk-e a jó embereket vagy veszni engedjünk pár ezer koronát? Ebben a kérdésben az egylet választmánya még nem döntött, de talán apadni fog a követelés, mielőtt rá kerülne a sor. Kérjük a hátralékosokat fizessenek!

MOST JELENT MEG!

Baksay Sándor

összegyüjtött irodalmi dolgozatai. Sajtó alá rendezte: Kéky Lajos, kiadta a Kisfaludy-Társaság. A 3 kötet ára portóval együtt K 25 20.

A gyakorl. lelki gondozás.

Irta: Páhy József ref. lelkész. Ára portóval K 5.

Öt prédikáció.

A 400-ik évfordulóra. Irták: Dr. Kecskeméty I., dr. Kenessey B., dr. Ravasz L., dr. Révész I. és Nagy Károly. Ára portóval K 2·20.

Határmesgyén.

Egyh. beszédek és imák a 400-ik évfordulóra. Irta: Paulik János ev. lelkész. Ára portóval 70 fillér.

Kaphatók: KÓKAI LAJOS könyvkereskedésében

BUDAPEST, IV., Kamermayer Károly-utca 3.

KOLOZSVÁRI HIRLAP R.T.

KÖNYVNYOMDA

TELEFON

856

KOLOZSVÁRT,

FERENCZ JÓZSEF-UT 85.

Nyomta a Kolozsvári Hirlap Rt. könyvnyomdája Kolozsvárt.

XXX. évf. Kolozsvár, 1917 szept.—okt. 9.—10. szám

UNITÁRIUS KÖZLÖNY.

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA: A DÁVID FERENCZ EGYLET.

SZERKESZTI:

DR. BOROS GYÖRGY.

FŐMUNKATÁRS: TARCSAFALVI ALBERT.

TARTALOM:

Reformáció 129
Elnökünk Báró Petrichevich Horváth Kálmán ünnepe . . 130
A Dávid Ferenc-Egylet XXXIII-ik közgyűlése 131
A román betörés hatása közgazdasági és valláserkölcsi nézőpontból 141
Lelkész-beiktatás 152
A Hargita alján (vers) . . . 153
Nők világa 153
Egyházi és iskolai mozgalmak: 155
A reformáció. — A reformáció ünnepére — Elnökünk — Gál Jenő — Dr Gál Kelemen — Leányotthon Dr. Czakó Jenőt — A Bedő-pályázat nyertesei. — Házasság — Schulek Géza — Weress József — Kiss Jenő. — Elhunytak — Vannak más megható eseteink is. — Örökös alapitóink — Ettünt emlékek — Hadiárva tanuló — Uj örökös alapitóink — Örökbe fogad — Szerkesztői üzenetek.

Az Unitárius Közlöny ára 4 kor.

A D. F. E. örökös alapitói.

1. Dr. Brassai Sámuel 400 K.
2. Báró P. Horváth Kálmán 700 K.
3. Hajós János 220 K.
4. Fekete Gábor Kolozsvár.
5. Dr. Bedő Albert Budapest.
6. Könyves Kálmán Rt. Bpest.
7. Székely László Torda.
8. Ürmössy Jenő Kolozsvár.
9. Csegezy Mihályné Albert Ilka Torda.
10. Raffay András Abrudbánya.
11. Dr. Boros György Kolozsvár.
12. Toroczkói egyházközség.
13. Ferencz József püspök.
14. Koronabank Rt. 60 K.
15. Benke Elek adótárnok Sz.-Keresztúr.
16. K. Nagy Béla Kraszna.
17. Farkas Józsefné emléke.
18. Boér Gergely Kolozsvár.
19. Raffay Zsigmond Verespatak
20. Imreh József Verespatak.
21. Borbély Sándor igazgató Vácz.
22. Dr. Székely Ferenc Budapest
23. Boncza Miklós Bpest 160 K
24. Dr. Kővári László 120 K
25. Nagyiklodi Tischler Mór Kolozsvár
26. Mikó Dezső Abrudbánya
27. Thoroczkay Vencel, Guraszáda
28. Kovács József Hmvásárhely
29. Kovács Józsefné Hmvásárhely
30. Ajtay Jánosné H.-almás
31. Sipos József m. kir. adótárnok
32. Merész Gyula festő Kolozsvár
33. Nagy Balázs Torda
34. Dr. Balogh György Torda
35. Pap László Székelyudvarhely
36. Székely Miklós Torda

XXX. évf. Kolozsvár, 1917. szept.—okt. 9—10. szám.

Unitárius Közlöny

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA: A DÁVID FERENCZ EGYLET.

SZERKESZTI: DR. BOROS GYÖRGY.

FŐMUNKATÁRS: TARCSAFALVI ALBERT.

Előfizetési ára: 4 korona. Egyes szám ára: 40 fillér. Egyleti tagok 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát, a lapért 2 koronát, összesen 4 koronát fizetnek Örökös alapitói dij 100 korona Minden pénz Gálfi Lőrincz egyleti pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra.

Reformáció.

Duló csaták vad zivatarában búslakodó szivek feledni szeretnék a jelent, hogy ünnepelhessék a dicső multat. Ha csak egy napot élhetnénk lelkünk szerint! Ha volna erő lelkünkben, hogy vissza lásson 400 esztendő kezdetére! Ha meg tudná érezni a mai ember annak a léleknek a járását a nagy szürkületben, a melytől akkoron megijedett a bűnben fetrengő ember és elrejtőzött Istene elől! Ha megtanulná a mai sok millió ember, hogy szükség neki ujra születnie, ha kiakar békülni Istenével a kit megbántott! Ha megiszonyodna a mai Kain az ártatlan Ábelek vérének láttára és futna abba a nagy pusztába, a melyben a bűnbánó vezeklést negyven napi éhségben és szomjuságban kellene szenvednie. Ha megállana az iszonyu mult sziklacsúcsán a tátongó jövő tengere fötött és oda kiáltaná az elnyelésre készülő hullámoknak: Itt állok s másként nem tehetek! Ha szemébe merné mondani azoknak, akik lelkére alkudozva testét elakarják veszíteni: a hit Isten ajándéka! Ha fölvenné a béke és megbocsátás, a szeretet és könyörület evangéliumát és azt kiáltaná én a Jézust követem ama Krisztust a ki azért élt, hogy nekem is örök életem legyen, mint leít önekie!

Október 31-ik napján az ember lelkének új születése volt most 400 éve az a mit hitujulásnak nevezett a kereszténység. Szenteljük ünnepnappá! Emlékezzünk a reformáló nagy lelkekre! Reformáljuk, teremtsük ujjá saját lelkünket egyenkint és összesen, s akkor lészen az emlék ünnep a lelki béke igaz ünnepe, a mely megteremti a földi békét is.

B. Gy.

Elnökünk Báró Petrichevich Horváth Kálmán ünnepe.

1917 augusztus 26. napja nevezetes nap lesz az unitárius egyház történetében. Főgondnokát ezen a napon ünnepelhette huszonöt évi kitartó, sőt hűségben ás áldozó készségben fokozódó munkásságáért. Ilyen ünnepről nem emlékeznek évkönyveink. Voltak nagy és kitünő főgondnokaink. Sokan szolgáltak hosszu ideig, de ilyen ünneplésben egyik sem részesült.

Nem vagyunk barátai a hiuság tömjénezésének, de azt szivesen látjuk, ha a munkást megbecsülik és érdeme szerint tisztelik.

A P. H. K. ünneplése azért volt lebilincselő, mert bensőből áradó melegség, családias egyetérzés jellemezte. Mindenkit meghatott jó barátjának a püspöknek közetlen, kedvességes beszéde. A papok szónoka Osváth Gábor esperes, az iskoláké dr. Gál Kelemen igazgató találóan tolmácsolták a közvéleményt. Dávid F. Egylet üdvözletei: dr. Boros György főtitkáré, Ürmössy Miklós budapesti elnöké a családiasság színében pompáztak, a mit nagyban emelt, hogy a választmány nőtagjai is elen voltak és ünnepelték az elnököt, jelen volt nejével Gr. Csáky Malvinnal együtt. A budapesti ekklesiát tolmácsolta Józan Miklós esperes. Az ünnepelt válasza és köszönete egyszerü és őszinte, hálát érező és meleg volt. Guidó esperes inditványa, hogy a beszédeket jegyzőkönyvben örökitsük meg, illően zárta be a nemesen egyszerü jubileumot.

A D. F. E. üdvözlésébe hatásosan kapcsolódott be 36 uj örökös alapító és több adományozó névsora és nyilatkozata.

Ez a hatalmas névsor sokat beszél, mert áldozó tetteket ad közhirré. Ebből az elnök iránti tisztelet sugarai mellett, az immár kipróbált Dávid Ferencz Egylet jövőjébe helyezett bizalmat látjuk tündökölni.

Ebből azt a meggyőződést kell leszürnünk, hogy egyháztársadalmi szervezetünkre a vallás és az erkölcs nemesítése

érdekében szükség volt s hogy ezt mindinkább fölfogják az unitáriusság mívelt és mívelődő elemei.

Ebből azt a hitelt kell merítenünk, hogy vezetésre hivott unitárius férfi és nő nem fog elmaradni a D. F. E. alapja növelésétől. Megértettük, hogy a közmíveltség előmozdítását ilyen társadalmi szövetségben lehet igazán munkálni.

Az ajtót nyitva, tárva hagyjuk és várjuk a még kivül állókat.

Azok akik ezután jönek is épp oly meleg fogadásra számithatnak.

Minthogy a jubileum alhalmából kibocsátott felhivásunk nem mindenkihez juthatott el, egész terjedelmében közöljük:

Családi ünnepre készülünk. Nagyrabecsült és szeretett elnökünk báró Petrichevich Horváth Kálmán urat, mint 25 éves egyházi főgondnokot az Egyház Főtanácsa augusztus 26-án Kolozsvárt ünnepélyesen köszönteni fogja,

A Dávid Ferenc Egylet részt kiván az ünnepből. Megfogunk jelenni és kifejezzük szeretetünket és tiszteletünket. Választmányunk azt óhajtja, hogy ne menjünk üres kézzel, hanem vigyük magunkkal szeretetünk zálogául azt, amit ő elnöksége kezdete óta százával és ezrével hozott Egyletünk alapjai gyarapitására. Hozzuk magunkkal filléreinket.

Kedves tagtársunkat arra kérjük, sziveskedjék az Egylet örökös alapitói sorába belépni. Használja föl a kedves családi alkalmat. Saját nevében, vagy kedvese emlékére, vagy a nagyszivü férfi tiszteletére, adjon 100 korona örökös alapitói dijat.

Megelégszünk mi csekélyebb összeggel is. Elnökünk a szegények s különösen iskolás gyermekek segitésére persely-alapot inditott Ebbe bármily csekély összeget hálás köszönettel fogadunk.

Még azzal is emeli örömünket, ha Egyletünk tagjai számát bár 2 új taggal növeli, vagy ha barátai, ismerősei körében fölmutatja levelünket és támogatja célunkat.

A fizetés a f. évben bármikor eszközölhető. Kedvező válaszát várjuk.

A D. F. E. választmánya nevében

kiváló tisztelettel:

főtitkár.

A Dávid Ferenc-Egylet XXXIII-ik közgyülése.

Jegyzőkönyv.

A Dávid Ferenc Egyletnek 1917. évi augusztus hó 25-én báró Petrichevich-Horváth Kálmán elnöklete alatt tartott közgyüléséről.

Jelen vannak: Ferencz Józsefné alelnök, dr. Boros György főtitkár, Ferencz József, Kozma Ferenc, Szent-Király Ferenc, dr. Ferenczy Géza, dr. Tóth György, Csifó Salamonné, Kovács Imréné, Végh Mihályné, dr. Árkossy Gyuláné, Ürmössyné-Benczur Elza, dr. Boros Györgyné, Ürmössy Jenő, Végh Iduska, Sámi Erzsébet, Árkossy Ilus, Végh József, Péter Ödönné, Vári

Albert, dr. Váradi Aurél, Hadházi Sándor, dr. Mikó Imre, dr. Árkosy Gyula, Lőrinczi István, Taar Géza, Ürmösi Károlyné, Dávid Albertné, Ürmösi Józsefné, Kántor Józsefné, Bakoczi Károlyné, Boros Rózsika, Lőrinczi Dénes, Pál Ferenc, Gálfi Lőrinc, dr. Gál Kelemen, Ajtay János, Ürmössi Károly, Göncz Zsuzsika, Szathmáry Juliska, Ósváth Gábor, dr. Gothárd Kálmán, Rédiger Géza, Ébert András, Mózes Mihály, Máthé Mózes, Antonya Mihály, Fülöp Mózes, Benczédi Pál, Józan Miklós, Ürmösi Kálmán, Killyéni Endre, Sárdi Lőrinc, Lőrinczi Domokos, Máté Lajos, Bálint Albert, Sigmond József, Árkosi Tamás, Gálfi András, Pap Zsigmond, Bárka József, Kovács Imre, Balázs András, dr. Kis Elek, Keresztesi Dénes, Zoltán Sándor, özv. Hancz Jánosné, Nagy Béla, Ürmössi József, Kovács Lajos, Ambrus Gergely, Fazakas Lajos, Kiss Sándor, Pál Ferenc, Bartók Géza, Kelemen István, Ütő Lajos, Katona József, Katona Ferenc, Máté Sándor, Csiki Gábor. Jegyzett Csiki Gábor.

1. Elnök megnyitja a gyűlést: (Beszédét jövőkor közöljük.)
2. Dr. Boros György főtitkár felolvassa évi jelentését.

Titkári jelentés — az 1916-17. egyleti évről.

Holnap lesz egy esztendeje, hogy ezen a helyen együtt voltunk és egyletünk ügyeit a háboru fájdalmas érzései között, de mégis nyugodtan intéztük. Ha holnapután esztendejére gondolunk, a háboru borzalmai már éjjeli szörnyek, földalól előkerült baglyok és denevérek ijjesztő huhogását, sivitását kergetik fülünkbe és látjuk szaladni, rohanni az álmunkból fölriadt öreg apákat, anyjuk keblén csüngő, hiányosan öltözött csecsemőket. A székelyek ősfészkébe orvul betört régi, ádáz, alattomos és gyáva ellensége a román.

Egyletünk tagjai, egyházunk, tanácsadói aggódó lélekkel és szorongó szivvel szaladtak szét innen övéik védelmére. Gyüléseinken elhintett lelkikincseinket szét hordotta a veszedelem viharszele. Itt e távolabbi ponton is első gondolatunk a földi kincsek és az élet mentésére irányult.

Csak egy-két nap repült el s már ismét kezdődött a gyülekezés. Házukból kiüzött hiveink, testvéreink, tagtársaink menekültek oda, a hol életüket megmenthetik. Megakadt minden rendes munka. Megkezdődött a segités és biztatás apostoli föladata. Közgyülésünk jegyzőkönyvét, Egyletünk lapját nem készitette a nyomda. Senki sem tudta mittevő legyen.

Ilyen kezdet után remélhettük-e, hihettük-e, hogy ma itt találkozunk? Reméltük és hittük. Egy hónap elmultával már lapunk élére ezt irtuk: Nem fog sokáig tartani a szégyenteljes dicsőség! Nem lesz hontalalan a székely még egy fél esztendeig

sem, mert erős karunk, szent haragunk kiűzi tiszta házainkból e galád tolakodót.

Azt izentük bizonytalan helyeken bolyongó olvasóinknak: Bizzatok, mert velünk van a szabaditás Istene. Reméljétek, hogy a születés szép ünnepén mindenki saját házában fogja áldani a mi megtartó Istenünket!"

Jóslatunk beteljesült. Sok volt a szenvedés, nagy a megpróbáltatás, de két hónap sem mult el, már vonultak vissza a menekülők. Midőn karácsony ünnepe beköszöntött talán két lelkészünk sem volt távol hiveitől.

Nincs olyan fekete tinta, a mely elég sötét szinekkel tudná megfesteni azoknak a gyászos napoknak keserüségét. Nincs olyan hosszu krónika, a melybe elférne mindenkinek szomoru tapasztalata. De mi mégis igyekeztünk lapunkban az *Unitárius Közlönyben* hűséges képet nyujtani a történtekről. Az öreg Ütő András leirása, az ifju Zoltán Sándor helyzet-rajza, mindig hiven fogja visszatükrözni a történtek egy-egy jelenetét. Deák Miklós és Pál Ferenc a menekülés utáni viszontlátás boldog érzelmeit ecseteli. Lapunkban helyről helyre kisértük menekültjeinket. Imádságainkkal vigasztalni siettünk siralmuk helyére.

Fájdalom rezegteti meg szivünk hurjait még ma is, ha visszagondolunk a hiveivel hiven otthon maradott jó pásztorra Székely Zsigmondra, aki három községet vigasztalt, a mig tartott a vihar, de önmagát nem tudta megtartani az életnek: hősi halált halt a parochia csatatéren. Öreg barátunk Kisgyörgy Sándor szerencsésen kikerülte ezt a nehéz sorsot, de kénosi lelkész Sándor Gergely sokat szenvedett a durva kezü ellenség miatt. Péterffy Mihályunkat jó kedélye és szerencséje megóvta nagyobb bajtól. A háromszéki, felsőfehéri, udvarhely és keresztturköri lelkészek, tanitók és hiveik mind, a maroskörieket esperesük s még egy pár kivételével a küküllőiek is egy-kettő hijjával mind utban voltak. „Csupán az Aranyos, a Szamosvölgye s az Alföld kis szigetei maradtak bizó és biztató csöndben. Egész testünkből csak a fő és egy kar! A kishitüség halálos remegéssel hirdette, hogy immár végképpen elveszünk!"

Lapunk nyomon kisérte a bujdosókat, értesitette az otthon maradottakat, s azután tudósitásokat közölt a csapásokról és veszteségekről. Fáj, ha eszünkbe jut, hogy kereszturi egyletünk lelkes elnöke Pap Mózes, három szép gyermekét veszitette el a kegyetlen hontalanságban.

Ilyen előzmények után igazán sziklánál is erősebb hittel is vajmi nehezen lehetett várni, hogy jelen gyülésünkre még örvendetes dolgokról is számolhatunk. Hála a nagy isteni gondviselésnek és az emberi nemes lelkeknek, vannak biztató tudatni valóink is,

Első helyen emlékezünk meg a mi kedves alföldi Máriánkról, aki október 22-én a menekültek előfizetői dija pótlására 20 koronával kedveskedett.

Egyletünk főtitkára fölhasználván a kinálkozó alkalmat meglátogatta a Nyikó és két Homorod vidéki hiveket, tagtársakat. *A hadiárvák és özvegyek* fölkeresése, vigasztalása és az árvák jövőjének biztositása volt célja. Az udvarhelyköri Dávid F. egyletben meghatóan szép közgyülés keretében tartott felolvasásában megjelölte azt a gyönyörü társadalmi és nemzeti föladatot, amely reánk vár minden téren. Reméljük és várjuk, hogy ez a programvalóságra váljon mindenik köri egyletünkben. Reményünket egyleti szervezetünk mellett támasztjuk az országos hadiárva gondozás *Pro Transylvánia* cimü nagyszerü királyi vállalatára. Ez már három lelkésznénket és egy tanitónét vezetett be kolozsvári tanfolyamán. Ugyanazon főtitkárunk a főtiszt. püspök ur szives megbizásából lelkigondozásban, a mi ügyeink és céljaink föltárásában részesitette a kedves belsőasszonyokat.

Most már a Nők szövetsége zászlójának minden községben kibontása legsürgősebb föladatunk. Nőink fogjanak kezet az anyai gondok legfelségesebb munkájára. A harctéren elesett vitéz apák után ezer árvánk sir. A szegénysorsu özvegy anyák a helybeli segitséget, lelki és testi gondozást várják.

Ebből az érdekből a Nők szövetsége a *Nők Világa* rovatunkat fölujitja és erre megnyerte két papnénkat: Ürmösi Károlynét a szövetség titkárát és Ébert Andrásnét, egyik legelső napközi otthonunk vezetőjét.

Választmányunk bizik nőink anyagi és honleányi nemes érzésében és kitartó áldozatkészségében, hogy részt vesznek ebben a krisztusi munkában, mellyel meglehet váltani az elveszéstől, zülléstől és átlehet adni a hazának az egyháznak és a társadalomnak azokat a szegény kis árvákat, akik fájdalom, minden nap szaporodnak.

Hogy milyen jogosan remélhetünk leginkább mutatja az a nem remélt valóság, hogy örökös alapitóink e sulyos esztendő alatt eddig soha nem tapasztalt számmal növekedtek.

A mai napig összesen 41 uj alapitónk van. A mult közgyülésen beszámoltunk 89 örökös alapitóval. Ma van: 130. A mult gyülésen 20 ujról, most 41-ről számolunk.

Ha alapitóink szép gondolatait vizsgáljuk még jobban föl hevül kebelünk. A szülő a harctéren elhunyt fia emlékének áldoz. A gyermek elhunyt szülője nevét kivánja bevésetni emléklapunkra. A lelkipásztor a konfirmálú ifjuságot vezeti a jótékonyság perselyéhez és alapitványt gyüjt filléreikből. Egyik a vallásért való lelkesedésből, a másik az irodalompártolásáért hozza

össze, gyakran önmaga megtagadásával a száz koronát. A főpásztor tisztelői ezzel fejezik ki jubiláris örömüket. Az öreg pap tanulókori hálája jeléül a nemes szivü és nagylelkü Krizáné emlékét ujitja föl. Katonáink az elhunyt bajtársak emlékére gyüjtenek alapitványt!

Soha sem volt ily nagy szükség az áldozó szivek megnyilatkozására. Lám egyik pap szeretne három hadiárvát elhelyezni vagy iskolába adni, de az anyák még csak ruházattal sem tudják ellátni. Egy szegény ember a leányát a képezdében tanittatni akarja. Folyamodik segélyért. Választmányunk a tagok között összegyüjtötte az első segélyt.

Családokat keresünk, akik magokhoz vegyenek egy-egy árvát. — Reméljük, hogy a Nők szövetségének ezen a téren is siker fogja kisérni munkásságát.

Lapunk előállitását már négyszeresnél magasabbra emelte a nyomda a papir és munkás drágasága miatt. Kénytelenek voltunk a második félévben a lap árát 4 koronára emelni. Hogy ez is mily csekély mutatja az a tény, hogy a tak. pénztárak a pénz kamatját 3 ½-re szállitották. Ezzel szemben örvendetes, hogy pénztárnokunk a nála biztositott Merkur-bank féle 8400 koronán felüli összeget befizette, s magasabban kamatozó hadi kötvényeket vehettünk. Lapunkat 300-nál több példányban ingyen küldöttük katonáinknak. Nagy köszönettel emlitjük, hogy Kelemen Lajos vál. tag, lapunk katonai rovatát szives volt vezetni és katonáinkkal levelezést folytatni.

Konfirmációi emlékkönyvünkből 434 példányt rendeltek meg lelkészeink ezuttal 50 fillér árban. Részt vettünk Kolozsvárt a husvételőtt délutáni előadásokban, de a helyiség hiánya és a helyzet miatt választmányunk nem rendezhetett előadásokat.

Halottaink között szomoruan lesujtó érzéssel emlitjük meg tiszt. elnökünket Fekete Gábor őngym. aki Egyletünknek disze, választmányunk több évig alelnöke volt. Egyed Ferenc lelkész, régi buzgó tagtárs 80 éves korában elhunyt. Elveszitettük választmányunk volt tagját Weress Józsefet, Székely Zsigmond kálnoki lelkészt, kezdet óta tagtársunkat és még sokakat, kikről lapunkban esetről-esetre megemlékeztünk.

A fiók-egyletekből.

Nem mindenikből érkezett jelentés, mert a menekülés okozta bajok és a közlekedési nehéz viszonyok sok jó tervet megbénitottak. De ez az év sem mult el tétlenül.

Az aranyostordai Lőrinci Dénes elnök jelentése szerint a nehéz közlekedési viszonyok s főleg az élelmezés lehetetlensége miatt gyülést ebben az évben sem tarthatott.

Számadása szerint: Bevétel . 190·76 K
Kiadás . 173·42 „
Maradvány . 17·34 K

A f. e. vagyona: pénztári készlet: 17 K 34 fillér. A Takarék betét 306 K 26 fillér. Hadikölcsön kötv. 500 K = 822 K 60 fillér.

Tagok száma?

A küküllői Gvidó Béla alelnök és Ütő Lajos titkár jelentése szerint gyülést tartott Bethlenszentmiklóson, melyen kebli ügyeket intézett és ujra szervezkedett. 1916 nyarán öt ünnepélyt rendezett Küküllődombon Gvidó B. elnöklete alatt. Közremüködtek: beszéddel Biró Pál, Sándor Gergely, Szász Dénes, felolvasással Halmágyi Samu, Miklósi János, szavalattal Miklós János, énekkel József Dénes. Imát mindig Ütő Lajos mondott. E szép és hatásos ünnepélyeket a menekülés miatt abba kellett hagyni. Elnökké Dr. Pálffy Ferenc ügyvédet választotta. Az uj évre szép tervek kivitele vár. Tagok száma; 51.

Biró Pál pénztárnok számadása szerint:

Bevétel kamatból 2·81 K
Tagdijakból 85·— „
Összesen 90·81 K

Kiadás: központi egyiet pénztárába 62 K 20 fillér, Takarékba 29 K 61 fillér. Vagyona: Takarékbetét 63 K 54 fillér. Hadikölcsön kötvényen: 100 K. Kölcsönadva 500 K. Összesen 661 K 54 fillér.

A keresztürköri leküzdhetlen akadályok miatt nem tarthatott gyülést. Pénztárnokká választotta Katona Ferencz köri jegyzőt. Tagok száma?

Az udvarhelyköri a jelen nem éppen kedvező évben is sikeresen működött. Karácsonyfalván népes gyülést tartott melyen közre működött dr. Boros György és Boros Rozsika „érdemes közreműködésükkel a gyülés sikerét biztositották, a helyi működők is elismerésünkre méltók" irja jelentésében Benczédi Pál titkár. Tagok száma: 110.

A tagsági dijak csaknem mind befolytak. Választmány: Elnök: Ürmösi József, alelnök: Ajtai Jánosné, Györfi István. Titkár: Benczédi Pál, pénztáros: Ajtai János. Vál. tagok: Pál Ferenczné, Vas Albertné, Tary Sándorné, Bencze Gáborné, Ürmösi Józsefné, Péter Sándor, Ébert András, Barra Sándor, Vajda Antal.

Az egyleti tagokban és vezetőségben meg van minden jó akarat a buzgó társadalmi működésre.*)

*) A főtitkár kéri a többi fiók-egyletek jelentését, különösen pedig a **számadást, a vagyon és a tagok kimutatását,** a választmány teljes névsorát. Pótlólag kiadjuk a Közlönyben.

A kolozsi 6. felolvató ülést tartott: December 25-én a gyermekek részére, januárban a koronazást ünnepelték, május 28-án Arany Jánost. Felolvastak Kissné Papp Erzsébet elnök 5-ször, Kiss Sándor, Székely Mihály, Kun Sándor 1—1 szer.

Dr. Váradi Aurél tagtárs indítványára a közgyűlés a jelentést tudomásul veszi. Egyben elismerő köszönetet nyilvánit az elnöknek, főtitkárnak és a választmánynak valláserkölcsi és sociális téren végzett értékes munkájáért s az elnöki megnyitónak és főtitkári jelentésnek egész terjedelmükben jegyzőkönyvbe iktatását határozza.

3. *Dr. Boros* György főtitkár bejelenti a titkár lemondását. Közgyülés Györfi István lemondását tudomásul veszi és a választmány ajánlatára Csiki Gábort választja titkárrá. A választmányból kilépő tagokat újra választja, a városról eltávozott Gyöngyösi Béla helyét Vass Domokos polg. iskolai tanárral tölti be.

A pénztárnok felolvassa jelentését:

Tisztelt Közgyülés!

Pénztárnoki jelentésemet a következőkben teszem meg: Összes bevételünk volt 42350 K 80 fillér, melyből 24348 K 87 fillér a megelőző évről hozatott át. A folyó évi bevétel igy 18001 K 98 fillér lenne. Minthogy azonban ez összegből is 10070 K 06 fillér csak könyvelési tétel, valódi és tényleges bevételünk 7931 K 92 fillér volt a mult évi 6597 K 56 fillérrel szemben. Kiadásaink összege a könyvelési tételeken kivül 3961 K 37 fillér.

Az egyletnek pénztári könyvén levő vagyona 27959 K 42 fillér. Ebből tőkésitett alap a mult évi közgyülés határozata szerint 19026 K. Választmányunk ajánlja, hogy alapszabályainak, rendelkezéseinek megfelelően a jelen közgyülés határozatából tőkésittessék 4099 K 10 fillér befizetett alapitói dij és az évi jövedelem öt százaléka gyanant 191 korona, összesen tehát 4290 K 10 fillér. Ez ajánlat elfogadása után tőkésitett alapjaink összege 23317 K 10 fillér lesz.

Bevételeink részletei a következők voltak:

Tagsági és előfizetői dijak	148·— K;	a megelőző évben		1540·74 K
Fiókegyletek járulékai	601·95 „	„	„	767·71 „
Nyomtatványokból	259·80 „	„	„	189·48 „
Kamatokból	1040·85 „	„	„	552·08 „
Ajándékokból	445·00 „	„	„	144·50 „
Segélyekből	—.— „	„	„	803·05 „
Alapitói dijakból	4099·10 „	„	„	2509·— „
A budapesti DFE. járuléka		„	„	100·— „
Összesen:	7931·92 K;	„	„	6596·56 K

Kiadásaink részletei a következők voltak:

Az U. K. költségei	3480·5 K;	a megelőző évben	2315·— K
Ügykezelés	32·40 „	„ „	41·63 „
Misszió	40·32 „	„ „	84·94 „
Tiszteletdijak	408·— „	„ „	254·— „
Összesen:	3961·37 K	„ „	2695·55 K

A fiókegyletek járulékai bevételünkhöz a következők voltak:

Aranyostordaköri fiókegylet	;	a megelőző évben	70·80 K
Felsőfehérköri „	8·40 K;	„ „	—·— „
Fogarasi „		„ „	9·40 „
Héromszékköri „	166·15 „	„ „	108·84 „
Kereszturköri „	29·— „	„ „	110·— „
Kolozsi „	30·00 „	„ „	60·— „
Küküllőköri „	63·20 „	„ „	45·47 „
Marosköri „	72·60 „	„ „	31·80 „
Nagyszebeni „	32·40 „	„ „	—·— „
Segesvári „	—·— „	„ „	50·— „
Udvarhelyköri „	200·20 „	„ „	200·40 „
Összesen:	601·95 „	„ „	737·71 K

Tisztelettel kérem, hogy jelentésem tudomásul vétele után engem a lefolyt év számadásának terhe alól felmenteni szíveskedjék.

Kolozsvár, 1917. augusztus 1-én.

Gálfi Lőrinc
pénztárnok.

5. A pénztárvizsgáló bizottság jelentését a választmány beterjeszti:

Tekintetes Választmány!

Alulirottak *Dr. Boros* György főtitkár úr felhivására megvizsgálván a Dávid Ferenc-Egylet pénztárát, illetve mult évi — 1917 aug. 1-ig terjedő időre vonatkozó számadását, jelentésünket tisztelettel a következőkben tesszük meg:

Összes bevétel volt	42,359·85 K.
„ kiadás volt	14,391.43 K.
Maradvány	27,959·42 K.
Ez évi tiszta jövedelem ...	3,832·82 K.

Az egylet vagyona a következőkből áll:

1. A Leszámitoló bank 11,850 sz. könyvén	5,050·65 K.
2. A Leszámitoló bank 11,718 sz. könyvén	151·— „
3. Nemes Mariska kötelezvénye	100·— „
4. Magyar Koronajáradék kötvény	7,100·— „
5. Erzsébet-hid részjegy	100 — „

6. 6% hadikölcsön	1,500·	K.
7. 5·5% hadikölcsön	13,500·—	„
8. 6 százalékos hadikölcsön elismervény	300·—	„
9. Készpénz	157·80	„
Együtt:	27,959·42	K.

Megjegyezzük, hogy az előző évi számadás lezárásakor Gálfi Lőrinc pénztáros kötelezvényén szereplő 8,425·33 K összeg befizettetett az Egylet pénztárába.

Ajánljuk, méltóztassék pénztárnoknak az idei tőkésitésre vonatkozó javaslatát elfogadni.

Javasoljuk, méltóztassék az eddigi gyakorlat szerint a tiszta jövedelem 5 százalékát azaz 191—191 K-t a titkárnak és pénztárnoknak tiszteletdij cimen kiutalni.

Megjegyezzük, hogy az elnök úr öméltóságának felhivására mult évben tartott pénztárvizsgálat kapcsán általunk javasolt pénztárkezelési módozatokra a választmány részéről semmiféle intézkedés nem történt. Azok életbeléptetését elkerülhetetlennek tartjuk s azért azok tárgyalás alá vételét kérjük.

Végül javasoljuk, méltóztassek Gálfi Lőrinc pénztárnoknak a szokásos felmentést 1917. évi aug. 1-ig terjedő időre megadni.

Kolozsvárt, 1917 augusztus 23.

Hadházy Sándor,
Kovács Kálmán,
pénztárvizsgálók.

A választmány a jelentést elfogadásra ajánlja azzal, hogy a pénztárkezelés ügyében a jelen évben elfog járni.

— A közgyülés a jelentést elfogadja azzal, hogy a választmány a pénztárkezelésre tett bizottsági javaslatot léptesse életbe.

Közgyűlés a pénztárnok jelentését elfogadja és Gálfi Lőrinc pénztárnoknak elismerést nyilvánít.

6. Gálfi Lőrinc pénztáros a „Merkur“ bankban elhelyezett és elveszett 8,425·33 korona összeget az egylet pénztárába a f. évben, május 7-én visszafizette s az időközi kamatainak elengedését kéri.

Közgyűlés a kérdés fölött tárgyal, tekintettel a választmány azon javaslatára, hogy a tőke kamatainak fele, vagyis 2 és fél százalék fizettessék meg a pénztáros által. Ürmösi József az udvarhelyköri fiókegylet elnöke a választmány javaslatát elfogadja azzal a kiegészítéssel, hogy a közgyűlés, tekintettel a pénztáros jóhiszemüségére s több évi lelkiismeretes munkájára, a pénztárostól ne kivánjon kamatot, fogadja el a tőkét. Dr. Tóth György nem kiván a kérdés érdeméhez szólni, csak azt kivánja, hogy a pénzügyileg fontos ügy aktaszerüleg

láttassék el s objektive világittassék meg, nehogy szabályellenes eljárás eredményének lássék a kérdéses összeg sorsa. A dolog érdemére vonatkozóan a választmány azt a felvilágosítást nyujtja, hogy az egylet pénze a Kolozsvármegyei takarékpénztárban volt elhelyezve és a „Merkur" bankba való áthelyezés egészen a pénztáros kezdeményezésére történt, kétségkivül jóhiszeműséggel. A választmány hosszú idő alatt azt a tapasztalatot szerezte, hogy a pénztáros az egylet pénzét lelkiismeretesen gondozza. Ezt bebizonyította a pénztáros azzal is, hogy a „Merkur" bankban elhelyezett tőke biztosítását s egyszersmint a kamat megfizetését is önként vállalta és fölhatalmazást adott, hogy a tőke és kamatai biztosítására sinfalvi birtoka betáblázttassék. Igy az egyletet megkímélte egy hosszabb s esetleg költséges biztositási eljárástól. Az is figyelem tárgya volt a választmányban, hogy Gálfi Lőrinc pénztáros a biztositékul lekötött birtokát a károsodás idejében szándékozott eladni, arra vevője is volt, de a háború kitörése miatt a vásár megakadt s igy nem hajthatta végre azt a szándékát, hogy a tőkét azonnal visszafizesse s az egyletet a kamatveszteségtől megóvja. Közgyülés ezeket a körülményeket figyelembe véve a pénztárostól a kamatfizetést nem követeli.

A közgyülés dr. Tóth György indítványára ennek hivatalos közzétételét elhatározta.

7. Szaval. Tarcsafalvi Zoltán papnövendék. Közgyülés tetszéssel hallgatja.

8. Taar Géza nagyajtai lelkész felolvas. (Felolvasása külön van közölve.)

Közgyülés az aktuális tárgyú és hangulatos felolvasást nagy tetszéssel hallgatja s a felolvasónak elismerését fejezi ki. Ferencz József püspök ur kifejezést ad lelki örömének, hogy a gyülésen részt vehetett s a többi számok mellett a hangulatos felolvasást végig hallgathatta, a felolvasásnak csupán a központot érintő részét kivánja rektifikálni, annak bizonyitásával, hogy a menekült hitrokonok gondozása érdekében minden róle telhetőt megtett.

Ezután az elnök az egylet nevében a szereplőnek köszönetet mondva, a jegyzőkönyv hitelesitésére dr. Tóth Györgyöt és Hadházi Sándort felkérve, jobb jövőbe vetett bizalommal a gyülést bezárja.

Kmf.

Hitelesitik:

Dr. Tóth György,
Hadházi Sándor.

Csiki Gábor,
titkár s. k.

A román betörés hatása közgazdasági és valláserkölcsi nézőpontból.

(Felolvastatott a Dávid Ferenc Egyletnek 1917 augusztus 25-én tartott ülésében.)

Mit hoz a háború, mit rejt magában, mit tartalmaz? Századokkal viszi-e vissza a kultura, a haladás szekerét, avagy épen hasznos kerékkötője a lejtőn rohanó szekérnek? Értékek, szellemi és anyagi értékek elpusztitója csupán, avagy épen ezeknek árán ujabb, izmosabb, elevenebb, életképesebb világnézetek, életelvek, lelki értékek kovácsolója? Pusztító zivatar é, amely az emberi élet minden mezején szemet és lelket gyönyörködtető tenyészetet semmisit meg, avagy hatalmas zendüléseivel, megtisztitván az élet elposványcdott, megfertőzölt levegőjét, új lendületet ad egy frissebb, egészségesebb, áldásosabb emberi élet lehetőségére. Vérözön é, mely hullámaival az élet mélységeiből csupán a szennyet és iszapot kavarja föl, avagy elmultával a hátramaradt dús erejü televényban gazdagabb tenyészet áldásait és gyümölcseit nyujtja?

E kérdések taglalásában ma már egy hatalmas irodalom fejlődött ki, mely a most már negyedik évébe forduó háborunak talán egyetlen positiv eredménye eddig s félős, nekogy ez maradjon egyetlen kamatja is ez óriási szellemi, lelki és anyagi befektetésnek.

Nem régen egész sor német phitosophus nézetét olvastam a világháborúról. Valamennyi mind oda concludál, hogy a háboru, jóllehet teméntelen vér, könny és fájdalom, értékes kulturkincsek pusztulása árán is, de hatalmas erkölcsi és szociálizáló kihatásokkal bir. Hogy csak egyet említsek, a hosszú béke alatt elveszett ideálismust újból föltámasztotta. Erősebbé tette a köteléket, mely az egyént az államhoz köti, izmosabbá a hazai rög szeretetét, a nemzeti hagyományokhoz való ragaszkodást, amelyeknek megnyilatkozásaiban az emberi erényeknek talán eddig nem ismert, hatalmas arányait csodálhatjuk.

Mélyebbre véste a szociális parancsokat. A sok ember roncsnak látása, a derékban kettészakadt, sokat igérő, dicsőséges életpályák megsemmisülése, az annyi bevégezetlenül maradt szent kötelesség: el nem csókolt csókok, mélységében ki nem merített hitvesi hűség, avagy a mélységeken a törtszivek, őrült lelkek — oly érzelmeket ébresztenek a lelkek mélyén, melyek az emberi közösség érzetét fokozzák, a társadalmi együttható erőket fejlesztik s igy bizonyos mértékben újjászületésre késztetik az embert. A sok millió emberi élet pusztulásával a megmaradt egyesek értéke s igy az emberi méltó-

ság érzete is elevenebbé, tudatosabbá vált. És az anyagiak terén?

Anélkül, hogy ellenségeinktől elhóditott hatalmas területekre gondolnék, hát a fölfedezések, a találmányok, melyek ma a győzelem megszerzésére, a védekezés megkönnyitésére, az emberi élet spórlására, a megnehezült életviszonyok. az élelmezés, a ruházkodás, egyszóval a megélhetés elviselhetőbbé tételére szolgálnak, nem mind az emberi ész és erőnek a háború hatása alatti csodás, rendkivüli és áldásos alkotásai-é?

A magasabban járó philosopus lelki szemeivel nézve tehát, minden jel arra mutat, hogy egy új történeti korszak küszöbén állunk, hol hátunk mögött régi elavult bálványok romjait hagyjuk, de előre nézve egy új világ, egy új, erősebb, izmosabb kultura csillogó palotájának körvonalai bontakoznak ki lelki szemeink előtt.

Nem rendelkezem a bölcsesség mélységével, sem a philosophus hatalmas áttekintő szellemi erejével s igy jogot sem formálhatnék, hogy a nagyok emez állitásaival vitába bocsájtkozzam.

Talán épen a philosophikus mélység hiánya tehette nálam s azt hiszem rajtam kivül még sok másnál is, hogy jó ideig e borzalmas világégésben nem kerestem sem átkot, sem áldást, csak amikor fejem fölött is kigyuladt a házam s én is hajléktalanná lettem, csak akkor kezdettem mélyebben gondolkozni afelett, hogy a lobogó tűzfény nem csupán látványosság, de egy-egy emberi élet keserves verejtékén szerzett értékek elpusztitója is; csak akkor láttam, kogy a tűz fényénél nemcsak az oltók hősiességét és önfeláldozását lehet csodálni, de meg kell látnom a füstben imbolygó emberi eltévelyedéseket is, melyek a kirakott prédára lesznek, csak akkor láttam, hogy elhamvadt házam üszkeiből nem csupán az elővigyázat, a gondosság tanulsága maradt számomra, hanem a hajléktalan bujdosók keserű sorsa és annak nagy feladatai. Én a háborúban sokáig csak szent kötelességet láttam és hirdettem csupán, amelyet minden áldozat, a legnagyobb önmegtagadás árán is teljesiteni kell, mig szent előttünk a haza fogalma, a rög, melyben véreink csontjai pihennek, amelyből véres verejték árán kapjuk a mindennapi kenyeret, amelyhez szent hagyományok hosszú sora, emlékek, álmok fűznek. Szent kötelességet, melynek teljesitése isteni parancsként nehezedik reánk mindaddig, mig szivünknek édes boldogsága őrködni hitveseink, ártatlan gyermekeink békés lakozása, zavartalan álmai fölött, mig szent előtfünk házi tűzhelyeink érintetlensége és tisztasága, mig drága kincs számunkra ez az édesen búsan zengő magyar nyelv, mig azokban az egyszerű fehérre meszelt kicsiny templomokban szeretjük Uram a Te házadban való lakásunkat, melyekben

székely egyszerüséggel, a székely becsület mélységével és tisztasagával imádhatjuk az egy igaz Istent.

Csak most, amikor épen az egy évvel ezelőtti alattomos oláh árulás következtében a háború szivünkön talált, csak most látom, hogy a háború nemcsak szent kötelességeket és az ezeknek emberfeletti becsületességgel teljesitése nyomán támadt dicsőséges emberi erényeket tartatmazza, de átkot, rombolást és pusztítást is. Csak most látom, hogy a háború nyomán nemcsak megújulás, tanuság, megelevenitő, fölfrissitő erő támad, de hatalmas nagy arányú anyagi és erkölcsi destrukció is. És e fájdalmas tapasztalás után, ha nem is egészen, de inkább tudok ma már ahoz a kevesebb idealismussal, annál több realitással és őszinteséggel szóló fölfogáshoz csatlakozni, hogy „a háború erhölcsi, szellemi és anyagi téren olyan rombolást visz véghez, olyan értékeket semmisit meg, ugy fölforgatja a társadalom békés fejlődésre hivatott, kialakult rendjét, hogy megszünte után a romok eltakarítása, új értékek felszinre hozatala, a társadalmi összhang megteremtése, a nemzet összes meglévő energiáját újabb, belső háborúra hivja ki ismét. A háború meglazitotta a jogi, társadalmi erkölcsi és vallási kötelékekét, ledöntötte a megingatlannak hitt bálványokat, felszinre hozta a lappangó bűnöket, megmutatta az ember igazi arcát. (Mihályfi Ákos : rektori megnyitó beszéd.)

Megkisérlem az oláh invázió hatását gazdasági és vallás-erkölcsi nézőpontból megvilágitani. E kérdés minket közvetlenül érint, mert ez alattomos árulásnak minden átka, minden gyötrelme a mienk volt s ha lehet erről beszélni, miénk áldása és tanulsága is.

Abból az időből keresem az emlékeket, amikor még mint gondtalan 18 éves ifjú érettségi vizsgára állottam — s bizony csak most látom — hogy akkor inkább a verejték, mint tudás árán tettem érett voltomról bizonyságot. Eszembe jut, hogy irásbeli vizsgálatom alkalmával egyik kedves, ma már csak boldog emlékezetű tanárom, ennek a nagy áttekintést, a múltnak gazdag ismeretét, patinás faj és rögszeretetet igénylő kérdésnek megfejtésétől tette függővé érettségemet: „Erdély, mint a magyarság védő bástyája"!

Igazán nem emlékszem ma már milyen, vagy egyáltalán adtam-e feleletet e kérdésre, hiszen a könnyelmű ifjú mindezekből csak azt viszi magával, hogy valamikor régen annyi szemfényvesztés, annyi csalafintaság, több izgalom, mint tudás árán, hát egyszer csak „egyszerűen érettnek" nyilvánittatott komolyképű professorok által. Azt csak most látom, mennyire éretlen és zöld lehetett egy 18 éves ifjú egy ilyen nagy kérdéssel szemben, amikor szükebb hazánk, Erdély országunk mult évi fájdalmős megpróbáltatása, székely népünknek, fajomnak

szomorú vándorlása, az élet vaskényszerűsége, ez a legjobb tanitómester tanitott meg e kérdés megfejtésére. És azt is csak most látom, hogy ennek a kis országrésznek, és a benne élő jobb sorsra, nagyobb megértésre érdemes maroknyi magyarságnak is az volt eddig a legnagyobb szerencsétlensége, hogy azok között is, akik a hivatalosak, akik érdemekben, tudásban, gazdag tapasztalásban őszültek meg, hogy még azok között is sokan, de sokan vannak, akik még csak most kezdenek eszmélni s most kezdenek velem együtt az érettség ama fokához érni, hogy ezt a kérdést a maga nagyságában, fontosságában megérthessék. Csak igy történhetett, hogy amikor most egy éve, ahhoz a kétes értékű dicsőséghez jutottunk, hogy szerencsétlen sorsunk az egész világnak részben kárörvendő, részben szánakozó figyelmét felénk forditotta, hogy amikor kétségbe esett jajkiáltásaink királyhágón-tuli testvéreink figyelmét, szánakozását, részvétét és segitségét oly nagy mértékben felköltötte, egy kiváló publicistánk nagy elterjedésnek örvendő egyik napi lapunk hasábjain hosszadalmasan azon siránkozik, hogy ők eddig Erdélyből, annak népéből, kincseiből vajmi keveset, vagy semmit sem ismertek.

El kell ismerni, mostoha gyermekei voltunk az anyának, s hogy ennek a mostoha viszonynak a gyermek különös sajátosságai, szokásai, huzódozása, vagy az anyának nemtörődömsége, vagy mindakeltő volt az oka, ne vizsgáljuk azt mostan.

Most csak azt lehet megállapitanunk, hogy a mostoha gyermeknek haldokolni kellett, hogy kórágya mellett elismerjék, milyen áldott, kedves, sokat igérő gyermek volt. Most csak arról emlékezünk mély fájdalommal, hogy ki kellett gyulni a háznak mind a négy sarkán, hogy a mentés alkalmával belőle kirakott töméntelen érték bámulatba ejtse a részvétre és segitségre sietőket. Föl kellett a régi sebnek szakadnia, hogy meglássák orvossai, hogy amig ők kezelés alatt tartották, mig csupán elméletekkel és banketteken hangoztatott jóakarattal fáslizgatták, azalatt üszkösödésnek indult. Ez a belátás, ez a föleszmélés, ez a megismerés az, melyet az oláh betörés mint áldást hagyott maga után. Erdély jövendő gazdasági fejlődése és megerösödése szempontjából.

Amikor most egy éve Csikország, Háromszék, Udvarhely, hatalmas állatállományaival, Brassó, a Barcaság jómódu, még e Zsirtalan világban is tetemesen zsiros kalapu szászai régi és fejlett gazdasági kulturát eláruló fölszerelésük egy részével elárasztják a nagy Magyar Alföld gazdag rónáit; Királyhágón tuli magyar testvéreink minden szivességük és vendégszeretetük mellett is, csak akkor kezdettek megijedni, csak akkor kezdették máskép taksálni Erdély gazdasági erejét, amikor minden a nagy tömeg, mindez a nagy érték az ő szivességüktől várta meg-

mentését. *És ebben az ijedt csodálkozásban benne volt a megismerés a jövőre való jobb·n értékelés áldásos haszna, benne volt a mult 1000 holdas, lekicsinylő arroganciájának bünbánó beismerese, mely eddig Erdély gazdasági erejét, az itt élő maroknyi hüséges magyar polgár gazdasági értékét egyedül az alföldi paraszt előtt eddig oly csekély értékkel bíró puliszka mértékével mérte.* Csak amikor ez a lekicsinyelt puliszka a mostoha életviszonyok következtében Királyhágón-tuli testvéreink asztalán is szivesen látott vendéggé vált, csak amikor az üldözött Jákób, a keserves menekülésből Isten kegyelméből hazakerült, puliszkás székely testvér ellenség taposta földjéről is a Szépmező az Olt a Küküllő, a Marosvölgyeinek hatalmas mennyiségü acélos buzájával fizette vissza a szánakozás által neki nyujtott szüküs kenyeret; Erdély gazdasági erejéről, értékéről csak akkor kezdett igaz és helyes fogalmat alkotni magának a buzás alföldi testvér. Hát még ha tudná, hogy hatalmas bércei méhében, mint a szivek mélyén, mennyi nemes érc, hatalmas fenyveseiben, erdőségeiben mennyi földolgozatlan érték, fürdőiben, gyógyforrásaiban, természeti szépségeiben, erdélyi specialitással fejlődő városaiban mennyi kamatozatlanul álló hatalmas tőke, mely az eddig külföldre vándorolt idegenkedő jó magyar pénzre vár. Talán ennek a megismerése is elkövetkezik majd, amelynek nyomán Erdély gazdasági fejlődésének gyönyörü perspektivája tárul lelki szemeink elé.

És a népe? — Valljátok meg, sokszor gondolkoztatok ugy, hogy kicsiny érték, kicsiny suly, a magyar nemzet erejének serpenyőjében. Mi volt előttetek eddig az erdélyi patriotismus? A multak székely dicsőségének csöndes majszolása, a jelen szunyadó tetterejének a multak elevenségével való kendőzése, az itt élő sokféle nemzetiség kifelé gravitáló aspirációival való csöndes megalkuvás, a nemzeti degenerálódásban való tehetetlen beletörődés, a képviselő választásokon a székely atyafi könnyü elvhüsége, könnyü megvesztegethetősége, avagy talán a székely legény kétes értékü fejszedobáló házsártossága. Igy tudtátok ti eddig. Meg kellett inognia házatok keleti bástyájának, hogy erről is más képet alkothassatok magatoknak. Ime most lássátok, hogy a székely patriotismus nem a multakból való élés, annál kevésbé az itt burjánzó nemzetiségi aspirációk, hanem egyedül és kizárólag az ezen aspirációkkal századokon keresztül és ma is folytatott csöndes és zajtalan létfentartási küzdelme az itt élő hüséges maroknyi székely magyarságnak, mely századokon keresztül s igy ma is mindkét kezében fegyverrel viaskodva védte nemzeti és faji jellegét, a magyar szabadságot és függetlenségét, mialatt elveszitette lábai alól a dusabban termő televényt s ma a nagyon kicsiny termő erejüt csupán e létfentartási küzdelem dicsőségétől megaranyozot,

sziklás bérceinek sasfészkeibe huzódhat meg. *Im most lassátok meg, hogy az erdélyi patriótizmus egyedül és kizárólag székely patriótizmus, melyről Csik, Háromszék, Udvarhely és a' többi 82-es, 24-es székely bakai hüségükkel, becsületességükkel, kitartásukkal patakként omló drága vérükkel tesznek bizonyságot, mialatt a Tömös, Ojtoz, Tölgyes, Békés szorosainak mélyén a keleti havasok bércein és lejtőin Erdély gondviselésszerü szerepét töltik be a magyar alföld buzatermő rónáinak védelmezésével.* És ha mindezt megláttátok, azután kezdjétek megmérni, hogy az elfajultnak hitt székely vér mit nyom ma is, mikép a Bethlenek, Bocskaiak. Rákóciak idején a magyar nemzeti erő serpenyőjében.

A székely jellem, a székely becsületesség a székely egyenesség? Sokszor volt alkalmas téma fiatal zsurnaliszták kávéházi asztalánál a jól, avagy rosszul összerótt „Góbéságok" számára. S ha a szegény székely jellemét, becsületét bizony sokszor kizárólag ezek a „Góbéságok" világitották meg a nagy világ előtt, amelynek lassankint köztudatába ment át, hogy a székely ember megbizhatatlan, agyafurt, facsaros észjárásu s mindnek két esze, egy jó és egy huncut van. Ám kik csupán e „Góbéságok" hamis világitásából ismeritek a székely jellemet, a székely becsületet, nézzétek meg most őszült székely apák és anyák székely hitvesek százezreinek hüségét, becsületes kitartását, szent önmegtagadását a mostani világ megpróbáltatás idején s bünbánó megalázkodással szent tisztelettel fogjátok elismerni, *hogy az a sokszor kifigurázott székely jellem, székely becsület, székely hűség juttatta azt a maroknyi népet oda, hogy ma a legnagyobb véradót fizeti székely becsülettel, amikor az egyiket nem siratja, másikat is, mindeniket, apjokat is odaadja.*

És azalatt itthon a székely asszony erejen felül mer, amikor könnyeit visszafojtva, egymaga küzd erőtlenségében sziklás barázdáinak terméketlenségével s neveli itthon gyermekeit, a jövendő reményét. Királyhágón túli magyar testvérek, kiknek könnyező szemei felénk fordúltak az alattomos román támadás alkalmával, tanuljátok meg ezután a székely jellemet, a székely hüséget és becsületességet is máskép értékelni, mint eddig tevétek.

A székely munka, a székely találékonyság, a székely asszony sokoldaló munkássága, értékes háziipara mind olyanok, amelyek mindeddig mostaha elbirálásban részesültek. Jönni kell a megértés, a megismerés idejének ezen a téren is, amikor a székely munka értéke, a székely geniálitás nemcsak Amerika gyárcolossusaiban s hatalmas bányáinak mélyén lesz elismert, amikor a székely nő értékes kézimunkája, szőttesei, varrottasai nem a székely harisnyába bujt házaló oláh cigányok Bécsből importált silány portékájával lesz mérve, amikor a székely nőt

ebből a sokoldalú értékes munkásságából fogják megismerni a nagy világ előtt, s nem pedig Románia és a ragyogó fővárosok posványaiban és fertőiben megtévedt nehány szerencsétlen lélek könnyekre méltó tragediájából. Több teret az érvényesülésre, a székely munka, a székely geniálitás, a székely alkotó erő számára és több megbecsülést ebben az irányban is! És okosabb, mélyebb belátással rendelkező, önzetlenebb birtokpolitikát e földjéhez igaz hűséggel ragaszkodó, földjét oly sok verejtékkel termésre késztető székely-magyar számára, mert a múlt belátás hiánya, gondtalan nemtörődömsége folytán, a holdanként idegen kézre kerülő székely föld szomorú sorsa lassankint épen oda vezet, a hova a tavalyi oláh betörés vezetett volna.

Oh vajha az alattomos árulás nyomán, multkori nehéz megpróbáltatásaink fájdalmaiból Erdély földjének, gazdasági erejének, értékének helyesebb megismerése, a székely nép jellemének. becsületének, hűségének igazabb értékelése és ezeknek folytán vezető szerepre hivatottságának belátása, egy szóval kicsiny földünk anyagiakban, gasdasági erőben való megifjodása. újjászületése következnék el. Talán ez újjászületés árán hamar fejednők a régmúlt bünös mulasztásait, a közelmult nem kicsiny anyagi veszteségeit, mert a fejlődés törvényszerüsége arra sanit, hogy minden születésnek, minden teremtésnek fájdalmas a méhe."

Oh vajha az egymásra utaltság, az egymásra találás boldog érzetében együttes akarással, együttes szeretettel az extra Hungariam elcsépelt phrasissát ezzel toldanók meg: „Sine Transylvaniam, non est Hungaria"!

Lehet, hogy ezeket a sötét szineket az izig-vérig való ererdélyi ember elfogúltságának szemüvegén lehet látni, csupán, az is lehet, hogy ez elfogúltság a tulzott fájdalom elfogúltsága, lehet, de az őszinte fájdalom is olyan, mint ama bizonyos részegitő ital, amelyben igazság van.

Ha az oláh invásió nyomán támadott anyagi veszteségekkel, keserü tanuságokkal erdély gazdasági életének ujabb föllendülése, a székelység erejének anyagiakban való megerősödése, megizmosodása fog járni: ugy a közelmult nem kicsiny anyagi veszteségeit hamar ki fogjuk heverni; annál nehezebben az erkölcsiekben okozott nagy arányu és fájdalmas vesztéseket.

Pedig nem okozott speciálisabb károkat ez sem, mint a háboru többi hullámai, csak az utjában talált szennyet és piszkot hozta magával, csak a felkevert iszapot rakta le, amint ez az árral szokott jönni mindenütt. Az oláh invasió speciálitása ránk nézve csak annyiban állhat, hogy szennyes hullámaival nekünk kellett küzdenünk, iszapjával minket fröcsköndözött be, s nekünk hagyta a visszavonulta után itt maradt posványaiban

és fertőiben fészkelő ezerféle miazmák ellen való küzdelmet és ennek felelősségteljes feladatát. Hogy ebben a tekintetben mekkora kárt szenvedtünk, arról csak akkor alkothatunk magunknak helyes képet, ha figyelmes gonddal járjuk be erkölcsi életünk letarolt mezeit.

Két nap mulva ép egy éve már, hogy alattomos szomszédunk hűtlen árulása következtében kezünkbe kellett vennünk a vándorbotot s megkezdődött az erdélyi magyarság szomoru és fájdalmas, — csak a magyar kenyeret evő oláh polgártársak előtt gyönyörü — kivándorlása, akiknek a magyar hazához való hüségük teljes megvilágitását láttam ebben az ajkukról és kárörvendő lelkük mélyéről szóló mondásban: „Szép lehetett a magyarok bevándorlása, de nem csunya a kivándorlásuk sem.“

Igazán az irás szava teljesedett be. Eljött a nehéz idő, amikor „egy volt a sorsa a szegénynek és a gazdagnak, az urnak és a szolgának, a gyülekezetnek és a papnak egyaránt.“ Azt hittem, az egyenlőségnek ebben a könnyekre fakasztó megnyilvánulásában, az egyforma életsors halálosan kegyetlen kényszerüségében, az együvétartozandóság érzetének, az egymást segités, gyámolitás, az emberszeretet erényének szépséges megnyilvánulásaival találkozhatunk. És ehelyett még most is fülembe cseng az első ijedség fejvesztettségében senki mással csak magával törödő előre törekvők halálos tülekedésének őrült kiáltozása, a karjukon kicsiny gyermekeiket gyalogszerrel végkimerülésig cipelő édesanyáknak kétségbeesett rimánkodása, amint egy-egy aránylag kevésbé megterhelt szekér, vagy ölebet, meg kanárit dédelgetve vivő uri fogat könyörtelenül hajt el mellettük, szánakozás és segités nélkül. Még most is fáj a kenyeret és szállást megtagadó elbizakodott testvér botütése, ki önző szeretetlenségében nem gondolt arra, hogy holnap ő is kezébe fogja venni azt a keserves vándorbotot, mellyel fáradt, kimerült, poros testvére megelőző napon irgalomért és szánakozásért kopogott ajtaján. Hát még a kevés számu vonatok ajtajában, lépcsőin, fedelén vivott élet-halálharcok, melyek nem voltak tekintettel szoptató anyákra, gyönge asszonyokra, kicsiny gyermekekre, melyeknek, meleg verejtéke ártatlan gyermekek elől zárta el a friss levegőt, amelyeket habár tapasztalásból nem is ismerek, mert a magam kormányozta tehén, — szekér kétes értékü kényelmét élvezhettem 13-ad magammal szolgatársam és a magam családjával együtt — de amelyek az előbbiekhez hasonlóan arról szólanak, hogy épen a legnagyobb egymásra utaltság idején tagadta meg az ember emberi mivoltát s husz évszáz lelki kulturájának hamis birtoklása közben mutatta ki igazi ősember ábrázatát. Sohasem hittem volna, hogy ennek a husz évszáznak emberszeretetét ilyen gyönge fundamentumra épitettük.

A menekülés alatt a kényszerü élelem requirálások, me-

lyeket a velünk menekülő ifjaink és gyermekeink serge, élükön könnyü gondolkozásu apákkal és anyákkal a tobzódásig vittek; az idegen vagyon nem tisztelése, uton-utfélen való rongálása — mert hiszen ugy is az oláh kezébe kerül, — a fele utról visszatérő élelmes atyafiak könnyü vigasztalódása, amikor megürült szekerüket az uton gazdátlanul maradt lakások értékes ingóságaival megterhelve vezették haza; otthon maradt, irántunk, elmenekült testvéreik iránt a legjobb szándékkal el telt „menekitő“ (uj szó az oláh háboru szótárából) testvéreink, róluk soha föl nem tételezett nagy megtévelyedése; a menekülés szorultságában az állat-beváltó asztalok körül lebzselő lelketlen üzéreknek székely asszonyok könnyén szerzett százezrei; még az emberi kapzsiságnak is monstruózus kinövéseit mutatják.

S mikor Isten kegyelméből ujra haza kerülhettünk, az elveszitett vagyon ujabb, hirtelen pótlására irányuló kapzsiságban; az összegyüjtött rablott ingóságok ujabb eltulajdonitásában a magának ismerés által, melyben, — tisztelet adassék a mégis — hála Istennek nagyobb kivételnek, — együtt versenyezett a harisnya és nadrág, a szőttes rokolya és a suhogó selyem viselője; az ujabb óriási árfelhajtásban, a kárbevallásoknál eszközölt lelkiismeretlen adatok utján szerzendő jogtalan vagyon nemtelen vágyában, az emberi önzés. a rut kapzsiság tovább folytatta áldatlan munkáját. Oh bizony mélyek azok a sebek, amelyeket a mult évi oláh betörés erkölcsi életünkön ütött, amelyeknek sebhelyei, forradásai is megfognak látszani hosszu időn keresztül.

Mert mit várhatunk attól az ifjuságtól, mely e megingott alapu erkölcsi élet kellős közepén nevelkedik? Mit várhatunk — kimondani is fáj — a hat éves tolvajtól, a tiz éves zsiványtól, kik játék módjára vettek részt könnyelmü szüleik bünös megtévelyedéseiben, akik ezen bünök kendőzése, takargatása, mentegetése között megtanultak hazudni, megtanittattak a hazugság családi erényére és hasznára?! És mit várhat a nemzet, az egyház azoktól, kik részt vettek a szent oltárok kifosztásában, kik ott állottak a templom-gyalázók sergében, kik részt kivántak ezeknek közprédára dobott kincseiből? Vajjon ezeknek kezében mikép fog fejlődni a nemzetnek, az egyházaknak jövendő reménysége, amely sok esetben azt látja, hogy nem az az áldott, aki épit, hanem aki romból? Ne ragadtassuk el magunkat az álhumanismustól, nyitott szemmel, szeretetteljes vigyázással vegyük kezünkbe a kést, a vadhust elevenjéig kell vágni, ha az épen maradt részt megmenteni akarjuk. És épen itt van az a pont, ahol az egyházak s közöttük szeretett unitárius egyházunk jövendő nagy elhivatását, az egyházi és társadalmi egyesületek szent feladatainak egész sorozatát látom.

Nekünk ujjá kell szülni az erkölcseiben romlásnak indult

világot s az eldobott fundamentum helyébe vissza kell tennünk amaz erős, rég kipróbált alapot, melyet az Ur Jézus vetett. Isten és emberszeretet! E kettős sziklakövü fundamentumon épitsük föl jövőre népünknek valláserkölcsi életét. De valahogyan más formában, más készültséggel, nagyobb körültekintéssel, több céltudatosságdal, nagyobb szervezettséggel és nem olyan ötletszerüen, olyan sokféle egyéni recept szerint, mint eddig tevők. Ifjuságunk nevelésének, továbbképzésének szent munkáját csak folytassuk tovább, de ennek a munkának is tervét jövőre ne az ötletszerüség adja, amint ezt eddig kevés komolytartalmat, miden céltudatosságot nélkülöző, csak erőszakolt vasárnapi iskoláink mutatják; de ifjuságunk nevelése történjék jövőre melegen érező unitárius szivek, komoly elmélyedni tudó, alapos készültségü és emellett helyes gyakorlati érzékkel megáldott unitárius elmék előrelátással, megfontolással készitett, egységes, mindenekre kötelező, céltudatos tervezete szerint. Talán ez egységes, komoly készültség, helyes gyakorlati érzék alapján készült tervezeten fölépülő népnevelésünk, ifjuságunknál is komolyabb elmerülést, tisztább lelki világot, a szentebb dolgokhoz való nagyobb vonzódást, a lelki értékek fölött való őszintébb örömet fogja eredményezni, mint eddig. Mert az eddigiek eredményét csak a rózsaszinü üvegen látás tudta nagyra értékelni. Ne csak megszervezzük ifjuságunk lelki nevelését célozó egyesületeinket, de az arra hivatottak tudjuk is meghatárólni az egyesületekben az alantasak által végzendő céltudatos, valóban nevelő és nemesitő munka határait és jelöljék meg egységes irányát s nagyobb elhivatottságuknál fogva é tékes tartalmat is adjanak az igazán szent és komoly munkának.

És meg kell szervezni a nevelők, az unitárius apák és anyák komoly egyesületét is. Egyházias népnevelésünknek eddig épen az volt a legnagyobb hiánya, hogy eddig jó, avagy rossz recept szerint, de mindig csak az ufjusággal törődtünk, de azoknak számára, akiknek kezében a nevelés munkája tovább kellene folytatódjék; a szülők tovább képzésére, lelki müvelésére csak a 7-ik nap 10—15 perces prédikációinak sovány tételeit fordítottuk. Igy történhetett meg aztán, hogy ami kevés szent magot elhinthettünk gyermekeink lelkébe iskoláinkban, avagy egyesületeinkben, azok sokszor már az iskola küszöbén tul pusztulásnak indultak. Tiszta, becsületes lelkületü, erős unitárius öntudattal átitatott, mélyen vallásos érzésü apákat és anyákat előbb és aztán azután velök, általuk és bennük, egy nemesebb, tisztább lelki világgal biró, egy szentebb ideál felé törekvő, egy komolyabb törekvésü ifjuságot a jövendőség számára.

És aztán mindkettőben, apákban és fiakban, anyákban és leányaikban élesztení, erősiteni, állandó érintkezés által elevenné tenni a hovatartozandóság, az unitárius összetartás érzetét,

őseinknek ezt a régen kigunyolt, ma már szinte feledésbe menő, alig gyakarolt erényét. Megujulást, fölfrissülést várunk ez irányban is jövőre nézve, mert vajmi keveset tettünk a multban mindezekért. Hogy csak egyet emlitsek a közelmult eseményeiből. Amikor a mult évben szomoru és fájdalmas ménekülésünk idején a végekről a hivek ezrei tódultak egyházunk központja felé, szivén keresztül, mikép ezekből a vér tolul a szív felé, hogy ott elernyedéséből fölfrissüljön; csüggedő hiveink ezrei is az unitárius szivnek közelében várták volna a fölfrissülést, csüggedésükben a megerősitést. Egy unitárius melegséggel telt kézszoritás a poros vándorral, egy az unitárizmus középpontjából, szivéből eredő szeretetteljes részvét a hontalan, templomnélküli hivek sorsa iránt, az ismeretlen helyen nem kedvtelésből utazó hitrokon szeretetteljes utasitása, kalauzolása, egy unitárius méretü szegényes picula bár az arra szorultak részére, melyet egy jó szó forinttá nevelt volna; oly nagy erkölcsi befektetés lett volna, amely kamatjával, az ősi összetartás erényének gyakorlása árán, gátat vetett volna, az ennek hijjával támadt nem kicsiny centrifugalis erőknek. Talán a vérnek tulságos nagyméretü szivfelé tódulása okozta a pillanatnyi guttaütést, a pillanatnyi tehetetlenséget. * Hisszük, jobb idők következnek ezután. Hadd érezze az a pályára készülő unitárius ifju az előkészület idején, a pályaválasztás alkalmával, az életbe kilépéskor, az érvényesülés sokszor keserves küzdelmében az unitárius szív meleg dobbanását. És ha lehet, hadd érezze az az unitárius iparos, kereskedő, földmives és minden pálya, hogy annak a kenyérnek, melyet a jólét napjaiban megszeg, legalább egyik sarka az unitárius szív meleg szeretetének adománya. Az erős unitárius öntudat, az unitárizmus összetartó ereje ezeken épül.**

Föl tehát a munkára, a mély sebek gyógyitására a hiányok pótlására, de mindenki a maga hivatásszabta munkakörében. Mert a kevés szaktudással biró, a szinte laikus ápoló, a gondozó, az őrtálló, csak a betegséget konstatálhatja, a szemek lázas tekintetéből, a mell zihálásából, a test forróságából. A betegség helyes megállapitása, a megfelelő recept irása, a gyógyszer helyes adagolása, módjának előirása a tudósabb doktorok

*Amit felolvasó kiván arról volt gondoskodva, mert a kolozsvári tanárok, papok, tanitók, tervszerüleg felosztották magok között a Kolozsvárra bevezető utakat, keresték hiveinket. A kiket megtaláltak, elhelyezték a régi koliégium udvarára. Hetekig táborhely volt. A templomot nyitva tartották, ajtaján és a papok hirdették, hol kapható utasitás, segités. Több hétig állandóan kerestük és szereztük a passierscheinokat. Ha ily szervezkedés mellett is nem foghattunk kezet mindenkivel, oka az volt, hogy a százak a sok tizezer közé bevegyültek. Nem a központon mult, ha mindenkit nem melegithettünk szeretetünkkel. *Szerk.*

**Ezt ohajtjuk mi is! *Szerk.*

hivatása, a gyógyszer megkészitése a patikus kötelessége, a betegnek előirás szerinti ápolása, a gyógyszer pontos adagolása, hatásának időnként az orvossal való közlése, a betegnek állandó lelkiismeretes figyelemmel tartása, ez az ami az őrtállókra, az ápolókra tartozik.

Álljon mindenki becsülettel a maga helyén s akkor hiszem, hogy elmondhatjuk a nagy Széchenyi mondását magunkra vonatkoztatva is: Erdély s benne az unitárizmus diadala nem volt, hanem lesz!!

Taar Géza.

Lelkész-beiktatás.

A kálnoki egyházközségünk lélekemelő ünnepet tartott julius 29-én. Akkor iktatta be lelkészi állásába fiatal papját, Biró István papjelölt személyében.

Az árván maradt parochia uj gazdát várt.

Püspöki kinevezés utján nyerték Biró Istvánt, a papnevelő intézet egyik legszorgalmasabb és legtehetségesebb növendékét papjuknak. A beiktató ünnepen, jul. 29-én a kálnoki kis templom tömve volt a helybeli unitárius és református hivőkkel, de ott volt a bodoki leány egyházközség s a környék inteligenciája is. A beiktatást József Lajos esperes vezette. Bevezető beszédében szépen emlékezett meg az elhunyt Székely Zsigmondról s a püspöki kinevezés felolvasása után felkérte kinevezett lelkészt székfoglalójának megtartására.

Lelkész beszéde, mely gyönyörü programja lehetne minden papnak Pál apostól Kolossebeliekhez irt levelének IV. része, 17. versén épült fel. Eljövendő hivatását a Jézusi alapon álló vallásosság és a tiszta erkölcsiség hirdetésében, s terjesztésében látja.

Esperesünk beiktató beszédében találóan mondja a székfoglaló elhangzása után: „Harc a lelkész kötelessége!" Harc a vallástalanság, a tudatlanság, a babona, a kisértések, az irigység, gyülölség, a fájdalom, a bánat és halál ellen. Ezt a harcot ne csak a szószékből harcolja ifju lelkész, de küzdje az iskolában és a Cura pastoralis terén is.

Templomból kijöve, a már beiktatottat az egyházközség nevében Bedő Lajos biró, a ref. testvérfelekezet részéről Cseh Emil ref. lelkész üdvözölte. Ezután közebéd volt, hol szebbnélszebb elmefuttatásokban gyönyörködhettünk.

Kiemelek 4 női nevet, kik fáradságot nem tekintve, önzetlen buzgóságból állottak az egyházközség szolgálatába e napra. Vaska Mózesné egyik, ki a vendéglátó asszony tisztét, Ütő

Gizike, Szabó Ilka és Ütő Anna, kik a házi leányok szerepében szorgoskodtak, s adták a fehér asztal felszerelését e nagy ünnepen. *Jelenvolt.*

A Hargita alján.

Reggelinkhez, vacsoránkhoz ágyu szól,
És sóhaj a keleti grániczról . . .
A granicra székely bakák ügyelnek,
S minket féltve rohannak a Szeretnek

Negyvennyolczban voltak itt a muszkák is,
Becsülettel kiálltuk az oláh is . . .
De jövőben otthonunkból nem futunk.
Lesz nekünk majd ujra Gábor Áronunk!

Bizakodva nézzük a Hadak-utját . . .
Székely asszony azon várja az urát;
Azon jöttek őseink e hazába,
Ezért nem jut székely muszkafogságba . .

Az asszonynép dacos arczal dolgozgat,
És a szellő gyászkendőket lobogtat . . .
De mire a gyászfekete elkopik
Székely fiuk anyjuk könnyét letörlik.

Ily reménység tölti el a keblünket,
Hogyha fogyni látjuk is a vérünket.
Jó az Isten: ad áldást és gyermeket,
Így érjük meg a jövendő ezreket.

. . . *y*

Nők Világa.

Levél unitárius nőinkhez!

Lelkem egész melegével ragadom meg az alkalmat arra, hogy az ujra éledt „Nők Világa“ kedves olvasóit üdvözöljem. Nagyon kérem: vegyék ugy e sorokat, mint testvéri üdvözletet, mert hiszen a cél — melyet magunk elé tüznünk kell s melynek elérése végett tömörülnünk *„is kell“* — a cél testvérekké avat bennünket.

Mindannyiukat ödvözlöm hát testvéri meleg szeretettel s kérem, olvassák hasonló érzéssel levelemet, mert e pillanatban — ugy érzem — egész lelkem nyilik meg előttük.

Beszélgessünk egy kicsit. Tudom — magamról tudom, — hogy sok dolguk elfoglaltságuk van, tán fáradtak is s az élet gondja sulyosabban nehezedik vállaikra mint valaha is; mind jól tudom, talán nincs is senki közülünk, kire a háborus gondok,

borzalmak és aggodalmak lidérc nyomásként ne sulyosodnának és mégis arra kérem beszélgessünk egy kicsit. Ugye kedves hölgyeim. ha vendégük érkezik — még ha nem is éppen várt és kedves — ugye azért minden fáradság s égetően sürgős munka mellett is, igyekeznek azt *hagyományos* vendégszeretettel fogadni és minden jóval ellátni?!

Nos! és igy észre sem veszik — s ha tán első pillanatban kissé bosszankodtak is munkájuk megzavarása miatt — észre sem veszik, hogy a vendégfogadás valamelyes jól eső, fölfrissitő hatással van rájuk, bármennyire hitték is azelőtt, hogy nincsen rá idejük.

Hát én most arra kérem kedves társnőimet tekintsenek engem is vendégüknek — nehány percig — és ne a kőteles szivességgel csupán, hanem megértő szeretettel s csevegjenek gondolatban, lélekben velem.

Fölhivom szives figyelmüket az ujraéledt „Nők Világá-"ra Fogadják a tetszhalálból ébredőt szeretetükbe és munkálják fejlődését, gyarapodását, hiszen e kis lap nem csak összetartó kapocs lesz majd közöttünk, hanem segitőnk a közös nagy munkában.

Mert sok és nagy munka vár reánk magyar unitárius nőkre a háboru utánra; de a mig e teendőket körvonalozni lehetne, addig a tömörülést kell elősegitenünk. E tömörülés azonban csak is ugy érhető el, ha az egész vonalon egy szivvel, egy lélekkel fogunk hozzá: *egyetértünk!*

Éppen ezért nagyon kérem kedves papné tanitóné, jegyzőné asszonyainkat tanitónő és ifju leányainkat, hogy vegyék lelkükbe az eszmét és ki ki szive szerint fogjon munkához. Siessen megalakitani községében, avagy városában a „Nők Szövetségét", a melynek keretében aztán bő tere nyilik minden nemü munkásságnak, mely a kitüzendő célok szolgálatában fog állani.

Végtelen hálás volnék, ha addig is, mig ez mindenütt sikerül, addig is kedves soraikkal fölkeresnének, ha talán valamely útmutatásra volna szükségük. Ha pedig közleni, javasolni valója van bárkinek is, a „Nők világa", kis lapunk, nyitva áll kedves és várt soraik befogadására.

Unitárius „Nők Szövetsége"! E nevezet oly gyönyörü fogalmat kell jelentsen, mely fogalom, mindent a mi szép, a mi nemes és a mi hasznos — ugy a hazára mint kisded egyházunkra vonatkozólag magába kell foglaljon. Mi pedig tartsuk legszebb és legnemesebb kötelességünknek, hogy tagjainak érezzük magunkat, mert erős egyedekből áll a szerves egész!...

Most mikor szerte e hazában minden felekezet női zászlót bontanak és sietnek bebizonyitani, hogy a vallásos élet terén a nők tehetnek legtöbbet, mert a női kedély az a legjobb

talaj, hol gyökeret ver minden nemes eszme és ideál; — igen — most mi sem kicsinyelhetjük a gondolatok, mely a tömörülésre késztet s mi sem zárkózhatunk el a kötelességek elől, melyek elhivnak bennünket.

Hölgyeink segíteni tudtak és akartak a rettenetes és borzalmas háboru ideje alatt az erősebb nemnek s megmutatták, hogy a nő munkája mennyi értéket képvisel.

Nos ez érték, melyet tagadhatatlanul a háboru váltott ki, a véres zivatarok szünésével hatványozott mértékben kell érvényesüljön. Az ujjá született drága hazáért és a mi fenkölt szép vallásunkért a munka fegyverét kell fölragadnunk nekünk is, hogy ezzel harcolva, munkáljuk a jobb jövendőt.

Édes testvéreim! Kedves unitárius nők! Halljátok meg a szózatot, mely felétek kiált: szeressük egész szivvel ezt a sokat szenvedett édes anyát a hazát; vallásunkat, mely lelkünk dicsősége, népünket, ki megmutatta, hogy e sok vérrel áztatott rögökön élni-halni tud és akar!!...

Szeressünk! S ha szeretünk, akkor cselekedjünk, dolgozzunk is.

Várom és kérem az eredményt, mely — ha oly igaz szeretettel vettétek soraimat, mint a hogyan az irva van, — akkor az eredmény el nem marad.

Isten áldása legyen a kezdeten!

Kolozsvár, 1917. augusztus hó.

Ürmösi Károlyné
„Nők Szövetsége“ titkára.

Egyházi és iskolai mozgalmak.

A reformáció ünnepe alkalmából az Unitáriús Egyházi Főtanács elküldötte üdvözletét az ágost egyházét báró Pronay Dezső egyetemes felügyelő ur, a reformátusokét dr. Kenessey püspök ur kezéhez. Fölhivta Ferencz József püspök ur az unitárius lelkészeket hogy templomaikban a reformáció 400 évi fordulóját ünnepeljék meg.

A reformáció ünnepére készülnek a magyarországi protestánsok. Az unitáriusok is. Kolozsvárt az unitárius templomban október 28-án d, e. ünnepélyes istentisztelet lesz a reformáció emlékére.

Elnökünk boldog volt 25 éves főgondnoki jubileumán, mert érezte hogy őt egyháza szereti. és becsüli. Boldogságát tetőpontra emelte az a tüntető fölvonulás a melyet a Dávid Ferencz Egylet rendezett. Tudta hogy ő érette ebben a körben rajonganak. De azt még sem gondolta, hogy oly sokan sereglenek egybe mint az Egylet örökös alapitói. Mindenkinek örvendett, de leginkább föl-

tünt és jól is esett, hogy *papjaink* oly szép számmal vettek részt az áldozásban. Megmutatták, hogy a népnevelés munkáját magukénak ismerik.

Gál Jenő táblai tanácselnököt, egyházunknak egyik oszlopos tagját szép kitűntetés érte. Király ő felsége hosszas bírói működése elismeréséül a Lipót-rend lovagkeresztjével ajándékozta meg. — Tudjuk, hogy az igazság szolgáltatása terén kitartó, becses és nagyrabecsült munkát végzett. Jól esik látnunk az érdem méltatását, mert ugy érezzük, hogy ezzel másnemű közszolgálataiért is érez némi jutalmazást. Az unitárius egyház kebelében két korszak jegyezte föl tevékenységét: a budapesti egyházközség alapítása és templomának épitése ideje. Ő volt az egyházközség őnzetlen jogtanácsossa. Kolozsvárt a nagyobb egyház jogai védelmében és tisztázásában ott működött elnöke Fekete Gábor oldala mellett A Képviselő és Főtanácsban nem volt sem szorgalmasabb sem szókimondóbb tag, akit jogi tudása és sok irányu tapasztalata sokszor juttatott döntő szóhoz. Üdvözöljük!

Dr. Gál Kelemen kolozsvári főgymn. igazgatót király őfelsége a II. oszt. polg. hadi érdemkereszttel tüntette ki. A jeles tanügyi férfit ért eme legfelsőbb figyelem iskolánknak és egyházunknak is szól. Üdvözöljük barátunkat és munkatársunkat,

Leányotthon jöjjön el a te országod, vagyis jöjj el te közénk, és fogadd gondozó karodba tanuló-leányainkat! Ezt óhajtja annyi vidéki leányos szülő. Ezt a kérdést a Főtanács újból felszinre hozta s immár nem is engedjük eltünni szemünk elől valameddig nem látjuk biztos fedél alatt, jó kezekben. Kolozsvárt van helye. Itt van iskola és tanfolyam minden pályára. Itt van az Unitárius Nők Szövetsége a mely szemmel és szivvel fogja kisérni az ifju hitrokonokat. Mindenki vár valamit. Várja azt az alapitót a ki kis Berde Mózsája lesz a leányoknak. Milyen szép cél, milyen gyönyörű pálya! Ha tizezer unitárius férfi és nő mindenike *csak tiz koronát* küldene be már olyan alapra támaszkodna, a melyet a vihar sem tudna feldönteni.

Dr. Czakó Jenőt ujabb kitüntetés érte. A király a honvédelmi miniszter előterjesztésére miniszteri titkárrá nevezte ki. Örömmel üdvözöljük a jeles tehetségű, szorgalmas tisztviselőt, kire még sok hasonló szerencse vár.

A Bedő pályázat nyertesei. A dr. Bedő Albert jelen évi pályázata eredményes volt. Két tételre csak öt egyházi beszéd érkezett, de azok között pályadijra érdemesek voltak. Egyik pályadijat Nagy Béla segesvári lelkész nyerte el. A tábori lelkészi ruhában megjelent nyertest lelkesen megéljenezte a Főtanács. A másik nyertes Kovács Lajos brassói lelkész immár annyira ismeretes ezen a szellemi turfon, hogy nélküle talán nemis képzelhetnők el a versenyt. Gratulálunk.

Házasság. Dr. Varga Béla egyetemi m. tanár, főgymnásiumunk rendes tanára és Márk Lenke aug. 28-án Magyarrégenben házassági

frigyre léptek. Kisérje áldás és boldogság az ifju pár életét.

Schulek Géza ügyvéd meghalt Budapesten 1917. aug. 7-én. Ezt a nevet gyászkeretbe foglaljuk, mert egy könnyet megérdemel tőlünk. Hivatott foglalkozása után itélve nem lehetne gondolni milyen lelkes apostola volt a haladó vallásnak, a tisztult teologiai felfogásnak. A szabadelvő vallásos gondolkozók és hívők conferenciájának kezdet óta egyik legbuzgóbb tagja volt. Bő nyelvismerettel rendelkezett. A külföldiekkel érintkezni szeretett. Megjelent kongresszusainkon. Nagy tiszteletet vivott ki legjobbjaink előtt. Hű és lelkes munkatársunk, szeretetreméltó barátunk volt. A kegyetlen háború elragadta egyetlen fiát, megtörte nemes szivét. Fájó érzéssel hullatjuk búcsú könynyünket kedves emlékére.

Weress József ny. kuriai biró egyháztanácsos élete 64-ik évében hosszas szenvedés után elhunyt aug. 9-én. Az igazságot kereső, embert becsülő, munkás és kedves féffiu, már régóta nincs közöttünk. A halál ránézve megváltás volt, családját, barátait s a D. F. E. választmányát, melynek tagja volt fájdalommal tölti el a már régóta tartó veszteség. Legyen pihenése csendes.

Kiss Jenő. Mint részvéttel értesülűnk, *Kiss Jenő*, felsőrákosi körjegyző, augusztus hó 22-én reggel, hosszas szenvedés után meghalt. Az elhunytban a széles kiterjedésű Kiss család — a mely egyházunknak csak a közelmultban is három buzgó énekvezér-tanitót adott — egyik legderekabb tagját, az údvarhelymegyei közigazgatás kiváló tisztviselőjét. a jegyző kar egy büszkeségét vesztette el. Az ő rokonszenves egyéniségének elvesztése bár mindnyájunkat, a kik őt közelebbről ismertük, fájdalmasan érint: legsúlyosabb vesztesége mégis tiszteletreméltó ősz Nesztorunk, a mindig mosolygó szemű Kissgyörgy Sándor, vargyasi lelkész, tb. esperes legkisebbik leányának, Kisgyörgy Berta felsőrákosi állami tanitónőnek, aki egy szerető férjet és három gyermekének gondos édes apját veszítette el benne. A mélyen sebzett sziveknek az isteni gondviselésben vetett hit mellett nyujtson enyhületet mindnyájunknak igaz részvéte.

Elhunytak. Pál Miklósné sz. Ürmössy Juliska Budapesten 43 éves korában hosszas szenvedés után. Nagy család gyászolja a jó nőt és édes anyát.

Perselygyüjtést rendezett a D. F. E. közgyülése hadi árvák segélyezésére. Az eredmény 52 k. 50 f. volt.

Vannak más megható eseteink is. Farcádi Sándor vmegyei irodatiszt szeretett hazánkért hösi halált haltak árvái segitésére 10 kor, az Unitárius Közlönyre 10 kor. küld. Gál József sok gyermekkel megáldott lelkészünk a perselyalapba 20 kor. Kiss Jenő IV. éves theologiát hallgató ifiu jól eső érzéssel adja az Egyletnek 10 koronáját. Köszönjük.

Örökös alapitólnk csodát miveltek. Az első száz lassan gyült össze.

Tartózkodva lépkedtek. A második száz együtt lesz talán a jelen évben. A névsor beszél önmagáért Mi emberek szeretjük a a jó társaságot, s ha csak lehet nem is maradunk el onnan a hova hivatalosak vagyunk.

Eltünt emlékek. A bölöni hatholikus egyházi élet maradványai mind eltüntek, csak a katholihus temető van még és nehány hívő. A nagyajtai oldalon volt kápolna emlékét a rét elnevezése: *„kápolnás“* tartotta fenn. E réten, a dombok alatt volt egy kut, amit „kápolnás kutjá“-nak neveztek. E rét régebben az Albert Lőrincz tiszteletes mesturam tulajdonába került volt, aki a kutat a jó gazda és belső ember gondosságával a legnagyobb rendben tartotta, mert azt akarta, hogy az arra járó munkásnép úgy kivánkozzék ez üditő forráshoz, mint a szarvas a szép hives palakra. El is érte. Épen ezért a helyi kuriosomok kedvelője a kutat pompás kőszinnel látta el és a fejfavésővel reá metszette: *Albert kutja.* Vendégeit szivesen sétáltatta erre felé „unitárius búcsura“ s örömmel mesélgette el a kut historiáját. Egyik parcialis alkalmával valamelyik kedélyes látogatója a felirás *j* betüjét *y*-ra ferdítette s ezáltal a tiszles óhaj: Albert kutya lett. A tagositás alkalmával a kedves hely gazdát és nevet cserélt. Megsemmisült a kut-köpü és az „unitárius bucsujáró hely.“ Sőt talán a kut vize is a föld alatt elvándorolt. Igy tünedeznek el az emlékek. De egy tanulság megmarad: csak az él és hat és csak azt tudjuk a jövőnek hátra hagyni, amit emberségesen gondozunk.

Hadiárva tanuló Kolozsvárt 7, székelykereszturt 2 iratkozott a gymnáziumba. 800-at megközelitő vagy talán megis haladó únitáriús árva közül ennyi. A hadiárváknak egyharmada még hét éven aluli, egyharmadánál több 6 - 12 év közötti, azon felül alig van száz. Nagy része ős-termelő marad, de legtöbbje oly szegény, hogy csak nehezen tud boldogulni. Örökbefogadókat, jószivü embereket várnak a kis árvák, kéretnek a jó emberek. Jelentkezzenek! Segitsenek!

Uj örökös alapitóink (129-től 165-ig) alapitási szándékukat egy-egy szép gondolattal toldották meg: Ádámossy Gábor és neje (130) kis leányukat iktatják be a nagyok közé. Ekárt lelkész a feleségét (132) Máthé Mózes a nejével egyetértve nagy szorgalommal gyüjtik a vagyont s ugy is áldozhak. (131). Killyéni Endre szeretné nemrégen elhunyt felesége nevét megörökíteni a D. F. E. örökös tagjai közt s maga is hozzá csatlakozik (133. 134.) Dr. Ferencz Ákos kivánja, hogy a D. F. E. örökös alapitói közé beiktassák, (135). Deék Miklók az elnök iránti hálája kifejezése képpen belépik a felesége és saját édes apja a két 48-as emlékére (136). A D. F. E. legifjabb elnöke Ürmösi József nejével együtt két helyet foglal el. (137. 138). Követésre méltó példa. Dr. Hintz György fölhasználja a kinálkozó alkalmat és belépik (139). Rédiger Béla nejével Deák Katalinnal elfoglalja a 140-ik helyet. Dr. Boros Györgyné elnökünket kivánja megtisztelni (141). Kádár József igazgató (Dés) édes szülői emlékét örökiti

meg (142). Kökössy Mihály lelkész nejét iktatja be (143). Kiss Sándorné, kolozsi elnökünk már régóta készült belépni (144). Guidó Béla esperes magát és Szabó Gábort jelenti be (145. 146.) Gálfi András ifju lelkész nem szeretne kimaradni (147). Kovács Imre lelkész nejét is bejelenti (148) Egyházközségeink ha lassan is csak mozognak. A korondit jelentette be lelkésze (149). Elnökünk családjából Gr. Horváth Toldi Rudolf (150) és Báró Petrichevich Horváth Artur (160) részt vettek az ünneplésben. Két lelkész Bartók Géza és Endre néhai édesatyjuk nevét örökitik meg (151). Dr. Gotthard Zsigmond (152) dr. Gyergyai Árpád (152) Székely János igazgató (155). Szentannai Sámuel (158) Varga András (157) Gál Jenő (159) egyháztanácsosok nem maradhattak ki a névsorból. Fülöp Mózes (154) Kisgyörgy Imre (155) Pap Gyula (160) lelkészek példát mutatva cselekedtek. Az édes apa Zsigmond Mihály' hősi halált halt fia emlékét tartja fönn alapitványával (162) A bágyoni unitárius nők szövetsége ujabb szép tettet végez (163) Sebestyén Arthur uradalmi központi igazgató urat (164) és Geley Árpád urat (165) szivélyesen köszöntjük.

Örökbe fogad egy *négy éves* unitárius székely hadiárva leánykát, jó módban levő nagykárolyi (Szatmármegye) kereskedő. Egy négy éves fia van s azzal együtt nevelné és taníttatná mint saját gyermekét s majd férjhez adná. Föltétel, hogy olyan árva legyen, kinek atyja az oláh betörés alatt vagy mint katona, vagy mint menekülő halt meg. A jószivü ember hálából teszi azért, hogy az ő anyja 1849-ben az oláhok gyilkolása elől szerencsésen elmenekült, mint négy éves leányka. A kinek ilyen hadiárváról tudomása van értesitse Pál Ferenc esperes lelkészt Oklándon. Tőle kaphatni bővebb tájékozást.

Szerkesztői üzenetek. *Olvasóinktól* két hónapja vagyunk elszakadva. Éppen az alatt, amig olyan hatalmas módon nyilatkoztak meg a Dávid Ferencz Egylet, s illetőleg az Unitárius Közlöny iránt, a milyet még nem tapasztaltunk. Azoknak, akik jelen voltak augusztusi szép közgyülésünkön nem lehetett feltünő, mert ott élőszóval jeleztük, hogy a nyomdai viszonyok miatt a szept. és okt. számot együtt küldjük meg. Azóta ujabb baj támadt. Eddigi nyomdánkat eladták. Más helyre kellett költözzünk. Ez ismét késedelmet okozott. Talán jobban lesz ezután. Szives elnézést és kitartó türelmet kérünk.

Mindenkinek, aki eddig olvasta az *Unitárius Közlönyt* megküldjük ezt a kettős számot mint *egyleti tudósitót.* Ezzel jelezzük, hogy *egyleti tagnak* tekintjük és várjuk, hogy hátralékban levő *összes tartozását fizesse ki:* egyleti tagdij 2 korona, a lap dija 2 korona, összesen 4 kor. A folyó évben várjuk a hátralék kiegyenlitését, de aki önként nem tesz eleget akár fiók-egyleti, akár más tag volt, más uton *fogjuk követelni.* Mi *az erkölcsi kötelességet* erősebbnek tartjuk a törvényesnél, azért vártunk!!

Az egylet pénztárába folyó év június 27-től julius 24-ig tagsági és előfizetői dijat fizettek: Gál Elek Szentgerice 917-re, Gaspár Gyuláné Csikszereda 917—919-re Özv. Dombi Lajosné Kuczor, Babó Lázárné Ujszékely, Rédiger Géza Marosvásárhely 917-re, Gálfi Zsigmond Tordatur 914—917-re, Turi Istvánné Füzesgyarmat 916—917-re, Tóth Albert Magyarketzel 915—917-re, Tóth István Dés 916—917-re, Dimény Zsigmond Vecsés 917-re, Bede János, Fekete Gyula Kolozsvár, Szegedi Árpád Budapest, Szász Mihály Táboriposta 290, Szász Mihály Apáca 917-re, Konopy Kálmánné Odvas 916—919-re, Pap Zsigmond Enlaka, 913=917-re, Katona Márton Táboriposta 414. 917—919-re, Csiki Farkas Magyarszentbenek 916—917-re.

Alapitói dijban fizettek: Urschütz Rezső Kolozsvár 100 K, Dr. Nagy György Budapest, 100 K. K Nagy Miklós Kolozsvár 10 korona.

A katonák emlékalapjára ajándékozott Győrfi Béla hadnagy 10 K, Szász Mihály hadnagy 13 K, az U. K. céljaira Dr. Márki Sándor Kolozsvár 3 K-t. Fogadják az egylet köszönetét.

Kolozsvár, 1917 julius 24-én.

Gálfi Lőrincz,
pénztárnok

Az egylet pénztárába f. év julius 24-től szept. 30-ig tagsági és előfizetői dijat fizettek: Gyöngyösi Gábor Bágyon, Bartha János Táboriposta 144., Id. Simon Ferencz Nagyajta, Megyesfalvi Jánosné Létha 917-re, Gábor Márton Székelyudvarhely 916—917-re. Adorjáni Gyula Táboriposta 617. 918-ra, Kovács Margit Székelykeresztur 916—917-re, Kovács Irén Resicabánya 917-re, Fóris Gábor Nagyszeben 916—918-ra, Tischler Béla Táboriposta 523, Csipkés Árpád Marosvásárhely, Tób Zsigmood Nyárádremete 917-re, Fekete Zoltán Selmecbánya 910-ra, Bárka József Korond 913—918-ra, Antónya Mihály Magyarszovát 914—917-re, Magyarszováti Unitárius Egyházközség 913—917-re, Szatmári Miklós Cegléd, Gelei Árpád Gyulafehérvár 917-re, Cupor Ferenc Torockó 917—921-re, Zsigmond Mihály Nyárádgálfalva 916—917-re, Keresztesi Dénes Szentgerice 914—917-re, Dr Kiss Elekné Kissolymos, Szilágyi Dénesné Nagysolymos 917-re, Benkő Mihályné Kolozsvár 911—912-re, Dr. Zoltán Gyula Héjjasfalva 917—918-ra, Vajda Sándorné, Szimák Iríke Kolozsvár, Schmer Ferenc Budapest, 917-re, Farcádi Sándor Beszterce 915—917-re, Székely Sándor Kolozsvár 916—917-re, László Péter Felsővisó 917-re, Szathmáry Miklós Székelykeresztur 916-ra, Kádár Károlyné Arad, Tamás Lajosné, Pap Mátyás Kolozsvár, Dr. Pálfi László Marosvásárhely 917-re, Szász Károly Budapest 817—918-ra, Kelemen Árpád Székelykál 915—916-ra. Weress József Tábori p. 117—917—21-re.

A felsőfehérköri fiókegylet pénztárába fizettek: Bedő Ferenc Fogaras 904—912-re, Bencédi Pál Homorodujfalu 9 2-re. Kiss Aladár Olthéviz 910—913-ra, Kiss Aladárné 910—913-ra. Kolcsár János 912—917-re, Péterfi Gyula, Pétérfi Gyuláné 913—914-re, Ince Zsigmondné 910—912-re, Osváth Gábor, Osváth Gáborné Ürmös 912—917-re, Kovács László Alsórákos 911—913-ra, Kallós J. József Datk 910-917-re, Korodi József 911—912-re, Kallós Tamás 912-re. Ince Zsigmond Olthéviz 912—917-re Ütő Béla, Ütő Béláné Alsórákos 910—917-re, Kelemen István, Kelemen Istvánné Felsőrákos 912-re, Pál György, Gáspár Mihály, Antal P. Zsigmond Alsórákos 912-re, Nagy Árpád Ürmös 910—916-ra, László Gyula Kőhalom 905—906-ra, Kőhalmi leányegyház 911—912-re, Máté Zsigmond Ürmös 913—917-re, Gyerő György 912—917-re, Antal József Alsórákos 912—913-ra.

A marosköri fiókegylet pénztárába fizettek: Halmágyi János Nyárádgálfalva 916-ra, Gál Károlyné Szentgerice 916—917-re, Pap Gyula Szentháromság 911—916-ra.

Kolozsvár, 1917. szeptember hó 30-án.

Gálfi Lőrincz,
pénztárnok.

MOST JELENT MEG!

Baksay Sándor

összegyüjtött irodalmi dolgozatai. Sajtó alá rendezte: Kéky Lajos, kiadta a Kisfaludy-Társaság. A 3 kötet ára portóval együtt 25 korona 20 fillér.

A gyakorl. lelki gondozás.

Irta: Páhy József ref. lelkész. Ára portóval 25 korona.

Öt prédikáció.

A 400-ik évfordulóra. Irták: Dr. Kecskeméty I., dr. Kenessey B., dr. Ravasz L., dr. Révész I. és Nagy Károly. Ára portóval együtt 2 korona 20 fillér.

Határmesgyén.

Egyh. beszédek és imák a 400-ik évfordulóra. Irta: Paulik János ev. lelkész. Ára portóval együtt 70 fillér.

Kaphatók: KÓKAI LAJOS könyvkereskedésében
Budapest. IV. Kamermayer Károly-utca 3.

Nyom. Lepage Lajos könyvnyomdájában, Kolozsvárt.

XXX. évf. Kolozsvár, 1917 nov. 11. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY.

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA: A DÁVID FERENCZ EGYLET.

SZERKESZTI:

DR. BOROS GYÖRGY.

FŐMUNKATÁRS: TARCSAFALVI ALBERT.

TARTALOM:

A reformáció ünnepére 161
Elnöki megnyitó a Dávid Ferencz Egyletben 162
A Dávid Ferencz Egylet munkaköre 165
Nők világa. ... Őszi bánat /vers/ 169
Népies felolvasás leányok részére 170
A mi katonáink 172
Irodalom 174
Egyházi és iskolai mozgalmak: 174
A főt. püspök urat — Uj iskolai felügyelő gondnok. — Uj egyháztanácsosok. — Katonák-emlékalapjára ... A főtanácsi választások eredménye: — Unitárius Muzeum. — Uj sorozat a 200-felé. — Őszinte vallomás. — Halmágyi Sándor — Koáli Nagy István. — Elhunytak. — A budapesti Dávid Ferencz Egyletben — A Berde buni-birtokot — Az egyházköri felügyelő — Nem küldünk — Bármilyen csekély — A requirált harangok — Az E Főtanács jegyzőkönyve — Szerkesztői izenetek.

Az Unitárius Közlöny ára 4 kor.

A D. F. E. örökös alapitói.

1. Dr. Brassai Sámuel 400 K.
2. Báró P. Horváth Kálmán 700 K.
3. Hajós János 220 K.
4. Fekete Gábor Kolozsvár.
5. Dr. Bedő Albert Budapest.
6. Könyves Kálmán Rt. Bpest.
7. Székely László Torda.
8. Ürmössy Jenő Kolozsvár.
9. Csegezy Mihályné Albert Ilka Torda.
10. Raffay András Abrudbánya.
11. Dr. Boros György Kolozsvár.
12. Toroczkói egyházközség.
13. Ferencz József püspök.
14. Koronabank Rt. 60 K.
15. Benke Elek adótárnok Sz.-Keresztúr.
16. K. Nagy Béla Kraszna.
17. Farkas Józsefné emléke.
18. Boér Gergely Kolozsvár.
19. Raffay Zsigmond Verespatak
20. Imreh József Verespatak.
21. Borbély Sándor igazgató Vácz.
22. Dr. Székely Ferenc Budapest
23. Boncza Miklós Bpest 160 K
24. Dr. Kőváry László 120 K
25. Nagyiklódi Tischler Mór Kolozsvár
26. Mikó Dezső Abrudbánya
27. Thoroczkay Vencel, Guraszáda
28. Kovács József Hmvásárhely
29. Kovács Józsefné Hmvásárhely
30. Ajtay Jánosné H.-almás
31. Sipos József m. kir. adótárnok
32. Merész Gyula festő Kolozsvár
33. Nagy Balázs Torda
34. Dr. Balogh György Torda
35. Pap László Székelyudvarhely
36. Székely Miklós Torda

37. Kisgyörgy Sándor Vargyas
38. Botár János Budapest
39. Magyar Leszám. és Pénzváltó Bank
40. Id. báró Daniel Gábor főgondnok
41. Dr. Nagy Károlyné Abrudbánya
42. özv. Pálfy Jánosné Csegez.
43. Csegezi Taar Balázs emléke
44. Csegezi Taar Balázsné emléke
45 Balogh József máv. főellenőr Kol.
46 özv. Simon Ferencné Kolozsvár
47 Pálfi Márton tanár Kolozsvár
48 Reitter Aladárné Kolozsvár
49 Péter Sándor és neje Bitai Mária
50 Árkossy Lajos Kolozsvár
51 Dr. Ferencz József Kolozsvár
52 Székely János mérnök Kolozsvár
53 ótordai Weress Sándor Kolozsvár
54 Szentkirályi Ferenc Sz.-keresztur
55 Csegezy Mihály gondnok Torda
56 Ballok Károly Kolozsvár
57 Pákey Lajos Kolozsvár
58 Dr. Kozma Endre közjegyző
59 Dr. Pálffy József ügyvéd Kolozsvár
60 Gyulay Árpád kir tan. Kolozsvár
61 Lipkay Árturné Gál Ilona Bpest
62 Dr. Hintz Györgyné Kolozsvár
63 Dr. Ferenczy Géza Nagyajta
64 Székely László 200 K
65 Báró dr. Daniel Gábor Budapest
6 Báró Daniel Lajos Vargyas
67 Péterffy Zsigmond Kolozsvár
68 Végh Jánosné Mezőtóhát
69 Kolozsvári egyházközség
70 Tibáld József lelkész emléke
71 Özv. Tibáld Józsefné S.-Sztgyörgy
72 Józan Miklós esperes Budapest
73 Abrudb. Nagy Elemér Szentkereszt
74 Joó Elek és neje Siménfalva
75 Dr. Erdődi Endre orvos
76 Vári Albertné Kolozsvár
77 Özv. Szentpéteri Gáborné Kolozsvár
78 Árkossy Béla Selmeczbánya
79. Dr. Szathmáry Pál 200 K
81. Dr. Várady Aurél Kolozsvár
82. Kovács Imre lelkész és neje Bágyon
83. Varga Dénes főgymn. tanár Torda
84. Fekete Ferenc takpt. igazgató Torda
85. Sófalvi Sándor főpénztáros Torda
86. Kún Sándor (Kolozs) 102, táb. posta
87. Siménfalvi Szász Eszter emléke
88. Csongvay Lajos köri gondnok
89. Fazakas Lajos esperes
90. Létay Balázs emlékalapitvány
91. Matskásy Lajosné Farkas Juliska
92. Dr. Várady Aurél Kolozsvár
93. Dr. Binder Emilné sz. Fazekas Jólán
94. Diménynné Imets Lidia emléke
95. Pál Ferencné Imets Róza
96. Pál Ferenc esp. lelkész Okland
97. Dr. Á. Kiss Ernő hadnagy
98. Ifj Sári József hősi halott emléke
99. Kövendi Nagy Miklós és neje
100 Dr. Gspann Károly orvos Apahida
101. Ferencz Józsefné alelnök Kolozsv.
102. Fanghné Gyujtó Izabella emléke
103. Tóth Oliverné Sigmond Gizella
104 Dr. Árkossyné Sigmond Ilona
105. Néhai Gál Dénes eml. Nyárádsz
106. Énlaki Sala Sámuel emléke
107. M Májai Ervin hadn emléke
108. Tóth György és neje Bölön
109. Egyházközség Bölön
110. Bedő Béla kjegyző Nagymoha
111 Dr. Sztkat. Bálint Gábor emléke
112 Katonák emlék lapja
113. Szabédi konfirmáltak alapitványa
114. Pap Zsigmond Benczéd
115. Almási Ferenc igazg. Toroczkó
116. Vernes István titkár Toroczkó
117. Botár István pénztárn. Toroczkó
118 Szentgericei konfirmálók
119. Pálffy István Marosludas
120. Bakócziné Kilyéni Erzsébet
121. Kisgyörgy Sándorné Pál Berta
122. Dimén Gyergelyné Pál Anna eml.
123. Kriza Jánosné Füzi Borbála eml.
124. Udvarhelyköri Dávid F. Egylet
125. Dr. Jankovich Pál Sz.-keresztur
126. Dr. Jankovich Pálné „
127. Urschütz Rezső Kolozsvár
128. Dr. Nagy György Budapest
129. Répa Mihály emlekére Tóth Mozes
130. Ádámossy Elvira Kövend
131. Máthé Mozes és neje Kiss Mária
132. Ekártné Pálffy Eliz Csehétfalva
133. Killyéniné Binez Lilla emléke
134. Killyéni Endre Hosszufalu
135. Dr. Ferencz Ákos D.-sztmárton
136. Két 48-as apa emlékére Deák M. és neje
137. Ürmösi József lelkész Hsztpál
138. Ürmösiné B. Irma Hsztpál
139. Dr. Hintz György Kolozsvár
140. Rédiger Béla és neje Deák Katalin
141. Dr. Boros Györgyné Kolozsvár
142. Várfalvi Kádár András és neje Barta Judit emléke
143. Kökössy Mihályné Tordátfalva
144. Kiss Sándorné lelkésznė Kolozs
145. Guidó Béla esperes D.-sztmárton
146. Szabó Gábor emléke D.-sztmárton
147. Gálfi András lelkész Tordatur
148. Kovács Imréné lelkészné Bágyon
149. Korondi egyházközség
150. Gróf Horváth Toldi Rudolf
151. Bartók Endre lelkész emléke
152. Dr. Gotthárd Zsigmend Budapest
153. Dr. Cyergyai Árpád Kolozsvár
154. Fülöp Mózes lelkész és neje Biró Berta Kide
155. Kisgyörgy Imre lelkész Olthéviz
156. Székely János ny. igazgató Torda
157. Varga András birtokos Bita
158. Szentamai Sámuel Karczag
159. Gál Jenő tabl. tanácselnök
160. Báró Petrichevich Horváth Artur
161. Pap Sándor lelkész emléke
162. Nygálfalvi ifj. Zsigmond Mihály eml.
163. Bágyoni unitárius nők szövetsége
164. Sebestyén Artur iroda igazgató Bp. 150 K
165. Geley Árpád Gyulafehérvár

XXX. évf. Kolozsvár, 1917 nov. 11. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA: A DÁVID FERENCZ EGYLET.

SZERKESZTI DR. BOROS GYÖRGY. FŐMUNKATÁRS: TARCSAFALVI ALBERT.

Előfizetési ára: 4 korona. Egyes szám ára: 40 fillér. Egyleti tagok 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát, a lapért 2 koronát, összesen 4 koronát fizetnek Örökös alapitói dij 100 korona Minden pénz Gálfi Lőrincz egyleti pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra.

A reformáció ünnepére

a magyar unitáriás egyház üdvözletét küldi az ágostai egyháznak báró Pronay Dezső egyetemes felügyelőhez.*

Méltóságos Báró Felügyelő úr!

A Méltóságod fővezérlete alatt álló magyar Ágostai Evangelikus Egyház ünnepelni készül. Ünnepli a Reformáció négyszázadik születése évét. Az emberiség szellemi haladását biztositó események között a wittembergi tételek nyilvánosságra hozását a Jordán vizében végzett keresztelés mellett látjuk. — Ujraszületést teremtett az is. Uj lélek tüze szállott az emberekre és forrongásba hozta az alvó lelkeket. Milyen gazdag virágzás és milyen értékes termés következett utána!

A nagy kezdők emlékére, s közöttük a legnagyobbéra, Luther Mártonéra, szünetlenül ismétlődve küldjük hálás elismerésünk koszoruját.

A Magyar Ágostai Evangelikus Egyház ünnepét a magunkénak is ismerjük. Egyházunk Főtanácsa, eltelve attól a hatalmas eszmétől, melyet a reformáció jelent, rokonszenvvel üdvözli az ágostai hitvallásu evangelikus egyházat a reformáció 400-ik évfordulója ünnepén és kivánja, hogy ünneplésük legyen ujabb szellemi föllendülés szegeletköve magyar hazánk dicsőségére és az emberiség boldogulására.

* A református egyháznak dr. Kenessey Béla püspök konventi elnökhez, kevés különbséggel, ugyanez az üdvözlet ment.

Kérjük Méltóságodat kegyeskedjék tolmácsolni üdvözletünket az ünneplő gyülésnek.

A M. U. E. Főtanácsa 1917. aug. 27-én tartott üléséből.

Báró Petrichevich-Horváth Kálmán, főgondnok. *Ferencz József,* unitárius püspök.

Dr. Boros György, főjegyző.

Elnöki megnyitó a Dávid Ferencz Egyletben.

Tisztelt hölgyeim és uraim!

Motto: Madách Imre: Az ember tragédiájában: Az „Úr végszava" Mondottam „ember, küzdj és bizva bizzál!" Erről kívánok pár szóban beszélni.

Ezen szomorú napokban, a három évi véres küzdelem keservei után, most, hogy beléptünk annak negyedik évébe — a nélkül — hogy az általunk és szövetségeseink által felkinált békét ellenségeink elfogadták volna, melyről mindenkép meg akarjuk látni, hogy az nem őszinte, csak csalogatás akar lenni az ők megtévesztésükre. Lehangoltan bár, de öntudatosan, élesen kell tartsuk a harci bárdot önvédelmünkre, hogy azzal bármikor lecsaphassunk ádáz ellenségeinkre. Hadd lássák: még erős karunk jogainkat megvédeni mindig kész.

Madách Imre az ember tragédiájában: midőn Ádám az életküzdelem porondjáról csalódottan, elkeseredve, azon lesujtó gondolattól áthatva tér vissza, hogy mire való jóra, nemes cselekedetekre készen élni az emberekért, ha mindenütt csak gáncsot, aljasságot, elvetemültséget lát és az egoizmusnak az áldozatok után kinyujtó karjait találja maga előtt a társadalom minden rétegében.

Ily helyzetben, Lucifer sértő, izgató gunyszavaitól kisérve, Évának szeretetteljes, gyöngéd figyelme csak akkor talál elcsüggedt lelkében visszhangra, mikor megsugja neki, hogy anyának érzi magát.

Élni azért, aki születni fog — annak létét, jövőjét biztositani — azon nemes elkatározásra birja a férfit, hogy a küzdelmet ujra felvegye és végig küzdje, annak minden eshetőségeivel.

Ekkor szólal meg az úr: küzdj és bizva-bizzál.

A reménység gyujtó szavait helyezi a jövőnek sötét hátterébe, hogy onnan erőt meritsen a csüggedő.

Igy védelmezzük mi is gyermekeink és unokáink jövőjét, bizva erőnkben, ügyünk igazságában és a nagy Isten segitségében.

De ezen bizalom nem azt jelenti, hogy minden megváltozik, a komor jelent, nélkülözéseket — fényes jövő aranymezője takarja be — hozva áldást bőséget mindenfelé — erre nem számithatunk, ne is számitsunk. Ez megbénitaná munkakedvünket és ujra keservet, csalódást hozna lelkünkre, melyekből bőségesen kivettük részünket.

Igen, bizalommal nézhetünk majd a jövőbe, de azon bizalommal, mely a jövő reménységeitől el nem vakítva — erejének, képességeinek tudatában — hanem készen áll mindenki és minden ellen, mi munkásságunkban, a haza szolgálatában akadályozni kivánna. Még nehéz időket fogunk átélni, mely időszak csüggedést nem ösmerő hazafiakat kiván oldalán.

Munkásság — takarékosság — és hazánk iránti áldozatkészség a háborut követő béke idején is — ezek fogják biztositani hazánk jövőjét és a jövő nemzedék háláját — a most élők iránt, ha lesz lelki erejük a szerint élni.

Igen, e nagy napok idején, ezen szellemben szólal meg az úr az ő népéhez, harsány hangon mondván: „küzdj és bizvabizzál".

Igen, kitisztitva a mi területeinket és szövetségeseinkét az ellenség hadaitól, hadd zúgjanak győzelmes seregeink még előbbre ellenségeink országain keresztül, szoritsuk őket reá, ha máskép nem lehet, lássák át, hogy minket leverni nem lehet. Ekkor kisüt a béke napja, melyet megakadályozott egyfelől a saját sorsán elkeseredett és azt jóvátenni nem biró tehetetlenség: a franciában, másfelöl a hypokrízis és égoismus, mely a mások nyomoruságaiból élve, közönyösön néz minden egyebet, ha saját titkos társait megvalósulni látja, az ángolban. A harmadik, a hatalmas, nagy birodalom, az orosz, a forradalom és szünni nem biró forrongás kitöréseitől meggyengülve, nagy bajban léve maga is — a románok támogatása dacára — támadásainkat kivédeni nem képes. A negyedik az olasz — a kedves jóbarát — támadásra-támadást erőltet, de hős honvédeink és más katonáink fegyverei által üzetve a Karszt szikláin és fensikjain áthatolni nem bir.

Ki tudná megmondani még hányan vannak ellenségeink, hisz úgyszólva az egész világ az, de a többiektől — a nagy távolság miatt nem tarthatun. Áttekintve ellenségeink során:

Sajnos, hogy ellenségeink közt, mégpedig legnagyobb ellenségeink közé kell számitanunk az ángolt. A mi nekünk leginkább fáj, mint egyháznak és általában a magyarságnak az, hogy régi jó barátunk az angol, kinek a multban annyi jóindulatát és mint testvér egyház, pénzbeli támogatását élveztük a kik küldöttünket Londonban családi körükbe fogadták és ottlétük alatt mindenben segitségükre lenni kivántak — csak mint kiengesztelhetetlen ellenségeink állnak most velünk szemben. A

háború megváltoztatá az emberek érzés és gondolatvilágát. Ezen mi nem tudunk változtatni, de mint tényleges állapothoz kell cselekedetünket átformálnunk. Ily szempontból itélve meg az események lehető lefolyását, le kell győznünk volt barátunkat az ángolt is. Ezt a mint látszik a buvárhajóharccal elérhetjük.

Akkor, ha az ángolt és franciát megtudjuk törni és jobb belátásra bírni, csak akkor férkőzhetik hozzánk egy oly béke, mely hazánkat a közeljövőben megvédi és fejlődését évek hosszú során biztosítani képes.

A mig ezen várva-várt idő megjön, tartsuk élesen azt a hazai bárdot és csengjen midig fülünkben a hazai szó, melylyel az úr szól Ádámhoz: már mondottam ember, küzdj és bizva bizzál!

A mi a D. F. E. teendőit illeti ebben elfogadhatjuk azon két pontot, a mit Dr. Boros György barátom az udvarhelyköri D. F. E.-ben tartott felolvasásában, megjelölt: 1-ső az ital, a részegeskedés elleni akció, mértékletességi szövetkezetek alakitása által. Ösmerjük — midennap fájdalommal tapasztaljuk, hogy ezen szenvedély mily rombolásokat visz végbez népünk testi és lelki erején — azért mindent meg kell tenni, a mi módunkban van, annak meggátlására.

A második szomorú, de elodázhatlan kötelességünk a hadiárvák — özvegyeinket, állapotaikat, szükségleteiket — melyeken javitani, kielégiteni. Ez erkölcsi kötelességünk.

Ezért alakuljon meg minden unitárius egyházközségben a lelkész és neje buzditására „az unitárius nők szövetsége". Melynek tagjai házról-házra járván, keressék fel, hol van a baj és intézkedjenek a hol tehetik, ha nagyobb az, kérjék a D. F. E. útján a Transylvánia és a gyermekvédők jó segitségét.

A mint az utolsó számban az Unitárius Közlönyben olvasom a D. F. E. örökös alapitó tagjai száma 128. Tekintélyes szám, de mily szép, nagyszerű dolog lenne, ha azok számát 200 ra fel tudnók vinni. Az embereket szép szóval, kéréssel sok mindenre reá lehet venni. Itt csak jóban munkálnának hölgyeink — azért kérem, használják fel Isten adományát kedélyességüket: szerezzenek a D. F. Egyletnek alapitókat, hogy én is megérhessem a 200-ik egyszáz korona befizetését; ekkor a D. F. E. örökös alapitói alap 20,000 korona szép összeg — dicséri azokat, kik összeadták. Csak siessenek vele, mert az idő rövid. A D. F. E. perselye ki van téve, kérem szives adományaikat. 50 koronával én is részt veszek azzal, hogy hivja a többi koronákat. Dr. Boros György főtitkár úr a D. F. E. mult évi működéséről megteszi jelentését. A pénztárnok Gálfi Lőrincz ur a

pénztár állásáról be fog számolni. Felkérem az urakat tegyék meg azt.

Bezáró. Köszönöm az előadó úrnak érdekes felolvasását az egylet nevében. Nemkülönben a t. közönségnek megjelenését. Érdeklődésük ezen bizonysága nagyban fokozza Egyletünk életrevalóságát, mit azért jövőre is kérek. Viszontlátásra — ha Isten is ugy akarja — a jövő évben!

A Dávid Ferencz Egylet munkaköre.

A mindig élénk és mindig munkás udvarhelyköri Dávid Ferencz Egyletben Zoltán Sándor egy talpraesett és igen érdekes felolvasást tartott „Tekintély-kultusz és Dávid Ferenc" cim alatt. Rámutatott azokra a mindig értékes, tehát örök értékü igazságokra, melyeket Dávid Ferenc irataiban, reformjában és egyéniségében talált. Ifjuhoz illő lelkesedéssel vallja eszménynek és követésre érdemes nagy papi és profétai jellemnek ezt az első, legelső és minden tiszteletre méltó unitárius lelkipásztort. Gyakorolja s másoktól is követeli a Dávid Ferencz tanitásai megismerését és ismertetését.

Záró szavaiban, bizonyos szónoki hévvel és exstatikus hangon mondja: „Mi unitárius keresztények büszkén valljuk őt magunkénak. Ha tehát van egyletünk, mely az ő nevét hordja, az ő kultuszának legyen szentelve az. Hadd hangozzék itt gyakran az ő neve, hadd idézzük minél gyakrabban mondásait; ismertessük, hogy ismerjük müveit, mánkásságát; kövessük őt s munkálkodjunk azoknak az eszméknek megvalósulásáért, melyeknek képviselője."

Ez a buzditás szép összhangban van azzal, amit a nagy reformátortól idézett. Az olvasó, ha egyben gondolkozó is, vágyat érez magában, hogy olvashassa a nagy cselekvő és bámult eszü férfi munkáit. Minthogy a Dávid Ferencz egyháza, nagy tisztelete és hálája jeléül, de hogy eszméi terjedhessenek, kiadta legelső szép magyar művét, fölhasználja az első csöndes órát és olvassa a *Rövid magyarázatot.* Tegyük föl, hogy csak három vagy talán csakis egy hallgató, vagy olvasó lelkét fogja el ilyen fölbuzdulás, a felolvasó meglehet elégedve a sikerrel.

A reformáció irodalma ma már csak tudományos tanulmányozók asztalán található. Ilyennek tartunk minden papot, ilyennek szeretünk képzelni minden unitárius papot, s ha képzelnünk hiunak bizonyulna, szégyenkezve némulna el a szó ajakunkon, mert a szemrehányás, sőt még a kérdőrevonás is ránk nézve volna lesujtóbb.

A mi hallgató és olvasó közönségünktől azt várjuk, s hogy

várakozásunkhoz jogot szerezzünk minden alkalommal hangoztatjuk, hogy el ne mulassza megismerni Dávid Ferenczet, mert a nevéről nevezett egylet gondoskodott olyan életrajzáról, a melyből irásban és képekben is rövid pár óra alatt végig kisérheti viszontagságos, de szèp és nagyszerü életét.*

Eleddig egészen egyetértünk a felolvasóval és birálójával Ürmösi Józseffel, aki a felolvasó gyülésen s azután egyik egyházi lapban is véleményt nyilvánitott a felolvasásról.**

Van ám e szép és jól alapozott felolvasásnak két kis szépséghibája. Egyik a homlokán: *tekintélykultusz*, másik a legvégén alig észvrevehető rejtekben: „Félre minden ultramodern eszmével az egyesületből; a Dávid Ferencz neve ne legyen cégtáblája egy szellemi vegyeskereskedésnek, hanem legyen szent szimbolum, valláserkölcsi eszméknek szent szimboluma, melyre mindig szent lelkesedéssel tekintsünk!“ Ez ellen nyilatkozott Ürmösi József, az ő nyilt és nem sima módja szerint őszintén és határozottan, az idézett helyen.***

A két tárgy tekintélykultusz és ultramodern eszmék, elsőtekintetre mintha egymáshoz tartozna, mert a tulzott moderizmusnak egyik fő öröme éppen a tekintélyek lerombolásában telik. Bizonyos fészkelődő egyéniségek, vagyis akik még nem találták ki, hogy a szél honnan fu és hogy ők hová legyenek, a történelmi értékek megsemmisitését célnak tartják és minden ellen hadonáznak a mi nem mozog ugy, ahogy nekik jól esik, t. i. hogy fölboruljon.

Ebben a mi világfölfordulásunkban, amely az ég fia, a chinai császár után, a minden oroszok imádott czárját is trónostól felboritotta, tekintélyről beszélni, merészség, de éppen azért kell, mert mindenki rá jő, talán hamarább, hogy sem hinné, hogy a mi Archimedesnek sem sikerült, neki sem fog sikerülni. A tekintélyt nem a simbolumban, nemis fiktiv személyiségben, de bizony még historiai nevekben sem lehet biztositni. Valami olyant

* *Dávid Ferenc* Irta: Pap Domokos. Ára 50 fillér. Postán küldve 60 fillér.

** *Ultramodern eszmék*. Unitárius Egyház 1917. január 15.

*** A felolvasó és biráló polémiájába nem szükség bele szólnom, sem pro, sem contra. Az olvasó megtalálja cikkemben a fölfogásomat. Egy személyi ügyet azonban hadd tisztázzunk: Ü. J ifju barátom elnökké választását emlitve ezt irja: „ez elnöki állásra is felülről más volt delegálva“ A „delegálás“ azt jelenti, vagy jelentheti, hogy miután az ügybuzgó Demeter Dénes halála után az elnöki szék betöltése késett, én mint az egylet főtitkára igyekeztem odahatni, hogy az esperességből visszavonult Kisgyörgy Sándor, aki az Egylet bölcsőjénél jelen volt s azóta szivével melengeti, fogadná el az elnökséget, kértem biz' én mást is, hogy a szék sokáig ne legyen üres, de azt egy percig sem tévesztettem szemem elől, hogy a választás az egylet kebli ügye, s mihelyt Ü. J. a **többséget** megkapta, nemcsak alkotmányos érzésem sugalatára, hanem az uj **elnök** ifjui **hevét** és fáradhatlan buzgóságát ismerve, siettem üdvözölni s a **mennyire tőlem** függött munkájában támogatni.

kell keresni, ami élő kapcsolatban van a mai lelkekkel. Ami a mai erőhöz táplálékot hajtó energiát szolgáltat.

Jézus neve örök érvényü volt a legultramontanabb hivő előtt is, az a legultramodernebb előtt is, mert ő az ember magyarázója volt. Dávid Ferencz igazán hű és megértő tanitványa s ugyanolyan apostola volt Jézusnak. Ő tehát hozzánk, a mához is, a holnaphoz is tartozik.

De mi a ma és mit követel a holnap? A ma majdnem olyan valami mint a holnap, mert sem megértés, sem tudás, sem semmi bizonyosság nincsen benne. A ma csak átmenet. Csak készülődés, vágyakozás valamire, ami nincs, de a minek lenni kell, mert a létezés bizonyossága soha meg nem szünik.

Ahhoz a *kell*-hez rengeteg sok gondolat, hit és reménység füződik. Lenni kell életnek, lenni kell munkának. Lenni kell haladásnak, tisztulásnak, lenni kell a régi helyében ujnak, a régi nél jobbnak, a mosthoz illőbbnek. Lenni kell olyan kibontakozásnak, a milyet annyi szenvedés, küzdés, akarat és kivánás egybefutó eredője létesít.

Hogy az a mi lenni fog nem olyan lesz a milyet bárki is előre elképzelhetne, bizonyos, de hogy abban az emberi jogok, tehát az emberi akaratok nagyobb és általánosabb területet fognak elfoglalni, mint bármikor is ezelőtt, arról mindenki meg fog győződni, aki majdan mérlegelni fogja az eredményeket. Akkor az emberek közelebb lesznek egymáshoz, mert a különbségek, az elválasztó határok lefognak apadni.

Minthogy igy lesz, mert másképpen nem lehet, előre kell készitnünk magunkat, hogy meglepetés ne érjen. Minket unitáriusokat nem lephet meg semmi uj, mert mi nem hisszünk csodákban, ellenben várjuk a régiek elmulását, mindennap ujak születését, a mit Dávid Ferencz azzal fejezte ki, hogy a régi Babylonok összeomlanak, s fölépül az Istennek uj országa, mely a megismert igazság és a mindeneket megbocsátó szeretet országa.

A szőnyegen levő kérdés sarkpontja az, hogy ebben a közeledő uj országban a nők milyen mértékben vehetnek részt? Ez azt is jelenti, hogy a mi nőink, tehát nevezzük „modern nőnek," hol szerepelhetnek? A ház kormányzásában megadtuk a helyüket, a társadalomban körültök csoportosulunk, s nőies kiválóságaikon kivül, hódolunk szellemességüknek és bizony ma már lesajnáljuk, ha tudatlanok és tájékozatlanok. A társadalmi szervezetekben bőven kiadjuk részüket. Bizunk ügyességükben, kitartásukban, szavuk hatásában. Szivesen látjuk őket a tudományos előadásokon is, de a concert termek nélkülök néptelenek lennének. Szivesen meghallgatjuk, ha a felolvasó asztal mellől szólnak hozzánk.

Az egyházban mi unitáriusok már régen ellátuk szavazati

joggal. A pap-választásnál önálló nőink szavazata mindig figyelembe jő, tehát az unitárius nő benne van az egyházi alkotmányban.

Egyháztársadalmi szervezetünkben a Dávid Ferencz Egyletben, a kormányzó testületben, a férfiakéval egyenlő jogot élveznek. Igaz, hogy még nincsen, sem központi, sem köri nőelnökünk, de hogy lehessen annak semmi sem áll utjában, mert csak az arravalóság dönt. Még azt sem tiltja semmi szabály, hogy papok ne lehessenek.

Hátra van az emáncipációnak egy nagy bökkenője, amely már országos: a politikai jogokba bebocsátás. Ma még ott állunk, hogy ha 24 éven felüli nőinket megszavaztatnók a többség nem kivánná a választói jogot. De miért? Csak azért, mert iskolázásunk oly hiányos, hogy nőink hazánk történelmét megtanulhatják, de alkotmányát, jog és igazságszolgáltatását még meg sem tanulhatják. Az egyetem már megnyitotta előttük a kapuit, de nem az ajtóit, mert nem bocsátja be a jogra, ahol megtanulhatnák az állam tudományát. Mióta ez a cikk iródott, azóta nagy változás történt. Az uj kormány bebocsátotta a nőket a jogra is s ellátja választójoggal. Helyes. Igy kellett ennek lenni!

Oktatásunk hiányai rendre elenyésznek s a nők a tudásban megszerezhetik mind azt a mire tehetségük, kedvük és szükségük van. Hogy egy jól mivelt és tudományos készültségü nő, ne lehetne értékes tagja a városi, a megyei vagy akár az állami adminisztrációnak, azt ma-holnap már vitatni sem lehet.

Ezek olyan általános elvi igazságok, amelyeket jó részt a közvélemény tulajdonainak mondhatunk

De a szóban levő kérdést nem akarom elmeriteni ezekben az általánosságokban. Van-e hely az egyletben ultramodern eszméknek?

Az ultramodern irányban bizonytalankodókra egy pár vonással rámutattam már. Ultramodern eszme alatt nagyon sok érthető. Érthető: a vallás, az erkölcs, a szemérmesség, szerénység, szülői tisztelet, gyermeki engedelmesség hiánya, vallásos buzgóság, hazafiság, áldozatkészség, önfeláldozás hazáért, és több hasonló eleddig nagyrabecsült, sőt az egyén, a társadalom és az állam létét biztositó eszmék kigúnyolása, megvetése, eldobása. Ha valaki ezekkel akar a Dávid Ferencz Egyletben helyet kérni és tért hóditani, megköszönjük a szivességét, de nem kérünk belőle, mert a Dávid Ferencz Egylet ezeket egyenként és együttesen is az egyén, a vallás, az egyház és az Egylet létérdekébe tartozóknak tartja. Ezekkel akar élni, ezeket akarja mivelni, s ezekkel akar tökéletesedni.

Ilyen ultramodernnek nem tekinthetjük a nőkérdésnek talán egyetlen ágát is, mert azt ismét elvárjuk mindenkitől, aki asztalunk mellé lépik, hogy tudni fogja, hogy mi nem tanitunk

anatomiát, nem rendezünk bábacursusokat, mert azok másokra tartoznak.

Arról szivesen hallunk szót, hogy mi joga van és mi legyen a nőnek. Azt is megmondjuk, hogy mi a nőt az anyában látjuk eszményitve, tehát a családi életet tartjuk a boldogság első biztositékának. Arról is szivesen gondolkozunk, hogy helyesebb volna-e a leányokat olyan önálló élethez szoktatni, a milyenre Amerika és Anglia növelik. De ugyanekkor megfogjuk mondani azt is, hogy fiainkat neveljük és szoktassuk olyan tisztesség tudására, amely a leányt megvédi minden sértéssel és bántalmazással szemben. Egyházunk és vallásunk történelmét, jeleseink életét és cselekedeteit, az iskolában s az egyleti összejöveteleken is megtanitjuk nekik, föltárjuk előttük, de azt szivesen vesszük, ha közgyűlésünkün hazafias, vagy most, háborus verseket szavalnak.

Azt hiszem nagyon téved bárki is, ha a Dávid Ferencz Egyletnek ilyen befogadó képességét és társadalmi irányzatu jellegét kereskedésnek s még inkább, ha vegyeskereskedésnek nevezi. Abban egyetértünk, hogy minden ténykedésünk viselje magán a vallás és az erkölcs tisztult és fenkölt jellegét.

Dr. Boros György.

Nők világa.

Őszi bánat

(1916 november)

Orgonafánk levele pereg,
Sodorja hüvös őszi szél,
S a kis leányom azt kérdezi:
„Miért hull ősszel a levél?...“

...Nem sejti még, hogy hervadt szirom
S rezegő, sárga falevél
Kacagó, dalos boldogságról
Sóhajos, édes, forró vágyról
S eltünt álmokról súg, mesél ..

Ártatlan lelke még nem érti,
Hogy a tavaszra ősz borúl!
Reményünk zöldje holtra sáppad,
Ifju lelkünk öreggé fárad,
S életfánk lombja porba hull.

Lelkemen itt nyomasztó bánat
S a szivem is olyan nehéz.
Hangtalan könnyel sirok, sirok,
Rég elmult időt visszahivok,
Mely feledés ködébe vész...

S úgy eltünődöm; mit feleljek?..
..S im bánatomat feledem.
—Hisz itt tavasz mosolyog én rám!..
S nevető szemü kicsi lánykám
Forrón szivemre ölelem.

Ürmösi Károlyné

Népies felolvasás leányok részére.

(1917. jan. 11-én Székelyderzsben.)

Mindenek előtt azt kell előttetek megmagyaráznom ifju hallgatóság, hogy tulajdonkép miért is olvasok én fel nektek? Vajjon mi célja van az én felolvasásomnak? Nem tudom, hogy közületek volt-e olyan, aki erre gondolt volna!? Vajjon miért fáradozik, törődik velünk a tiszteletes asszony, mi oka lehet ennek?

Ha tudni óhajtjátok, kedves fiatalok, én mindjárt megmagyarázom nektek ezt. Azért tartom én e felolvasást, s ha Isten segit a többit is, mert szeretem hazámat, szeretem benne a népet, aki jó és okos, csak nincs elég tudása és müveltsége. A ti lelkeitek müvelésére és épülésére szántam én ezt a rövid pár órát, hogy titeket, fiatal lelkeket, a jóra és hasznosra tanitsalak. Ti nem vagytok már gyermekek, mindannyian meglett nagy leányok s tudom hogy méltányolni tudjátok törekvésemet. A ti dolgotok aztán, hogy saját hasznotokra fordítsátok az itt hallottakat és, hogy ne menjen veszendőbe az én fáradozásom.

Gondoljátok csak meg, hogy mit érez egy magyar nő, ha látja, hogy országa fiatalsága mint elvan hagyatva!? Ha látja, hogy nevelés hiján a züllésnek és erkölcstelenségnek az áldozata? Ettől akarlak én Titeket megóvni, azért akarlak titeket mindig jó tanácscsal ellátni hogy ezt elkerüljétek. A fiatal leány a hogy kikerül az iskola padjaiból azt hiszi, hogy már ő nagy leány. Pedig dehogy. Akkor kell csak igazán tanulni, akkor van valóban reá-szorulva a jó és helyes oktatásra. Tehát ne gondoljátok, hogy már most nagy leány vagyok, s most már nekem minden szabad. Négy-öt évig még gondolni sem szabad a nagy leányságra. Azon időt amit az iskolától a nagy leányságig betöltötök, tanulságos, hazafias könyvek olvasására kell fordítani. Képezni, müvelni kell magát minden fiatal leánynak, a jövőre nézve. Mert a nő nemcsak asszony és feleség, hanem anya is. Ő neveli az ország jövő nemzedékét, ő oktatja kicsinyeit s ő adja meg az alapot egy nagy, müvelt ország létrejöttéhez. Azért határoztam én el magamat arra, hogy titeket leendő anyákat oktassalak s ezáltal a tökéletesedés felé vezesselek, amennyire ez gyönge erőmtől kitelik.

A világ halad kedves fiatalság, s mi sem maradhatunk el tőle. Nekünk is vele párhuzamban kell haladnunk. Azt hiszem, hogy elég világosan megmagyaráztam felolvasásaim célját, s remélem, hogy megértő szivekre is találtam.

Most pedig a mai felolvasásom tárgyára térek. Tárgya: hogy hogyan viselkedjék egy fiatal leány az utcán, otthon, és mindazokon a helyeken, a hol csak megjelenik. Minden emberre, legyen az bármilyen okos is, reá fér a jó tanács s ha csakugyan okos, úgy meg is fogadja azt. Ti is fiatal leányok fogadjátok meg az én jó tanácsaimat. Rövid ideje még csak, hogy e községben élek, még oly sokat az idő alatt nem tapasztalhattam. De azt láttam, hogy nektek fiatal leányoknak a nevelése nem a helyes mederben halad. De ez nem a ti hibátok leend, hanem igenis a ti hibátok leend, ha a szivből jövő jó tanácsot nem fogadjátok meg. Lehet, hogy némely dologban túl szigorú birátok és tanácsadótok leszek, s bizony sokszor minden szépítgetés nélkül feltárom hibáitokat. De mindezt csak azért teszem, hogy a rossz szokásotokat elhagyjátok. S meglátjátok, hogy később, amikor inkább belátjátok tanácsaim helyességét, ti is épen úgy fogtok engem szeretni, mint ahogy én most Titeket. . . .

Egy fiatal leánynak első pár szavából meg lehet tudni, hogy milyen a gondolkozás módja, s mennyit tud a világról, s mennyi az olvasottsága és ebből kifolyólag mennyi a műveltsége. Először is a szülők iránt való tiszteletből tudni meg, hogy milyen lelkű az illető. „Aki szüleit nem becsüli ő sem érdemel egyebet.“ Legyen az a szülő bármily feledékeny, beteges, öreg és tudatlan, azért a tudatlansága mellett is tisztelni kell. Mert ők is voltak fiatalok és mi is leszünk majd öregek. S ki tudja, mig öregek leszünk nem lesz-e még több hibánk, mint amennyi szüleinknek van. Elnézőnek és tisztelet tudónak kell lenni minden öreg ember iránt. Odahaza ép úgy mint az utcán. Általában mindenkivel szemben figyelmesnek, tisztelet tudónak kell lenni. De okosan és megfontoltan kell beszélnünk a nálunknál fiatalabbakkal is, hogy ezáltal nekik jó példát adjunk s egyszersmind a fiatalabbak tiszteletét is kiérdemeljük a magunk számára.

Továbbá nem illik az utcán legényekkel, leányokkal egyaránt illetlenül viselkedni. Pl. megesett az, hogy az utcán leányok a legények ölébe ülnek és velük ölelkeznek. Azt hiszitek, hogy ez talán szép dolog? dehogy, ez mindenkit megbotránkoztat. A szerelem, szép és nemes érzés; de csak úgy, ha szeméremmel van összekötve. De aki; hol egyik, hol másik legény ölébe ül, az nem egyéb erkölcstelen érzelemnél. Nem az a legény szeret titeket, aki csak a csókotokat lesi, — az csak szórakozik — hanem az, aki a világ előtt feleségévé teszen.

S higyjétek el nekem, hogy ha valakit ilyen esetben meglátnak, soha sem a legényt itélik el, hanem a leányt. Azért fogadjátok meg, hogy ha ilyesmit láttok az illetőket rendre utasitjátok.

Most pedig remélem, hogy mai felolvasásom tárgyát nem fogjátok elfeledni, hanem azon elmélkedni és a tanulságot lefogjátok vonni, s az én örömömre azt meg is tartjátok.

A jó Isten tartson meg titeket, hogy még többször is összegyűlhessünk.

Ébert Andrásné.

A MI KATONÁINK.

Márton Lajos, zászlós. Hősi halált halt az oláh fronton, 1917. évi febr. 21-én. Nevével már többször találkoztunk e lap hasábjain. Utolsó merész haditénye egy nagyon előretolt tábori őrségnek fényes délben történt felülvizsgálása, mellyel talán tulságba is vitte a szolgálatot. Ez okozta övéit lesujtó, jó ismerőseit megdöbbentő, hősi halálát.

Márton Lajos 1915-ben *jelesen* érettségizett kolozsvári unitárius főgimnáziumunkban. Azután mindjárt a hires cs. és

kir. 82-ik székely ezred önkéntese lett. Egy év mulva 1916 julius hó 25-én, mint zászlóst az olasz fronton az I. osztályu ezüst vitézségi éremmel tüntették ki. Az oláh invázió óta az oláh fronton küzdött oly nagy kötelességtudással és oly lángoló hazaszeretettel, hogy temetésekor „az egész ezred tisztikara — amint egyik tiszttársa, barátja, dr. Sándor Pál hadnagy, irja róla — lesujtva és az iránta táplált szeretetére és becsülésére mért sulyos csapástól meghatva és könnyező szemekkel állott az öt befogadó sirgödör körül."

Ugyancsak a tisztikar legszebb elismerése róla, hogy „kivétel nélkül osztatlan becsülésünknek és bámuló tiszteletünknek örvendett Ő, mert a legbátrabb, legkötelességtudóbb és legszeretetreméltóbb tisztje volt ezredünknek, aki sajnos nem érhette meg hadnagygyá való előléptetésének örömhirét, sem pedig a szintén utban levő II. oszt. ezüst vitézségi érem megkapását."

Márton Lajos tehát a mint az iskola falai között mindig jeles tanuló volt, ugy a harctéren is mindig igazi katonának találtatott. Mindhalálig hiv, aki nemcsak jól tudta, de a leglelkiismeretesebben teljesitette is hazafias kötelességét. Szülői és testvérei rajta kivül még egy fiut, egy testvérét *Józsefet*, siratják, aki korábban tünt el, illetve halt meg a galiciai harctéren. Kijutott hát nekik is a kétszeresen megszentelt fájdalomból, melyben minden jó ismerős, barát, rokon őszinte, igaz részvéttel osztozik.

Legyen csendes siri álma a ma még idegen de, majd az édes hazai földében nyugvó hősnek (mert szülői kivánsága szerint haza fogják hozni) s emlékét őrizze nemcsak a Firtosváraljai „Elesett hőseink emlékére" kegyeletes érzésekkel felállitandó emlékmű hanem a szülők, testvérek, igaz barátok fájó és kegyeletes érzése, valamint a szent magyar haza milliókért könnyező, méltán bús Nemtője.

Firtosváralja. *Máté Lajos,*
unitárius lelkész.

---

(143) **Ütő Endre** zászlós julius végén Szicziliából, olasz fogságból irt egyik tanárának. Május 23-án került az olaszok kezébe s tudatta, hogy ugyanakkor estek fogságba (758 **Sári József** és (1226) **Vekerle Sándor** hadnagyok is, kikkel két hétig együtt volt a megfigyelő barakkokban.

(716) **Adorjáni Gyula** hadnagy a 11. isonzói csatában sebesülten olasz fogságba jutott.

(1012) **Gál Ernő** zászlós a Hermada hősies védelmében kitüntette magát. Nehány társával Boroevics vezérezredes külön személyes dicséretében részesült.

(67 és 94) **Tóth István** hadnagy felujult sebével került a Hermadáról kórházba, majd rövidebb szabadságra, hol idejét nagy részben a harctéren készített művészi rajzai rendezésére fordította. Jelenleg Prágában van.

(60) **Gálffy Zsigmond** kőszilánktól sebesülve került az olasz frontról egyik nyitrai kórházba.

(206) **Dr. Kiss Ernő** főhadnagy, (93) **dr. Borbély István** főhadnagy és **Márkos Albert** e. é. önk. szakaszvezető, kolozsvári tanáraink Bukovinában vannak a fronton.

(1227) **Csongvay József** az 50. gy. ezred e. é. önkéntes hadapródjelöltje érettségi tanfolyama után Palánkára, Szerbiába vonult be s innen pár hét mulva Bukovinába vitték. Augusztus 0-én ott egy magaslat elfoglalásánál győzelmes rohamban hősiesen küzdve, dicső halált halt. Papi pályára szeretett volna menni, de tervétől elsodorta a háboru s örökre elzárta a halál. Komoly, derék, kötelességtudó, jóérzésü ifju volt, aki díszére válhatott volna papságunknak. Mélyen sajnáljuk elestét.

(1228) **Székely Tibor** a bal lábán gránátszilánktól sebesülve, (1127) **Gelei Kálmán** (Désfalva) szintén több sebbel jutottak ki a 11. isonzói csata borzalmas megpróbáltatásaiból. Mindkettő gyógyulóban van.

IRODALOM.

A reformáció költészete. Irta Baja Mihály ref. lelkész. Nagyon csinos kiállitásban lelkesitő költeményeket (11.) tartalmaz ifjusági stb. ünnepélyeken való elszavalásra. Ára 1 kor. *Hegedüs és Sándor* könyvkiadónál. *Debrecen.*

Az értelmi és erkölcsi nevelés viszonya. II. köt. módszeres rész. Irta: dr. *Kiss Elek.* Ára 8 kor. Addig is mig bővebben ismertethetnők a könyvet, üdvözöljük a termékeny irót, ifju lelkészünket.

Egyházi és iskolai mozgalmak.

A főt. püspök urat gróf Apponyi miniszter Budapestre kérte okt. 30-ra egy enquette-re, melyen egyházunkat érdeklő kérdések lesznek szőnyegen. Örvendünk, hogy a főpásztor fölmehet, mert az egyházunknak nagy előnyére lesz.

Uj iskolai felügyelő gondnok. A kolozsvári kollegiumhoz felügyelő gondnokká dr. Arkossy Gyula közjegyzőt választotta az E. Főtanács. A buzgó és munkás férfi már megkezdette működését. Beiktatása a tanév második felében lesz.

Uj egyháztanácsosok. A jelen évi Főtanács egyháztanácsosokká megválasztotta Dr. Zsakó Istvánt, Dr. Péterffy Áront, Ferenczy Józsefet, (gyógyszerész) Felszeghy János járásbirót és Ürmösi József lelkészt. Üdvözöljük az uj tanácsosokat.

Katonák-emlékalapjára irányitjuk a harctéren és másutt levő vitézeink figyelmét. Ujabban szivesek voltak adakozni: Szász Mihály 15 kor. Szász István 10 kor. Tóth István 7 kor. Lőrinczy Dénes 10 kor. Ribicei Nemes Ödön 10 kor. Kelemen Ferencz 10 kor.

A főtanácsi választások eredménye: *Egyháztanácsosok lettek:* dr. Zsakó István, dr. Péterffy Áron, Ferenczy József gyógyszerész, Felszeghy János járásbiró, Ürmösi József lelkész.

Az E. K. Tanács tagjai lettek uj hat évre: Dr. Várady Aurél, Gyulay Árpád, dr. Bedő Albert, Csifó Salamon, dr. Költő Gábor (uj), id. Báró Daniel Lajos, Osváth Gábor, Pál Ferencz, Lőrinczi Dénes gondnok, Ürmössy Kálmán biró.

A nevelésügyi bizottság elnöke dr. Boros György, tagja Gálffy Lőrincz.

A jogügyi bizottság elnöke Dr. Tóth György.

A II. foku fegyelmi bíróságnak r. tagja dr. Tóth György, p. tagja dr. Költő Gábor.

Pénztári ellenőr Sárdi Lőrinc.

Könyvtárnok Sándor János.

Esküt tettek az ujonnan választott és állásokban megerősitett köri felügyelő gondnokok: dr. Pálffy Jenő, Killyéni Endre.

Köri képviselők: Fülöp Mózes, Kovács József (Kolozsd.), Balázs András, Péterffy Gyula (Aranyost.), Szabó Albert, Szathmáry István (kük.), Pethő Kálmán, Keresztesi Dénes, Nagy Jenő, Gróf Lajos (mar.), Bárka József, Katona Ferencz, Török Ferencz, Benke Elek, Kádár Gyula, Marosi Albert, (ker.), Ürmösi József, Benczédi Pál, dr. Jakab Zoltán, Sándor Mózes (Udv) Kelemen István, Kiss Jenő (Felső feh.), Végh Benjámin, dr. Sükösd Zsigmond (Hár.), Pálffy Sámuel, Iszlay Gábor (Dunat.), Müller Gyula, Székely Sándor, (Kolozsvár), dr Lőrinczy Akos, dr. Balogh György (Torda), Dimén Mózes (Budapest).

Unitárius Muzeum. Az unitárius egyház az Erdélyi Muzeum régiségtárában *Unitárius Muzeumot* állit föl azokból a régi egyházi szerelvényekből (urasztali poharak, tányérok, teritők stb.), amelyek már nincsenek használatban, vagy olyan nagy értékűek, hogy nagyobb biztonságba helyezésük kivánatos. Ez iránt az E. K. Tanács megtette az előkészitő lépéseket, elküldötte a nyilatkozatot a Muzeumnak Az Erdélyi Muzeum Egylet kitörő lelkesedéssel fogadta az egyház elhatározását s ezt tudtára is adta egyházunk fejének Ferencz József püspök urnak a Muzeum bizottsága: dr. Lechner Károly egyet. tanár alelnök vezetése alatt dr. Farkas Lajos, dr. Erdélyi Pál, dr. Czikmántori Ottó, Takács Lajos és Kelemen Lajos. A püspök ur a köszönetet vissza háritotta a Muzeum Egyletre, mert Egyházunk lesz hálás, ha a mul-

tat dicsőitő értékes klenodinmaink nemcsak biztonságban lesznek, hanem együtt szakszerüleg elrendezve a muzeum látogatóinak tanulságot fognak szolgálni. Tanulóifjuságunk és a Kolozsvárra jövő unitáriusok máris van mit megtekintsenek, mert a marosi körből 9 egyházból már be van hozva. Reméljük, hogy egy év alatt már együtt lesz az egész. Kelemen Lajos tanárt fogja illetni az egyházközségek hálás elismerése, ha föltárja kincseiket. Ő volt az ügynek inditója is.

Uj sorozat a 200-telé. Mihály Dénes egy tisztességben megöregedett, immár 80 éves iparos, az Unitárius Közlönynek kezdet óta hü olvasója, ki nevelt leánya Balogh Róza tanitónő mellett megelégedve tölti napjait — kedves dolgot cselekedett ekklésiájával, mert urvacsora kiszolgálására 400 korona alapitványt tett. Most a Dávid Ferencz Egyletre gondolt és szorgalmas munkával szerzett kis vagyonából beküldött száz koronát. Igy hát Mihály Dénes megkezdette az uj sorozatot. Ő lett a 163-ik örökös alapitónk. Isten éltesse még sokáig. — 200-ig csak 34 kell. Ebben az évben talán bejőnek. A kik igértek emlékezzenek igéretükre. Mások is gondolkozzanak és tegyenek.

Őszinte vallomás. Az Unitárius Közlönynek egyik régi olvasója a következőket irja: A mai postával küldök 30 koronát a *Közlönyért.* Tizenhét éve, hogy az *Unitárius Közlönynek* olvasója vagyok s az első években küldöttem volt egy izben öt koronát, azóta többet nem. Őszintén megvallom, hogy erre a szerfeletti mulasztásra emberi gyarlóságom és indulatom vezetett. Hogy miért történt az egész, azt itt részletezni nem akarom, nem akarom a régi sebet fel tépni — azt is bánom ami történt... de most már nem tehetek mást, mint szégyenkezve tekinteni vissza a megtörténtekre. Minden mulasztásom mellett az *Unitárius Közlönyt* idáig rendesen kaptam s épen ezért nem volt szándékomban a szerkesztőséget kárositani annál is inkább, mert a *Közlöny,* mint jó unitárius kereszténynek mindig kedvelt olvasni valóm volt. A *Közlöny* megrendelésére akkoriban szeretett lelkészünk Végh Mihály hivta fel figyelmem, melyet én akkor készséggel elfogadtam és megrendeltem, de korántsem azzal a szándékkal, hogy magam a fizetési kötelezettség alól ravaszul kiakartam volna menteni, melyet a mai napon postára tett fizetmenyem is igazol. Azonban a mai események sok mindent megváltoztatnak s engem is arra kényszeritenek, hogy a nagyságos szerkesztő urat megkérjem arra, hogy kegyeskedjék értesiteni arról, ha a tagsági dijamba valami hiány mutatkoznék, hogy posta fordultával azt is beküldhessem. Alázatos tisztelettel hive *B. L.*

Halmágyi Sándor kir. táblai biró október 13-án elhunyt Budapesten 86 éves korában. A jeles birót és neves irót szép családja kisérte sirjába. Életéről bővebben szándékozunk megemlékezni.

Koáli Nagy István birtokos váratlanul elhunyt Nyádszenlászlón 41 éves korában. Életrajza jönni fog.

Elhunytak. Várfalvi lelkész Bartók Géza egy éves kedves leánykája Mártuska. A szülők nagy bánatára vigasztelást kívánunk. — Árkosy *Nagy József* a balázsfalvi vasuti szerencsétlenség áldozata lett.

A budapesti Dávid Ferencz Egyletben november 17-én felolvasó gyülés lesz az unitárius templomban. Tárgyak: Ima, énekek és dr. Boros György felolvasása: a jövő vallásáról.

A Berde buni-birtokot az E. Főtanács továbbra is házi kezelésben tartja. Reméljük, hogy a kereszturi és kolozsvári konviktusok nagy hasznát fogják látni. A Főtanács többsége szavazott a házi kezelés mellett.

Az egyházkörl felügyelő gondnok választását törvény szerint eddig az E. Főtanács rendelte el, a mi miatt a hely csaknem egész évig is maradt ürességben. A jelen évi Főtanács ugy intézkedett, hogy ha a hely elhalás következtében üresedik meg, a választást az E. K. Tanács rendeli el s csak lemondás esetében az E. Főtanács.

Nem küldünk *több számot az Unitárius Közlönyből azoknak, akik hátralékban vannak a tagdijjal és a lap árával.*

Bármilyen csekély összeggel járuljon a Dávid Ferencz Egylet perselyéhez a hadi árvák javára.

A requirált harangok árát kiutalta egyházunknak a nagyszebeni cs. és kir. hadtest parancsnokság illető ügyosztálya. Éppen száz toronyból szállitottak el harangot 1916-ban és 1917 elején, összesen 102.-t. A harangok kilójáért 4 kor.-t fizetnek. Egyházunkhoz 80.596 kor összeg fog befolyni. Ebből az összegből legtöbb esik a torockoi 18 3 kiló sulyú siratott nagy harangra: 6932 kor. Az egyházaknak jutott összeget az egyház pénztára külön az illetők nevén fogja kezelni és kamatoztatni. Az E. Főtanács megengedte, hogy a harang árát más célra is fölhasználhassák ha az E. K. Tanácstól fölhatalmazást kapnak. Többen gondolnak arra, hogy ebből a szép összegből tekintélyes részt fognak átutalni az unitárius leányotthonra.

Az E. Főtanács jegyzőkönyve sajtó alatt van s november végére készen is lesz. A nyomdai nehézségek miatt egy hónapig nem lehetett munkába venni.

Szerkesztői üzenetek. *Katonái imakönyvet* küldhetünk, ha kesztőségünknek egy lev zőlapon megírják cimöket. *Katonáktól* szivesen vesszük, ha a „mi katonáink" rovatba adatokat küldenek be Kelemen Lajos tanár ur cimére. Tisztek és tiszti rangban elesett katonáinknak arcképét is szivesen közöljük. — *Minden olvasónak* szóló izenetünk van: a Közlöny árát a nyomda fölemelte 25 százalékkal, a mi azt jelentené, hogy a lap ára mostantól kezdve nem 4 hanem 5 korona kellene hogy legyen. Ezt az áremelést szeretnők elkerülni, s reméljük el is kerülhetjük, ha a hátralékokat befizetik és *ha mindenik olvasó lesz szives a maga érdekében is még egy fizető tagot szerezni és a 4 koronát beküldeni.* — *Pap Domokos* a harctérről lelkes cikket irt a Tordán létesitendő iparos inas-otthon érdekében. Erről a számról lekésett, a jövőben meg-

találja helyét, de tán még a szivekben és elmékben is. — *Ü. J.* Már le volt zárva az önálló cikkek helye. Kérek tárgyi címet hozzá. Ez lesz alcíme. Jövőkor. — *Á—s.* Érdekes a vers. Meglátjuk. Közlöny menni fog. **Sz.** Szktur és *Turdavári:* Mikor b. levele megérkezett a lap már készen volt. Talán igy is megfelel. — *Többektől* a kik nem kapták meg a 9—10 számot elnézést kérünk. A helycsere bajjal jár, ugylátszik.

Pályázat a Berde családi ösztöndijra.

A magyarországi unitárius Egyház Képviselő tanácsa 1449 sz. határozata alapján fölhivja mindazokat, akik a b. e. laborfalvi Berde Mózsa családi ösztöndijra a Végrendelet 6 §. alapján mint „Berde-családból származó és oskoláinkban tanuló ifjak" jogosultak, folyamodjanak igazgatóságuk utján az E. K. Tanácshoz.

A folyamodáshoz csatolni kell: keresztlevelet, a családi leszármazást igazoló hiteles kimutatást, a megelőző tanévről szóló iskolai bizonyitványt.

A folyamodást 1917 évi november hó 30-ig be kell nyujtani az illető igazgatósághoz.

Kolozsvár, 1917 október 10.

Ferencz József,
unitárius püspök.

Végh Mihály,
titkár.

MOST JELENT MEG!

Baksay Sándor

összegyüjtött irodalmi dolgozatai. Sajtó alá rendezte: Kéky Lajos, kiadta a Kisfaludy-Társaság. A 3 kötet ára portóval együtt 25 korona 20 fillér.

A gyakorl. lelki gondozás.

Irta: Páhy József ref. lelkész. Ára portóval 25 korona.

Öt prédikáció.

A 400-ik évfordulóra. Irták: Dr. Kecskeméty I., dr. Kenessey B., dr. Ravasz L., dr. Révész I. és Nagy Károly. Ára portóval együtt 2 korona 20 fillér.

Határmesgyén.

Egyh. beszédek és imák a 400-ik évfordulóra. Irta: Paulik János ev. lelkész. Ára portóval együtt 70 fillér.

Kaphatók: KÓKAI LAJOS könyvkereskedésében
Budapest. IV. Kamermayer Károly-utca 3.

Nyom. Lepage Lajos könyvnyomdájában, Kolozsvárt.

XXX. évf. Kolozsvár, 1917 dec. 12. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY.

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA: A DÁVID FERENCZ EGYLET.

SZERKESZTI:
DR. BOROS GYÖRGY.
FŐMUNKATÁRS: TARCSAFALVI ALBERT.

TARTALOM:

Lelkészi üdvözlet a harctérről . . 177
Imas-Otthon Tordán 178
Káli Nagy István † 180
Mit cselekedjünk? 182
Nők világa 184
Unitárius Nők Szövetsége alapsz. 185
A mi katonáink 187
Egyházi és iskolai mozgalmak . . 189
A nagy próba — Az Unitárius Közlöny — Ha mindenki beküldi — Püspökünk útja — Templomépitési alapot — Reformáció ünnepe a harctéren. — A kereszturi vallástanárság — Molnos Dávid — A buni Bede-birtok — Elmaradt — Hála Istennek — Uj pályázatot hirdet — A jók emlèke. — A VII-ik hadikölcsönre Női imakönyv. — Nők az alkotmányban. — Az unitárius vallás Dávid Ferencz korában — Az uj sorozat növekedik — Lapunk zártakor — A t. lelkész afiak — Szerkesztői üzenetek.

Az Unitárius Közlöny ára 4 kor.

Szivemet hozzád emelem

női imádságos könyv uj,
3-ik kiadása sajtó alatt van.

Megrendeléseket már most kérünk és elfogadunk.

A D. F. E. örökös alapitói.

60. Gyulay Árpád kir. tan. Kolozsvár
61. Lipkay Árturné Gál Ilona Bpest
62. Dr. Hintz Györgyné Kolozsvár
63. Dr. Ferenczy Géza Nagyajta
64. Székely László Torda 200 K
65. Báró dr. Daniel Gábor Budapest
66. Báró Daniel Lajos Vargyas
67. Péterffy Zsigmond Kolozsvár
68. Végh Jánosné Mezőtóhát
69. Kolozsvári egyházközség
70. Tibáld József lelkész emléke
71. Özv. Tibáld Józsefné S.-Sztgyörgy
72. Józan Miklós esperes Budapest
73. Abrudb. Nagy Elemér Szentkereszt
74. Joó Elek és neje Siménfalva
75. Dr. Erdődi Endre orvos
76. Vári Albertné Kolozsvár
77. Özv. Szentpéteri Gáborné Kolozsvár
78. Árkossy Béla Selmeczbánya
79. Dr. Szathmáry Pál 200 K
80. Dr. Várady Aurél Kolozsvár
81. Bartha János presbiter, Torockó
82. Kovács Imre lelkész és neje Bágyon
83. Varga Dénes főgymn. tanár Torda
84. Fekete Ferenc takpt. igazgató Torda
85. Sófalvi Sándor főpénztáros Torda
86. Kún Sándor (Kolozs) 102. táb. posta
87. Siménfalvi Szász Eszter emléke
88. Csongvay Lajos köri gondnok
89. Fazakas Lajos esperes
90. Létay Balázs emlékalapitvány
91. Matskásy Lajosné Farkas Juliska
92. Győrfi Béla hadn. bt. 64. gy. ezred
93. Dr. Binder Emilné sz. Fazekas Jólán
94. Diményné Imets Lidia emléke
95. Pál Ferencné Imets Róza
96. Pál Ferenc esp. lelkész Okland
97. Dr. A. Kiss Ernő hadnagy
98. Ifj. Sári József hősi halott emléke
99. Kövendi Nagy Miklós és neje
100. Dr. Gspann Károly orvos Apahida
101. Ferencz Józsefné alelnök Kolozsv.
102. Fanghné Gyujtó Izabella emléke
103. Tóth Oliverné Sigmond Gizella
104. Dr. Árkossyné Sigmond Ilona
105. Néhai Gál Dénes eml. Nyárádsz
106. Énlaki Sala Sámuel emléke
107. M. Májai Ervin hadn. emléke
108. Tóth György és neje Bölön
109. Egyházközség Bölön
110. Bedő Béla kjegyző Nagymoha
111. Dr. Sztkat. Bálint Gábor emléke
112. Katonák emlékalapja
113. Szabédi konfirmáltak alapitványa
114. Pap Zsigmond Benczéd
115. Almási Ferenc igazg. Toroczkó
116. Vernes Ferencz tkp. titkár Toroczkó
117. Botár István pénztárn. Toroczkó
118. Szentgericei konfirmálók
119. Pálffy István Marosludas
120. Bakócziné Kilyéni Erzsébet
121. Kisgyörgy Sándorné Pál Berta
122. Dimén Gyergelyné Pál Anna eml.
123. Kriza Jánosné Füzi Borbála eml.
124. Udvarhelyköri Dávid F. Egylet
125. Dr. Jankovich Pál Sz.-keresztur
126. Dr. Jankovich Pálné
127. Urschütz Rezsö Kolozsvár
128. Dr. Nagy György Budapest
129. Répa Mihály emlékére Tóth Mozes
130. Adámossy Elvira Kövend
131. Máthé Mozes és neje Kiss Mária
132. Ekártné Pálffy Eliz Csehétfalva
133. Killyéniné Binecz Lilla emléke
134. Killyéni Endre Hosszufalu
135. Dr. Ferencz Ákos D.-sztmárton
136. Két 48-as apa emléke Deák Miklós és neje
137. Ürmösi József lelkész Hsztpál
138. Ürmösiné B. Irma Hsztpál
139. Dr. Hintz György Kolozsvár
140. Ródiger Béla és neje Deák Katalin
141. Dr. Soros Györgyné Kolozsvár
142. Várfalvi Kádár András és neje Barla Judit emléke
143. Kökössy Mihályné Tordátfalva
144. Kiss Sándorné lelkésznő Kolozs
145. Guidó Béla esperes D.-sztmárton
146. Szabó Gábor emléke D.-sztmárton
147. Gálfi András lelkész Tordatur
148. Kovács Imréné Gönez Ilona Bágyon
149. Korondi egyházközség
150. Gróf Horváth Toldi Rudolf
151. Bartók Endre lelkész emléke
152. Dr. Gotthárd Zsigmond Budapest
153. Dr. Cyergyai Árpád Kolozsvár
154. Fülöp Mózes lelkész és neje Biró Berta Kide
155. Kisgyörgy Imre lelkész Olthéviz
156. Székely János ny. igazgató Torda
157. Varga András birtokos Bita
158. Szentannai Sámuel Karczag
159. Gál Jenő tabl. tanácselnök
160. Báró Petrichevich Horváth Artur
161. Pap Sándor lelkész emléke
162. Nygálfalvi ifj. Zsigmond Mihály eml.
163. Bágyoni unitárius nők szövetsége
164. Sebestyén Artur uradalmi közp. igazgató Bp. 150 K
165. Geley Árpád Gyulafehérvár
166. Mihály Dénes Székelykeresztur
167. Pálfy Ákos ig.-tanitó és neje Szabó Rozalia Hsztpál
168. Bereczky Lajos Rava
169. Győrfi István ig.-tanitó Hsztmárton
170. Ürmösy Jenőné Bevezur Elza Klvár
171. „Irénke emlékére" Molnár Ákos és neje Hadik Irénke.
172. Káli Nagy István emléke 400 kor.
173. Pek Emil Ágoston Budapest
174. Tanka Béla Kövend

XXX. évf. Kolozsvár, 1917 dec. 12. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA: A DÁVID FERENCZ EGYLET.

SZERKESZTI: DR. BOROS GYÖRGY. FŐMUNKATÁRS: TARCSAFALVI ALBERT.

Előfizetési ára: 4 korona. Egyes szám ára: 40 fillér. Egyleti tagok 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát, a lapért 2 koronát, összesen 4 koronát fizetnek Örökös alapitói dij 100 korona. Minden pénz Gálfi Lőrincz egyleti pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra.

Lelkészi üdvözlet a haretérről.

A Körispataki Unit. Egyházközségnek Szentmihály vasárnapjára.

Kedves Hiveim!

A világháboru megakadályozott ujból abban, hogy szivem óhajtása szerint őszi hálaünnepünkön együtt lehessünk, együtt imádkozhassunk gondviselő Istenünkhöz, együtt részesülhessünk a szentasztal áldásaiban. A borzalmak harca urasztali találkozásunkat ujból tovább tólta előre nem látható idők bizonytalanságába. Távol egymástól, de azért mégis boldogabbaknak érezzük magunkat, mint most egy éve Szt.-Mihály vasárnapján. Jóllehet még most is csak lelkünk óhajtásával nézünk a jövendő bizonytalanságába, azért mégis örvendezni tudunk azon, hogy most őszi ünnepünk mult évi menekülésünk fájdalmas emlékei után, a hivők együttlétében otthon folyhatik le.

Tudom, hogy mindnyájunknak öröme ez s a keserüség nagy tengeréből szabadulásunk reménységének kiálló sziklafala, melyen a jelennek enyhet adó öröme is egy pillanatra fölszáritja a hulló könnyeket.

Kivánom, — a mult és jelen évi őszi ünnepünk összehasonlitásában találjátok meg mindnyájan ezt a vigasztaló lelki örömet, hogy az otthonlét boldogsága, melynek mult évünk után jelentősége nagyobb, mint valaha, legyen ünnepségtek vigasztaló sugara s adjon erőt és kitartásra serkentő bizalmat a jövőre. Én ez alapon most is hittel és bizalommal nézek a jövőbe s a Ti bizalmatok erősitéséhez juttatom kifejezésre, —

hogy itt a helyzet jó s a jövőre is biztositva érezzük magunkat. Nem csüggedve bizzatok hát egy boldogabb jövendő közelségében! Istennek áldása legyen őszi ünnepünkön, gondviselése mindnyájunkon!

Szives üdvözlettel kivánok

Kellemes ünnepet mindnyájatoknak

1917, szept. 24.

Pál Dénes
lelkészetek
tábori lelkészi szolgálatban.

Feldspital: 812.
Feldpost: 235.

Inas-Otthon Tordán.

Irta: *Pap Domokos.*

Az „Unitárius Közlöny"-ben a jómultkor egy cikket olvastam, amely azt tárgyalja, hogy mik lesznek egyházunknak legsürgösebb teendői a háboru után. A cikknek egy rövidke mondata azóta mind az eszemben jár. Arra történt abban célzás, hogy Tordán hadi árváink nevelésére inas-otthont kellene létesitenünk.

Örvendetes dolog, hogy ezt a gondolatot, nyilván befolyásos helyről, fölvetették. Sokszor hallottam már, hogy Tordán igen mohó sietséggel adtuk föl egykori szép kulturális szerepünket és ezt a felfogást magam is osztom, mert ha megértem is, hogy erőnk fölött valónak tetszett egy harmadik főgimnázium föntartása, de ha már erről lemondottunk, valamelyes egyéb intézménnyel pótolnunk kellett volna a veszteséget. Mulasztásunkat csakugyan legokosabb volna egy iparos irányzatu intézmény létesitésével helyrehozni.

Tordai eklézsiánk régi iratai azt bizonyitják, hogy valaha a város iparos polgárságának szine-java unitárius volt. Ezeket a gyönyörü magyar nevü unitárius családokat nagyon megritkitotta az idő. Pedig ezek a helytmaradó, gyökeres, tordaiasan szólva „kebeles polgárok" az igazi támaszai az egyháznak. Nem kell bővebben fejtegetnünk, hogy egy iparos-nevelő intézmény mennyire elősegitené az elfáradt, egyházfentartó családok fölfrissitését.

De az egyház egyetemes érdekei is égetően sürgetik egy iparos réteget teremtő intézmény létrehozását. Az utóbbi évtizedekben sikerült a legtöbb erdélyi városban eklézsiát szerveznünk. Az uj eklézsiákat most már be is kell népesitenünk életrevaló, helyhezkötött hivekkel. A legjobb módnak kinálkozik, hogy ha ezt az iparos nemzedéket egy központban, egységes valláserkölcsi elvek szerint fölneveljük és a szükség

szerint összeállitott rajokban, tervszerüen a maguk helyére bocsátjuk Pár évtized következetes munkájával valóban erős alapot vethetnénk a városokban, melyeknek levegője fölvilágosodott szellemünk éltetésére elsősorban alkalmas.

Iparos irányzatu intézmény bizonyosan az egyházon kivül eső tényezők támogatására is számithatna. Meggyőződésem, hogy Torda hivatalos és társadalmi tényezői kapva-kapnának a terven. Ez a terv ugyanis nehány évvel ezelőtt fölvetődött és tüzetes megbeszélések tárgya volt. A kolozsvári iparkamara kezdeményezésére sokat tanakodtunk azon, hogy az elárvult gimnázium épületében, hogyan lehetne inas-internátust berendezni. Szomoruan észleltük ugyanis, hogy a tordai mesterek mind nagyobb számmal vesznek föl oláh fiukat inasoknak. A háboru előtt való években odajutottunk, hogy a magyarságára büszke Tordán az inas-nemzedéknek több mint fele oláhnyelvü volt. Bizony aggodalomba kellett esnünk, mikor ezek a fiuk esténként az inasiskolákból kitodulva, idegen nyelvükkel tüntetően elárasztották a város utcáit. A fenyegető övöt pedig az ujabb cégtáblák eléggé elénk tárták.

A magyar inas-otthon kérdése akkoriban megmozgatta a Védő Egyesület, Székely Társaság, Iparos Egylet vezetőit, akik az intézmény megvalósitása körül a vezető szerepet nekünk, unitáriusoknak szánták, a tervezet szerint segédkeztek volna a város, a vármegye, az Emke, a Székelyföldi Kirendeltség, főként pedig az Országos Gyermekvédelmi Egyesület, amelynek vezetősége szintén résztvett a tárgyalásokban.

Most már nem emlékszem pontosan, min mult a dolog, azt azonban tudom, hogy sok jóakarattal találkozott az eszme.

És azt hiszem, hogy a megvalósitás lehetősége azóta megnövekedett. Az állami támogatásra most már bizonyosabban és sokkal nagyobb mértékben lehetne számitani. A hadi árvák ügyével foglalkozó szervezetek lázasan keresik a kapcsolatot munkárakész egyesekkel is, mennyivel inkább a mi egyházunkhoz hasonló szellemü erkölcsi testületekkel?

Meg kell ragadnunk a kedvező alkalmat!

További megfontolás tárgya volna, hogy csupán inasinternátust létesitsünk-e, amelynek növendékei a helybeli iparosoknál nyernének szakma-kiképzést, vagy iparos szakiskola szervezésére is telnék erőinkből? Tordának a földgáz révén várható ipari szép jövője mindkét irányzatnak kedvezni fog, az anyagi föltételek fogják megszabni, hogy melyiket válasszuk.

Első lépés volna a kolozsvári iparkamarát megtalálni, ott a vázolt előzményeket és a tordai viszonyokat is jólismerik.

Hitrokonaink között dus aratása volt a halálnak, aránylag nekünk lesz a legtöbb hadi árvánk. Az életnek eme sebesültjei

és zére már most, a háboru folyamán, szerveznünk kell a gyógyitó eszközöket. Az orvoslásnak itten ajánlott módja egyházunkat egy nagyjelentőségü és a jövőre is kiható intézménnyel gazdagitaná és amellett a legszebb unitárius hagyományokkal ékeskedő Tordának is elégtételt szolgáltatna. *

Káli Nagy István.
1868—1917.

Egy szivmélyéig ható hir rázta fel f. évi okt. 5-én, a kora reggeli órákban Nyárádsztlászló község rendes nyugalmát, e rettentő hir az volt: hogy Káli Nagy István nagybirtokos, az unitárius egyház főtanácsának tagja, a szentlászlói egyház fő-

gondnoka és Marostorda vármegye törvényhatósági bizottságának tagja váratlanul, alig nehány perc alatt meghalt.

* Ezek a meleg sorok nem találják készületlenül azokat, akikhez intézve vannak. A terv már átment az első rostán. A főtanács sürgeti. Az érdekelt intézetek jóakarata és támogatása kinálkozik, mert ma mindenki látja, hogy a székelység oly nagy véráldozatot hozott, amelyért nemcsak hálára, de épitő és kárpótló munkára van kötelezve minden becsületes hazafi. *Szerk.*

A meglepetés első percében e rettenetes hirnek nem voltunk hajlandók hitelt adni, mert hisz az azelőtti napon kedélyesen társalgott, sőt az nap reggelén is még hirlapot olvasott, de fájdalom, a szállóige igaznak bizonyult, az a nemesen érző szív megszünt dobogni, az ajkak, melyekről a szelidség és jóság szavai hangzottak elnémultak, győzedelmeskedett az élet felett az irgalmat nem ismerő — halál.

Örökös gyászba boritotta a magas müveltségü, fenkölt szellemü és valójában nemes szivü nejét, amint előttem magát kifejezte: „Az én életem már üres és céltalan." Mily gyászba boritotta mélységes testvéri szeretettel biró egyetlen testvérét, Ugron Zoltánné született K. Nagy Margitot s több nagykiterjedésü uri családot, számos jóbarátot, szóval mindazokat, akik ismerték, becsülni és tisztelni tanulták az Ő nagy lelki tulajdonaiért.

Káli Nagy István született 1868. év szeptember hó 22-én, atyja volt Káli Nagy Dénes, azon hires Kaáli „Nagy" családból való, melyből való volt Káli *Nagy Elek*, egyházunk egyik legjelesebb főgondnoka is. Anyja Gálfalvi Anna, kinek apai nagybátyja Gálfalvi Imre, egyházunknak a mult század 70-es éveiben főgondnoka és Erdélynek a Magyarországgal való egyesüléselőtti években itélőmestere. Anyai nagynénje Sala Karolina, a hires énlaki Sala-családból, kik közül többen itélőmesteri állást töltöttek be, igy Erdély történelmében fontos szerepet vittek. Egyházi téren is kivánták nevőket megörökiteni, az unitárius Egyháznak Sala—Gálfalvi néven igen szép alapitványt tettek, szintén Gálfalvi Imre és neje Sala Karolina 1876-ba elhalt Káli Nagy Sándor emlékére tettek alapitványt.

Káli Nagy István tanulmányait részint magánuton alólirt vezetése mellett, a m.-vásárhelyi ev. ref. főoskolában végezte, ugyan ott tett érettségi vizsgát is. A gimnáziumi tanulmányai elvégzése után a pesti egyetemre iratkozott be jogásznak, aminek elvégzése után haza kellett jönni nagykiterjedésü birtokai gondozása végett. Ezt annál is inkább kellett tennie, mert atyját 1887-be, anyját pedig 1893-ba elveszitette. Alig lehetne látni meghatóbb gyászmenetet, mikor az apa és anya nélkül maradt két árva, István és Margit (Ugron Zoltánné) kétségbeesetten kisérték utolsó utjára azt az édes anyát, ki a leggyöngédebben, szive mélységéből szerette gyermekeit.

Káli Nagy Istvánt vármegyéje t. b. szolgabirónak választotta meg s mint ilyen több évig lakott M.-vásárhelyt, a hires oroszfái, rokon Mikó családnál.

Az 1902. évben nősült, nőül vette Petrichevich Horváth Laura bárónőt, a kivel 15 évig a leggyöngédebb családi életet éltek, a kinek egész életét szentelte s a ki viszont jó szivének érzelmeit áldozta családi éltök boldogitására.

Hivatalt nem vállalt. Minden idejét gazdaságának gyara-

pitására, annak okszerü vezetésére szentelte. Mindenkit megbecsült. Vagyoni, vagy szellemi felsőbbségét senkivel sem éreztette. Mindenkiben embertársát tekintette. Soha senkinek kellemetlenséget nem okozott, egyetlen esetet kivéve, amikor mindnyájunk fájdalmára örökre elhagyott. Jelleme kristálytiszta volt. Hozzá semmisem férközhetett, ami nem volt tiszta, nemes és fennkölt.

Egyházunk haladását szivén hordozta s gondolom annak oltárára fel is hozta volna áldozatát, ha ebbe a sors meg nem akadályozta volna, de remélem, hogy e tekintetbe is emléke meg lesz örökitve.

Az általános tisztelet és részvét meg is látszott a temetésén, mert azon több mágnási és nagy uri család, mindkét részről a rokonok sokasága, számos barátai, közeli községek népei jelentek meg, hogy sirjához kisérjék a Káli Nagy-család szentlászlói utolsó sarját.

Én pedig e soraim által leteszem a megboldogult iránt érzett örök hálám, tiszteletem s éltemig tartó megemlékezésem szerény koszoruját.

Nagy János.

Mit cselekedjünk?

Elnöki megnyitó.

(Az udvarhelyköri D. F. Egylet 1917. évi közgyülésén.)

Az idők jelei tettre, cselekvésre buzditanak minket. Bár a külső körülmények, a háborus helyzetek nehézzé teszik egybegyülekezésünket, mindazáltal az elönkbe kitüzött célok munkálása érdekében időszerünek láttam egyl. közgyülésünk összehivását, mert én ugy érzem, ugy látom, hogy bár a jövő alakulásoknak szép tiszta egét most még a háboru vértől párolgó, terhelt fellegei takarják el látni vágyó szemeink elől, azért mi mégsem állhatunk tétlenül, „nézvén az égbe", mert hozzánk is el jön vissza, az édes emlékezetnek szárnyán, a csatákban elhunyt legjobbjaink szelleme s igy szól: „mit állatok itt?" Az ügy, melyért mi a legdrágábbat, az „*életet*" áldoztuk fel, tőletek, élőktől tettet, cselekedetet és áldozatkészséget kiván!

Ha tehát ők megkellett hogy keresztelkedjenek a vér és tüz keresztségében, mi áldozatra kész ön-jószándékunkból keresztelkedjünk meg a jobbá és nemesebbé lenni óhajtó, akaró őszinte jézusi léleknek keresztségével. S ha e szándékunkban felmerül előttünk is a kérdés, mint egykor a jeruzsálemi hallgatóság megkeseredett szivében, hogy: „*Mit cselekedjünk?*" Péter apostol szavaival én is azt mondom néktek: „*Szakasszátok el*

magatokat e gonosz nemzetségtől!" Szakadjatok el gondolkozásban, érzületben, tettben és cselekedetben korunk megromlott gondolkozásu, önző haszonleső, érdekhajhászó embereitől, kik minden egyébhez nagyon közel vannak, csak a Krisztusi eszméktől, gondolkozástól, érzülettől vannak nagyon távol!

Lássátok be, hogy bár e világ most siralom hazája, gyásznak völgye sokakra nézve, mert gyászruháktól fekete a föld, könyhullatásoktól nedvesek az arcok, de nem Isten tette siralomvölgyévé, hanem az emberi önzés, kapzsiság és kétszinüség! Ezek okozták, hogy az emberiség lecsúszott, félre lépett az egyedüli helyes utról, melyet a názáreti Jézus az ő Isten- és emberszerető lelkével igy jelölt: „*Én vagyok az ut, igazság és élet.*"

De hát ha elszakasztjuk is magunkat benső jobb „én"-ünknek sugalatára a gonosz nemzetségtől, mi a teendő, mi a cél? Tudunk e mi valamit segiteni, javitani az emberiség ez összekuszált helyzetén?

Mélyen tiszt. Közgyülés! Pál apostol a korinthusbeliekhez küldött levelében (II. 6—11 v.) azt irta: „*Szivünk kitágult felétek Korinthusiak.*" Ez a kitágult szív jellemzi az apostolt, belefér az egész világ!

Vajjon a mint Jézus tudománya, Isten- és emberszeretete érzelmétől buzgó vágy *kitágitotta* az apostol szivét, nem nyithatnók e meg mi is hasonló módon szivünket ez érzelmek által az *emberszeretet* magasztos gondolatának?

Mert ha nem bizunk abban, hogy az *ember* javitható, tökéletesithető, akkor ne képmutatóskodjunk és ne mondjuk magunkat keresztényeknek!

Zárjuk be az iskolákat, templomokat, szüntessünk meg minden közmüvelödési intézményt és örvendjünk azon, hogy folyik a háboru, az ember gyilkolja az ő embertársát, testvérét s mondjuk rá: „mindig igy volt s igy lesz e világi élet, a ki birja marja, mert az ember az embernek farkas!"

Tetszik-e tiszt. Közgy. az ilyen ember, az ilyen társadalom? Alighiszem, hogy nyugodt lélekkel tudnánk erre igenlő feleletet adni!

Csodálkozom, hogy mégis nagyon sokan a polgári munkatábor biztosságából, szánakozó mosolylyal és kárörvendő gunnyal néznek reánk, kik hiszünk, bizunk az *ember* emberségesebb, jobb, őszintébb, igazabb és becsületesebb gondolkozásában és jövőjében.

És mi mégis bizunk! Bizunk,, mert tudjuk, hogy ilyen gúny és lenézés fogadhatta az egyszerü apostolokat, midőn világhóditó utjukra elindultak. De azért elindultak és megcsinálták! A farizeusi gunnyal, lekicsinyléssel . . semmivel nem gondoltak, csak a szolgálatot elvégezhessék.

Mi is igy kell, hogy cselekedjünk! Bizzunk a bennünk munkálkodó *isteni-lélek* erejében! Bizzunk az *emberben*! Igyekezzünk visszavezetni az eltévelyedett emberi társadalmat az atyai hajlékok felé vezető utra, mert ha az emberben csak igavonó állatot, ágyutölteléket, a háboru élősdijét látjuk, akkor az emberiség legjobbjai, nagy szellemei: Jézus, Pál apostol, Newton, Channing, Luther, Kálvin, Dávid Ferenc . . . hiába éltek, hiába áldoztak! . . .

Mélyen tiszt. Közgy.! Egyletünk lobogójára a mi nagy prófétánk és — számszerint kicsiny — vallásunk alapitójának, Dávid Ferencnek neve van felirva, ki mérföldes lépésekkel haladt korát megelőzve, bizonyságot téve az ember-Jézusról és Pál apostol szavairól: *„a hit Isten ajándéka."* De e mellett rendithetetlenül meg is állott! Bár korának nagy tudosai és előkelői, sőt szivének bizalmasai ellene támadtak, de mint hattyudalában mondotta: *„a mit érzek, bizó lélekkel igazán hirdettem."*

Táguljon hát ki szivünk az ő szelleme felé, rendithetetlen állhatatosságának befogadására. Táguljon ki szivünk a jövő teendőinknek befogadására, hogy ez egybegyülekezésünk legyen az emberi haladás és szeretet jegyében.

Ürmösi József.

Nők világa.

Karácsonyi álom.

Még tombol az orkán, zúg a rémvihar,
Ágyutorokból villám tüze gyúl;
Ádáz rohamnak vad lihegő szomja
Forró, kiomló vértől ittasul.
Vastag, gomolygó füstfelhő az égen,
Vérpára süti rá bús biborát:
Örjítő hangzavar s halódók jajja,
Pokoli skála dörg a légen át.

Reszket a vén föld szörnyü fájdalomtúl,
Gránát szakitja lázas kebelét,
Elrejti némán s lágyan betakarja
Levélként hulló ember-gyermekét.
Borzalmak éjje! . . . elfeledve minden,
Elfeledve otthon . . . jövő s a mult
Gyilkos ösztönnek vad mámorában
Minden mi drága, vérszomjúba fúlt.

*
* *

Éjfél közelget, hűvös szellő lebben,
S ime; parancsol titkos égi kéz . . .

Némul az orkán, mély csönd ül a tájra
S a meny azurja csillagtól nehéz.
S óh, hallga, hallga! szent karácsony éjjel
Távoli harangnak lágy szava kondul,
Eszmél az ember, föltisztul az elme,
Fásult szivekben valami mozdul.

Harang szavára, bűvölő hangjára
Csillogó könnyel telik meg a szem,
S szent ámulattal, enyhülő sóhajjal
Márcona hadfi emberré leszen.
Lehull a fegyver, kéz imára kulcsol'
S mint akkor régen . . . karácsony éjjel . . .
Csendül az ének: „békesség a földön"
S röppen az ige szárnyakon széjjel.

***

Bűbájos álom, karácsonyi álom!
Hő imaképpen szállj angyalszárnyon!
Szeretet szentlelke jöjjön el ujra!
Szálljon a világra béke nyugalma:
Édes valóság, boldog karácsony!

Úrmösi Károlyné.

Unitárius Nők Szövetsége alapszabályai.

1. Az angol, amerikai és magyar unitárius Nők szövetsége alakult a Dávid Ferencz Egyletnek Dávid Ferencz emlékére rendezett diszgyülésén 1910 aug. 20-án angol, amerikai és magyar unitárius nők jelenlétében és közreműködésével.

2. A szövetség célja a kölcsönös buzditás, segités és együttmunkálás, hogy minden nő a maga vallási, erkölcsi családi, társadalmi, házi és honleányi kötelességét hiven és jótékonyan teljesíthesse.

3. Célja továbbá, hogy a külömböző országokban élő tagok levelezés, vagy személyes érintkezés utján, kiadványok terjesztésével a testvéries és emberbaráti érzést ápolják, egymásnak erkölcsi bátorságát növeljék, jóra irányuló szándékát elősegitsék.

Célja, hogy a külföldön utazóknak, tanulóknak és megtelepülőknek testvéri jobbot, védelmet, utbaigazitást és segitséget nyújtson.

4. A külömböző országok szövetségei kicserélik évi jelentéseiket, de évközben is titkáraik, vagy tagjaik utján közlik egymással gondolataikat, szándékaikat.

5. Mindenik ország szövetsége függetlenül választja tisztikarát s hasonlóan intézi hazai ügyeit

A magyar unitárius Nők Szövetsége.

1. A M. U. N. Szövetsége a Dávid Ferencz Egylet nőtagjaiból áll, akik tagdijul évenkint 1 = egy koronát fizetnek Kolozsvárt a M. U. N. Sz. pénztárába.

2. Elnöke a D. F. E. nőalelnöke, titkárát, pénztárosát, külföldi levelezőit tetszés szerint választja. Választmányát kibővitheti Minden tisztviselő és választmányi tag választása 2—2 évre szól. Hivatalból tagja a D. F. E. főtitkára,

3. A D. F. E. fiókegyletei választmányának nőtagjai a fiókegyletben az Unitárius Nők Szövetségének választmánya. Elnöke a f. e. nőalelnöke, titkárát, pénztárosát tetszés szerint választja. Választmányát tetszés szerint kibőviti. A fiók-egyletek N. Szövetségei a D. F. E. Nőszövetségével szoros összeköttetést tartanak fenn. Egyes nevezetesebb intézkedéseikről értesitést és az évi müködésről jelentést küldenek.

A f. e. Nőszövets. választmánya mindenik egyházközségben szervez egyházközségi Unitárius Nők Szövetségét. Mindenik Nőszövetségnek hivatalból tagja a helybeli lelkész. Tagja lehet, minden nő, akit a választmány egy tag ajánlatára fölvesz.

4. Az U. N. Szövetségének *kötelességei:*

a) Tudomást szerez a körébe tartozó nők, különösen az öregek, betegek és a leányok sorsáról s minden kinálkozó alkalommal *segitséget nyújt.* A betegek ápolásáról, a szegények fölsegitéséről gondoskodik.

b) *A hadiárvák* sorsát figyelemmel kiséri, neveltetésüket ellenőrizi és kiterjeszti figyelmét arra, hogy egészséges lakásban legyenek elhelyezve, épségök és egészségök meglegyen védve. Ha valamely irányban szükségét tapasztalja akár egyházi, akár polgári úton (árvaszék stb.) eljár, hogy a gyermekről megfelelő gondoskodás történjék, jövője biztositassék.

c) Segédkezik abban, hogy az ifjak kellő vallásos és erkölcsi nevelésben részesüljenek. Gondoskodik, hogy az egyházi irodalmat megismerjék, megszerezzék.

d) A községből (városból) elköltözött ifjakkal levelezés utján érintkezik és elősegiti, növeli a szülőföldhöz ragaszkodás érzését, a szülőföld szeretetét.

e) Részt vesz az egyházközség vallás-erkölcsi mozgalmaiban, estélyeket, felolvasásokat, ismeretterjesztő előadásokat, kirándulásokat, hasznos mulatságokat rendez.

f) A templom tisztántartását, virággal diszitését, valamint a templom-látogatás elősegitését kötelességének ismeri.

5. A Nők Szövetsége havonként egyszer gyülést tart, melyen a tagok jelentést tesznek tapasztalataikról és intézi a Szövetség ügyeit.

Utmutatás lelkes asszonyainknak.

1910-ben alakult nőszövetségünk kettős irányu munkásságot folytat. I. A fő munka a szövetség helyén a D. F. E. körében vagy azzal karöltve történik. II. Másik része levelezés utján a külföldi nőkszövetségével és az illető egyházközségből eltávozottakkal.

I. 1. Minden egyházközségben alakul unitárius nőkszövetsége vagy a meglevő D. F. E.-ben, vagy ha ilyen nincsen, önállóan.

2. A Nőkszövetsége a D. F. E. egyik szerve, hogy a maga sajátos eszközeivel a D. F. E. munkásságát melegebbé és bensőségesebbé tegye a hitélet és a jó cselekedetek körében.

3. Különösebb föladatai:

a) *Tudomást szerez* a körébe tartozó nők, főképpen a leányok, öregek, özvegyek, elhagyottak sorsáról;

b) a búban, betegségben vagy erkölcsileg veszedelemben levőket gondjába veszi, *gondoskodik* ápolásukról, gyógyitásukról és másnemü segélyezésükről. A felügyelet és a látogatás végzésére a tagoknak megbizást ad;

c) kiterjeszti figyelmét a templom látogatására és arra is, hogy a nők a templomi éneklésben, a templomnak virággal diszitésében és tisztántartásában részt vegyenek;

d) ünnepélyek, de különösen konfirmáció alkalmával nagy gondot fordit a templom földiszitésére és arra, hogy a konfirmáló gyermekeknek minél emlékezetesebb napja legyen (a szegény gyermekek felruházása, emléktárgyak osztása, árváknál a szülők helyettesitése);

e) az iskolaköteles gyermekeknek igen nagy része ruha hiánya miatt nem jár iskolába. A Nőkszövetsége a lelkész és tanitó utján szerzett értesülés alapján segitségre megy és gondoskodik ott, ahol szükségét látja, a fölruházásról, de minden esetben az iskolába való beiratásról;

f) halálesetek alkalmával a Nőkszövetsége azonnal megbizottat küld ki, hogy a gyászoló családnak segitségére legyen. Általában is a részvétet kifejezésre juttatja;

g) a Nőkszövetsége kiterjeszti figyelmét a szegénysorsu leányok kiházasitására;

h) gondoskodik arról, hogy a háztartás, konyhakertészet, a háziiparok gyakorlása minden családnál a kivánalomnak megfelelő legyen, a csinyt, a jólétet, egészséges táplálkozást és a vagyonosodást elősegitse. A konyhakertészet és háziipar köréből időszakos tanfolyamokat rendez;

i) Kézimunka-összejöveteleket rendez és az ujabb tudnivalókról a tagokat tájékozza.

II. *a*) A községből eltávozott leányokkal levelezés utján az összeköttetést fenntartja. A hozzájuk tartozók utján gondoskodik, hogy a leányok lapunkat, az Unitárius Közlönyt, imádságos könyveinket olvassák;

b) a Nőkszövetsége a helybeli lelkész utján értesiti az eltávozott leány vagy más nő tartózkodása helyéről az illető lelkészt, vagy ha ott unitárius lelkész nem volna, gondoskodik, hogy hitünkben megmaradjon és gyarapodjék. (Az angol és amerikai nőszövetségek ezen a téren fejtik ki a legáldásosabb müködést);

c) az egyházközségi Nőkszövetsége állandóan értesiti a központi Nőkszövetségét munkásságáról és terveiről s kötelességének ismeri, hogy a közelben levő hasonló Nőkszöv.-vel összeköttetést tartson fenn;

d) a központi Nőkszövetsége tanácsait és fölhivásait gondos figyelembe veszi s arra törekszik, hogy egyetértő munkásság folyjon mindenütt.

E célok megvalósitására a D. F. E. a maga kebelében szervezi az unitárius nők szövetségét. Rendes viszonyok között a D. F. E. választmány nő-alelnöke a Nőkszövetsége elnöke, alelnököt, titkárt vagy titkárokat a Nőkszövetsége a maga kebeléből választ. A választmány tagjait tetszés szerint kibővitheti. Kolozsvárt van ügyvezető-alelnök, két titkár, két külföldi levelező. Néhány egyházközségben a Nőkszövetsége önállóan szervezkedett, de mindig célszerübb a D. F. E. keretében szervezkedni.

Kérjük nőinket sziveskedjenek ezt az utasitást megőrizni.

6. Minden tagnak kötelessége az unitárius vallást és egyházat védelmezni, segitni s oda hatni, hogy intézményeink virágozzanak.

7. A ki az évi tagdijat pontosan nem fizeti, vagy a Szövetség céljait elő nem mozditja, a Szövetségből, két tag inditványára, ha a választmány úgy határoz, töröltetik.

8. A Nők Szövetsége tudósitásait az Unitárius Közlönyben adja nyilvánosságra, a „Nők Világa“ rovatban, melynek vezetésére a választmány 3—3 évre két tagot fölkér és megbiz.

9. A Nők Sz. gyüléseiről jegyzőkönyvet vezet.

A MI KATONÁINK.

(10.) **Szinte Gábor** csendőszázados a bielitzi tábori csendőrségnél teljesit szolgálatot. Annak idején megirtuk, hogy a Kárpáti harcokban jobb karját vesztette s hogy Signum laudist és katonai érdemkeresztet kapott. Ez év augusztusában megkapta a *Ferencz József r.* tiszti keresztjét és szeptemberben a *vaskoronarend* III. osztályát. Az előbbit bielitzi szolgálata, az utóbbit harctéri sikerei elismeréséül.

Itt emlitjük meg, hogy Szinte százados atyját, **Szinte József** épitészt Fogarasról 67 éve ellenére elhurcolták, a tavaly az oláhok. Legutóbbi (szept. 15.) külügyminiszteri értesités szerint él, egészséges és reményünk van, hogy most az 50 éven felüliek kicserélése alkalmával hazakerül keserü fogságából.

(1229.) **Katona Márton** áll. tanitó, fogarasi énekvezér, tart. honv. zászlós eleitől fogva kint van a harctéren. Az ez évi nagy offenzivát végigcsinálta Galicián és Bukovinán át. Könnyebb sebesülést is szenvedett. Bátor magatartásáért *ezüst vitézségi éremmel* tüntették ki.

(719) **Bedő Ferenc** (sepsikőröspataki) 82-es hadnagy. A harctéren van 1916. febr. óta. Mint szakaszvezető ott volt Törcsvárnál az oláh betöréskor és onnan Kőhalomig s Kőhalomtól Ojtozig részt vett defenzivában, offenzivában egyaránt. 1916. okt. 1. zászlós és f. é. ápr. 1. hadnagy lett. *Bronz és ezüst vitézségi érme* van.

(1230.) **Árkosi Tamás** tábori lelkész, jelenleg a nagyszebeni kórházaknál teljesit szolgálatot. Kitüntetve a *Vör. Ker. hadiékitményes II. oszt. keresztjével* és a Károly-kereszttel. Ez utóbbi kitüntetést megkapja mindenki, aki legalább 3 hónapot tölt közvetlen a fronton.

(1231.) **Boros Jenő** zászlós a 22. honvéd gy. ezredben 1916 augusztusában jutott Galiciába s részt vett a halicsi állásharc-

czokban. 1917 julius elején, mikor a muszka Stanislaunál benyomta a frontunkat, a Dnyeszter füzeseiből honvédeink támadták oldalba. A kocka megfordult s julius végén hat nap alatt egészen a határig hajtották az oroszt. Közben kétszer ütköztek meg, s Zalescykinél sulyos harcaik voltak. Jelenleg az orosz határszélen van, „bizva abban, hogy e szürke ég alól megint Erdély derüs földjére térhet". Egy veszélyes felderitéséért *ezüst vitézségi kitüntetést* kapott. Károly keresztje is van.

(1232.) **Máthé Gyula** nagyenyedi hitrokonunk, kolozsvári kollégiumunk volt tanulója 1916. május 29-én vonult be a cs. és kir. 23. gy. ezredhez s az orosz harctérre került 1916 aug. 20-án. Ott volt Zborovnál, 1917 februárius 27-ig. Ekkor betegen hozták haza s Kecskeméten négy hétig feküdt egyik kórházban. Május 1-én egy menetszázaddal ujra Zborovhoz indult s itt julius 1-én és 2-án sulyos megpróbáltatásokat állott ki. Az orosz két napig pergőtüzzel lőtte állásaikat s háromszor támadt reájuk, de a magyar fiuk hősiesen tartották állásaikat és az ellenség semmi eredményt sem tudott ott elérni. Ekkor a csehek ellen fordult, kik a jobbszárnyat képezték Itt áttört, a magyar ezredet hátba támadta s csaknem teljesen elfogta. Ekkor történt, hogy egy repülőnk alig száz méter magasból támadt az oroszra s az igy keletkezett zavarban Máthé Gyula hat más bajtársával futásnak eredve, nagynehezen megmenekült a haláltól, vagy a fogságtól. Jelenleg Wolhyniában géppuskás a 6. cs. és kir. gy. ezrednél.

(116.) **Vass Jánost** (82. gy. e.) főhadnaggyá, dr. **Lukácsy Józsefet** (21. h. gy. e) századossá lépteték elő.

(87.) **Benczédi László** hadnagy az olasz fronton harcol.

(757.) **Bálint Árpád** hadnagy tifuszból fölgyógyulva szeptember 21-től ujra a tiroli olasz fronton van.

(113.) **Zsakó Gyula** hadnagy tifuszból fölgyógyulva rövid szabadságon járt itthon. Öcscse **Zoltán** novemberben az olasz frontról volt itthon.

(158) **Lőrinczi József** hadapródjelölt mindenik harcterünkön megfordulva az olasz frontra is eljutott s kivette részét a 11. isonzói csatából. Innen gyomorbajjal és tüdőgyuladással előbb egyik laibachi kórházba, majd Budapestre került s onnan megerősödésre egy hónapra hazaengedték Csekefalvára.

(127) **Szász Ferencz** zászlós (82. gy. ezr.) augusztus 9-én reggel géppuska golyótól az ojtozi szoros közelében roham közben megsebesült. Egyik aradi kórházba vitték.

(748) **Szilágyi Dénes,** (749) **Szász Mihály,** (147) **Lőrinczi Dénes** rövidebb szabadság után a frontra tértek vissza. A két első Galiciában, az utóbbi Ojtoz közelében van.

Egyházi és iskolai mozgalmak.

A nagy próba. A harctéren vitézeink az utolsó nagy erőfeszitést végezik. A negyedik évet béke évének gondoltuk s ime még tart a háboru. Itthon is harcolunk az utolsó tok gyufáért, egy estére szóló olajért, a mindennapi szűkös barna kenyérért, és harcolunk a *papirosért.* Ez bántja a szerkesztő és kiadó hivatalokat. Ez a mi nagy harcunk is. A nyomda ismét 30%-nál magasabb áremelést tett a 12-ik számért. A jövő évi első szám sorsa egészen bizonytalan, mert a papir, a szedő, a kiadó, a fűző mindenki háborus árat kiván. Erő. kitartás, kűzdelem és segités kell, hogy ezt a nagy próbát is kiállhassuk.

Az Unitárius Közlöny dicsekszik olvasói előzékenységével. A nyugtázás, az örökös alapitók növekedő száma dicséret a mi közönségünkre. Harminc évig bőkezű, ingyen adakozó volt az *Unitárius Közlöny* tulajdonosa a Dávid Ferenez Egylet. Most ujból kénytelen többet kivánni. A jövő évre legalább *5 korona* kell az U. K.-ért. Ebből 2 koronán, mint eddig, osztozunk a fiókegyletekkel.

Ha mindenki beküldi januáriusra az 5 koronát, akkor tudunk adni *12 teljes számot,* mert 1500 előfizetőtől kapunk 5—5 koronát. Enyyire szükségünk lesz. Mindenki rendezze a tartozását január hónapban, mert azután több lesz!

Püspökünk utja Budapestre érdekes és hasznos volt. Gróf Apponyi vall. és közokt. miniszter a három protestáns egyház püspökeit és főgondnokait meghivta az 1848 XX-ik t.-c. végrehajtására készitett javaslata megbeszélésére. A mi főgondnokunk tévedésből nem kapott meghivót. Annál inkább örvendettünk, hogy püspökünk nem riadt vissza a nehéz uttól. Terjedelmes jelentésben számolt el az E. K. Tanácsnak öt napos utjáról és sikeres eljárásairól.

Templomépitési alapot inditott meg a mi áldozó nemes gondolkozásu barátunk Péterffy Zsigmond ny. vasutigazgató. 200 koronával templomépitési alap szegletkövét kivánja letenni, melyet mig Isten élteti tovább fog gyarapitani. A tőke kamatjából 50—50 koronás segélyt szánt épitő egyházközségeknek. Kivánjuk, hogy láthassa örömét.

Reformáció ünnepe a harctéren. A román harctéren a 71-ik divisiónál egyedüli protestáns lelkész Pál Dénes lelkészünk okt. 28-tól kezdve a protestáns csoportokkal megünnepelte a reformációt, amit a katonák bizonnyal örömmel fogadtak.

A kereszturi vallástanárság kérdése régóta van napirenden. A jövő évben már elintéződik, mert az E. Főtanács elrendelte a pályázat kihirdetését. A megkezdett tanévben Lőrinczi István lelkész folytatja a tanitást. A pályázat kihirdetésére csak a jövő tavaszon kerül sor.

Molnos Dávid hajdani († 1836.) hires tanár siremlékét, melyet tanitványai emeltek volt és családi

sirboltját az E. K. Tanács kegyeletből helyreállitotta és a pusztulástól megmentette.

A buni Bede-birtok házi kezelésben marad. Igy döntött a Főtanács 37 szavazattal 19 szavazat ellenében. Erre utalva volt a többség azért, mert a pályázat hirdetése többször eredménytelen maradt, s a közelebbről pályázó községi vállalkozók — bár szép összeget ajánlottak — nem nyujtottak eléggé megnyugtató biztositékot arra, hogy az egyház husz évre lekösse birtokát s az ahhoz tartozó nagyon szép erdőséget, a mely ma igen nagy jövedelmet igér.

Elmaradt a budapesti Dávid Ferenc Egylet felolvasó gyülése, mert főszerkesztőnk, leányának sulyos betegsége miatt nem mehetett föl. Tavaszra halasztották, a mikor már levelezni fog a béke olajfája. Akkor könnyebb lesz beszélni a jövő vallásáról és a vallás jövőjéről is.

„Hála Istennek ezzel régi tartózásomat törleszthetem.“ Igy ir, mert igy érez és igy gondolkozik az egyszerü, lelkiismeretes, de szerény vagyoni viszonyok között élő ember. *Győrfi* István hsztmártoni áll. isk. igazgató sóhaját idéztük a fentebbi szavakban, a ki *100 K.* alapitói dijat utalt be a DFE. pénztárába, hogy az alapitók közzé fölvegyük.

Nőink is növelik a szép számot még mindig. *Ürmössy* Jenőné Benczur Elza, kinek szép munkájában Kövenden gyönyörködnek a hivek, büszkén hozta el száz koronáját, mint saját szerzeményét. A DFE.-nek szánta. 170-ik örökös alapitó. 30-ik önálló alapitó nő.

Alig hogy leirtuk a fentebbi sorokat, megérkezett *Káli Nagy Istvánné* Petrichevich Horváth Laura urhölgy nagyszerü alapitványa (172), *Káli Nagy István emléke*: 400 K. A váratlanul, élete legszebb korában elhunyt kitünő jó férj szép és nagy jövőnek nézett elébe, mint a Káli Nagyok utolsó férfi sarja. Vigasztalja a bánatos özvegyet az a tudat, hogy ez emlékalapitványnyal nemes és szép ügyet szolgál. — Egyszerre vettük az előbbivel a bánatos szülők, *Molnár* Ákos ádámosi áll. tanitó és neje Hadik Irénke alapitványát közelebbről elhunyt kedves leányuk, Molnár *Irénke emlékére*. „Bánatos szivük csekély kegyeletes áldozata, mely örökre őrizze meg emlékét felejthetetlen kis leányuknak.“ *171.* A jeles ifju *Létay emlékalapitványát* gyarapitja bajtársa, dr. Borbély István tart. főhadnagy, kolozsvári főgimn. tanára.

Pek Emil Ágoston százados volt a Dávid Ferenc Egylet első alapitója két elnökén kivül. Azzal a nemes szándékkal küldött volt be 100 koronát, hogy azt önállóan kezeljük, mig tovább fog rendelkezni. Most azt a kivánságát fejezi ki, hogy csatolják a többi örökös alapitók közé. Kivánsága szerint cselekszünk s igy 173-ik örökös alapitónk lett. Meleg köszönetünket és hálánkat tolmácsoljuk.

Uj pályázatot hirdet az E. K. Tanács a Bedő Albert egyházi be-

széd pályadijára. Alapige: Jan. V. 22: Mert az atya nem itél senkit, hanem a teljes itéletet a fiunak hagyta és 2 Kor. v. 10: Mert mindnyájan nekünk meg kell jelennünk a Krisztus itélő széke előtt, hogy kiki elvegye jutalmát annak a mint testben cselekedett, ahoz képest a mint cselekedett vagy jót vagy rosszat.

A jók emléke. Szentábrahámi unitárius egyházközségben elhalt 1917. évi október hó 21-én D. Nagy János, — kinek özvegye Györffy Rózália. Nagy János mint szegény fiu jött Szentábrahámra. Magához fogadta Danka Mózes és ott növekedett fel. Végül ott meg is nősült. Szorgalma, igyekezete után lett belőle egy tiszteséges székely gazda. Vallásos és munkás ember lévén, a kebli tanácsosok közé is beválasztódott. Halála előtt kevéssel, nejével együtt a következő alapitványt tették: 1. Az egyházközségnek hagyományoztak 2000 (kettő ezer) koronát, hogy ez örök időkig nevöken kamatozzék az egyházközség szükségeinek fedezésére. 2. Hagyományoztak 200 (kettő száz) koronát, hogy ez az összegecske a belső embereknek kamatozzék és adassék ki egyenlő arányban. Kikötötték, hogy sirjaikat az egyházközség, a belső emberek felügyelete alatt oltalmazza és védje az elpusztulástól. Milyen példaadó volt életök, olyan cselekedetök is. Méltó a követésre. Igy szerzi meg az ember földi halhatatlanságát. *Péterfy* Mihály, lelkész.

A VII-ik hadikölcsönre jegyezni kell mindenkinek. Ennél jobban nem jövedelmeztethetjük a pénzt.

Női imakönyv. Rendkivül diszes kézi festéssel ellátva lesz kapható *„Szivemet hozzád emelem* 25 koronáért. A mai viszonyok között, midőn mindennek oly magas az ára, ezt a kedvező ajánlatot csak azért tehetjük, mert a szerző iránti szivességből vállalták kiváló műfestők a tábla elkészitését. A ki ilyen imakönyvet akar biztositani egy levelezőlapon előre értesitse lapunk szerkesztőjét. Bármely női asztalnak disze lesz ez a kiállitás.

Nők az alkotmányban. Ez is elkövetkezett. A nők választójoga már kész törvényjavaslat. Azt a jogot is megadják, hogy választhatók legyenek, tehát az országházában helyet kapjanak, mint törvényhozók.

Az unitárius vallás Dávid Ferencz korában és azután 300 oldalra terjedő értékes egyház- és vallástörténelmi könyv. Karácsonyi ajándéknak igen alkalmas. Ára 3 kor. postán küldve 3 kor. 40 fillér.

Az uj sorozat növekedik, mert vannak áldozó szivek és lesznek. Kell-e fényesebb bizonyiték annál, a mit Pálfy Ákos énekvezér és áll. isk. ig. tanitó szavai tartalmaznak: „Bár a közelmultban átszenvedett nehéz betegség s az ezzel járó tetemes kiadás, valamint a most egy éve történt menekülés, mely 15 évi igaz és verejtékes munkánk gyümölcsét teljesen elpusztitotta, anyagi erőnket a legnagyobb próbára tette, mégis elhatároztuk, hogy régebbi óhajtásunknak eleget téve, a DFE. örökös alapitóinak sorába mi is belépünk: *Pálffy Ákos és neje Szabó Rózália, Homorodszentpál.* Ezen elhatározásunkat lehetővé teszi az a körülmény, hogy a *Berde*-féle

200 koronás gyümölcsészeti jutalmat f. évben is megnyertem. Ezt úgy fogadtam, mint isteni ajándékot és istenes célok: a vallásos és erkölcsös élet ébresztésére fordítjuk felerészben." *167.*

Lapunk zártakor értesültünk, hogy Tanka Béla ur Kövendről, Derzsi Domokos tanító ur Tordáról beküldötték 100—100 K alapitói dijat. Mégis csak elérhetjük a 200-t.

A t. lelkész afiak figyelmébe. Az E. K. Tanács jelentést vár a katonai szolgálatban elesett apákról. Azoktól akik már küldöttek: pótlást, azoktól akik még nem küldöttek: jelentést.

Szerkesztői izenetek. *N. N. Mariska*, Topánfalva. Örvendünk, hogy immár ez is sikerült. A Közlönyt odairányitottuk. Csak kitartás továbbra is. — *M. M.* Farnos. Nagy a torlódás. Nehezen megy. Levél ment. — *B. L.* Rava. Igy jó lesz. — *Pálos Ákos* kedves munkatársunk sulyos betegségéről sajnálkozva értesülünk. Némileg megnyugtat, hogy kedves rajzai folytatását igéri. — *Kérdezőnek.* A D. F. E. örökös alapitói dijul elfogad hadi kötvényt is bármelyik évről. — *Ü. J.-né.* Az ujévi számra marad. Köszönjük. — *N. J.* Levél ment. Köszönünk mindent.

—

Az egylet pénztárába szeptember 28-tól november 21-ig tagsági és előfizetői dijat fizettek: Gönc Irén Sinfalva, Pálfi Barabás Tábori posta 211, Zsakó Mihály Torockó 917-re, Pap Mátyás Kolozsvár 918-ra, Lukácsi Zsigmond Tordátfalva 917-re, Lukácsi Sándor Székelykeresztur 914—915-re, Albert Lőrinc Bölön 916—917-re, ifj. Pápai István Palánka 917—918-ra, Béla Eszter Lászlótanya 918-ra, Szász István Sepsziszentgyörgy 917-re, Tellmann Béla Brassó 913—916-ra, Raffay József Csókfalva 913—917-re, ifj. Agh Jánosné Tordátfalva 917-re, Tellmann Imre Prázsmár 918-ra, Marosi Mózes Farnos 917-re, Kálmán Mózes Fiatfalva 917-re, Biró Károlyné Ujszékely 907—917-re, Csia Béla Brassó 914—921-re, dr. Sárkány Lajosné Marosvásárhely 912—917-re, Felföldi Béláné Marosludas 915—919-re, Páll Mátyásné Kajántó 909—917-re, özv. Nagy Béláné Torda 915—917-re, Cikra Mihály Dicsőszentmárton 916—917-re, Bényi Józsefné Alsókápolna 912—916-ra, Kriza Sára Torockó 916—917-re, Ziony Antalné Erdőtelek 917-re.

Alapitói dijban fizettek: K. Nagy Miklós Kolozsvár 20 K., Pálfi Ákos Homorodszentpál, Ürmössy Jenőné Kolozsvár, Kovács Imréné Göncz Ilona Bágyon, Molnár Ákos Ádámos és Győrfy István Homorodszentmárton 100—100 K, Kaáli Nagy István emlékére br. Petrichevich Horváth Laura Nyárádszentlászló 400 K, Berecky Lajos Rava 50 K., dr. Jankovich Pál és neje Székelykeresztur 160 korona.

Kolozsvár, 1917 november 21-én.

Gálfy Lőrinc,
pénztárnok.

Alkalmi Könyvvásár

A következő rendkivül érdekes és becses müveket ajánlja antiquár-osztályunk leszállitott áron:

Dr. Palágyi Menyért: ***Az ismerettan alapvetése.***	Bolti ár . . . 6 K Leszáll. ár . 4 K
Békéssy: ***A szociologiáról.***	Bolti ár . . . 5 K Leszáll. ár K 2·50
Dr. Moldován Gergely: ***A románság.*** I., II. kötet.	Bolti ár . . . 24 K Leszáll. ár . 12 K
Jancsó Benedek: ***A román nemzetiségi törekvések története és jelenlegi állapota.*** I. II. kötet.	Bolti ár . . . 24 K Leszáll. ár . 14 K
Felszeghy Oszkár: ***Licsigs János, kolozsvari királybiró.***	Bolti ár . . . 2 K Leszáll. ár . 1 K
Rónai Horváth Jenő: ***Magyar hadi kronika.*** A magyar nemzet ezeréves küzdelmének katonai tört. kötetenként	Bolti ár . . . 8 K Leszáll. ár . 5 K
Sporzon: ***Az okszerü gazdalkodás rendszere*** (Mezőgazdas. üzemtan). A földmüv. ministerium által a gazdaközönség figyelmébe ajánlva	Bolti ár , . . K 5.60 Leszáll. ár . 4 K
Ordódy: ***Zöldtakarmányok müvelése.*** II. kiadás.	Bolti ár . . . 8 K Leszáll. ár . 4 K
Breit: ***Az 1870.-iki német-francia háboru története.***	Bolti ár . . . 12 K Leszáll. ár . 6 K
Benczur: ***A müvészi ipar stiltana.***	Bolti ár . . . 10 K Leszáll. ár . 6 K
Hőke-Szabó: ***Magyarország ujabbkori története.*** I. II. kötet.	Bolti ár . . . 12 K Leszáll. ár . 6 K

20 K-án felüli megrendelést bérmentve expediálunk.

LEPAGE LAJOS egyetemi könyvkereskedés

KOLOZSVÁR, Mátyás király-tér 2.

Lepage Lajos

egyetemi könyvkereskedés, papir-, irószer-, nyomda- és kiadói üzlet

KOLOZSVÁR, Mátyás király tér 2.

Alapittatott 187[illegible] — Telefonszám 438 (interurbán.)

Könyvkereskedés: Bel- és külföldi *szépirodalom* klassikusainak és ujdonságainak teljes raktára. — Az összes magyar és német *folyóiratok* előfizetési és beszerzési helye. — *Iskolakönyvek* elemi-, közép- és felső iskolák számára. — *Egyetemi könyvkereskedés* valamennyi fakultásra. Szakmunkák. Tudományos müvek. — *Jogi könyvek:* törvények, tankönyvek, kompendiumok, jegyzetek. — *Diszművek*, ifjusági könyvtár, katonai könyvek.

Zeneművek kimeritő választékban.

Papir és irószerosztály óriási raktárral, gazdag felszereléssel.

Nyomda. Modern berendezés, magas technikai szinvonal, gyors és pontos munkaszállitás.

Könyvkötészet. Elsőrangú munka, művészi kivitel.

Nyomtatványraktár: Közigazgatási (községi, megyei) ügyvédi, jegyzői és katonai nyomtatványok országos teljes raktára.

Kiadói üzlet: Szépirodalmi és tudományos müvek kiadása, terjesztése.

Képek, művészi reprodukciók, képes levelezőlapok.

Irodafelszerelési disztárgyak, Zsolnai-gyár képviselete.

Antikvárium.

Levelbeli megrendeléseket, postai megbizásokat azonnal elintézünk.

UNITARIUS FŐGIMN. KÖNYVTÁRA KOLOZSVÁR

Nyom. Lepage Lajos könyvnyomdájában, Kolozsvárt.